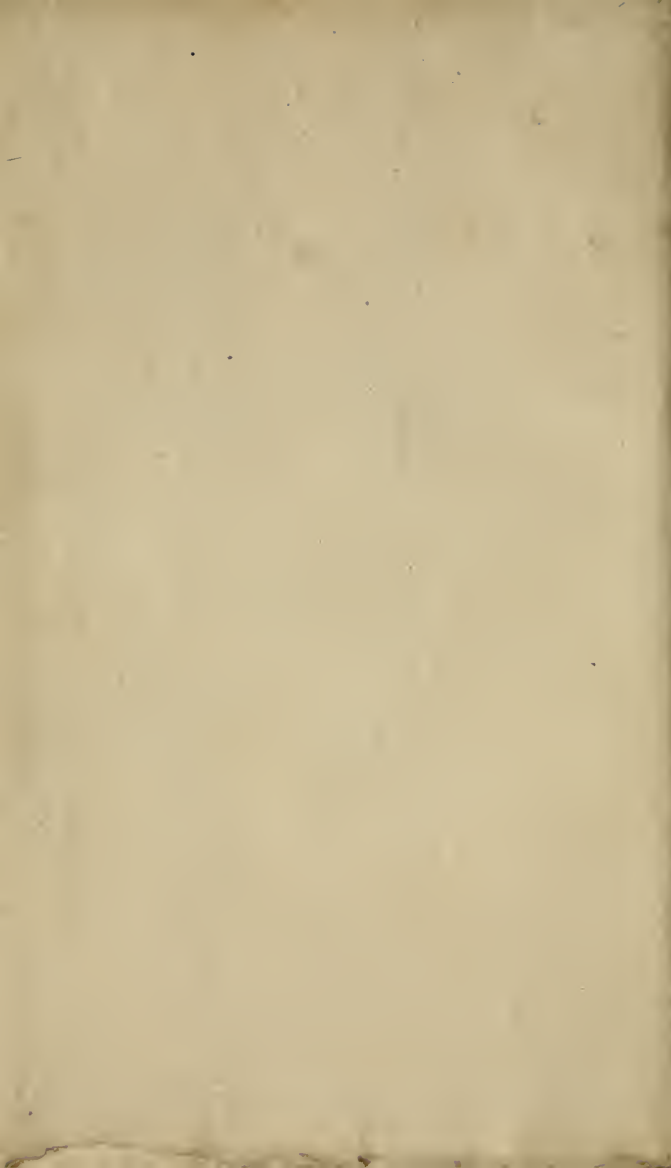

++ ++

Clifford Dobell.

Illustrations by Romain de Hooge

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

VERKLAARINGE
DER
TYTEL-PLAAT.
K L I N K - D I C H T.

DE Wysgeerte over 't lot, en de ondeugd zegepraald;
En blyfd onwrikbaar, op een vaste rots gezeten,
By de eik, waar op vergeefs de bulder-winden kreeten.
Haar zweep dryfd elk tot deugd, haar staf richt al, wiewaald.

Van myter-muts, en zuil haar stig-luft nederstraald.
Meduzaas slangen-hoofd treft ieder in 't geweeten.
Hier geld geen wysheids mom. De luyheid beeft in keten,
Met klap, en bedel-korf, waar van zy voedsel haald.

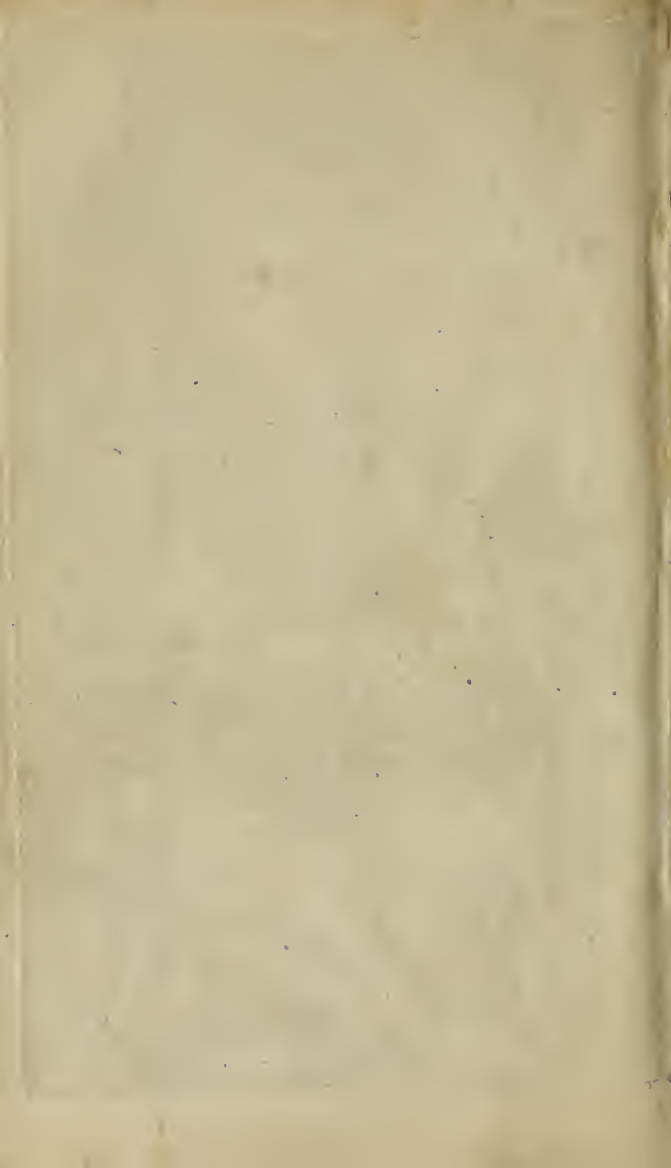
De vrees ziet lillend de geschigt-kloot nederhellen.
De hoop grypt na de rots. De dwaas blaafd water-bellen.
De rykdom bied veel vruchts, en byl, en bundel aan.

't Verschiet steld Helden op verheven zege-boogen,
Die eigen bloed-bad, gift, en vyzel-dood versmaân,
Tot blyk, wat Wyzen door standvastigheid vermogen.

TROOST
DER
WYSGEERTE
VAN
BOETHIUS.

R. de Kooze

VERTROOSTINGE
DER
WYSGEERTE
VAN
A.M.T.S. BOETHIUS.

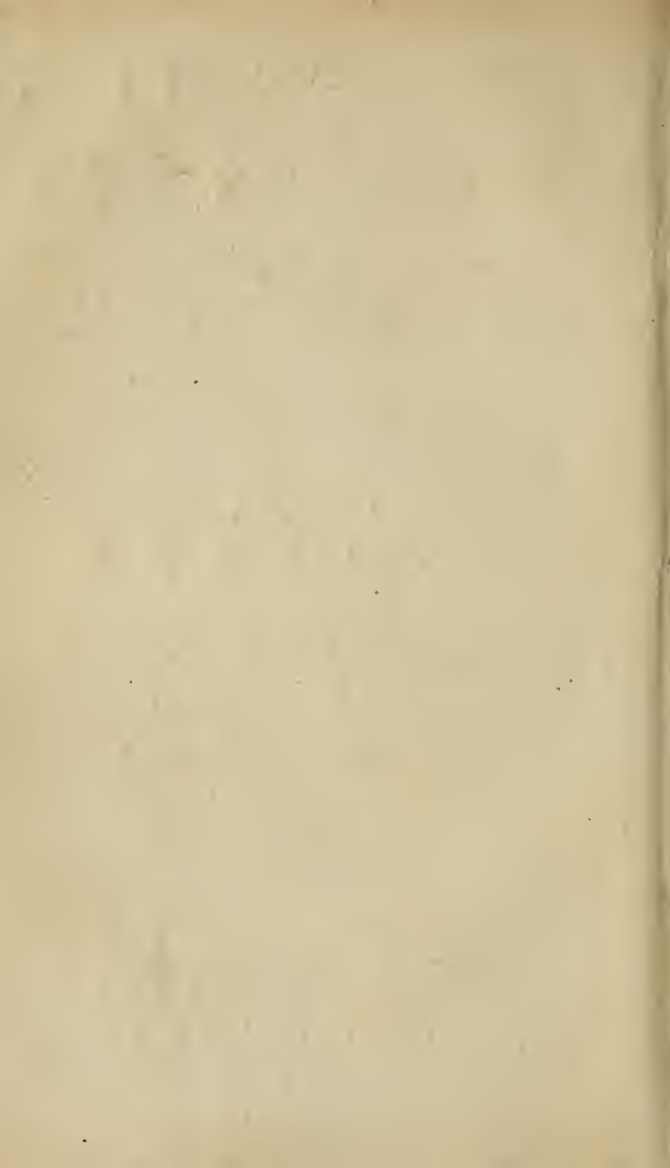
IN
VYF BOEKEN VERVAT,
EN NIEUWLYKS VERTAALD,
DOOR

M. G A R G O N.

TOT AMSTERDAM,
By ADRIAAN BRAAKMAN,
en TOT GOUDA,
By LUCAS KLOPPENBURG.

M. D. CC. III.

Aan den

ACHTBAAREN, VOOZIENIGEN

H E E R

HERMANNUS van de PUTTE,
Rentemeester der Ed. Mog. HEEREN
STAATEN van ZEELAND over de
Landen in de vyf AMBACHTEN, in
het EILAND van WALCHEREN.

MYn herte brak, myn oog versmolt van
rouw,
Als ik moest zien Uw' zwaar-bezochte VROUW,
Dat voorbeeld van beleefdheid, deugd, en
trouw,

In jammer-dagen.
Een kanker-wond, een onuitleschlyk nat,
Dat vel en vleesch, en beend'ren knaagende at,
Sloeg elk met schrik, en liet haar afgemat,
Te bitter klaagen.

Myn God, wat pyn! Myn God, wat is 't my bang!

O P D R A G T.

Waar is uw' hulp? Waar toefd uw' troost zo lang?
Myn Heiland kom! dat lyden valt te wrang,
Kom dat verzoeten!

Zo worstelde haar gadeloos geduld,
Zo was haar mond, en ziel met God vervuld,
Zo steunde zy op hem, die onzen schuld
Aan 't kruis moest boeten.

Was 't vreemd, dat ik, in 't nypen van dien nood,
Als ik haar troost, na myn vermogen, bood,
Dit Troost-boek van BOETHIUS ontsloot,
En wees zyn gronden?
En wees, hoe dat een deugdelyk gemoed
Staat altyd pal, in voor-, en tegen-spoed;
En vreugd, en smert is vroomen even goed,
En nut bevonden?

Een wonder-taal, die 's waerelds mensch bespot,
Om dat hy verr' van waarheid, en van God,
Veranderd, met het wispeltuurig lot,
Daar hy op bouwde.
Maar die van hier, door zon-, en hemel-boog,
Met vleugelen van hemel-wysheid vloog,
Ziet, dat men nooit vergeefs, 't ga laag, of hoog,
Op God betrouwde.

Deeze Opperheer steld alles tyd en maat,
En leid zyn volk door zyn alwyzen raad,
En stierd het lot, dat voor en tegen gaat,
Door wissel-staaten.

Ver-

O P D R A G T.

Verdwaafde mensch! Die't aardsche goed bezind,

Wat's roem, en weelde, en pragt, die u verblind?

Wanneer men beulen in't geweeten vind,
Kan geld niet baaten.

Een Waereld-vorst beeft midden in zyn stoet,

Een vuile vrek is arm met al zyn goed,

Een boofwicht schroomd, als hy zyn schend-
lust boet,

En toond zyn krachten.

Maar 't schuldloos hert vreesd dwingeland,
noch dwang,

Noch wenscht, noch ducht, noch voed zich
met verlang:

De zonden-drift alleen maakt zondaars bang,
Door snoô gedachten.

De zonden-drift bluscht waarheids vonken uit:

De zonden-drift, geen dwingend nood-besluit,

De wille-keur, en ziele-vryheid stuit,

In will'ge slaaven.

De zonden-drift gestaâge rampen baard,

Vervormd den mensch in wilder dieren-aart,

Als hy niet zoekt, met de oogen hemelwaart,

Na hemel-gaaven.

De zaligheid bestaat in 't vol-genot

Van 't hoogste goed, en de aller-hoogsten
God

O P D R A G T.

Die is, en blyfd; verr' boven 't wissel-lot,
Alleen onwank'lyk.

Zo groot een goed de waereld nimmer heeft:
Haar schyn-geluk ons vroeg, of laat begeefd,
Die God bezit, zelfs na dit leeven leefd,
In 't onvergank'lyk.

Dit, en noch meer, is onzes TROOSTERS grond,
En was, gelyk een balsam, in den wond,
Voor Uwe VROUW, tot haar de Heer ontbond,
En 't heil deed' smaaken.

'K zie dunkt my noch, hoe zy getroost, en stil,
Haar onderwierp aan 's Albestierders wil.
'K zie haar, voor 't aardsch, in heilig onverschil,
Na boven haaken.

Daar zweefd zy nu in dat vol-zalig licht,
En heeft geen troost van nooden, nu zy dicht
Is by haar' God, en van zyn aangezigt

De vreugd ziet straalen,
Dies wyde ik U, 't geen ik haar dacht te biên,
Wiens naam men ook zoud' hier op 't voor-
hoofd zien,

Als van haar Kruis-genot, een MAN, met wien
Myn werk mag praalen.

Een MAN, die zich in voorspoed ned'rig
draagd,

In tegenspoed blyfd kloek, en onvertsaagd,
Als

OPDRAGT.

Als *Herkules, die't ster-dak onderschraagd,
Met trouwen yver.

Een MAN, in wien de aloude deugd herleeft,
Die Gode't zyn, den Keizer's Keizers geeft,
En, niet verlaafd aan't aardsche, hooger streeft,
Gelyk myn Schryver.

Wat ryker stof vond ik niet tot myn dicht,
Zo ik Uw' deugd zoud' stellen in haar licht,
En door Uw' zedigheid niet wierd verplicht,
Om stil te zwygen.

De waare deugd zoekt ook geen vreemden lof:
Maar is haar zelfs de zoetste vreugde-stof,
En doet een mensch in 't zalig vreugde-hof
Gelukkig stygen.

Als ik myn vlyt zag vruchteloos vergaan,
Bood gy Uw' hert, en huis my gunstig aan:
Wat heb ik niet geduurige weldaan
Van U genooten?

Myn naam was zelfs in WALCH'REN niet be-
kend,

Toen Gy tot my veel herten hebt gewend,
Zodat ik ben van Neêr-lands ander end
Hier uitgestooten.

Daar ikeen oogst van zielen zie bereid:
En't oorlogs-vuur, en's krygers onbescheid

* 4

Niet

* Ziet van Herkules in't zevende Rym van't vierde Boek.

O P D R A G T.

Niet schroom; maar stil aanbid Gods wys beleid,

En troost mag vinden.

Neem dan in dank deez' vruchte van myn pen,
Tot blyk, hoe dier ik U verschuldigd ben.
De grootste schat, dien ik op aarde ken,
Zyn trouwe vrinden.

M. GARGON.

Serooskerke, den 1 van Augustus
des Jaars 1702.

VOOR-

V O O R R E D E N

Aan den

Goedwilligen , en Deugdlievenden

L E E Z E R.

Verscheiden hebben in verscheidenen taalen, en tyden zich gelegd op 't vertolken van *Boëthius* : en meer dan eene pen is bezig geweest met uitleggen, ophelderen, en voortbrengen van dit werk.

Vrankryk zag het onder *Filippus*, den Schoonen bygenaamd, in 't Fransch te voorschyn komen. Italien bragt het onder *Kosmos de Medicis* op

* 5

het

V O O R R E D E N

het Tuskaansch gekleed, in 't licht. En onz Vaderland gaf in de twee voorgaande Eeuwen daar van drie-tydige overzettingen.

Zitsmanus, Bernartius, Murmellius, Agrikola, Albertus Magnus, en volgens zommigen, doch verkeerd, * *Thomas Aquinas*, hebben 't in zyne oorspronkelyke Taal van ingesloopene feilen gezuiverd, en met letterkundige aantekeningen sierlyk verrykt. Een bewys, dat zy niet de kleinheid, maar de waarde van dit boeksken hebben aangemerkt, en dat het Joodsch spreekwoord wel zeggen mag: *Let niet op het vat, maar 't geen 'er in is.*

Ook

* Niet *Thomas Aquinas*, maar *Thomas Galensis*, of *Anglicus*, gaf die aanmerkingen over Boëthius in 't licht, en door misverstand is in plaats van *Thoma Anglici Ord. Prædicat.* gedrukt *Thoma Angelici Ord. Prædicat.* of *cum optimo commentario Beati Thomæ*; gelyk in den dukt tot Deventer, Anno 1491.

AAN DEN LEEZER.

Ook overtreft dit beknopt werk verscheiden groote boeken , en verhandeld in 't kort meer , dan alle Wysgeeren te zamen. Gelyk ook des zelfs Maaker allen zynen Tyd-genooten , zo Grieken , als Romeinen , in vernuft , en wetenschappen verre te boven ging.

Want volgeestiger Dichter , spitsvindiger Wysgeer , verlichter Godgeleerde , bedreevender * Konstwerker , en met een woord , grooter Man leefde toen niet.

Hy zette uit het Grieksch in het Latyn over: De Dicht-konst van *Pythagoras* , De Ster-kunde van *Ptolomeus* , De Reken-konst van *Nikomachus* , De Meet-kunde van *Euclides* , De Godgeleerdheid van *Plato* , De Wysgeerte van *Aristoteles* , De Wis-konst van *Archimedes* : en smolt alle die , en noch
meer

* Mechanicus.

V O O R R E D E N

meer Konsten gelukkig in een, hebbende zich te Athenen van jongs op wel achtien jaaren daar in bevytigd, en door aangeboorene ſchranderheid alles grondig begreepen.

Ook paarde hy met zo groote Waereld-wysheid die Wysheid, die van boven is, en bezegelde het oprecht Christen-geloof met zyn bloed, en leeven.

Zyn geboorte-tyd was in den jaare 455 na 's Heilands mensch-werdinge, en omtrent vyftig jaaren, na dat Romen door *Athalarikus*, Koning der Gotten, overrompeld, en gantsch Italien van de Vandalen, Herulen, en andere uitheemsche volkeren bezet was; die hun Hof niet te Romen, maar te Ravennen hielden, gelyk de Roomsche Keizer zelfs den Ryks-zetel had overgebracht na Konſtantinopolen, dat ook daarom den naam van Nieuw Romen droeg. Dier-

AAN DEN LEEZER.

Dierhalven was hy niet veel laater, als *Hieronymus*, en *Augustinus*, en moet veel voortreflyke mannen, als *Kassiodorus*, *Fulgentius*, *Priscianus*, *Sidonius Apollinaris*, en *Benediktus* hebben gezien: gelyk zommigen willen, dat hem deeze laatste in het gebergte *Kassinum*, daar hy een Munnik-leeven leide, aan zyne tafel ontving, nevens *Tertullus* een Roomsch Raads-heer.

Hy bloeide ten tyde van *Theodorikus*, Koning der Ostrogotten, wien hy zeer lief was, om zo groote gaaven, en wysheid, als in hem uitblonken: waar door hy niet alleen onder zynen landaart, maar uitheemschen zelfs, bekend, en hoog geacht wierd.

Gelyk men zegd, dat *Gundibaldus*, Koning der Burgonderen, de grensbewoonders van 't Baltisch Meir, hem bezoeken kwam, en zich voornamentlyk verwonderde over zeker Uurwyzer,

V O O R R E D E N

wyzer, door *Boëthius* zo gefchikt, dat het in een beweeg-kloot zeer naauwkeurig den Zon-loop aantoonde. Waar over *Theodorikus* hem namaals fchreef, en diergelyken voor zynen bloedverwant *Gundibaldus* verzocht, en kreeg.

Ook onderwees hy eenen Harpflaager, die met ftem, en fnaaren het oor van *Chlodoveus*, Koning der Vranken, ftreelen zoude, en zond hem dien, met ernftige vermaaninge, om zyne Overwinninge der Hoogduitfchers door geen wreedheid te bekladden, maar veel eer zyne goedertierenheid, en zegen-praal door dien puikzanger te laten uitgalmen, en op de fnaaren roemen.

Zyn geflacht was niet gering, maar voortreflyk, en dat der *Manlii*; die den eer-naam van *Torquati*, of Ketendraagers, kreegen, van die heldendaad, die eene hunner bedreef in 't

ver-

AAN DEN LEEZER.

verflaan van den vermetelen Kampvechter der Gallen, die 't gantsche heir der Romeinen farrende, en daar uit tartende, wie wilde, door *T. Manlius* nedergeveld, en van zynen gouden keten ontblood wierd.

Den bynaam van *Severinus* brengen eenigen tot hunne gestrengheid, die zo groot was, dat *T. Manlius* zynen zoon, die zich tegen zyn bevel in een twe-stryd met *Metius*, den Heir-voogd der Tuskulaanen had ingelaaten, schoon hy Overwinnaar bleef, gerechtelyk straffen liet met de dood. Doch anderen haalen dien bynaam van een der Voorouderen van *Boëtius*, die, zo zommigen willen, ook *Flavius* zoude geheeten zyn geweest.

Zyn Vader droeg, als hy, den naam van *Boëthius*, of *Boëtius*, die in groot aanzien, en zelfs Burgermeester van Romen was. Zyn

V O O R R E D E N

Zyn Grootvader wierd *Severinus* genaamd: Zyn Overgrootvader *Manlius Torquatus*, en zyn Bet-overgrootvader *Anicius Petronius*. Waar van daan volgens de gewoonte dier tyden, wanneer men de naamen van uitstec-kende mannen, en voorouderen den kinderen ophoopte, ook onze Schry-ver geheeten is: ANICIUS, MANLIUS, TORQUATUS, SEVERINUS, BOETHIUS.

Hy was zeer jong, als hem de voor-naamste Eerampten opgelegd, en zyne deugden bekroond wierden. Tot drie werf bekleedde hy de Borgermee-sterlyke hoog-waardigheid: en kreeg by zyne eerste vrouw *Elpis*, een voor-beeld van kuischheid, en in Dicht-kunde zeer bedreeven, twee zoonen, dien hy buiten gemeen vroeg, en te gelyk, den Borgermeester-stoel zag beklimmen. Waar over, en over an-dere weldaaden meer, hy *Theodorikus* pleg

AAN DEN LEEZER.

plegtlyk in een dank - rede prees , en daar mede de lof van Welspreekendheid behaalde.

Zyn eerste Borgermeesterschap viel in den jaare 487 , na 's Heilands mensch-werdinge , omtrent twee jaaren , eer *Theodorikus* Italien innam.

In 't jaar 510 wierd hy andermaal tot het zelfden ampt verkooren , en nochmaals in 't jaar 522, met zynen schoonvader *Symmachus*.

Groote dingen ondernam, en kwam hy te boven. Maar nadien voorspoed nyd , en haat verwekt , wierd hy , hoe verheven , en geacht , van verscheiden verscheidentlyk betigt , en van *Theodorikus* zelfs , die hem zo geceerd , en bemind had , veroordeeld , gebannen , gedood.

Want doordien hy zyn schrander brein niet alleen op de Wysgeerte , maar voor al op de Godgeleerdheid

* *

spit.

V O O R R E D E N

spitste, te meer, om dat hy de Leere der Drie-eenheid, en andere gronden der waarheid zag ondermynen van de Arianen, zo konde hy, terwyl de Ostrogotten, en hun Koning *Theodorikus*, die ketterye verdedigden, de gunst van dien Vorst niet altyd genieten; maar ontstak wel haast zynen toorn, als hy zich begaf tot schryven van de *Drie-eenheid*, van het *Geloof*, van de *twe Natuuren* in Christus, en van diergelyke twist-stoffe deezes tyds.

Zeer euvel nam dit die Ariaansgezinde Koning op, en droeg hem nu meer haat, als eertyds liefde toe.

Men wende voor, dat *Boëthius* zulke schriften in 't licht gaf, om Staatveranderingen te baaren, de Heerschappye van *Theodorikus* te kneuzen, en Italien in voorige vryheid te brengen.

Stout wierden hier op de vyanden
van

AAN DEN LEEZER.

van *Boëthius*, die hem verscheidene schelmstukken aantegen, en brieven verdichten op zynen naam aan *Justinus* den Keizer te Konstantinopolen, als hadde hy dien tegen't Ryk der Gotten gezocht op te wekken.

Men beschuldigde hem, dat hy den gantschen Raad hadde beveiligd tegen hunnen aanklaager, en belet, dat zy, door bygebragte bewyzen, niet overtuigd wierden van Opper-magt-schendinge.

Die, en diergelyke lasteren gingen hem na, en schoon die zich zelve schaamden, werd hy daar op ten kerker gedoemd, zyn goed verbeurd verklaard, en in een hoogen toren in de stad *Ticinum*, namaals *Pavie* genaamd, vast gekluisterd.

Hier zat hy echter niet ledig, noch bezweek onder zo veel rampen, maar genoot de zoete vruchten van zynen

V O O R R E D E N

voorgaanden vlyt, en arbeid, en vond in de voorheen-gelegde kennis-gronden, de geneezinge zyner smerten. Waar door hy in banden vry, in ballingschap tot zich zelve gekeerd, in lyden versterkt, en in armoede ryk was.

Het derven zyner boek-zaal; en boeken, ging hem niet weinig ter herte, gelyk hy daar over gevoelig klaagd in dit Werk: Evenwel betoonde hy de Wis-, en Wys-spreuken uit de zelve niet vergeeten te hebben: en begaf zich eerst tot een verdedig-schrift, waar in hy zynen onschuld tegen alle lasteringen, en loogen-taal bewees. Gelyk hy zelfs betuigd, die zaak-gewrigten schriftelyk ontworpen te hebben, op dat de laate na-neef des niet mogt onbewust zyn.

Tot verlichtinge van zyn leed schreef hy deeze vyf Troost-boeken,
waar

AAN DEN LEEZER.

waar in hy den mensch van de waereld
affscheurd, en tot de waare gelukzalig-
heid opleid.

Een bewys van een goed, en schuld-
loos geweeten, dat nooit in vol-zalige
gemeenschap met God kan treden,
dan als het van de aarde, en aardfche
iedelheden los gemaakt, tot dien
sprink-ader alles goeds zynen toevlugt
neemd.

Verftand, geleerdheid, konft, wel-
fpreekendheid, blinkt hier ieder op
't meefte door.

De fpreekwyzen zyn kort, en krach-
tig; de redeneeringen vernuftig, en vol
klem; de waarheid boven de dwaaling
aangepreezen; de ziel-wonden naakt
ontdekt, en gelukkig geheeld; voor-,
en tegen-fpoed, geval, en nood-dwang,
vrye wil, en voorzienigheid, ieder in
zyne rechte waarde voorgesteld, en
de zonden, en het hoogfte goed, en
de

V O O R R E D E N

de Eeuwigheid met leevende verwen afgemaald.

En uitgezonderd eenige weinige uitdrukkingen, die wat zweemen na de hardheid dier Eeuwe, waar in hy leefde, is 'er nooit iets vloeiender, en overtuigender in 't licht gekomen. Immers zyn de vaerzen zo aangenaam, zo volgeestig, en zo hoog van toon, dat *Scaliger* die onvergelyklyk, en Godlyk noemd.

Christus, noch 't woord zyner genade werd hier, 't is waar, nergens gevonden: Maar dat onze recht-geloovige Schryver, een trouwe belyder van het Christendom, den Heiland zoude vergeeten hebben, om wien hy leed, en buiten wien geen troost te vinden is, kan in ons niet komen.

Het schynd ons veel eer toe, gelyk ook zommigen beweeren, dat *Boëthius*
groo-

grooter bestek ontworpen had: en wel licht zal hy door een onverwachte dood (want hy in den kerker onthald werd) belet geworden zyn, dat uit te voeren.

De blyken hier van ziet men telkens in dit werk, en meer dan eens beloofd de *Wysgeerte* *hoogere dingen* te leeren: *krachtiger*, en tot de *ziel-doordringende hulpmiddelen* ten zynen tyd te zullen gebruiken: *den weg*, om t' huis te geraaken, aan te willen wyzen: hem *in zyn vaderland* weder te brengen: de ziel *vleugelen aan te hechten*, en hemelwaards te heffen.

Waar uit volgen moet, dat 'er op iets hoogers gedoeld zy, als hier ver- toond werd. Ook zegd *Boëthius*, dat zich de *Wysgeerte* *bereidde*, om iets *anders* te verhandelen: en zy zelfs be- tuigd, dat zy wenscht *haare beloften* te voldoen. 'T geen aanwyfd, dat

V O O R R E D E N

zy voorhad de Verborgenheden van 't Christen geloof open te leggen, en daar uit de voornaamste gronden van Troost te haalen.

Zo men ook letten wil op den Inhoud van deeze vyf Boeken, men zal bemerken, dat 'er een zelve moest bykomen om een volmaakt werk uit te leveren.

Want het eerste behelld een Treurklagte van *Boëthius*, spruitende uit vergelykinge van zynen tegenwoordigen jammer-staat, met zyne voorgaande hoogwaardigheden.

Het tweede begrypt eenige verzagtingen, en toebereidzelen, om *Boëthius* in gezondheid te herstellen, en te doen begrypen, dat hy over de Fortuin niet klaagen moet.

Het derde brengt krachtiger hulpmiddelen voor den dag, tegen de ziel-krankheid, en vertoond de waare geluk-

AAN DEN LEEZER.

luk-zaligheid in tegenstellinge van het bedriechlyke schyn-geluk.

Het vierde wyfd aan, dat alle Godloozen ongelukkig, en magteloos, maar alle vroomen gelukkig, en magtig zyn, nadien God alles bestierd. Daar Voorzienigheid, en Nood-lot overwoogen, en getoond werd, dat voor-, en tegen-spoed altyd goed zy.

Het vyfde handeld van 't Geval, en Vryen Wil, en leerd, hoe 's menschen wille-keur, en Gods voorzienigheid niet stryden, maar gepaard gaan.

Was hier noch in een zelve boek van het eeuwige leeven, van Christus de fontein aller vertroosting, van 't lyden, dat men om zynen naam draagen, en daar in roemen moet, nadien het de toekomende heerlykheid niet kan evenaaren, was, zeg ik, hier van, en van diergelyke waarheden, die 't Christen-geloof ons leerd, in een nadere

V O O R R E D E N

verhandelinge gesproken , zo had men hier een volmaakte Troost-stofse , beide in leeven, en sterven.

Maar schoon dit ontbreekt, ontbreekt 'er echter niets , aan 't geen *Boëthius* heeft mogen afhandelen, dat wy durven volmaakt noemen in zyn soorte.

Ook is de geestige uitvindinge van spreek-beurten daar toe geschikt, om door geduurige verwisselingen van stof, en styl de zaaken dieper in te drukken , en klaarder te doen begrypen.

Vraagen, en antwoorden houd den geest wakker , en onvermoeilyk bezig in de diepste verborgenheden. Zo komt hier nu eens de Wysgeerte , als een Leeraaresse, dan eens *Boëthius*, als een Leerling: nu opperd hy zwaarigheden , die zy oplost : dan spreekt de Wysgeerte een tyd lang alleen , dan vervolgd hy haare redeneeringen.

En

AAN DEN LEEZER.

En om de ziel noch meer te vermaaken, werd' er telkens een welvoeglyk Rym tusschen in gevoegd, waar door zy als nieuwe krachten ontfangd, het beweezen zich erinnerd, en 't geen te bewyzen stond met verschen aandacht hoord.

En dus is in dit werk alle Welsprekendheid, en alle Wysheid by een gesmolten.

Geen wonder dan, dat 'er zo menig zy bezig geweest met *Boëthius*, en deeze boeken aanmerkende, als een kort begryp van weetenschappen, die of opgehelderd, of vertolkt hebbe. Immers wierden wy, hoe afkeerig anders van overzetten, aangeprikkeld, om *Boëthius* in onze taal uit te geven, wanneer wy door een beklaaelyk voorval, hem grondiger, als ooit, leerden kennen.

Want of wel, als gezegd is, daar
van

V O O R R E D E N

van reeds drierhande vertaalingen in 't Nederduitsch waren , hadden wy die alle nooit konnen magtig worden , maar verzekeringe gekreegen , dat de laatste , en de beste , was uitverkoft; en de twee voorgaande in eenne oude , en afgesleetcene Taale ontworpen , die in haaren tyd wel goed , maar nu 't onbruik geworden zyn.

Dies meinden wy redenen , en vryheid te hebben , om onze ledige uren hier mede door te brengen , en te zien , of wy iets tot verstand , en opscherpinge onzer Vaderlanderen mogten toebrengen.

Onze taal is reeds merkelyk , en werd noch daaglyks meer , geschuimd : en meer , dan ooit , zet men zich nu op redenkavelen , Wysgeerte , en God- , en Waereld-kunde. 'T welk alles ons aanmoedigde , en deeze , en geene zwaarigheden , die zich opdedden , te boven hielp.

Wy

AAN DEN LEEZER.

Wy vertolkten dan, om *Boëthius*, zo veel ons doenlyk was, na te bootlen, zyn vaerzen in Rym, en zyn prose, in Onrym; waar toe wy een beknop-te styl verkooren, en nu hem stipt-lyk, dan wat ruimer, in de rymen opvolgden.

Een-, en ander-maal spreekt hy met *Plato*, en voor ons onverstaan-lyk, 't geen wy op onze wyze, en bevattinge hebben uitgedrukt, en met twee woorden aangetekend.

Zyne redeneeringe, dat alle geluk-zaaligen *Goden* zyn, scheen ons wat te hoog te draaven, en beter in de schoole van een Wyfgeer, als van een Christen te luiden, dies wy daar voor zetten, dat zy *Godlyk* zyn. Zo doen wy echter in de Onrym zelden, of nooit meer, en volgen hem kort op de hielen.

Vinden wy, dat onze poogingen
niet

V O O R R E D E N

niet versmaad werden, zullen wy onzen tyd, dien wy van onze hoogere betrachtingen mogen afsnipperen, tot vertaalen van *Octavius*, door *Minutius Felix*, zo vlocijend, en krachtig beschreeven, onder Godes zegen, met vermaak besteeden.

Gebruik onderwyl dit werk, in deeze droeve tyden, tot uwen troost, tot beteugelingen des vleesch, en tot versmaadinge der waereld. Leer daar uit het eeuwige van 't verganklyke onderscheiden, en u zelve, en uwen Schepper recht kennen.

Dit wenscht u, en zich zelve

U. E. volvaardige Dienaar in
Christus Jesus,

M. GARGON,
Predikant te Serooskerke.

Serooskerke, den 1 van Augustus
des Jaars 1702.

Aan

Op de

VERTROOSTINGE van BOËTHIUS

Vertaald, en uitgegeeven door

D. MATTHEUS GARGON,

Als zyn E. uit de Mayrye van 's Hartogen-
bosch beroepen, en vertrokken was
na Serooskerke.

MYn Heer en waarde Vriend GARGON,
Die ik niet eer te recht en kon,
Eer ik uwe oop'ning had geleezen
Van 't twe-en-dertigst' Harp-gezag,
En met verstand herkaauwd eerlang,
Wat daar in Davids zin mag wezen:

Want hier in kwam my uwe geest
Geschoeid op Gods-geleerden leeft,
Zo deffig, en zo wys voor oogen,
Zo net van taal, zo zoet van trant,

Zo

Zo wel geschikt in zyn verband,
Dat ik schier stond als opgetoogen.

- Ik zag in dat een Beurt-gezag,
In 't kort een gantschen t' zamen-hang,
Van zaligheên, voor Jood, en Heiden:
Niet treedende in eens anders spoor,
Maar langs een weg, dien gy zelfs door
Uwe eigen schranderheid bereide.

Toen speelt het my hoe langs, hoe meer,
Dat ik uw **HOOGE-LIED** wel eer
En **PSALMEN** had verzuimd te koopen,
Door dat vooroordeel steeds verblind,
Om dat m' 'er zo veel over vind,
Dat daar niets nieuws scheen van te hoopen;

Maar nu van uw vernuft bewust,
Beving my een byzond're lust,
Een trek, een ongemeen verlangen,
Om ook te zien hoe dat **GARGON**
Vorst **DAVID**, en Vorst **SALOMON**
Deed zingen, in zyn Duitsche zangen.

Wat was die trant my waard, en lief!
Wat hoop verschaftte my uw brief,
Zo even aan myn huis gezonden,
Waar uit ik zag, dat gy **BOEET**
Hebt in het zuiver Duitsch gekleed,
Daar zo veel troost werd by gevonden!

Een

Een ſtof recht tydig op deeze Tyd,
Nu menig zucht, en vlugt, en lyd;
En ieder-een om trooft verlegen,
Niet weet waar hy het zoeken zal,
In al dit vreeslyk krygs-geſchal,
Dat gantsch EUROPE doet beweegen.

Dan hoord men van des Konings dood,
Dan weêr van droeven waters-nood,
Van plond'ren, ſchatten, branden, plaagen;
Dies zo het immer tydig was,
Zo immer trooſten kwam te pas,
Het komt te pas in deeze dagen.

Maar boven al die klaagens-reên,
Die ik met and'ren heb gemeen,
Komt in 't byzonder my noch kwellen,
Dat gy zo verre van ons gaad,
En ons nu te eenemaal verlaat,
Om u in ZEELAND neêr te ſtellen.

Gy hebt wel reden om te gaan
Nu gy op beter plaats gaad ſtaan
Daar meerder ſtichting is te wachten,
Het geen moet zyn het oog-en-merk,
Dat een trouw Dienaar van Gods kerk
Bedoelen moet in zyn gedachten:

Maar, ah! Die wensſch by ons gedaan;

Om

Om dichter by elkaâr te staan,
Zie ik nu te eenemaal verſtooven:
Want in de plaats van dichter ſteê,
Gaad gy veel verder over zee,
Ons van uw byzyn gantsch berooven.

Maar niet te min, vaar wel, myn Vrind!
God geev' dat gy meer vreugde vind,
En ſtichting doe in uw Gemeente
Van SEROOSKERK, waar heen gy gaad,
Als in die geen, die gy verlaat,
Op dat verkwikt werd uw gebeente.

Nu kund gy uw betrouwd Talent,
Dat hier, gelyk als onbekend,
Lag in de duifternis begraaven,
Eens recht met woeker toebeſteên,
By een getal van ſchrand're Leên,
Die greetig zyn naar uwe gaaven.

Een trooft, die elk niet beuren mag,
Die hier vergeeffſch roept gantsch den dag,
En 't heil-licht vruchtloos poogd te ontfteeken.
Want daar men ſluit het wars gezigt,
En kieft de duifternis voor 't licht,
Daar baat geen iever in het preeken.

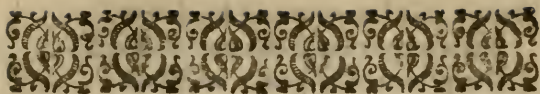
Noch eens dan, waarde Vriend, vaar wel!
Maar tot een TROOST in onz gekwel,
Dat

Dat gy ons hebt zo wyd begeeven,
Verwachten wy, dat uw BOEET,
Die groote Wyfgeer, en Pöet,
U noch zal lang by ons doen leeven.

JOHANNES ULÆUS.

Predikant te Tilburg, enz.

Op

Op het Zelfde.

Hoe menig ziet men zich vergaapen
Aangeld, aan roem, aan ydelheid?
Hoe menig zyn door schyn verleid,
En meinen vreugd uit 't aardfch te raapen,
Doch blijven, deerlyk afgesloofd,
Van rust, en vreugd, en vreê, beroofd?

Daar werd geen vaster TROOST gevonden,
Als in de waarheid, en de deugd:
Hier aan alleen is waare vreugd,
En ziels-genoegen vast verbonden.
In waerelds-troost en kan niets zyn,
Dan onrust, droefheid, angst, en pyn.

Dit zal BOETHIUS betoogen
Die ieder, wie hem geefd gehoor,
Baand een gerust, en lieflyk spoor,
En schift de waarheid van de loogen:
En toond, wat deugd, en ondeugd baard,
Wel hem, die 't beste kiest op aard!

Dus is hier TROOST in kracht te vinden,
Die nimmermeer den mensch verlaat,
Tzy,

'T zy, dat hy stort uit hoogen staat,
'T zy, dat hy lyd door dwaal-gezinden,
'T zy, dat hy zie de deugd verplet,
En de ondeugd op den troon gezet.

Wie zoude u dan, GARGON, niet pryzen?
Die op den zelve trant, en voet,
Den Schryver Neêrduitsch spreekende doet,
En onzen Lands-liên TROOST aanwyzen
Zo klaar, en krachtig, als BOEET
Dat in Latynsche pronk taal deed.

Dit zal, nu ik ben afgescheiden,
Door zulk een ruime water-plas,
Van u, die my een Broeder was,
My in myn droefheid TROOST bereiden,
O droeve, en dierbaar onderpand,
Wie scheurd my van zo waarde hand?

W. KEUCHENIUS,

Predikant te Alem, enz.

Aan den H E E R
MATTHEUS GARGON.

Op zyn Edts. Vertaaling van Boëthius
TROOST DER WYSGEERTE.
K L I N K - D I C H T.

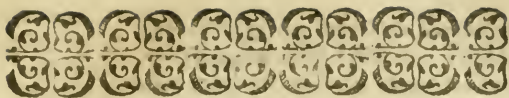
Sedibus æthereis Spiritus ille venit.

G Eleerde Man, wiens pen zo ongeschonden
De Lessen van Boëthius ontvouwd,
Wen zyne deugd in nood op God betrouwd,
Geen beulen vreesd, maar geësseld s waerelds zonden.
Uw Troost-dicht vloeid, als balsem, in de wonden,
Van 'i droef gemoed. Dan spild gy enkel goud,
En doemd den mensch, die op een zand-grond bouwd,
Hier ziel-rust zoekt, op aarde nooit gevonden.

Uw Maat-gezag, dat zo bekoorlyk sticht,
Verklaard ons 't merg van 's Burgermeesters dicht.
Wie kan naar waarde Uw geest, en yver danken?

Uw Poëzy, ô Hemel-tolk G A R G O N,
Ontleend haar kracht van geene Hengste-bron,
De Wysheid zelf bezielde Uw' zuiv're klanken.

M. B O D E.

V I R O R E V E R E N D O,
D. MATTHÆO GARGON,

Cum BOETHIUM, de Consolatione Philosophiæ, Belgica induceret Oratione differentem.

Tu das epulis accumbere divum! 1. Æn.

Integer interpres, sacrorum arcana resolvis,
Fatidicam quoties percutis arte chelyn.
Ne! Tibi sunt digiti, numeros dum tangis, eburni!
Verba soles sollers aurea Mysta loqui.
O! Quantum est cecinisse Deo! Cecinisse, salutis
Æternæ solidas ut decet ire vias!
Illa tui, vates, operis molimina faxit
Conditor, ad superas sint religata faces.
Ut, dum mundus erit, monstrent errantibus umbra
Sincerum veri, justitiæque jubar.
Nec calami tantum prodes nostratibus æstu,
Sed quoque sermonis nectare pascis oves.
Pascis oves Christi nivea dulcedine linguae,
Et minimam Illius non sinis esse rudem.
Pro meritis referes tantis tibi præmia tandem,
Donaque cælestis certa laboris erunt.
Sive igitur scriptis celebrer, seu pondere vocis,
Exspecta gravidam laudis honore comam.

*Ancipitique velut non est inglorius ense
Miles, non aliter fama parata tibi.
Accedunt leges, quarum Sapientia cultu
Solamen mirum se probat esse piis.
Harum etiam tanta gravitate oracula pandis,
Ausibus ut cupiat par Themis esse tuis:
Nam vanas quod tentet opes humana propago,
Hæc tua, quam legimus, pagina cuncta docet.
Gloria, quam meruit resonante **BOETHIUS** ore
Consul, erit stabili commemoranda pede.
Hunc juxta simulacra tibi depingit Apelles,
Lauro etenim dignos sæcula nulla silent.
Inventoris erit, nec non interpretis æqua
Portio, si laudis pondus uterque petit.
Et petere est justum: Quid enim pretiosius illa
Materia, qua quis discat habere bonum.
Vivite felices, quibus hæc datur aura per æquor
Flebile currendi, qua vocat ipse Deus.
Jam casus, sortes, & quod miserabile finxit
Falsus homo, nulla ponite parte malum.
Vobis præbet iter **GARGONIUS**, astra per ampla,
Dignus, ut excelsa sorte fruatur ovans.*

JOHANNES de NIEUWLAND.

VER-

VERKLAARINGE
DER PLAAT
VAN HET
EERSTE BOEK.
KLINK - DICHT.

DE Roomſche Borger-voogd krygt, voor zyn trouwe daaden,
Van Theodorikus, een ſchroomelyken loon.

Hy lyd in ballingſchap, en kerker, duizend doôn.

Zo moet der vroomen leed vaak 's dwinglands wrok verzaaden.

Hy zoekt by Dicht-konſt trooft, voor zo veel ongenaden,

Maar die beſtaad in zang, noch aangenaamen toon:

Een beter werd hem van de Wyſgeerte aangeboôn,

Daar 't Negental voor vlied met angſt, en ſchrik, belaaden.

't Gelaat is God'lyk, haar geſtalte is overgroot,

Zy heft 't ontzaglyk hoofd tot aan den hemel-kloot,

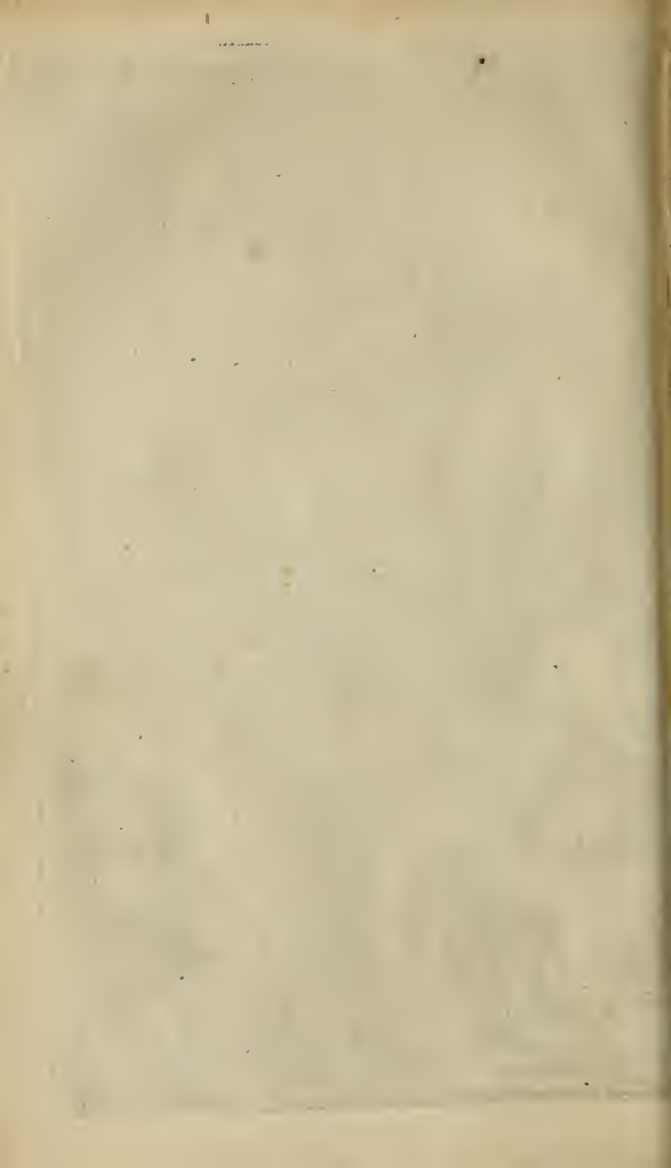
En draagd, een bundel blaân, en zwaaid een ſtaf vol ſtraalen.

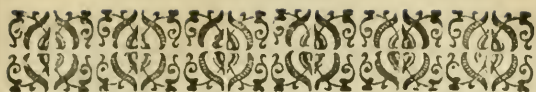
Al is haar kleet geſcheurd, noch droogd zy 's lyders oog,

En ſchopt de waereld weg, op dat hy aâm niag haalen.

De waare Trooft ontſtaad uit Wyſheid van om hoog.

VERTROOSTINGE
D E R
WYSGEERTE
V A N
A.M.T.S. BOËTHIUS.

HET EERSTE BOEK.

I N H O U D.

De Wysgeerte komt by Boëthius in zyn kerker, verdryft de Zang-Godinnen, en troost hem door 't voorbeeld veeler voortreffelyke Mannen, die even als hy verdrukt waren geweest. Hy vertoond haar wat hy van den Roomschen Raad, en gantsch Italien verdiend had, en hoe onschuldig hy echter beticht, verbannen, en van waardigheden beroofd was. Zy spoord de reden zyner ontsteltenis op, en ontdekt de stoffe des gantschen werks.

'T E E R S T E R Y M.

I K, die wel eer met vreugd in voorspoed heb gezongen,
Werd nu rampzalig tot een droeven toon gedwongen:
Het Negental, met een gescheurd gewaad bekleed,

A

Schryft

Schryft my een treur-dicht voor tot voedsel van myn leed;
 En doet een traanenbeek langs 't kwynend aanzigt stroomen.
 De Zangheldinnen, daar myn beste vrienden schroomen,
 Verzellen my getrouw in myn weêrwaardigheên:
 Die roem myns groene jeugds is nu myn troost alleen;
 Zy streelen myn verdriet in myn vroeg-gryze jaaren,
 Want ouderdom versneld door droefheid, en gevaaren,
 Bedekt met sneeuw-wit haar myn onlangs-jeugdig hoofd.
 Myn vel hangt rimpel-ruim; 't lyfis van kracht beroofd,
 En 't dor gebeente beeft. Gelukkig! die mag sterven,
 Eer hy zyn levens-weelde, en zoete vreugd moet derven,
 En als de dood tot hulp op zyn geklag verschynt!
 Maar ach! zy sloopt het oor voor iemand die verkwynd,
 Zy wil het schreyend oog der treurigen niet luiken:
 En dreigde laatst in 't graf my te doen neder-duiken,
 Toen my het gunstig lot onzek're goed'ren bood.
 Maar nu de Luk-godin afkeerig my verstoot,
 Leef ik te lang, en kan geen eind van 't lyden vinden.
 Wat hebt gy myn geluk zo hoog geroemd, ô vrinden!
 Als ik in staat-bewind van elk heb eere ontfaan.
 Die plotslyk nederstort, die heeft niet vast gestaan.

'T EERSTE ONRYM.

TErwyl ik zwygende dit by my zelven
 overwoog, en myne treur-klagte schrif-
 telyk ontwierp, scheen my boven 't hoofd
 een Vrouw te staan van zeer ontzaglyk wezen.
 Haare oogen, die boven-menschlyk scherp-
 ziende waren, blaakten in 't voorhoofd. Haare
 verwe was leevend, en onverweiklyk frisch,
 schoon zy tot zo hooge jaaren scheen gekomen,
 dat men niet vermoeden konde, dat zy van onze
 eeu-

eeuwe zoude wezen. Haar geftalte was niet wel te bepaalen, want zy bedwong zich nu binnen de gemeine menschen-maat; dan scheen zy de wolken met haare kruin te bereiken: en als zy 't hoofd recht opstak, drong zy door den Hemel zelfs door, en steeg buiten het gezigt haarer aanschouwers. Haare kleederen waren zeer fyn, vol-konstig, en van onverderflyke stoffe, die zy zelfs, gelyk ik namaals uit haar verstond, met eigene handen geweeven had. Maar der zelve gedaante was door verwaarloofde oudheid niet weinig verduisterd, en gelyk berookte beelden plegen, by na onkenlyk. Op den beneden-zoom stond een Grieksche ingewrochte * P, op den boven-zoom een * T te leezen. Tusschen beide de letters scheenen eenige trappen afgetekend, als een ladder, om van beneden na boven te klimmen. Eenige geweldenaaren hadden echter dit kleed met hunne handen geschonden, en ieder een stuk, dat hy krygen konde, daar van weggenomen. In haare rechter-hand droeg zy eenige boeken, in haare flinker-hand eenen Ryks-staf. Als zy de Zang-godinnen zag by ons bedde staan, en myne droefheid woorden voorstaaven, scheen zy wat ontroerd, en een norsch gezigt opslaande, zeide zy: Wie heeft deeze toncel-hoeren vergund by deezen krank-

A 2

te

* De wysgeerte wierd oudstyds onderscheiden in *πραγμῆς*, werkdaadige, en *θεωρητικῆς*, bespiegelige.

te komen , wiens finerten zy niet alleen door geen hulpmiddelen weeten te verzachten , maar door aangenaam vergif noch aankweeken? Want zy lieden zyn't , die het zegenryk gewas des redens door onvruchtbaare doornen der hertstogten verftikken , en der menfchen zielen wel aan de ziekte gewennen , maar nooit daar van geneezen konnen. Haddet gy , volgens uwe gewoonte , ons een ongeletterd menfch door liefkoozingen onttrokken , ik zoude dat min ondraachlyk achten , want gy onzen arbeid hier door niet zoud vereideld hebben : maar durft gy deezen , in de grond-leffen van Aristoteles en Plato opgevoed , aantafteu? Vertrekt liever verderf- zoete Sirenen ! en laat myne zangkunde aanbevolen , hem te bezorgen , en te geneezen. Die Zang-rey , zo fcherp doorgestreeken , floeg de oogen bedrukt na de aarde , en door een bloos haare fchaamte belydende , ftreek droevigter deure uit. Doch ik , wiens gezigt door traanen was beneveld , en die niet had kunnen onderkennen , wie deeze vrouwe van zo heerschhaftig gezag mogte zyn , ftond verbaafd ; en voor my neder ziende , bleef ik ftilzwygende afwachten , wat zy verder onderneemen zoude. Toen kwam zy nader , ging op 't uiterfte einde van myn bedfponde neder zittende , en myn aangezigt , door droefheid ftaatig en aardwaarts geflaagen , fterk aanfchouwende , begon zy over myne ziel-ontfteltenis met deeze vaerzen te klaagen.

' TTWE-

'T T W E D E R Y M.

Wat valt de ziel van hooger stort-steil af!
 Wat zinkt zy neêr in diepe duisternissen!
 Als zy verzaakt het licht, dat God haar gaf,
 Om't dwaas genot der aarde niet te missen:
 En, opgezet door wind van ydelheên,
 Streeft na een schim van eer, en waereld-achting,
 Waar door zy werd met staagen zorg bestreên,
 Die haar verslaaft, en groeid door plicht-betrachting.
 De mensch, die eerst zo hemelsch was, en vry,
 Eer hy noch uit den hemel was verflooten,
 Steeg boven't zwerk, zag klaar, en van naby,
 Hoe zon en maan haar ronde kringen slooten,
 En schieten neêr dat alverkwikkend licht.
 Hy wist den loop der sterren te bepaalen,
 Hun tulloos tal stond naakt voor zyn gezigt;
 En hy begreep hoe's hemels lampen dwaalen.
 Hy onderzocht den oorspronk van de wind,
 Die zee en stroom, zo vreeslyk op doet zwellen:
 Hy wist wat geest't heel-al te zamen bind,
 En Febus koets een daaglyksch perk kan stellen,
 En waar die zinkt, en zoomd het West met goud,
 En's morgens ryst, met ryker flikker-straaLEN.
 Hy wist wie dat de Lent getemperd houd,
 En't aardryk doet met pracht van bloemen praalen:
 Wie vruchtbaarheid, en milden oogst vergond.
 En hoe de Herfst laat rype druiven treden.
 Zo diep had hy der dingen aart doorgrond,
 En wist natuurs geheimen naakt t'ontleden.
 Nu kruipt hy laag, nu is zyn ziel verblind,
 En moet ontaard in zwaare ketens zuchten:
 Nu slaat hy't oog, zo dwaas en aardsgezind,
 Na d'aarde neêr en kwynd in ongenugten.

'T TWEDDE ONRYM.

Maar 't is, sprak zy, tyd, om hulp-middelen liever, dan klagten te gebruiken, en haare oogen op my hechtende, zeide zy: Hoe! zyt gy die geen, die by ons te minne hebt gelegen, en met onze lekkernyen opgevoed, tot een manlyke ziele-kracht gekomen waart? Wy hadden immers u zodanige wapenen ter hand gesteld, die, zo gy ze niet eêrst wegge- worpen had; u met onverwinlyke vastigheid zouden bevestigd hebben. Kent gy my wel? Waarom zwygt gy? Heeft schaamte, of verbaastheid u verstomd? Schaamte had ik liefst, maar verbaastheid, zo ik zie, heeft u gantsch ontzet. Toen zy bespeurde, dat ik niet alleen zweeg, maar ook spraak-en tong-loos scheen, bragt zy hare hand zachtens op myn borst, en zeide: Daar is geen gevaar, hy is van een slaap-zucht, de gemeine ziekte der misleide zielen, bevangen. Hy is zyns zelfs niet magtig, en zal zich ligtlyk myns erinneren, zo hy voorheen ons ooit gekend heeft. Laat ons, om dit te wege te brengen, zyn oogen, door een wolk van aardfche zaaken beneveld, wat afvaagen. Zo sprak zy, en haar kleed in een plooy gevouwen hebbende, droogde zy myn oogen af, die in traanen smolten.

'T DER-

’T D E R D E R Y M.

*Toen week de duisternis, en blindheids naare nacht,
 Myn ziel herkreeg’ haar eerste kracht:
 Gelyk de lucht verdikt door ’t wolk-verzaamlend Zuyen,
 En opgeperste regen-buyen,
 Ons’t zon-licht rooft, en eer’t gesternt zig openbaard,
 Den avond uitpreid over de aard’:
 Maar als een Noorden-wind van Eolus ontbonden,
 De zwarte wolken heeft verslonden,
 De blyde dag herleefd, en Febus zoet gezigt,
 Elks oog bekoord door schitter-licht.*

’T D E R D E O N R Y M.

Op geen andere wyze zag ik, na dat droef-
 heids nevelen verdreeven waren, den hemel
 aan, en herkreeg myn verstand, om’t aange-
 zigt myner Genees-meesterste te kennen. Ter-
 wyl ik myn oogen op haar sloeg, en gehecht
 hield, zie ik myne Voedster, de Wysgeerte,
 in welkers huis ik van myne jeugd aan verkeerd
 had. En hoe, zeide ik, zyt gy, ô Leeraaresse van
 alle deugden, uit den hemel gedaald, en in
 deeze eenzaamheden, waar in ik verbannen ben,
 verscheenen? zult gy ook als misdadige, met
 my valschelyk beschuldigt werden? Zoude ik
 u, zeide zy, myn voedsterling, verlaaten kon-
 nen? zoud ik een last, dien gy om mynen
 gehaaten naam draagt, niet met u verdeilen, en

draagen? Het stond immers de Wysgeerte niet vry eenen schuldlozen onverzeld te laten. Of zoud ik de betichtinge schroomen? zoud ik daar voor, als voor iets zeldzaams, schrikken? Waand gy, dat nu de Wysgeerte by Godloozen d'eerste maal in gevaar zy? Hebben wy voorheen by de Ouden, zelfs al voor onzes Platoostyden, geen zwaaren stryd tegen vermetele dwaazen gevoerd? Heeft niet zyn Leermeester Sokrates, by zyn leeven, in myne tegenwoordigheid een onverdiende dood moeten lyden? Terwijl de gemeine hoop der Epikureën, Stöyken, en anderen meer, ieder voor zynen aanhang, des zelfs erfdeel zocht na zich te sleepen, en my, schoon ik hen tegen sprak, en wederstreefde, als een gedeelte des roofs wegrukte, hebben zy myn kleed, dat ik met eigene handen geweeven hadde, van een gescheurd, en d'afgetrokkenne stukken, meinende my geheel te bezitten, met zich genomen. En om dat onvoorzigtige dwaazen by hen enige zweem onzes gewaads zagen, hebben zy gemeind, dat alle deeze van ons huisgezin waren, en dus is menig ongeleerde tot dwaaling vervallen. Zo gy de vlucht van Anaklagoras, 't vergift van Sokrates, en de pyniging van Zeno nimmer hoorde melden, om dat zulks elders voorviel, immers zult gy Kanius, Seneka, en Soranus, welker gedachtenisse noch versch, en vermaard is, genoeg kennen, die hier

hier door alleen in lyden kwamen , om dat zy onze zeden-lessen ingezoogen , en met der boozen handel geen gemeenschap hadden. Verwonder u dan niet , dat wy in deeze woefte zee des leevens , door rondom-bulderende stormwinden bestookt werden , nadien wy alleen daar op uit zyn , om boofwichten te mishaa-gen , welker heir , hoe talryk het wezen mag , nochtans niet te vreezen is , om dat het door geen opperhoofd bestierd , maar door verwarde dwaalingen onordentelyk aangevoerd werd. En of zy nu en dan , in slag-orde gesteld , sterker aanvallen , zo brengt onze Krygsheldin haare benden in een waar-burgt ; maar zy lieden houden zich op met plonderen van onnutte buit. Wy in tegendeel beschimpen van boven die stroopers , die zo hinderlyke dingen wegtorffen , gerust en volzeker tegen hunne oproerige doldriftigheid , en met zo sterken muur bebolwerkt , dat geen toome-looze dwaasheid ons ooit genaaken mag.

’T VIERDE RYM.

*Al wie gerust zyn leeven slyt ,
 En't nood-lot met den voet durft treden ,
 In voorspoed , en in jammer-tyd ,
 Blyft even kloek , en wel te vreden ;
 Die schroomd geen hollen Ozeaan ,
 Al spalkt hy's doods verwoede kaaken.
 Gantsch Etna mag in vlamme staan ,*

*En rook en asch, en vuur uitbraaken:
 De bliksem tref den toren-trans,
 En sla het sterkst gebouw aan slukken:
 'Tstandvastig hert des wyzen mans
 Zal voor gevaar noch rampen bukken.
 Wat zyn de menschen zo bedeeft,
 Voor wreed geweld van snoô tyrannen?
 'Twas krachtloos, wierd het niet gevreeft.
 Die alle herts-togt heeft verbannen,
 En niet meer hoopt, of angstig ducht,
 Kan licht de magt der boozen dwingen:
 Maar die verlangt, en wenscht, en zucht,
 En jaagd na haast-verdweene dingen,
 Dien nooit geheel staan in zyn magt,
 Derfd redens schild, en zweefd in't duister:
 En uit zyn vasten stand gebragt,
 Boeid hy zich in een slaafsche kluister.*

'T VIERDE ONRYM.

Geloofd gy, zeide zy, deeze dingen niet?
 Schiet u dit niet te binnen? Of zyt gy als een
 ezel by de Lier, en hoorende doof? Wat schreid
 gy? Wat smelt gy in traanen? *Spreek, smoor*
niets in uw hert. Wilt gy geneezen zyn, zo moet
 gy de wond ontdekken. Ik, hier op alle ziel-
 krachten weder inspannende, antwoorde: Is
 hier noch ontdekkinge van nooden, en de
 wreedheid der tegen-my-woedende Luk-go-
 dinne niet zichtbaar genoeg? Beweegd u het
 aanschouwen deezer plaatse niet? Is dit onze
 Boek-zaal, die gy zelf t'mynen huize tot een
 veilig-

veilig vertrek verkoozen had , daar gy , menigwerf uw verblyf met my neemende , de God-en waereld-kunde verhandelde ? Was dit myn gewaad ? dit myn gelaat , als ik met u de natuur-geheimen opspoorde ? als gy den ster-loop my zo klaar afmaalde ? als gy myne zeden en gantsche levens-wyze na 't voorbeeld der hemel-orderinge schikte ? Is dit onze loon om dat wy u gehoorzaamen ? Gy hebt immers zelfs door Platoos mond deeze wis-spreuk vastgesteld , *dat een Staat zoude gelukkig zyn , zo die van wysgeeren wierde bestierd , of des zelfs bestierders zich in de wysgeerte bevytigden*. En dat Wyzen het staat-bewind diend aanbevoelen , be-toonde gy door die zelve man noodzaakelyk te zyn , *op dat het gebied der steden aan booswichten toevertrouwd , geen verderfen ondergang der vroomen na zich sleepe*. Deeze grondwet heb ik opgevolgd , en getracht in het openbaar bewind werkstellig te maaken , 't geen ik in heimelyke onderwyzinge van u geleerd had. Gy , en God , die U in 't herte der wyzen instort , zyt myne getuigen , dat ik nooit myne eerampten aanvaarde , dan alleen met dien algemeinen zucht , om aller vroomen nut te beonvorderen. Hieruit sprooten die zwaare en verzoenlyke geschillen tusschen my , en de Godloozen ; en om 't recht te handhaaven , gelyk de vryheid van 't geweeten vereischt , heb ik al 't misnoegen der grooten steeds veracht.

Hoe

Hoe dikwils heb ik Konigastus , als hy de goederen van geringe lieden hevig aantafte , tegen geweest? Hoe dikwils heb ik Triguilla, die over 's Konings huis gesteld was, in zyne begonnene, en uitgevoerde geweldenaryen gestuit? Hoe dikwyls heb ik ellendigen, door ongestraften geld-zucht der uit-heemschen met oneindige valsche beschuldigingen geplaagd, verdedigd , en myn gezag tot hunne beveiliging in de waagschaal gesteld? Niemand heeft my ooit van recht tot onrecht overgehaald. Dat het bezit der overheerde Landzaaten door byzonderen roof , of gemeine schattingen, wierd verflonden, ging my niet anders ter herte, dan hen, die het lyden moesten. Toen in bitteren hongersnood, een onuitspreeklyk-zwaare belastinge van ongelden gantsch Kampagnien dreigde te verwoesten, heb ik ten oorbaar van 't Gemeen, my tegen den schat-voogd aangekant, en voor 's Konings recht-stoel beweerd, en door gedrongen, dat men die belastinge zoude stremmen. Paulinus, een man van Borgermeesterlyke waardigheid, wiens schatten de Hof-honden reeds in hoop en begeerte verzwolgen, heb ik uit hunne greetige kaaken gerukt. Om Albinus, van gelyken staat, door geen vooroordeel te zien omkomen, heb ik den haat van zynen aanklaager, Cyprianus, op my gelaaden. Heb ik dus geen vyanden genoeg tegen my verwekt? Maar by alle
an-

anderen behoorde ik immers veilig geweest te zyn, nadien ik, uit liefde tot gerechtigheid, by hovelingen gunst noch veiligheid zocht. Doch wie zyn de beschuldigers, die my in lyden bragten? Onder hen is Basilius, wel eer uit 's Konings hofdienst verdreeven, die uit armoede is genoodzaakt geweest my te betichten. Opilio, en Gaudentius insgelyks, die om hunne veelvuldige bedriegeryen, by vonnisse des Konings, tot ballingschap verweezen waren: maar als zy zich onwillig toonden, om te gehoorzaamen, en meinden met de vryplaatsen der kerken zich te beveiligen, kreegen zy, zo haast de Koning dit vernam, een streng bevel, om binnen den gezetten tyd uit de stad Ravennen te vertrekken, of dat zy op 't voorhoofd gebrandmerkt, en daar uit gezet zouden werden. Wat schynt men uit die strengheid te moeten besluiten? Evenwel is op dien zelven dag, door die zelve aanklaagers, onze beschuldiging tegen ons ingebracht, en opgenomen. Wat dan? hebben onze konsten dit verdiend? of maakt de voorafgaande veroordeling onze aanklaagers onverwerplyk? of schaamd zich de Luk-godin nergens over? Maar al schaamde zy zich niet over d'onnozelheid van my, die beticht was, zo had zy nochtans zich moeten schaamen over de verachtelykheid van hen, die my betichten. Vraagd gy wat misdad men ons aantygd? wilt gy 't met een woord wec-

weeten? Men zegt, dat wy den Roomschen Raad te behouden poogen. Begeerd gy te weten op welke wyze? Wy hebben, zegt men, belet, dat hun aanklaager geen bewyzen voortbragt, waar door zy mogten overtuigd werden van gekwetste Majesteit. Wat dunkt u, ô Meester! zullen wy de misdad lochenen, om u niet tot schande te zyn? Maar ik heb, 't is waar, gepoogd den Raad te behouden, en zal het altyd poogen. Zal ik dan schuld bekennen? Maar dat ik ondernam hunnen aanklaager te beleiden, moest my niet te laste werden gelegd. Hoe, is 't een misdad den Raad te willen behouden? Hun besluit tegen my verdiende wel, dat ik het een misdad noemde. Maar de dwaasheid; die haar zelve altyd meest benadeeld, kan de waarde der zaaken niet verminderen. Ook is 't my, na 't gevoelen van Socrates, ongeoorloofd *de waarheid te verzwigen, of de logen toe te stemmen*. Wat van de zaake zy, laat ik u, en allen wyzen oordeelen. En op dat de late naneef hier van niet onkundig zy, heb ik de gewrichten, en waarheid dier zaaken het papier, en geheugen toevertrouwd. Wat behoef ik te reppen van de verdichte brieven, waar uit men my zoekt op te dringen, dat ik op Romens vryheid zoude gehoopt hebben. Hoe valsch dit zy, hadde naakt gebleeken, was my de bekentenisse der aanklaageren, die in alle recht-zaaken byzonde-

re

rekracht heeft, niet geweigerd. Wat vryheid staat hier te hoopen? en ah of'er eenige te hoopen ware! ik zoude my de woorden van Kanis eigen maaken, die van C. Cefar, zoone van Germanicus beschuldigd, dat hy van't eed-geſpan tegen hem geweeten had, antwoorde: *hadd' ik het geweeten, gy zoud het niet zweeten.* Ook heeft in dit alles my de droefheid noch zo niet verblind, dat ik zoude klaagen, wanneer de Godloozen iets ſchendigs tegens deugdzaame menſchen ſmeeden: maar dat zy tegen hen ooit iets vermogen, iſten hoogſte verwonderenswaardig. Want kwaad te willen, komt wel ligt her van's menſchen verdorvenheid, maar tegen onnozelen, in Gods alomtegenwoordigheid te durven uitvoeren, 't geen ieder boofwicht uitvind, is de wanſchapenheid zelfs. Weſhalven iemand uwer welbekenden met recht zeide: *iſ'er een God, van waar is dan't kwaad, en iſ'er geen God, van waar is dan't goed?* Schelmen, die na't bloed der vroomen, en des ganschen Raads dorſten, ſtaat mooglyk vry, om my, dien zy voor deeze allen hadden zien ſtryden, te vernielen. Maar heb ik van den Raad dit verdiend? U zal geloof ik, noch heugen (want als ik iets doen, of zeggen moeft, hebt gy my beſtierd, en voor oogen geſpeeld,) u zal noch heugen, zeg ik, toen de Koning te Veronen na aller verderf haakte, en de miſdaad van Opper-magt ſchending, daar

Al-

Albinus mede beticht wierd , allen den Raad zocht aan te wryven , hoe ik , zonder schroom voor het dreigend gevaar , hunne onnozelheid verdedigd hebbe. Gy weet , dat ik hier in de waarheid spreek , en noit eenigen roem stelde: Want zo dikmaals als men zyne weldaaden breed uitmeet , en tot vergelding een grooten lof behaald , verkleind men eenigzins 't vreugd-geheim zyns gewetens , dat in zich zelven ver-
noegen vind. Maar gy ziet , hoe myne onnozelheid my slaagt. Voor bezolding van waare deugd , krygen wy de straffen van verdichte misdaden. En tegens wiens beledene schelmstukken waren ooit Richters zo eenstemmig tot wreedheid geneigd , dat'er niet een eenige vermurwd wierd , 't zy door besef van het dwaalziek mensch-vernuft , 't zy door overpeinzen van 't wisselvallig lot , daar geen sterveling kan vast op gaan. Zo men ons beschuldigde , dat wy de Godgewyde Kerken zochten in brand te steken , de Priesters met een godloozen dolk den strot te doorryten , en allen vroomen na het leeven te staan , noch zouden wy niet kunnen verwezen werden , dan tegenwoordig , en op belydenis overtuigd zynde. Maar nu wel vyfhonderd duizend schreden verr' afwezig , onverhoord , en onverdedigd , zyn wy , om een hartgrondige toegenegenheid tot den Raad , verbannen , en ter dood veroordeeld. Ah ! hoe wel verdienen zy , dat zich niemand
aan

aan zulke misdad schuldig maake! De waarde van dien schuld hebben myn aanklaagers zelfs erkend, en om dezelve door vermeniging van eenig schelm-stuk te verduisteren, hebben zy verzonnen, dat ik om eer-ampten te verkrygen, myn gewissle met Kerk-roof bezoedeld hebbe: Daar gy, die my zyt ingeschaapen, uit myne ziel de begeerte tot alle waereldsche dingen verdreefd, en onder uwe oogen geen Kerk-roof konde plaats grypen: Want gy vervulde steeds myn ooren en herte met deezen gedenk-spreuk van Pythagoras: *Volg God na.* Ook betaamde het niet, dat ik by verimaadelyke geesten hulpe zocht, daar gy my in staat verhefte, dat ik Gode konde gelyk zyn. Daarenboven stellen my de schuldlooze huis-gcheimen, het getal van eerlyke vrienden, en myn schoon-vader Symmachus, die heilig is, en zo eerwaardig, als gy zelfs, buiten alle verdenkingen deezes misdads. Maar ô gruwel! Men beklad ook u met die schennisse, en ik schyn daar mede behipt, om dat ikuwe leer-lessen ingezoogen, en uwe zeden my eigengemaakt hebbe. Dus is't niet genoeg, dat uw gezag my niet helpe, maar gy zyt noch, om den aanstoot, dien zy voorwenden, dat ik geeve, met laster-klap geschonden. Dit komt my, tot overmaat van ellende, noch over, dat niet de verdienste, maar uytkomst der zaaken, by de meesten

gewikt werde , en dat men niets meind wel voorzien te zyn , dan 't geen wel uitvalt. Waarom ook de goede naam allereerst den ongelukkigen verlaat. Wat het gemeen volk uitstrooide , wat oneenigheden , en menigvuldige gevoelens onder hen in zwang gingen , lust my niet op te haalen. Dit alleen moet ik zeggen , dat in tegenspoed dit ondraachlyk is , dat men ellendigen geen misdad aantygd , of men oordeeld , dat zy met recht lyden. Ik immers van alle myne goederen ontblood , uit myne waardigheden verstootten , en in mynen naam beleedigd , hebbe straf voor weldaaden moeten uitstaan. Ik zie , dunkt my , de winkels , daar 't schuim der boeven hunne schelm-stukken smeeden , van vreugden overstroomen ; ieder boofswicht met opgeraapte beschuldigingen vaardig staan ; de eerlyke lieden uyt angst voor ons ongeval moedloos , en neêrslachtig zyn , alle schelmen door 'trafloosheyd tot onderneeminge , en door loon tot uytvoeringe van alle godloosheyd aangenoopt ; en d'onnozelen daarentegen niet alleen van alle veiligheid , maar ook van alle verdediginge versteecken. Dies moet ik aldus uytroepen ;

'T VYFDE RYM.

Konst-Schepper van het Sterren-rond!
 Die op uw hoogen troon gesteege
 Doet ieder lucht-kring snel beweegen,
 En 't hemel-licht aan wetten bond:
 Zo dat nu eens de volle maan
 De mind're sterren kan verdooven,
 Nu steekt haar nieuwe hoor'nen boven,
 En nu weêr duister rold haar baan:
 En dat de blinkende avond-star,
 Die toeschuift 's hemels nacht-gordynen,
 Des morgens moet beschaamd verdwynen,
 En wend te rug voor Febus kar:
 Den Herfst-tyd gund gy korter dag,
 Als 't kwynend loof valt van de boomen,
 Gy doet de heete Zomer komen,
 En wekt den Zon met blyder lach,
 Dan krimpt de nacht in enger stond:
 Zo schikt uw magt de jaar-getyden,
 En zo de koude 't groen doet lyden,
 Als Noorde-wind dat vinnig schond,
 Dat werd door Westen-wind hersteld.
 Die in de zoete Lente zaaijen,
 Dien laat de Herfst-gloed ryklyk maaijen,
 En vruchten voeren van het veld.
 'T heel-al dat luisterd na uw wet,
 En moet uw opper-last volbringen.
 Kan 't zyn, Heer! dat gy's menschen dingen,
 En doen geen vaste paalen zet?
 Want waarom, baard het weiflend lot
 Die groote wisselvalligheden,
 Dat schuldeloozen straffe leeden,
 En voorspoed volg het boeven-rot?
 De boozen stygen hoog in staat,

*En werden tot beavind verheven,
 De goeden zyn vertrapt, verdreeven,
 En aller hoon, en spot, en smaad.
 De deugd, die elk bekooren moet,
 De zuivre deugd moet t' onder blyven,
 En al wat schelmen stout bedryven,
 Werd door onnozelen geboet.
 Meineedigheid bezwaard geen guit,
 Hy roemd op konst-verniste logen,
 En gil hy toonen zyn vermogen,
 Hy schopt den Vorst ten ryks-troon uit,
 Die gantschen volkren was tot schroom.
 Aanschouw dan gunstig's menschen zaaken,
 En ons, die 't besten deel uitmaaken,
 O God! die alles hond in toom.
 Betoom het lot, bedwing den vloed
 Van 's waerelds zee, en wild ons zetten
 Zo onverbreekelyke wetten,
 Als gy den hoogen hemel doet.*

’T V Y F D E O N R Y M.

Als ik met onophoudelyke smerte dit hadde geuit, sprak zy met en vrolyk gelaat, zonder van myne klachten eenigzins bewoogen te zyn, aldus: Toen ik u zag weenen en treuren, heb ik straks bespeurd, dat gy elendig, en balling waart. Maar hoe verre gy verbannen zyt, had ik niet geweeten, zo uwe treur-klachte dat niet hadde aangeweezen. Doch gy zyt van uw Vaderland niet verre verbannen, maar afgedwaald. Of wild gy liever balling heeten, zo hebt gy u zelven verban-
 nen:

nen: Want het nooit iemand zoude geoorlofd
 zyn geweest u dat te doen. Zo gy u erinnerd,
 van wat Vaderland gy afkomstig zyt, dat
 werd als wel eer Athenen, door geen menig-
 te beheerscht, maar *hier is een Opperheer, hier*
is een eenig Koning, die in 't vermeerderen,
 niet in 't verdryven zyner onderdaanen lust
 schept; en zyn Ryks-teugel op te volgen, zy-
 ne rechtmatigheid te gehoorzaamen, is de
 grootste vryheid. Hebt gy d'aaloude wetten
 uwer Stad vergeeten, die nadruklyk gebieden,
 dat'er niemand, die zyne woonplaats daâr
 verkiezen wil, zal uit verbannen werden?
 Want die binnen haare wallen, en vesten is
 beslooten, behoeft niet te vreezen, dat hy
 ooit verdiene balling te werden: maar die
 'er niet wonen wil, is't ook niet waardig.
 Dies ben ik min door deeze plaats, als door
 uw gelaat bewoogen, en wensch, niet zo zeer
 na de muuren uwer boekzaale, met yvoor en
 glaazen versierd, als na de huisvesting uwer
 ziele, waar in geen boeken, maar zin-spreu-
 ken, die boeken dierbaar maaken, en ik wel
 eer daar in ontwierp, moeten geplaatst zyn.
 Uw verdiensten van 't Gemeenen-best hebt
 gy wel na waarheid, niet na grootheid der
 weldaaden, afgeschetst. Van de eerlykheid
 of valsheid der beschuldigingen, tegen u
 ingebracht, hebt gy vermeld, 't geen ieder be-
 kend is. De schelmstukken, en bedriegeryen

uwer aanklaageren hebt gy met reden , maar ter loops willen melden , nadien zy beter en wydluftiger door den gemeenen man , die alles doorzoekt , verbreid werden. Het wan-gedrag des Raads t' uwaaards hebt gy fcherp doorgehaald. Over onze betigting hebt gy u gevoeliggetoond , en de verkeerde gedachten , die men van ons heeft , met fchreijende oogen beklagd. Eindelyk hebt gy tegen de Luk-godinne uwe droefheyd laaten uytberften , om dat zy na verdienften geen loon toelegt. In't slot van uw voldriftig rym wenscht gy , dat men de vreden op aarde , als in den he-mel heerschen zag. Maar nadien'er verschei-dene herts-togten in u gaande zyn , en droef-heid , gramfchap , fmerte , elk op 't hevigt u bespringen , kunt gy in deezen ziele-ftaat nog geen krachtige genees-middelen verdraa-gen : dies wy eenige tyd de zachtste gebrui-ken zullen , op dat het geen door invloeijen-de ontftelteniffen zich tot een hard gezwel gezer heeft , mag vermurwd werden , om fcher-per hulp - artsenye te ontfangen.

'T ZESDE RYM.

*Als de Kreeft door Zonne-gloed
Gras , en loof verkwynen doet,
Zal de Landman vruchtloos ploegen ,
Vruchtloos zaaijen , eggen , zwoegen.*

*En wie dan verspild zyn graan,
 Mag met ekels zich verzaan.
 Niemand zal violen vinden,
 Als de scherpe Noorde-winden
 Tasten kruid en bloemen aan,
 Die in hof, en velden staan.
 Denk niet dat in Lente-dagen
 Wyngaard-ranken druiven draagen,
 Die de Herfst, gelyk een schat,
 Uitperst in het voeder-vat.
 God bepaald bekwaame stonden,
 Daar het al is aan verbonden,
 En gedoogd niet dat zyn wet
 Door het schepsel zy verzet.
 Die zyn orde durft verbreeken,
 En daar trots is afgeweeken,
 En der dingen tyd-beurt schend,
 Heeft nooit een gelukkig end.*

T Z E S D E O N R Y M.

Zult gy dan, zeide zy, voor eerst wel ge-
 doogen, dat ik uwen ziele-staat door weinige
 vraagen onderzoekte, en toetste, om te weeten
 hoe gy kund geneezen werden? Vraag, zeide
 ik, wat u geliefd, ik zal antwoorden. Meind
 gy, dat deeze waereld, sprak zy, door een
 hachlyk toeval, of door redelyk bestier be-
 woogen zy? Neen, ik geloof, zaid'ik, geen-
 zins, dat zo volzekere beweegingen van een
 hachlyk toeval afhangen, maar ben ten vol-
 len bewuft, dat God, als maaker zyns werks,

't geheel al beheersche : En geen tyd zal my ooit deeze waarheid ontwringen. 'T is zo, sprak zy, want gy hebt zo even in uw vaers betuigd, en geklaagd, dat alleen de mensch buiten Gods zorg zy. Maar dat alle andere dingen redelyk bestierd wierden, hebt gy niet in twyffel getrokken. Ah ! wat ben ik verwonderd, dat gy in zo gezonden verstande, en echter krank zyt. Maar laat ons dit wat dieper ondertasten, want ik bemerk, dat 'er, ik weet niet wat haperen moet. Zeg my, nadien gy vast steld, dat God de Waereld bestierd, hebt gy wel gelet, met wat roer zy bestierd werde? Naauwlyks, zaid' ik, vat ik den zin uwer vraage, laat staan dat ik die zoude beantwoorden. Ben ik wel bedroogen, zeide zy, dat 'er iets haperd, waar door, als door een bresse in een sterke walle, de ziekte der ontsteltenisse in uwe ziel is ingedrongen? Maar zeg my, weet gy welk het einde en doelwit der natuure zy? Dat hadde ik voorheen wel gehoord, zaid' ik, maar de droefheyd benevelde myne geheugnisse. Hoe weet gy, sprak zy, waar van daan alles herkomt? Dat weet ik, en heb geantwoord, zaid' ik, dat het God is. Maar hoe kan't zyn, sprak zy, dat u het beginsel van alles bekend, en het einde verholen zy? Edoch dit is de gewoonte en kracht der ziel-ontsteltenissen, datze den mensche wel uit zynen stand brengen

gen, maar niet gantsch nedervellen, of alle reden uit zyn hert uitroeijen kunnen. Maar ik wenschte, dat gy ook dit beantwoorde: Weet gy wel, dat gy een mensch zyt? Waarom, zeide ik, zoud ik dat niet weeten? Zoud gy dan ook kunnen zeggen, wat een mensch zy? Vraagd gy, zeide ik, of ik bewust ben, een redelyk, en sterfelyk dier te wezen? Des ben ik volkomen bewust, en belyde my dat te wezen. Dunkt u niet, sprak zy, dat gy iets meer zyt? Neen zeide ik, niets meer. Nu ken ik, sprak zy, een andere, en wel de voornaamste oorzaak uwer ziekte; Gy hebt vergeeten, wat gy zyt. Dies heb ik den aart uwer krankheid, en 't middel uwer herstellinge grondig ontdekt. Want vermits gy door onkunde van u eigen zelfs verward zyt, klaagd gy, dat gy zyt verbannen, en van uw eigene goederen beroofd. En vermits gy niet weet, welk het einde zy van alles, meind gy, dat booswichten magtig, en gelukkig kunnen wezen. Maar om dat u is ontgaan, met wat roer de waereld bestierd werde, waand gy dat alle de wisselvalligheden van 't lot zonder bestierder op en neêr dobberen. En dit zyn groote oorzaaken, niet alleen van ziekte, maar van de dood zelfs. Gy hebt echter, dank zy den geever der gezondheid, uw geboor-aart noch te baat, en ik bevind in u genoegzaame krachten tot herstellinge: naamelyk het recht

befef van's waerelds bestier, 't geen gy geloofd niet het weiffelend geval, maar de Godlyke wysheid onderhevig te zyn. Weeft daarom niet beducht, uit die geringe vonkskens zal uw leevens-warmte weêr verwekt werden. Maar nadien het noch geen tyd is, om sterker hulp-middelen te gebruiken, en dit blykt den aart der menschen zielen te wezen, dat zy tot verkeerde gedachten vervallen, zo dikwyls zy de waarheid wraaken, waar uit dan nevelen van ontsteltenissen opkomen, die 't begrip verhinderen, zal ik door zachte en gemaatigde hertsterkingen poogen, dit kwaad allengskens te verdryven, op dat gy den glans van waarheids licht aanschouwen moogt, als de duisternisse der bedriechlyke hertstogten zal verdweenen zyn.

'T Z E V E N D E R Y M.

*Het schoon gestarnt
Dat licht, noch barnt,
Als wolk op wolk,
Uit 's afgronds kolk,
Na boven trekt,
En 't licht bedekt.
'T beweegbaar glas
Van Thetys plas,
Daar zich de Zon
In spiegel kon,
Door storm beroerd,
Het slyk opwoerd,*

En

*En kwetst het oog,
Door schrik vertoog.
De waterval,
Die berg en dal,
Besproeid en laafd,
En de oevers schaafd,
Kruipt langzaam heen,
Door klip en steen,
Of zand gestuit,
Maar berst weêr uit.
Zo is 't uw plicht
Die waarheids licht
Wild schouwen aan,
Recht uit te gaan,
Daar 't deugd-spoor leid,
Ter zaligheid.
Verban genucht,
Weest nooit beducht,
Vleid nooit uw hert,
Vrees voor geen smert:
De ziel werd blind,
En slaafs-gezind,
Als in 't gemoed
De herts-togt woed.*

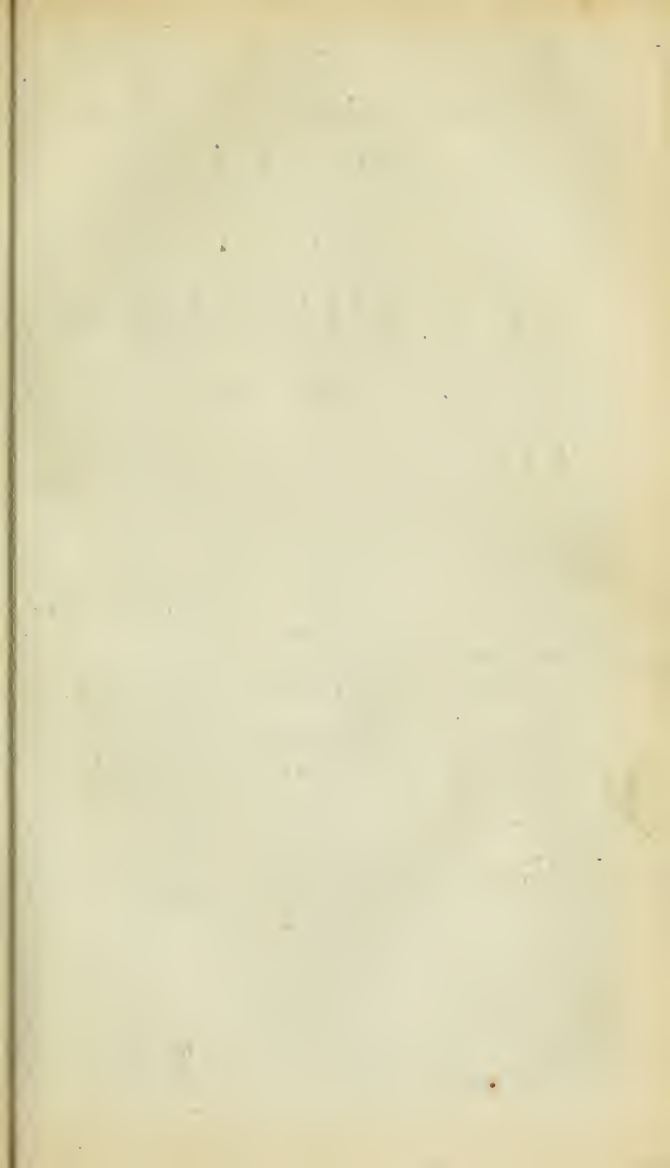
VERTROOSTINGE
D E R
W Y S G E E R T E
V A N
A.M.T.S. BOËTHIUS.

HET TWEEDE BOEK.
I N H O U D.

De Wysgeerte toond, dat Boëthius t'onrecht na zynen voorgaanden staat wenscht: maalt de Luk-godinne leevendig af: spreekt Boëthius aan: beweerd, dat hy niet ongelukkig, maar noch meestendeels gelukkig zy: beschryft der menschen waangeluk; en leerd dat geen toevallen, schatten, eer-ampten, noch roem iemand gelukkig maaken, maar tegenspoed dikwyls nut, en noodig is.

T E E R S T E O N R Y M.

Hier na hield zy een wyl op van spreken, en uit myn zedig stilzwygen bespeurende, dat ik aandachtig was, begon zy aldus:
Indien

VERKLARINGE
DER PLAAT
VAN HET
TWEDE BOEK.
KLINK - D I C H T.

DE ſchrandre Balling zal hier't hoogſte goed ontvouwen.
Wyſgeerte wikt de maan, en het oneindig licht.

Haar ſtaf leerd ieder menſch zyn redelyken pligt,

Daar veele op 't wankel-rad der Luk-godin vertrouwen.

Elk grypd een wiel-ſpaak, om zich moedig op te houwen,

Als ryk-ſtaf, kroon, en eer, hen ſchitterd in 't gezigt:

Maar niemand overweegd, wat rampen dat hy ſtigt,

Al drygd ze ellendigen met zwaard, byl, knevel-touwen.

Die onſtantvaſtige jaagd ſtroomen over 't land,

Werpt vuur ten berg-top uit, en zwavel, aſch, en zand,

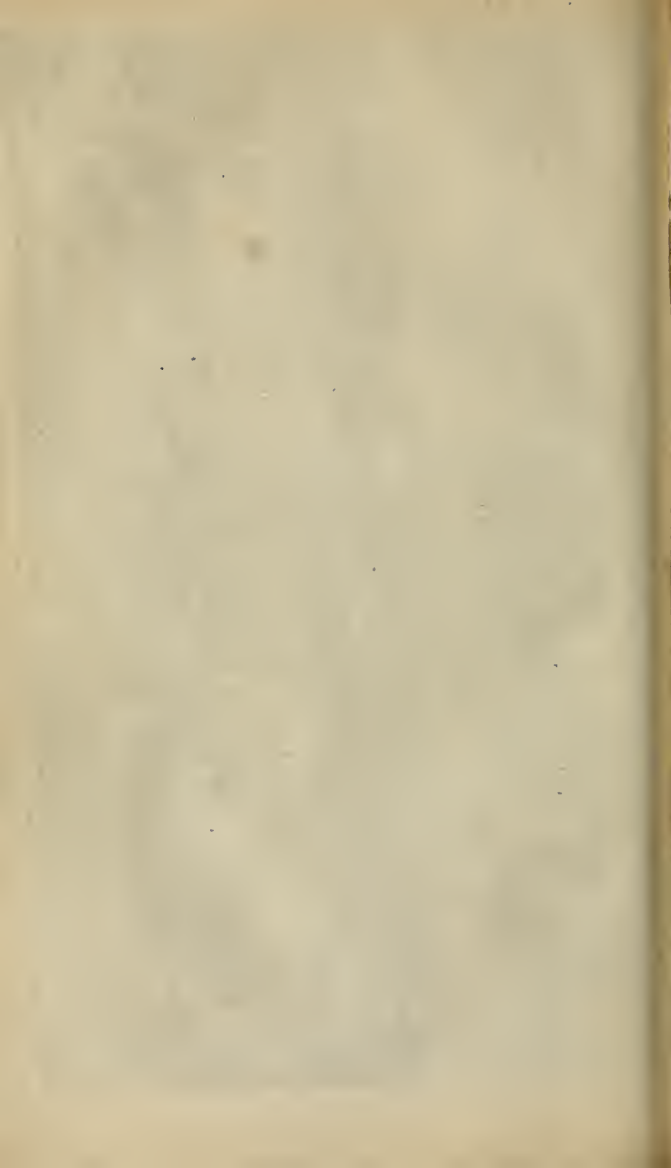
Om ſtad, en volk, in gloed, en puin-hoop, te begraaven:

Terwyl een ander bouwd, en akkers toebercid.

Zo toond zy te elken ſtond aan haar' verblinde ſlaaven,

Dat niets ſtandvaſtig is, als de onſtandvaſtigheid.

Indien ik de hoedanigheid en oorzaak uwer ziekte recht kenne, zo kwynd gy door zucht en lust tot uwen eersten voorspoed, en des zelfs verandering, gelyk gy waand, heeft uw vasten ziele-staat ook veranderd. 'T veelvoudig, en wonderbaar bedrog der Luk-godinne is my niet onbekend. Dien zy poogd te misleiden, lietkooft zy zo lange door een bekoorlyken gemeenschap, tot dat zy met duldlooze finerte overvald, dien zy onverhoeds verlaat. Zo gy haaren aart, gewoonte, en belooningen overpeinst, gy zult erkennen moeten, dat gy door haar nooit iets heerlyks genooten, of verlooren hebt. Maar ik behoeve, geloof ik, niet veel moeite te doen, om u dit weêr in gedachten te brengen. Want toen zy u vleide, en gunstig was, pleegt gy haar met manmoedige woorden te bejegenen, en met wispreuken uit onze heiligdommen ontleend, tegen te gaan. Doch *alle schielijke verandering van zaaken, geschied nooit, dan met een sprinkvloed der gemoederen.* Hier komt het van daan, dat gy ook een weinig uit uwe rust geschokt zyt. Maar het is tyd, dat gy iets zachts en aangenaams inneemt en nuttigd, dat in het binnenste doorgedrongen, een weg tot krachtiger genees-dranken toebereide. Hier kome dan de zoet-overredende Rederyk-konst, die dan alleen het rechten spoor houdt, als zy onze grond-stellingen niet verlaat: en nevens haar

haar verschyne de Zang-konst, de dienstmaagd onzes huizes, en heffe nu een lichter, dan een zwaarder toon op. Wat is het dan, ô mensch! dat u in droefheid en getreur neder slaat? Gy hebt, denk ik, iets nieuws en zeldzaams gezien. Zo gy vermeind, dat tegen u de Luk-godinne veranderd zy, zo bedriegt gy u zelven. Dit is altyd haare gewoonte, dit haar aart. Zy heeft omtrent u veel eer haare standvastigheid in't veranderen behouden. Zo was zy, toen zy vleidde, en u met een valsch lok-aas van voorspoed toelachte. Gy hebt het huichelachtig gelaat deezzer blinde Godinne volkomentlyk ontdekt: en daar zy voor anderen zich vermomd, is zy u gantsch bekend geworden. Behaagd zy u? Gebruik haare zeden, en klaag niet. Schrikt gy voor haare trouwloosheid, veracht haar, en verschop die verderflyké vleidster: Want het geen u althans tot een oorzaak van overgroote droefheid strekt, behoorde u tot een oorzaak van gerustheid te strekken. Gy zyt verlaaten van die geene, van wie niemand kan verzekerd zyn, dat zy hem nooit verlaaten zal. Kunt gy het geluk hoog achten, dat weg kan vlieden? Of is u de tegenwoordigheid dier Godinne lief, die niet getrouw is in't blyven, en wegvliedende smerten baard? Overmits zy dan na onzen wensch niet kan vast gehouden werden, en wegvliedende den
mensch

menſch ellendig maakt , wat is die vliedſter dan anders , als een onfeilbaar teken van toekomende rampen? Want het is niet genoeg, dat men lette op't geen voor oogen is. De voorzigtigheid bevroed het einde der zaaken, en der zelve wederzydſche veranderlykheid maakt, dat men de bedreigingen der Fortuyn niet behoeft te vreezen , noch haar aanloksfelen te wenschen. Eindlyk moet gy met taay geduld verdraagen alles, wat in't voorhof dier Godinne omgaat , zo gy eens uw hals onder haar jok geboogen hebt. Indien gy haar, die gy vrywillig tot een Voogdeſſe verkooren hebt, meindeen wet voor te ſchryven , om'te blyven, en te vertrekken, zo waart gy onrechtvaardig, en zoud door ongeduld uwen ſtaat verergeren , dien gy niet verbeteren kund. Als gy den winden uw ſchip toevertrouwd, zo moet gy vaaren, niet daar gy wild, maar daar u die heen dryven. Als gy het zaad in den akker werpt, moet gy vruchtbaare en onvruchtbaare jaaren afwachten. Gy hebt u't beſtier der Luk-Godinne overgegeeven, dies moet gy de zeden uwer Voogdeſſe gehoorzamen. Waand gy den ſnellen omzwaay van haar draaijend rad te ſtuiten? O dwaas! begon zy vaſt te ſtaan, zy was de Luk-godinne niet meer.

'T E E R S T E R Y M.

*Als zy met trotse magt, gelyk een ebbe en vloed,
 Het bovenste onder keeren doet,
 Werd de eerst-gevreesde Vorst ten Ryks-troon afgedreeven,
 En de ongeachtste slaaf daar gunstig op verheven.*

*Zy lacht met een, die schreid, en hoord nageen gezucht,
 'T leed, dat zy baard, is haar genucht.
 Zo speeld zy met den mensch, zo toond zy haar vermogen;
 En wil zy wond'ren doen in haar beminnaars oogen,
 Zo brengt s'er een tot staat, dien zy ten zelven stond,
 Weêr plotslyk nederaverpt te grond.*

'T T W E D E O N R Y M.

Ik wenschte met u wel een weinig uit naame der Luk-godinne te redenkavelen. Oordeel zelfs, of zy gelyk heeft. Wat beticht gy daaglyks my met uwe klachten? Wat onrecht deed' ik u? Welke goederen heb ik u ontroofd, die u eigen waaren? Treed met my voor wat vierschaar het u lust, in rechtgeding, over't bezit der rykdommen, en eerampten; en zo gy bewyzen kund, dat iets van dit alles ooit eenigen mensch is eigengeweeft, zal ik gewillig toestemmen, dat gy weder eischt, het geen u toekwam. Toen gy uit 's moeders buik ter waereld zyt gebragt, heb ik u naakt en van alles ontblood ontfangen,
 met

met myne schatten gekoesterd, en met toegene-
 negene gunst, 't geen u over my nu doet klaa-
 gen, weelderig opgevoed: als ook met over-
 vloed, en heerlykheid, en alles wat in myn
 vermogen is overstroomd. Nu behaagd het
 my myne hand in te trekken: bedank my als
 die eens anders goed gebruikt hebt. Gy hebt
 geen recht om te klaagen, als of gy uw vol-
 komen eigendom verlooren had. Waarom
 zucht gy dan? Gy hebt van my geen geweld
 geleeden. Rykdommen, eer-ampten, en alle
 diergelyke dingen, zyn my eigen. Die staan
 my, als haare Vrouwe, ten dienste; zy ko-
 men met my, en vertrekken met my. Ik durf
 zeggen, was, 't geen gy klaagd verlooren te
 hebben, het uwe geweest, gy zoud het geen-
 zins verlooren hebben. Staat my alleen niet
 vry, myn recht te gebruiken? 'T is den he-
 mel geoorlofd, heldere dagen te geeven, en
 die weêr met een duisteren nacht te bedekken.
 Het jaar-gety mag nu de aarde met bloemen
 en vruchten optooijen, en dan met stort-regen
 en koude afschouwlyk maaken. De zee kan
 nu met vlak-gekemde golven vleiden, en dan
 weêr met storm-vlaagen, en holle baaren wo-
 den. Zal d'onverzaadelyke heb-lust der men-
 schen ons tot standvastigheid verbinden, die
 zo strydig is tegen onzen aart? Dit is onze
 magt, dit spel speelen wy onophoudelyk.
 Wy draaijen een rad, dat rond, en licht te be-

weegen is. Het onderste boven, en het bovenste onder te keeren is ons vermaak. Klim op, zo 't u lust, op voorwaarde nochtans, dat gy het geen onrecht achte, als myn spel dat vereischt, weder neder te daalen. Kende gy myne gewoonte niet? Was u ontgaan, hoe Krezus, Koning van Lydien, dietevooren van Cyrus gedugt, en kort daar na rampzalig op een brand-stapel ten vuure gedoemd wierd, door een slag-regen behouden bleef? Is u vergeeten, hoe Paulus Emilius barmhertige traanen storte, om 't ongeval van den Koning der Perzen, dien hy gevangen kreeg? Wat beschrijven de Treur-spelen anders, als d'onbescheidene Luk-godin, die met een vreeslyken schok de voorspoedigste Koningryken omkeerd? Hebt gy in uwe jeugd niet geleerd, dat aan den drempel van Jupiter *twe vaten leggen, het eene met kwaad, het ander met goed opgevuld*? Wat zoude het zyn, zo gy te graatig van het goede gedronken hebt? Zo ik noch van u niet gantsch afgeweeken ben? en zo deeze myne veranderlykheid u rechtvaardige oorzaak verschaft, om iets beters te hoopen? Weest niet bedrukt van geest, en nadien gy in een ryk leeft, dat ieder gemeen is, zo wensch niet, om na u eigene wetten te leeven.

'T T W E D E R Y M.

*Schoon uit den hoorn des overvloeds
 De milde Luk godin den mensch schonk zo veel goeds,
 Als de opgejaagde zee werpt zand op langs de stranden,
 Of als'er hemel-lampen branden,
 Aan 't ster-dak in den klaarsten nacht,
 Noch zoud niet zyn vernoegd het sterffelyk geslacht.
 Al hoorde God hun wensch, en gaf hen al de schatten,
 Die 't aardryk in zyn schoot kan vatten,
 Al gunde 't lot hen staat, en eer,
 Noch scheen 't hen niet met al, noch gaapten zy na meer.
 Wat is dan magtig, om de gierigheid te toomen?
 Als iemand rykdom heeft bekomen,
 Blaakt heb-lust in een felder gloed.
 Een vrek is altyd arm, met al het waerelds goed.*

'T D E R D E O N R Y M.

Indien u de Luk-godin dit eens te gemoet voerde, zoud gy daar iets kunnen tegen zeggen? Hebt gy evenwel iets om uwe klachten te rechtvaardigen, breng het voort, wy zullen u tyd gunnen om te spreken. Waar op ik: Dit is wel schoon in schyn, en met honig der rederyk-en zang-konst bestreeken, maar verkwikt niet langer, als men 't hoord. Die lyden, gaat het leet dieper ter herte, en zo haast de ooren hier mede niet meer gestreeld werden, bespringt hen d'innerlyke droefheid weder op nieuw. 'Tis zo, sprak

zy, ook is dit noch het hulp-middel uwer ziekte niet, maar alleen zekere verzachtinge uwer smerten, die noch geen geneezinge toelaaten. Ik zal ten zynen tyd iets in't werk stellen, dat tot in het binnenste doordringt. Poog echter niet te doen gelooven, dat gy ellendig zyt: of is u vergeeten, wat, en hoe groot geluk gy wel eer genooten hebt? Ik zwyge, dat gy vaderloos, door de voortreflykste mannen zyt bezorgd, en tot maagschap van de eersten der stad verkooren, hen eer lief, dan nabestaande wierd, 't geen de waardigste zoorte van maagschap is. Wie heeft u, met zo hoogachtbaare schoonvaders, met zo kuische huisvröuwe, met zo tydige en gewenschte zoonen, niet moeten gelukkig noemen? Ik ga voorby, om geen gemeene dingen op te haalen, dat gy in uw jonglingschap eer-ampten verkreegt, die ouden geweigerd waren: maar ik stap over tot het top-punt uws geluks. Zo het genot der menschlyke zaaken 't gelukeenig gewigte byzet, zal dan de gedachtenisse dier heerlykheid door eenigen rampspoed, hoe groot die ook zyn mag, kunnen uitgewischt werden? Daar gy, uwe zoonen te gelyk als Raads-leden uit uw huis hebt zien opleiden in een kring der borger-vaderen, en onder 't vreugd-gejuich des volks: daar gy, als zy in't hof op hun eer-zetels verheven waren,

en

en gy 's Konings lof in een dank-rede verbreidde, den roem van vernuft en welsprekendheid wegdroegt: daar gy tusschen hen beiden, nu Borgermeesters geworden, in 't vertoog-perk de verwachting der omringende schaare door een zegepraalende mildaadigheid voldeed. Toen hebt gy, geloof ik, de Luk-godinne geleid, toen zy u streelde, en als haaren wellust liefkoofde. Gy hebt een weldaad ontvangen, die nooit gemeenen man gebeuren mogt. Wilt gy dan afrekenen met de fortuin? 'T is nu de eerste maal, dat zy u met wangunstige oogen heeft aangezien. Maar zo gy op getal, en grootheid van uw voor-en tegen-spoed let, zult gy bekennen moeten, dat gy noch gelukkig zyt. Doch zo gy u niet gelukkig acht, omdat het geen u voormaals heuchlyk scheen, nu verdweenen is, zo kunt gy u ook niet ongelukkig achten, om dat het geen nu droevig schynd insgelyks verdwynd. Of komt gy nu eerst-schielyk en vreemd op 's levens-tooneel? Waand gy, dat'er eenige bestendigheid zy in menschelyke zaaken, daar een schigtig oogenblik den mensch zelfs wegrukt? Want of wel toevallige dingen zelden trouw byblyven, nochtans is de laatste dag des levens, als een dood der fortune, dan zelfs, als zy trouw byblyft. Wat meind gy verschild het dan, of gy stervende haar, dan of zy vliedende u verlaat?

'T D E R D E R Y M.

*Als Febus op zyn koets gesteegeen ,
 Het heerlyk licht verspreid , en ons den dag beloofd ,
 Dan staan de sterren als verlegen ,
 En door den Zonne-glants werd al hun glants verdoofd .
 Als in het veld de zoeteroozen ,
 Door Zomer wind gekweekt , verkrygen geur en kracht ,
 Dan ziet men Flora lieflyk bloozen ;
 Maar als de storm-buy woed , verliest zy al haar pracht .
 De zee herschept de zonne-straaLEN ,
 Als zy legt vlak en stil , en 't flikkrend licht weêr-stuit :
 Maar kent zy toomloos perk noch paalen ,
 Dan berst de schrik en angst ten woesten golven uit .
 Daar aan die wisselvalligheden ,
 De gantsche waereld steeds moet onderhevig zyn ,
 Zoek dan iets zekers hier beneden ,
 Steun dan op goed en staat , en voed u niet een schyn .
 Deez' wet alleen die blyft onwanklyk ,
 Het eens-geschapen is verganklyk .*

'T V I E R D E O N R Y M.

Gy spreekt de waarheid , zeyd' ik , ô Voed-
 ster aller deugden ! en ik wil den gezwinden
 loop myns geluks niet ontkennen . Maar ik
 gedenk'er nooit aan , of het treft my te die-
 per in't hert : Want in rampspoed is'er geen groo-
 ter ongeluk , als gelukkig geweest te zyn . Maar
 gy kunt , sprak zy , niet geen recht de Luk-
 godinne wyten , 't geen gy om uw valschen
 waan

waan lyden moet. Want heeft uw de ydele naam van 't bedrieglyk geluk ooit bewoogen, zo overpeins eens met my, hoe overvloedige en groote goederen gy noch bezit. Daar gy door Godlyke gunst noch ongeknusd en ongeschonden behoud, het geen gy dierbaarst acht, kund gy dan niet reden over uw ongeluk klaagen, als gy het allerbeste geniet? Noch leefd uw schoon-vader Symmachus, dat pronkfieraad des menschelyken geslachts, voor wien gy uw eigen leeven gaarne zoud in de waagschaal stellen, een man uit wysheid en deugd t' zamen gevoegd, die by zich zelven gerust, en om 't ongelyk, dat u geschied, treurig is. Noch leeft uwe huis-vrouw, een voorbeeld van zedigheid en kuischheid, en om alle haare gaaven in eene woord uit te drukken, haaren Vader gelyk. Zy leefd noch, zeg ik, en spaard haar leeven, daar zy een walg van heeft, alleen voor u. Zy versmelt om u in traanen, en verkwynd in droefheid, 't geen ik zelfs bekennen moet, dat alleen uw geluk vermindert. Wat zal ik zeggen van uwe zoonen, de Borgermeesters, in welken, hoe jong van jaaren, de geest van Vader, en Grootvader reeds uitblinkt? Nademaal dan 's leevens behoudenisse de voornaamste zorg der menschen is, ô gelukkige! zo gy uwe goederen erkend, want gy nu noch bezit, 't geen niemand twyfeld waardiger te zyn, dan het leeven. Droog

dierhalven uwe traanen af. De fortuin is u in alles noch niet afgunstig, noch de storm te zwaar, die u belooopen heeft. Het uitgeworpen anker vat noch, en zal u van tegenwoordige trooft, noch toekomende hoope, versteeken laten. Ik bid ook, zeide ik, dat het vatten mag, want zo lang dat houd, zal ik, het ga zo het wil, niet te gronde gaan. Maar gy ziet wat sieraad ons ontvallen zy. Toen antwoordde zy; wy hebben al iets gewonnen, nu gy in uwen gantschen staat noch geen verdriet hebt. Maar uwe lafhertigheid is my onverdraachlyk, dat gy om iets weinigs, 't geen aan uw geluk haperd, zo treurig en angstig klaagd. Wie is'er in allen deelen zo voorspoedig, dat hy nooit in zynen staat het minste misnoegen hebbe? Kommerlyk is 't bezit van het tydelyk goed, en of nooit volkomen, of niet altyd duurende. Deeze heeft overvloedige inkomsten, maar schaamd zich over zyn onedel gellacht. Die is wegens zynen adel vermaard, maar wenschte wel, om dat hy gebrek heeft, onbekend te zyn. Geene is edel en ryk te zamen, maar treurd, om dat hy ongehuuwd is. Deeze heeft een gewenscht huwlyk gedaan, maar verzameld schatten voor een vreemden erfgenaam. Een ander is gezegend met kinderen, maar beschreid het wangedrag van zoon, of dochter. Zo is niemand lichtelyk met zynen staat te vreden. Want in dit
alles

alles legt iets , dat onkundige bekoord , maar die 't ondervonden heeft , ſchrikken doet. Voegd'er by , dat gelukkigen de klein-zeerigſte zyn : en zo alles zich na hunnen zin niet ſchikt , werden zy , niet gewoon eenige tegenſpoed te lyden , door d'aldergeringſte weêrwaardigheid nedergeveld. Zo weinig moeter zyn , om den voorſpoedigſten alle vreugd te beneemen. Hoe menig , dunkt u , is'er niet , die meinen zoud den hemel te bereiken , zo het minſte van uws geluks overſchot hem gebeuren mogt. Deeze plaats , daar gy klaagd een balling te zyn , is het Vaderland der ingezetenen. Dus *is'er niets ellendigs , dan als men 't zich inbeeld*: en elken ſtaat is in tegendeel wenschlyk , als men dien kloekmoedig aanvaard. Is'er wel iemand zo begenadigd , dat hy , van ongeduld verwonnen , na ſtaat-verwiſſeling niet haaken zal ? Met hoe veel bitterheids is het zoet van 's menſchen geluk vermengd ; dat het de bezitter , hoe lieflyk het zy , niet behouden kan , als 't weg-vlieden wil ? Waar uit d'ellendigheid van 't waan-geluk blykt , nadien het den kloekmoedigen niet byblyft , en bekommerden nooit volkomen vergenoegd. Wat zoekt gy dan , ô ſtervelingen ! buiten u het geluk , dat binnen u te vinden is ? Miſverſtand en onweetenheid heeft uwe zinnen beneveld. Met een woord zal ik u den grond van 't oppergeluk ontdek-

ken. Is u wel iets zo lief, als gy u zelven? Neen, zult gy buiten twyffel zeggen. Zo gy dan u zelven bezit, zo bezit gy een goed, dat gy nooit zult verliezen, nog de Luk-godin u ontrooven kunnen. En op dat gy zien moogt, hoe 't geluk in deeze toevallige dingen niet kan bestaan, zo maak dit besluit eens: Indien 't geluk het hoogste goed van 't redelyk schepsel is, en het geen op eenige wyze kan ontroofd werden, het hoogste goed niet kan zyn, om dat het geen niet kan ontroofd werden, beter is, zo volgd, dat geen onbestendig fortuin iemand gelukkig maakt. Daarenboven weet hy, die van haar verheven werd, dat zy veranderlyk is, of hy weet dat niet. Weet hy dat niet, hoe kan hem de blinde onkunde dan gelukkig maaken? Weet hy dat, zo moet hy geduurig bevreesd zyn, dat hy verliezen zal, 't geen hy zeker weet, dat hy verliezen kan; en dus zal die geduurige vrees zyn geluk stremmen. Of zal hy 't verachten, als hy dat verliest? zo moet het een gering goed wezen, dat men zonder smerte derven kan. En nadien gy noch de zelve zyt, dien ik weet, dat overtuigd, en op onwrikbaare gronden ingeboezemd is, dat 's menschen ziele geenzins sterfelyk zy: en het kenlyk is, dat het weiffelend geluk met de dood eindigd, zo kan niemand vertwyffelen, dewyl de dood het geluk ontroofd, of 't

men-

menfchelyk geflacht valt door de dood eindlyk in ellenden. Maar overmits ons niet onbewuft is , dat'er verſcheiden het genot van 't hoogſte goed , niet allen door de dood , maar ook door de ſmertelykſte pynigingen gezocht hebben , hoe zal dan het tegenwoordig leeven iemand gelukkig maaken , zo het afgelegd zynde , niemand ongelukkig maakt ?

'T VIERDE RYM.

*Die , als een wel-beraaden man ,
Een huis wil bouwen , dat de tyd verduuren kan ,
En zo onwankelyk mag ſtaan ,
Dat geen verwoede ſtorm het zal ter neder ſlaan ,
Noch holle zee breng in gevaar ,
Schoon zy verbolgen dreigd , en opjaagd baar op baar :
Die kieze berg- , noch heuvel-kruin ,
Noch legge een grond-flag in het hangen van een duin :
Want hoe verhevender gebergt ,
Hoe 't buldrend onweêr dat onlydelyker tergd ,
En 't dorſtig zand niet draagen zou ,
Den al te zwaaren laſt van 't zinkende gebouw.
Veracht dan liever 't land-gezig ,
En zoek een laagen rots , daer gy gevaarloos ſticht.
Al ſlaat de donder alles neêr ,
Al tſiddert zee en ſtrand voor 't ongeſtuimig weêr ,
Noch zult gy vry van ongemak ,
Geruſt en vrolyk zyn , beſchermd van 't nedrig dak.*

'T VYFDE ONRYM.

Maar nademaal 't genees-middel myner redenen in u werkzaam is , zal ik sterker gebruiken. Wel aan dan stel eens , dat de goederen der Luk-godinne noch verganklyk, noch licht-veranderlyk waren ; wat doch is'er in , dat het uwe werden kan , of wel aangemerkt, niet gering zy ? Is de rykdom ten opzigte van u , of van zich zelve dierbaar ? Wat is daar van het beste goud , of 't zaam-geschraapt zilver ? Maar dat is heerlyker , als 't uit gegeven , dan als 't verzameld werd. Want *gierigheid maakt altyd gehaat , mildaadigheid vermaard*. Zo dan by u niet blyven kan , het geen iemand anders krygt , zo is het geld dan eerst dierbaar , als men het door oeffening van mildaadigheid niet meer bezit. Maar wierd het altemaal ; zo veel'er in de gantsche waereld te vinden is , eenen mensch alleen toegevoegd , zo moesten alle de anderen daar van gebrek hebben. Een stem vervuld te gelyk veele ooren ; maar uwe schatten konnen tot veelen niet overgaan , of zy verminderen , en maaken noodwendig die geen en behoeftig , die zy verlaten. O slechte en gebreklyke rykdommen , die verscheiden te gelyk niet geheel konnen bezitten , en tot niemand overgaan , zonder anderer armoede. Kan de glants
van

van edelgesteente het oog bekooren? Maar zo 'er iets voortreflyks is in die schitteringen, dat is het licht der edele steenen, niet der menschen, die ik zonder verwondering niet kan zien over steenen zich verwonderen. Want wat is 'er schoons voor gezielde en redelyke schepsels in iets, dat ziel-beweeving, en ledenverband mist? Want of wel dit het maaksel des Scheppers, en door onderscheid van andere dingen, cenige geringe schoonheid deelachtig zy, nochtans is 't verre beneden uwe uitsteekendheid, en niet verwonderens-waardig. Vermaakt u het sieraad der akker-landen? Waarom niet? Want het is een schoon gedeelte van Gods schoonste werk. Zo verlustigd men zich zomwylen in 't aanschouwen der stille zee: zo verwonderd men zig over hemel, sterren, zon, en maan. Maar behoord iets van dit alles den mensche toe? Darft gy op hunnen glants roemen? Zyn de Lente-bloemen uwe pracht? Of zwellen de Zomer-vruchten door uwe vruchtbaarheid? Wat laat gy u door ydele vreugden verlokken? Wat omhelst gy het geen buiten u is, voor uw eigendom? Nooit zal de fortuin u eigen maaken, 't geen de natuur van u vervreemd heeft. De aardvruchten zyn buiten twyffel tot voedsel der dieren. Maar zo gy uw gebrek wild voldoen, 't geen de natuur genoeg is, zo behoeft gy den overvloed der Fortuine niet te zoeken.

Want

Want de natuur is met weinig, en 't geringste te vreden: en zo gy haar, als zy verzaadigd is, noch met overaad tergen wild, zal alles wat gy gulzig inzwelgd, onzoet, of ongezond zyn. Meind gy ook dat het heerlyk sta, met veelerhande kleederen te pronken? Maar zo die wel gemaakt, of sierlyk zyn, zal ik my over de stoffe, of 's Kleermaakers konst verwonderen: Of maakt een langen sleep van dienst-booden u gelukkig? Doch zo zy kwaad-aartig zyn, strekken zy tot een verderflyken last voor 't huis, en onverdraachlyke vyanden voor hunnen Heer. Zyn zy in tegendeel vroom, hoe zal eens anders vroomheid onder uwe schatten kunnen gerekend werden? Uit al het welken middagklaar blykt, dat niets, van het geen gy onder uwe goederen opteld, waarlyk uw goed zy. Is 'er in dit alles geen wenschlyke schoonheid, wat treurd gy dan om 't verlies, of verheugd gy u om 't behoud? Maar zyn deeze dingen ten opzichte van haar zelve schoon, wat gaat u dat aan? Want dan zouden zy van uwe goederen afgezonderd van zelfs behaagd hebben. Zo zullen zy niet dierbaar zyn, om dat gy die onder uwe schatten rekend, maar gy rekend die onder uwe schatten, om dat zy u dierbaar scheenen. Edoch wat haakt gy met zo veel arbeids na geluk? Gy tracht, geloof ik, het gebrek door overvloed

te

te verdryven. Maar het valt anders uit: Want tot onderhoud van veelerhande kostelyken huis-raad is veelerhande behulp van nooden: en 't is waar, *dat hy veel behoeft, die veel bezit.* In tegendeel heeft hy zeer weinig van doen, die zynen overvloed na den eisch der natuur, en niet na eerezuchtige overtolligheid afmeet. Hebt gy dan in, en van u zelven geen, of zo weinig goed, dat gy in dingen buiten u, en gantsch van u afgescheiden, uw goed moet zoeken? Of is alles zo verkeerd, dat het redelyk, en rechtgodlyk dier zich niet schoon acht, dan alleen door bezit van zielloozen huisraad? Alles vernoegd zich met het zynen: gy lieden daarentegen, die na de ziele Gode gelyk zyt, ontleend het sieraad uwer voortreflyke natuure van de geringste dingen: en bevroed niet, wat ongelyk gy uwen Schepper aandoet. Hy heeft het menschlyk geslacht boven alle aardfche dingen willen verheffen, en gy vernederd uwe hoogwaardigheid tot beneden het allerslechtste. Want nadien het goed waardiger is, als die het bezit, zo steld gy u, volgens uw eigen oordeel, verre beneden het alerverachtlykste, zo dikwyls gy dat onder uw goed steld. 'T geen niet zonder recht geschied. Want *dit is der menschen aart, dat zy dan alleen alles overtreffen, als zy hen zelven kennen, en minder werden als de beesten,*
als

als zy zich zelven niet meer kennen. Allen anderen dieren is 't eigen zich niet te kennen , maar in den mensch is 't een misdaad. Doch hoe verre gaat deeze uwe dwaalinge niet , dat gy iets meind te verheerlyken door ontleend versierfel ? Maar dit is onmooglyk : Want zo iets door byvoegfel uitmunt , pryft men het byvoegfel wel , maar het geen daar mede werd ontoogen , blyft in zyne voorige onwaardē. Maar 't geen zynen bezitter na-deelig is, ontken ik goed te zyn. Zeg ik een onwaarheid ? Geenzins zult gy zeggen. Noch-tans hebben de rykdommen hunnen bezitter dikwyls nadeelig geweest ; nadien ieder boof-wicht , en die meest na eens anders goed tracht, zich alleen waardig acht te zyn , om al het goud en edelgesteente des waerelds te bezitten. Gy dan , die nu voor spieffleē zwaard zo angstig schroomd , zoud onder struik-roovers zingen kunnen , zo gy den weg van dit leeven als een onbelaaden reiziger waart ingellaagen. O schoon geluk van 's waerelds rykdommen , die men zo haast niet verkrygt , of men verliest zyne gerustheit !

'T V Y F D E R Y M.

*Gelukkig was die eeuw , die vrolyk plagt te leeven ,
By 't geen de milde akkers geeven ,
En door geen dwaaze pracht hovaerdiglyk belet*

Den

Den scherpen honger heeft met ekelen verzet.

*Toen niemand't zorglyk nat , dat Bacchus leerde plengen,
Met zoeten honig wist te mengen :*

*Noch dierbaar worm gespin zoog Tyrus purper gloed,
En in het lachchend groen de slaap-lust wierd geboet.*

*Toen een kristalle stroom gaf toogen zonder kommer ;
En 't schoon geboomte frisschen lommer :*

*Toen noch geen schip doorkorf den hollen Oseaan,
Noch deede om koopmanschap de vreemde kusten aan.*

*Toen zweeg de doller trom, toen worf men geen Soldaaten,
Toen was noch Mars niet uitgelaaten ,
Noch verweide met het bloed van een roemruchten Held
Het glinsirend wapen-tuig, of omgewroette veld.*

*En wie zoud 's vyands magt al woedende bestryden ?
Wie doodelyke wonden lyden ?*

*Wie't leeven waagen by vuur, kogel, zwaard, en myn' ?
Daar noch geen buit en viel, daar kon geen oorlog zyn.*

Ah of men in deeze eeuw die zeden zag herleeven !

*Maar elk, door heb-lust aangedreeven,
Heeft in zyn gierig hert en felder vlam gevoed,
Als Etna, die steeds brand in schroomelyken gloed.*

*Die eerst 't verhoolen goud groef uit de berg-spelonken,
En dook na paarlen diep gezonken,*

*En flonker-steenen zocht in 't ingewand der aard,
Die vond een droeven schat, die duizend rampen baard.*

'T ZESDE ONRYM.

Maar wat zal ik zeggen van de waardigheden , en mogendheid , die gy tot den hemel toe verheft , omdat gy de waare niet kend ? Zo die in handen van booswichten vallen , wat sulfer-gloed van Etna , wat overloopen- de water-ftroom heeft ooit zo veel onheils gebaard ? Immers hebben , gelyk u , mein ik , heugd , uwe voor-ouders het Burgermeester-gezag , dat een oorsprong der vryheid was , om der Burgermeesterentrotsheid , willen beteugelen , die nochtans om de zelve trotsheid te voeren de Koningen uit Romen uitgeroeid hadden. Indien echter zomwylen den vroomen , 't geen zelden gebeurd , eenige eer-ampten werden opgelegd , wat is daar welgevalligs in , dan alleen hunne gerechtigheid ? *Dus werden niet de deugden door eer-ampten , maar de eer-ampten door deugden verheerlykt.* Maar welke is doch deeze uwe zo gewenschte , en roemruchte mogendheid ? Merkt gy niet , ô aard-wormen ! over wien gy u inbeeld te heerschen ? Indien gy onder de muizen eenen zaagt , die zich het recht , en gezag over allen aanmaatigde , wat zoud gy hertelyk lachchen ?

Maar wat is 'er zwakker , zo gy het lich- chaam aanschouwd , als de mensch , die meer- maalen

maalen door een vlieg, of het kleinste ingezwolgen dierken sterven moet. Zoud iemand over eenen anderen, en niet over zyn eigen lichchaam, niet over de Fortuin, die noch minder is, dan het lichchaam, magt hebben?

Zult gy de vrye ziel iets opdringen? Zult gy een gerust gemoed dat op vaste gronden steund, uit zynen rust-stand brengen?

Als zeker Tyran door pynigingen een vrygebooreu man vermeinde te dwingen, om de vloek-verwanten, die tegen zyn leeven hadden 't zamen gezworen, te melden, beet hy zyn eigene tonge af, en spuwde die den verwoeden dwingeland in 't aangezicht. Zo maakte die wyze man een deugd van de pynigingen, die de Tyran tot wreedheid gebruikte.

En hoe kan iemand eenen anderen waanen aan te kunnen doen, het geen hy van eenen anderen niet lyden kan?

Busiris weeten wy, die zyn vreemde gasten plagt te dooden, wierd zelfs van zynen gast Herkules gedood. Regulus had verscheidene Kartagenienzers in den stryd gevangen, en met slaafische ketenen geboeid; maar heeft zelfs straks daar na zyns overwinnaars ketenen moeten slepen. *Heeft dan zodanig een, dunkt u, eenige magt, die niet beletten kan, dat een*

ander hem doe , het geen hy eenen anderen doet ? Daar en boven , zo 'er eenige ingefchapene , en eigene kracht in waardigheden , en mogendheid ware , zo konden zy nooit eenigen boofwicht gebeuren : want tegenstrydige dingen plagten niet vereenigd te werden. Het zoude voor de natuur onlydelyk zyn , dat het geen ongelyk is , 't zamen zoude gepaard gaan. Overmits dan niemand twyffelen mag , of boofwichten is veel tyds waardigheid , en mogendheid te beurt gevallen , zo blykt , dat in zich zelve niet goed zy , het geen 't fchuim der boeven kan toegevoegd werden.

Het zelve mag men , op beter grond , van alle overige gaaven der Luk-godinne besluiten , doordien zy den fnoodften overvloedigft toevallen. Waar in ook dit , zo ik mein , ftaat aan te merken , dat niemand twyffeld , of zo eene fterk zy , in wien hy fterkte ziet ; en fnel , in wien hy snelheid ziet. Zo maakt de Zang-konft zang-kundigen ; de Geneeskunde geneefmeesters ; de Redenryk-konft redenrykers : Want *alles werkt na zynen aart* ; en wraakt de vermenginge van tegenstrydigheden.

Maar *geen rykdom kan den onverzaadelyken heb-luft voldoen* : en geen mogendheid maakt een slaaf zyner welluften zyns zelfs magtig. Ook maaken de waardigheden ; aan Godloozen vergund , hen niet alleen niet eer-

eerwaardig, maar openbaaren veel eer hunne onwaardigheid.

Waar komd dit van daan? Om dat gy vermaak hebt dingen, die anders zyn, eenen valschen naam te geeven, die aanstonds door de uitkomst beschaamd werd. Dus kan dit geen rykdom, dat geen mogendheid, ofte waardigheid genaamd zyn.

Eindlyk mag men 't zelfde van de gantsche Fortuin zeggen, in welke geen wenschlyk, noch wezendlyk goed te vinden is, gelyk zonne-klaar blykt, nadien zy den goeden niet altyd werd toegevoegd, en dien zy toegevoegd werd niet goed maakt.

'T ZESDE RY M.

*Wat gruwelen bedreef de dwingeland!
Die Romen stak in Godvergeeten brand,
En Romens Raad bloeddorstig bragt om 't leeven,
Zyn Broder zelfs den dood-steek heeft gegeven,
En vuil bespat met 's Moeders harte-bloed
Het koude lyk zag met een blyd gemoed,
En als versteend zyn oog geen traan liet schreiden,
Maar dartel in vermoorde schoonheid weiden!
Elk was nochtans dit schrik-dier onderdaan.
Van daar de Zon ryft met robyne râen,
Tot daar men hem ziet in de zee neêrzinken,
En daar in't Noord de zeven sterren blinken,
En Zuider gloed ontfonkt het blaakend zand,
Daar beefde 't al voor Neroos sterke hand.
Maar al die magt had op hem geen vermoogen,*

*Zyn tyger-hert wierd nooit tot deugd bewoogen,
Rampzalig is het menschelyk geslacht,
Als wreedheid gaat gepaard met Opper-magt!*

’T ZEVENDE ONRYM.

Gy weet, zaid’ ik daar op, dat niets minder, dan waereldsche eer-zucht my ooit overheerschte; maar dat ik bezigheden zocht om myne deugd niet onberoemd te zien verouderen, zo die verhoolen bleef. Dit is ’t alleen, sprak zy, dat uitmuntende verstanden (doch tot het top - punt der volmaaktheid noch niet gestegen) verlokken kan: te weeten, een begeerte tot roem, en een groote naam wegens verdiensten van ’t Gemeene-best.

Maar hoe iedel, hoe ongegrond die zy, kund gy dus lichtelyk afmeten. De gantsche aard-klood is, gelyk de ster-kundige betooningen leeren, ten opzigte des hemels, maar een enkle stip: dat is, zo die by de grootheid des hemel-kloots vergeleeken werd, oordeeld men, dat hy geen uitgestrektheid altoos hebbe. Maar dit zo klein gedeelte des waerelds is, gelyk Ptolomeus bewyft, naauwlyks door een vierde van leevende schepselen bewoond, die wy kennen. Trek van dit vierde met uwe gedachten eens af, het geen van zee, en poelen overstroomd, en van
fchor-

fchorre woestenyen bezet is , en daar zal by na geen plaats tot een woonstede voor een mensch overblyven.

Meind gy dan in dit klein stipken van een stip beslooten , en bepaald , uwen naam groot te maaken , en uwen roem te verbreiden ? Wat doch heeft de Eer - naam , in zo enge paalen begreepen , groots , en voortreflyks ? Voeg hier by , dat deeze naauw-omheinde woonstede gantsch - verscheidene volkeren huis-vest , die in taalen , zeden , en levens-wyzen zeer veel verschillen : tot welken , zo om de ontoeganklykheid der wegen , als verscheidenheid van spraak , en zeldzaamen omgang met vreemdelingen , niet alleen 't gerucht van ieder byzonder mensch , maar zelfs van gantsche steden , zich niet verspreiden kan.

Ten tyde van Markus Tullius , gelyk hy zelfs in zyne schriften ergens zegd , was de naam der Romeinen noch overt 't gebergte Kaukazu niet gekomen ; hoewel hun Gemeene - best toen volwassen , en by Parthen , en aangrenzende nabuuren , hooglyk geducht was. Ziet gy wel , hoe bekrompen , en bedrongen de roem zy , dien gy met zo veel arbeids poogde verkrygen , en voort te zetten ?

Zoude de naam van een Romein doordringen , daar de naam van 't gantsch Roomsche Volk niet doordringen kan ?

Ook zyn de zeden , en grond-wetten van verscheiden landaart zeer verscheiden: Zo dat het geen hier gepreezen , daar strafwaardig geoordeeld werd. Weshalven iemand , die vermaak schept in de loftuitingen zyns naams, zich wachten moet, dat zyn naam onder verscheidene volkeren bekend werde. Ieder zal zich vergenoegen , dat zyn roem onder zyn land-genooten werde uitgegalmd; en zo blyft die heerlyke onsterfelykheid des Faams binnen de land-paalen van een eenig volk bedremd.

Maar hoe veel voortreflyke mannen van hunnen tyd zyn , door gebrek van Schryvers, in 't vergeet-boek geraakt? Wat vermogen echter de schriften , die zo wel, als haare schryvers, door langduurige, en duistere oudheid vergaan?

Maar gy lieden waand d'onsterfelykheid voort te zetten , als gy u de roemruchtigheid des toekomenden tyds verbeeld. Doch zo-gy de eindelooze geduurzaamheden der eeuwigheid overwikt, wat zult gy in de langduurigheid van uwen roem kunnen vinden , dat u verblyden mag? Want zo men een oogenblik by tien duizend jaaren vergelykt, zal'er tusschen beiden noch eenige , hoewel zeer geringe, overeenkomst zyn, om dat beider langduurigheid bepaald is. Maar dat zelfde getal van jaaren , hoe menigvoud ook ver-

vermeerderd , kan by d'oneindige geduurzaamheid geenzins in vergelykinge komen: Want *tusschen eindig , en eindig is noch altyd eenige ; tusschen oneindig , en eindig nooit de minste gelykheid.*

Hier uit spruit het , dat de roem , hoe lang die zoude mogen duuren , niet alleen kort , maar ook gantsch niets zal schynen , zo die by de onvergankelyke eeuwigheid in bedenkinge komt.

Maar gy lieden zoud geen goed doen , noch groote daaden betrachten , indien gy door liefde tot 's Volks iedel-geklap , en raas kal niet wierd aangenoopt : en op gewisse , noch 's deugds bekoorlykheid lettende , zoekt gy belooning in anderer menschen praat.

Hoor eens hoe geestig iemand die lichtvaardige verwaandheid beschimpte.

Als zeker man , die zich den naam van Wysgeer , niet tot oeffening van deugd , maar uit trotsen hoogmoed , verkeerd had aangemaatigd , van eenen anderen met scheldwoorden besprongen wierd , met byvoeginge , dat men nu wel haast zoude weten , of hy een Wysgeer ware , zo hy die smaadheid zachtzinnig , en geduldig verdroeg ; geliet zich de eerste een wyl gantsch bezaadigd , en zeide , als of hy den ontfangen hoon bespottede : *Ziet gy nu wel , dat ik een Wysgeer ben ?*

waar op de andere met vinnigheid antwoorde: *Ik hadde 't gezien, had gy gezweegen.*

Maar wat kan voortreflyken mannen (want ik spreek van zulken, die door deugd na roem streeven) wat kan, zeg ik, voortreflyken mannen baaten, dat men hunnen naam roeme, na dat hun lichchaam door de dood verflonden is? Laat het waar zyn, 't geen wy echter niet mogen gelooven, dat de gantsche mensch sterfe, zo is immers de roem gantsch niëts, als hy, die geroemd werd, niet is. Maar zo de ziel van een geruft geweeten begenadigd, in tegendeel uit het lichchaam ontkerkerd, en in den hemel 'vry ingevoerd werd, moet zy dan niet alle aardfche dingen versmaaden, als zy den hemel geniet, en verheugd is, dat zy van het aardfche vry gemaakt zy?

'T ZEVENDE RYM.

*Al wie doldriftig wil een grooten naam verwekken,
 En acht den roem zyn hoogsten schat,
 Die zie wat 's Hemels kring bevat,
 En meete 't klein begryp van 's aards bewoonde plekken:
 Zo zal hy schaamrood moeten staan,
 Dat zyn verkreegen lof geen stipken kan beslaan.*

O dwaas! die 't jok des doods hebt op uw' nek gelaaden,
Wat ied'le hoop heeft u misleid,
Dat gy tracht na de ontsterfelykheid?
Al roemde 't verste volk uw' wyd-vermaarde daaden,
Al steeg uw huis tot staat en magt,
De dood kend mogendheid, noch adelyk geslacht.

Zy maakt geen onderscheid van armen, of van ryken:
Zy dekt met een de zelve aard,
Die onbekend is, en vermaard,
En doet den slechtsten mensch den grootsten Vorst gelyken.
Is in het graf het bekkeneel
Van een verachten slaaf, en Heer niet evenveel?

Waar mag het trouw' gebeent' van Fabius nu wezen?
Wat is nu Brutus, dan wat stof?
Wat baat nu Kato strengheids lof?
In weinig letters staat hunn' gantsche roem te leezen.
Maar weet hy, die begraaven legt,
Dat iemand speld' zyn naam, of wat men van hem zegd?

Zo duikt gy dan, ô mensch! onkenlyk onder de aarde?
De roem daar weinig voordeel geefd.
Of meind gy, dat men langer leefd,
Als 't volk u na uw' dood noch houd in eer, en waarde?
Zo zult gy haast, van lof ontbloom,
Om deezen eer-zucht zien de droeve tweede dood.

T A C H T S T E O N R Y M.

Maar op dat gy niet denke, dat ik een onverzoenlyken oorlog tegen de Luk-godinne voere, zo beken ik, dat zomwylen die Verleidster den menschen eenigen dienst doet: dan naamentlyk, als zy haar bekend maakt, als zy haar aangezigt ontinomd, en haare zeden openbaard.

Wel licht begrypt gy niet, wat ik zegge. Ook is, 't geen ik zeggen wil, wonderbaarlyk, en zal dierhalven myn gevoelen naauwlyks met woorden uiten kunnen. Ik durf staande houden, dat tegenspoed den mensche voordeeliger zy, dan voorspoed: Want voorspoed bedriegd altyd, dewyle die, onder schyn van geluk, iemand liefkoofd, tegenspoed is altyd oprecht, dewyle die zich onstandvastig betoond door veranderlykheid. *Voorspoed misleid, tegen-spoed onderwyfd.* Voorspoed maakt de zielen der gelukkigen slaafachtig door schyn van bedriechlyk goed: tegenspoed maakt de herten der ellendigen vry, door besef van het broosch geluk.

Hierom ziet men, dat voorspoedigen gantsch opgeblaazen, dartel, en hunnes zelfs onkundig zyn: tegenspoedigen in tegendeel zyn bezaadigd, ingetoogen, en voorzigtig, door geduurige worstelingen met hunne rampen.

Eind-

Eindlyk trekt voorſpoed den afgedwaalden door een lok-aas van het waare goed af; maar tegenspoed, tot het waare goed wederbren- gende, rukt den misleiden met geweld te rug.

Acht gy het gering, dat zo harde, en vreeſ- lyke tegenspoed u de herten uwer vrienden hebbe leeren kennen? trouwe, en geveinsde metgezellen doen onderscheiden? Toen u de Fortuin verliet, nam zy haare vrienden met zich, en heeft u de uwen gelaaten.

Wat zoud gy, toen gy noch in ſtaat, en, zo gy meinde, gelukkig waart, hier voorniet gegeven hebben? Zoek dan niet meer na verlorene ſchatten, gy hebt het dierbaarſte der ſchatten, dat is, waare vrienden, gevon- den.

T A C H T S T E R Y M.

*Dat zomers, winters, herfften, lenten,
By beurten heerſchen op der aard,
En dat de ſtryd der Elementen
Niet ſteeds een nieuwen bayerd baard;
Dat Febus ryft, en weêr gaat zinken,
Des avonds in den Oſeaaan,
Op dat de nacht-bodin zoud blinken,
En baanen 't loop-ſpoor van Diaan;
Dat Thetys met haar dolle baaren
Nooit overſpringd het ſtrand, en perk,
Noch brengd het aardryk in g vaaren,
Al woed haar barning noch zo^e ſterk;*

Dat

Dat zee, en land, en locht, en hemel
 Zo vast geschaakeld blyft aan een,
 En kan bestaan in vreugd-gewemel,
 Dat alles doet de Liefde alleen.
 Zo Liefde laat den teugel glyden,
 Zal 't geen zich nu zo wel bevind,
 Vergaan door onderlinge stryden,
 De Liefde volkren t' zamen bind?
 De Liefde paard twe echt-genooten;
 En stookt in hen een kuischen gloed:
 Door Liefde werd verdrag geslooten,
 En trouwe maatschappy gevoed.
 O mensch! gy had geen ramp te vreezen,
 Zo Liefde heer was in uw hert,
 Die zelfs den hemel gaf het wezen,
 En alles hond zo onverwerd.

VERKLAARINGE
DER PLAAT
VAN HET
DERDE BOEK.
KLINK-DICHT.

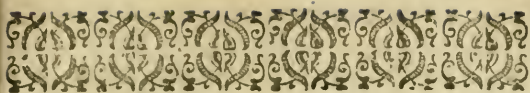
Hier is een Schouw-tooneel van 't iedel mensch-gepoog.
Een schoone ziet de tyd haar blonde lokken scheeren,
Haar hoogste zorg, en kracht om zielen te overheeren;
De wulpsheid achter haar maakt dartel vreugd-vertooog.

Kupido zoekt Helene, en haar aanminnig oog,
Maar vind haar bekkeneel, en beend'ren, die hem deeren.
Hier volgt noch Tantalus, en Midas, hun begeeren.
De dwingland schrikt en beeft voor't wraak-zwaard van om hoog.

Het zaamgeraapte volk hoord vruchtloos na de wetten
Des Vorsts, wiens hoog gezag hem niet kan veilig zetten.
De krygs-liên aangehitst gaan in een wisse dood,

Schoon zy hun helden-daân in 't graf niet hooren spellen.
De waare Wysheid zwigt voor tyd, noch drift, noch nood:
De grootsheid baard een storm, die alles neêr kan vellen.

VERTROOSTINGE

D E R

W Y S G E E R T E

V A N

A. M. T. S. BOËTHIUS.

HET DERDE BOEK.

I N H O U D.

De Wysgeerte toond met krachtiger bewyzen , dat alle menschen wel na gelukzaligheid haaken , maar dwaalen in haaren aart , en in 't middel om haar te verkrygen ; doordien zommigen die in 't verzaamelen der schatten , anderen in eer-ampten , Vorsten-gunst , roemruchte daaden , adel , en wellusten stellen. Zy beweerd , dat hier in geengeluk , maar dikwyls ongeluk gelegen is , en dat God , die t Heel-al bestierd , alleen het hoogste goed zy.

'T E E R S T E O N R Y M.

ZY had reeds haaren zang geeindigd , als my des zelfs zoetigheid , jeukende om noch meer te hooren , noch verwonderd ,

derd , en met opgesteekene ooren staande hield.

Dies zeide ik een wyl daar na : *ô Zoetste troost der afgesloofde zielen !* Hoe zeer hebt gy , zo door klem van spreuken , als door lieflykheid van gezang , my verkwikt ? Dies ik vermeine hier na de ongevallen der Fortuin te kunnen tarten.

Weshalven ik niet alleen onbevreesd ben voor de hulpmiddelen , die gy zo even scherpen noemde , maar u ook smeeke met allen ernst , my die te vergunnen , verlangende meerder te hooren. Ik merkte het , zeide zy , toen gy onze woorden zwygende , en graatig inzoogd : en deezen uwen ziele-stand heb ik verwacht , of , om de waarheid te zeggen , zelfs verwekt.

Het geen hier noch te gebruiken staat , is van dien aart , dat het wel byte , als men 't eerst proefd , maar zoet werde , als het dieper is doorgedrongen. Gy zegd te verlangen , om meer te hooren ; maar in wat lust zoud gy niet ontvonken , zo gy bespeurde , werwaarts ik u leiden wil ? Werwaarts ? zaid' ik. Tot de waare gelukzaligheid , sprak zy , daar gy steeds van droomd , maar geen bevroeding van hebt , om dat uwe ziel met vooroordeelen bezet is. Doed , zaid' ik , dit , bid ik u , en wys my zonder vertoeven aan , welke de waare gelukzaligheid zy. Gaarne ,
sprak

spak zy , om uwent wille : Maar zal met woorden u eerst affchetsen , en leeren , het geen u kenlykst is , op dat gy dit begrypende , de gedaante der waare gelukzaligheid kennen moogd , zo haast gy uwe oogen op het tegendeel slaad.

'T E E R S T E R Y M.

*Die in vruchtbaar land wil zaaijen ,
 Roeije eerst al het schaadlyk kruid ,
 Stronk , en braamen naarstig uit ,
 Om een milder oogst te maaijen :
 Honig-raad smaakt nooit zo zoet ,
 Dan op bitter alffem-roet.
 'T ster-licht heeft nooit schoonder luister ,
 Dan naar een ongestuimig uur ,
 Als men niet dan bliksem-vuur ,
 Zag geslingerd in het duister.
 En de zoetste dageraad
 Na de langsten nacht opgaad.
 Zo behoord gy , die voor deezen
 Zocht na goed'ren broosch en valsch ,
 'T jok te schudden van uw' hals ,
 En die dwaaling te geneezen.
 Dan zal uw verlicht gemoed
 Straks genieten 't waare goed.*

'T T W E D E O N R Y M.

Toen hield zy het gezigt een weinig neder-
 geslaagen , en als weder tot haar zelve geko-
 E men,

men, begon zy aldus: Alle ftervelingen, hoe menigerhande bevlytigingen, en zorgen hen bezig houden, slaan wel verfcheidene paden in, maar trachten echter tot een en 't zelfde einde der gelukzaligheid te geraaken. Dit alleen is 't waare goed, *daar men niets by, of boven wenschen kan, als men 't verkreegen heeft.* En dit is wel het hoogste goed, dat alle goederen in zich beheld: Want zo daar iets aan ontbrak, zoude het niet kunnen het hoogste goed zyn, nadien 'er iets zoud' buiten wezen, dat men wenschen mogt.

Dus blykt, dat *gelukzaligheid is en volmaakte staat, waar in alle goederen zyn te zamen vergaderd.*

Deezen, als gezegd is, trachten alle menschen langs verfcheidene paden te verkrygen: Want aller menschen zielen is een lust tot het waare goed ingefchapen, maar de verleidende dwaaling brengt hen tot het valsche. En om dat zommigen waanen, dat het opperste goed besta, *in niets te behoeven*, poogen zy overvloedige rykdommen te bezitten.

Anderen meinende dat het hoogste goed te zyn, *dat iemand hoog-achtbaar maakt*, hebben gezocht by hunne borgeren door verkreegen eer-ampten ontzaglyk te wezen.

Men vind'er, die het hoogste goed *in de grootste mogendheid stellen*: Deezen willen, of zelfs heerfchen, of heerschers aankleeven.

Maar

Maar die *roemruchtigheid* het beste achten , zoeken door oorlogs-daaden , of konsten , die de vrede voed , eenen heerlyken naam te verbreiden.

Verscheiden *het genot van't goed* na vreugd , en blydschap afmeetende , meinen , dat 'er niets gelukkigers zy , dan in alle wellusten verzoopen te leggen.

Daar zyn 'er ook , *die einde , en oorzaak van dit alles onder een vermengen* ; en rykdommen om mogendheid , en wellusten , of mogendheid , om geld , en roemruchtigheid najaagen.

In dit , en diergelyk , is de betrachting , en wensch der stervelingen bezig , als daar is adel , en 's volks gunst , waar door men schynd vermaard te moeten werden ; vrouw , en kinderen , waar door genuchten zyn toegebracht. Maar de vrienden , die wel het heiligste slag der goederen uitmaaken , werden niet onder die van de Luk-godinne , maar van de Deugd gerekend. Het overige zoekt men , of om mogendheid , of om wellust.

Wat belangd de goederen des Lichchaams , die kan men gevoeglyk onder de bovengenoemde tellen : Want kracht , en grootheid schynen mogendheid , schoonte , en snelheid roem , gezondheid wellusten te baaren. Uit al het welke men ziet , dat in alles de gelukzaligheid alleen beoogd werd : Want *ieder*

oordeeld dat het hoogste goed te zyn , dat hy boven alles begeerd. Maar wy hebben getoond, dat gelukzaligheid het hoogste goed zy: Waarom ook ieder dien staat gelukkig roemd, dien hy boven alles wenscht.

Dies hebt gy nu de gedaante der menschlyke gelukzaligheid byna leevendig voor uwe oogen afgeschetst, naamentlyk rykdommen, eerampten, mogendheid, roem, wellusten. 'T welk alleen by Epikurus aangemerkt, hem deed zeggen, dat wellust 't hoogste goed moest zyn, nademaal alle andere dingen sychy- nen de ziel te kittelen.

Maar ik keere weder tot de betrachtinge der menschen, welker gemoed, al is 't ook met een verduisterd geheugen, 't hoogste goed weder zoekt, gelyk een dronkaart, die vergeeten heeft, welken weg hy moet houden om t' huis te geraaken. Dunkt u, dat zy dwaalen, die trachten niets te behoeven? Immers is 'er niets, dat de gelukzaligheid volmaakt, als een staat, overvloeiende van alle goederen, en dat men niets van eenen anderen behoeve, maar van zich zelven genoeg hebbe.

Zyn die het spoor byster, die het allerbeste ook het allereerwaardigste achten? Geenzins: Want het niet gering, noch verachtelyk kan wezen, dat byna alle menschen poogen te genieten.

Is mogendheid niet onder de goederen te stellen? Wat dan? Zal men voor krachteloos, en van geener waarde houden, het geen blykt, dat alles te boven gaat?

Zal men roem niet met al rekenen? Maar wie kan wraaken, dat alles, wat voortreflykst is, ook het roemruchtigste schyne?

Onnoodig is 't aan te wyzen, dat gelukzaligheid in angst, noch droefheid besta, smerten, noch moeilykheden onderhevig zy, doordien men zelfs in het allergeeringste dat geene zoekt, dat men verheugd is te mogen bezitten, en genieten.

En deeze dingen zyn het, die de menschen trachten te verkrygen: daarom wenschen zy na rykdommen, eer-ampten, heerschappy, roemruchtigheid, en wellusten, omdat zy daar door genoeg, eer, mogendheid, roem, en vreugd meinen te bekomen. 'T moet dierhalven goed zyn, daar, met zo verscheide-
ne betrachtingen, de menschen na jaagen. Waar uit licht af te neemen is, hoe groot de kracht der natuure zy, dat zy lieden allen, in het verkiezen van het goede, overeenstemmen, schoon zy, omtrent het zelve, menigerhande, en verschillende gedachten hebben.

'T TWEEDE RYM.

Hoe dat Natuur haar wyze wet
 'T gantsch Schepsel onverbreeklyk zet,
 En stierd den teugel aller dingen,
 Lust my op zoeten toon te zingen.

Al werd de Leeuw gelegd aan band,
 En eet getemd uit 's meesters hand,
 Al konnen de gedreigde slagen
 'T ontaarden dier een schrik aanjaagen.

Indien zyn eerst-ontzonken moed
 Geprikkeld werd door smaak van bloed,
 Zo breekt het brullende zyn banden;
 En scheurd zyn meester met zyn tanden.

'T wild vogelken, dat berg, en dal
 Vervulde met zyn vreugd-geschal,
 Mag, in het kooyken opgeslooten,
 Vermaaken all' de huisgenooten;

Maar, schoon't niet kreeg dan lekkerny,
 Noch wenscht het om te wezen vry.
 Het bosch is 't voorwerp van zyn zangen,
 Het bosch is all' zyn zoet verlangen.

En boord het eens ter kerker uit,
 Het slaat terstond een zeeg-geluid:
 Geen zaad, geen lok-aas zal 't bekooren,
 Maar laat zich mild in schaduw hooren.

*Al buigd men 't opgeschooten riet,
 Zo haast het weêr ter hand uitschiet,
 Zo ryst, en staat het recht verheven,
 Gelyk eer 't neder wierd gedreeven.*

*De Zon die 's avonds zinkt in 't meer,
 Keerd door verholen wegen weêr:
 En komt des morgens, op zyn wagen,
 De droeve duisternis verjaagen.*

*Zo volgd het al zyn eigen aart,
 En de eerste stand vernoegen baard.
 Zo moet een kring zyn rond ontleenen,
 Als zich begin, en eind'vereenen.*

'T D E R D E O N R Y M.

Zo droomd gy lieden ook, ô aardfche dieren! noch van uw begin, als is 't onder flauwe verbeeldinge, en gy beschoud het waare einde der gelukzaligheid met eenige kennisse, al is die niet gantsch klaar: en derwaarts, als ook tot het waare goed, leid u ook uwe aangeboorene neiginge, maar veel-erhande dwaalinge trekt 'er u weder af.

Let maar eens, of de menschen tot hun voorgesteld einde kunnen geraaken, door 't geen zy waanen, dat hen de zaligheid zal toebrengen? Want zo rykdom, of eer, of iets diergelyks kan te weeg brengen, dat iemand schyne geen es dijs behoeftig, zo staan

wy toe , dat zommigen door bezit deezer dingen gelukzalig werden. Maar zo dit zelfs niet vermag , het geen't beloofd , en veeler dingen behoeftig laat , blykt daar uit niet klaar , dat 'er maar een valsche schyn van geluk in gevonden werde ?

Ik zal u zelfs , die noch onlangs zo ryk waart , eerst ondervraagen : Was uwe ziel , in 't midden dier overvloeijende schatten , om het ongelijk , dat u geschiede , nooit door angst ontsteld ? My heugd niet , zaid' ik , dat ik ooit zo vry ben geweest , of daar was altyd iets , dat my deerde. Was 't niet , sprak zy , omdat u iets ontbrak , daar gy na wenschte , of iets voorviel , dat gy niet gaarne had ? Zo is 't , zaid 'ik. Zo begeerde gy het een , sprak zy , en wraakte het ander. Ik beken , 't zeide ik. Maar elk ontbeerd , sprak zy , het geen hy wenscht. Dat is zeker , zeide ik.

Die iets ontbeerd , sprak zy , heeft die van zich zelven wel genoeg ? Geenzins , zeide ik. Zo most gy dan met alle uwe schatten , sprak zy , dit gebrek lyden ? Waarom niet ? zeide ik. Zo maakt de rykdom dan niet , sprak zy , dat men geenes dings behoeve , of van zich zelven bestaan kan , 't geen de rykdom echter schein te belooven.

En dit is , mein ik , ook voor al in acht te neemen , dat het geld in zich zelve niets hebbe , 't geen in weêrwil des bezitters niet zoude

de konnen geroofd werden. Ik stem het toe, zeide ik. Hoe zoud gy het niet toestemmen, sprak zy, daar alle dagen een magtiger dat eenen onmagtiger, zynsondanks, ontroofd? Want waar van daan komen die rechtgedingen, dan, omdat het geld, dat met list, of geweld den bezitter in weêrwil is ontvreemd, weder geeischt werd? Zo is't, zeide ik. Dies heeft ieder een van-buiten-ontleenden bystand van nooden, om zyn geld te bewaaren, sprak zy. Wie kan dat ontkennen? zeide ik. Maar hy zoude, sprak zy, des niet behoeven, zo hy geen geld hadde, dat hy verliezen konde. Dat's buiten twyffel, zeide ik. Zo is de zaake dan verkeerd uitgevallen, sprak zy, want de schatten, die scheenen van zich zelve iemand genoegte doen hebben, maaken veel eer, dat hy eens anders bystand behoeve.

Maar op welke wyze is de behoefte door rykdom verdreeven? Hebben dan de ryken geen honger? Dorst hen nooit? Maakt geld het lichchaam ongevoelig voor den winterkoude? Maar zult gy zeggen: De ryken hebben by der hand, 't geen den honger kan doen vergaan, dorst, en koude verdryven. Zo kan men de behoefte door rykdom wel helpen, maar niet gantschlyk wegneemen; want zo deeze behoefte, die altyd gaapt, en altyd iets meer wenscht, door geen schatten verzadigd werd, zo moet 'er noodwendig altyd

iets overblyven, dat verzaadigd moet werden. Ik zwyg, dat de natuur zeer licht, de gierigheid nooit, genoeg heeft. Zo dierhalven de rykdom geen behoefte wegneemd, maar zelfs baard, waarom beeld gy u in, dat men daar door genoeg kan hebben?

'T D E R D E R Y M.

*Al had een ryke vrek het goud in overvloed,
 Dat nooit de gierigheid vlooded:
 Al was zyn hals versierd met dierb're paarel-snoeren:
 Al kon hy op zyn land doen honderd ploegen gaan:
 Noch is, zo lang hy leefd, zyn hert met zorg belaân,
 En als hy sterfd, zo kan hy't goed niet met zich voeren.*

'T V I E R D E O N R Y M.

Maar de eer-ampten maaken (zal men zeggen) iemand, dien ze gebeuren, eerwaardig, en ontzaglyk. Hebben Staat-bedieningen die kracht, dat zy de herten der geenen, die haar verkrygen, met deugd vervullen, en van ondeugd zuiveren? Immers plagten zy de godloosheid niet te verjaagen, maar openbaar te maaken; waarom men het kwaalyk neemt, dat zy dikwyls boofwichten te beurte vallen.

Hier kwam het van daan, dat Katullus den Rechter Nonius eenen krop-zweer noemde, schoon hy op den Rechter-stoel zat. Ziet gy wel, hoe groote schande dat eer-ampten den
 kwaa-

kwaaden toebrengeu ? Want hunne onwaardigheid zoude minder zyn ten toon gesteld, waren zy door geen hoog-bewind vermaard geworden.

Hebt gy zelfs niet , met zo veel gevaars, daar toe gebragt moeten werden , dat gy met Dekoratus het Staat-bestier zoud' aanvaarden, om dat gy hem kende voor een grond-schelm, en trouwloozen verraader ? Want om eer-ampten kan men niemand eerwaardig achten, die men onwaardig acht , die ampten te bekleeden. Maar zaagd gy iemand begaafd met wysheid , zoud gy hem deezer eer , of wyfheid , die hy bezit , wel kunnen onwaardig oordeelen ? Gantsch niet. Want de deugd heeft haar eigene waardigheid, die zy den geene, met wien zy vereenigd werd , straks mededeeld.

Maar overmits de borgerlyke eer-ampten dit niet vermogen, zo blykt, dat zy het schoon van eigene waardigheid missen. Waar in dit noch aan te merken staat , dat nadien iemand dies te verachtelyker is, als hy van grooter menigte versmaad werd , de eer-ampten eenen booswicht allerverfmaadelykst maaken, om dat zy hem niet kunnen ontzaglyk doen zyn , als zy hem aan verscheiden ten toon stellen.

Doch niet t' onrecht : want booswichten doen het zelven weder aan de eer-aampten, die

die zy door hunne fchend-daaden befmetten.

En op dat gy zien moogd , dat geen rechte cerwaardigheit door die fchaduw-eer kan verkreegen werden , zo redenkavel aldus : Dat iemand menigwerf het Borgermeester-ampt bediend , en zich tot uitheemsche volkeren begeeven hadde , zoude hem die bedieninge by de buitenlanders eerwaardig maaken ? Maar was eerwaardigheit eigen aan eer-ampten , zo moest zy onder het vreemdste volk niet ophouden ; gelyk het vuur , waar 't ook is , nooit ophoud te branden. Doch om dat eerwaardigheit niet door haaren aart , maar door verkeerden waan der menfchen aan eer-ampten verknocht is , zo verdwynd die ftraks , als men onder zulken komt , die in eer-ampten geen eerwaadigheit fteflen.

Maar dit gefchied , zult gy zeggen , by uitheemschen. Zyn de eer-ampten dan by hen , daar zy haaren oorfprong naamen , altyd in achtinge ? Eertyds was het Schout-ampt aanzienlyk , doch nu maar een iedele naam , om Raads-heeren uyt te putten. De Lyf-togt-bezorger wierd voorheen hooggêeerd , wat is 'er nu verachtelyker , als die bedieninge ? Want gelyk wy zo even zeiden , het geen van zich zelve geene fchoonheid heeft , krygd , en verliëfd zynen glants , na 't goëddunken zyns gebruikers.

Zo

Zo de eer-ampten dan niet eerwaardig maaken, door besmettinge der godloozen van zelfs bezoedeld werden, by tyd-veranderingen hunne heerlykheid derven, na de achtinge der volkeren verkleinen, wat begeerlyke schoonheid hebben zy dan van zich zelve, of kunnen zy anderen mededeelen?

'T VIERDE RY M.

*Al praalde Nero, trots, met purpere gewaaden,
 Al schitterde zyn hoofd met eêl gesteent' beladen,
 Noch was zyn tyger-aart, en pracht
 By't volk gehaat, en gantsch veracht.
 Die snoode deelde wel veel ampten uit, en staaten,
 Maar gaf de slechtsten aan zyn besten onderzaaten.
 Maakt 't eer-ampt, dat een booswicht geefd,
 Dan, dat een mensch gelukkig leefd?*

'T VYFDE ON RY M.

Zullen de Koningryken, of gemeenzaamheid met Koningen, iemand tot mogendheid verheffen? Waarom niet, indien hun geluk altyd duurde? Maar de Oudheid is vol voorbeelden, vol is daar van de tegenwoordige eeuw, dat Koningen hun voorspoed hebben verwisseld in ellendigheid. O voortrefflyke mogendheid, die onmagtig is, om haar zelve te behouden! Maar zo de Ryks-magt een oorsprong is van gelukzaligheid, moet die

die niet verminderen , en ongelukkig maaken, als die magt in 't minste deel ontbreekt? En hoe wyd zich 't gebied der menschen uitstrekken mag , noch blyven 'er noodzaaklyk veele volkeren over , die buiten hunne heerschappye zyn. Maar aan dien kant , daar de mogendheid ophoud gelukkig te maaken, daar kruipt d' onmagt in , die ongelukkig maakt : dus moeten de Koningen noodwendig het grootste gedeelte der ellendigheid onderhevig zyn.

Een dwingeland, die de zorglykheid zyns staats ondervonden had , vergeleek de angsten van 't koningryk by de vreeze voor een zwaard, dat iemand boven 't hoofd hangd. Welke is dan deeze mogendheid , die geen wroegende zorgen verdryven, geen prikkelende vreeze vermyden kan? Zy wenschen zelfs gerust te leeven, maar kunnen niet, en stoffen dan noch op hunne mogendheid.

Oordeeld gy iemand magtig, dien gy ziet wenschen, 't geen hy niet kan te weeg brengen? Oordeeld gy iemand magtig , die van lyf-trauwanten omringd is, die zelfs allen, die hem vreezen, noch meer vreefd; die om magtig te schynen van de handen zyner dienstknechten moet afhangen?

Daar zo klaar blykt, hoe vol onmagts de Koninglyke heerschappye zy, wat zal ik dan zeggen van der Koningen gunstelingen? Die
door

door Koninglyke magt, dikwyls als die noch ongeknusd , dikwyls als die vergaan is , nederstorten?

Nero dwong zyn boezem-vriend, en leermeester Seneka , een zoorte van dood, na zyn welgevallen , te verkiezen. Antoninus heeft Papinianus, die lang onder de hovelingen ontzien was , door 't zwaard zyner krygs-knechten doen ombrengen. Nochtans hadden zy beiden hunne magt willen afleggen ; en Seneka al zyn goed aan Nero maaken , en een stil leeven lyden, Maar dewyl het zwaar gevaarte hen ter neder sleepte , heeft geen van beiden kunnen doen, 't geen hy wenschte.

Wat is dan dit voor een vermogen , dat men vrees, als men 't bezit, en , als men 't hebben wil, geen gerustheid verleend , en, als men 't wil afleggen, niet kan kwyt werden?

Konnen vrienden , die 't geluk , niet de deugd verwekt , tot beveiliging zyn? Maar *dien het geluk tot vriend maakt, dien maakt het ongeluk tot vyand.* En wat is 'er schadelyker plaag, als een vyand in vrienden schyn?

'T V Y F D E R Y M.

*Al wie na mogendheid wil streeven,
Betoom zich zelfs, en leg de trotsheid af,
En schroom zich onder 't jok van wellust te begeeven :*

Want

*Want schoon men de Indiaan gevreesde wetten gaf,
 En't eind' der aard verslaafd zag nederbuigen,
 Voor zynen voet, om eerbied te betuigen,
 Indien men in zyn hert verzucht,
 En slaage zorgen moet gedoogen,
 Zo werd men te vergeefs van anderen geducht:
 Zo geeft men klaar bewys van louter onvermogen.*

'T Z E S D E O N R Y M.

Maar hoe bedriechlyk, hoe lasterlyk is
 meermaals de roemruchtigheid! Weshalven
 de Treur-dichter met recht uitroept;

*O roem! O dwaaze roem! die slechten kund bekooren,
 Gy blaafden grootsheid in, waar door zy gaan verloren.*

Ook hebben verscheiden door valsche in-
 beeldingen van 't gemeen volk een grooten
 naam verkreegen; en wat kan 'er schandely-
 ker bedacht werden? Want die zonder oor-
 zaak gepreezen werden, moeten zich huns
 eigen lofs schaamen. En zo die lof verdiend
 is, wat kan die echter het gemoed eens wy-
 zen mans toebrengen, die zyn goed niet af-
 meet na 't geruchte van 't volk, maar na de
 waarheid van zyn geweeten?

Zo het iemand loflyk schynd, dat men
 zynen naam verbreide, zo moet hy noodwen-
 dig schandlyk rekenen, dat men geen roem
 zoeker. Maar, nadien 'er, als te vooren
 be-

beweezen is , altyd veele volkeren zyn , tot welken de naam van eenen mensch niet doordringen kan , zo gebeurd het , dat hy , dien gy roemwaardig acht , by het grootste gedelte der menschen onberoemd zy.

Hier onder dunkt my niet , dat men de gunst des volks eens melden moet , nadien zy noch uit oordeel spruit , noch langduurig is.

Maar wie merkt nu niet , hoe iedel , hoe nutloos de naam van adel moet zyn ? die tot vermaardheid strekkende van eenen anderen herkomd : Want *adel schynd zekere lof te zyn , die van de verdiensten der voorouderen voortvloed.*

Zo dan de loftuiting vermaardheid baard , zo moet hy vermaard zyn , wiens naam men uitgalmd. Dus maakt u eens anders vermaardheid niet roemruchtig , zo gy zelfs niet vermaard zyt. En zo 'er iets goeds in den adel is , zo moet het , myns bedunkens , dit alleen zyn , dat edellieden verplicht schynen , om van hunne voorouders niet te ontaarden.

'T Z E S D E R Y M.

*Het gantsche menschelyk geslacht
Is van eene oorspronk voortgebragt ?
Daar is een' Vader aller dingen :
Een' God , die wys , 't heel-al bestierd ,
Den Zon met flikker-straaLEN sierd ,
En schikt de maan-verwisselingen ,*

*Hy heeft den mensch deeze aard vergond,
 Het licht geplaatst in 't sterren-rond.
 Hy sloot de ziel in ledemaaten;
 De ziel uit 's hemels troon gedaald,
 Die haar begin van boven haald,
 Om de aarde weêr eens te verlaaten.*

*Wat roemd men op hoog-eed'len stam?
 De ziel van God haare oorsprong nam.
 God, God is Vader aller menschen:*

*Die niemand keurd voor bastaard-zaad,
 Als die zyn hemel-aart verlaat,
 En durfd na vuile zonden wenschen.*

T Z E V E N D E O N R Y M

Maar wat zal ik zeggen van de lichchaame-lyke welluften, welker graagheid vol kommers, en verzaadiging vol naberouws steekt?

Hoe groote ziekten, hoe duldelooze smerten, als vruchten der godloosheid, plegen zy de lichchaamen haarer genieters aan te brengen! Wat vermaak haare kittelingen verwekken, is my onbewust: Maar dat zy een beklachlyk einde hebben, zal ieder bekennen, die zyne welluften zich erinnern wil.

En indien zy konden gelukzalig maaken, zo is 'er geen reden, waarom de beesten niet moeten gelukzalig genaamd werden, overmits alle hune neiginge strekt tot voldoening der lichchaamelyke dartelheden.

Allereerlykst zoude wel de vreugd van vrouw, en kinderen zyn; maar 't is te onnatuurlyk

tuurlyk gezegd: *Wie heeft ooit aan zyn zoon een vader-beul gevonden?* En hoe steekelig hunne staat (het zy goed, het zy kwaad) bevonden werd, behoef ik u, die het nooit beproefd hebt, en nu noch niet betreurd, niet te vertoonen. Waar in ik het gevoelen van onzen Euripides goed keure, als hy zegd: *Die kinderen derfd, heeft een gelukkig ongeluk.*

'T ZEVENDE RY M.

*Al smaakt de wellust zoet,
Zy kveetst het slaaffsch gemoed:
Zo vliegt de bye om 't hoofd,
Van een, die honig roofd,
En steekt, en baard hem smert.*

De wellust vlied, en laat een angel in het hert.

'T ACHTSTE ON RY M.

Daar is dan geen twyffel aan, of alle die wegen zyn dwaal-wegen, die van de gelukzaligheid aflyden, en niemand brengen kunnen, daar zy belooven.

Wat rampen in tegendeel daar zyn ingewikkeld, zal ik kortelyk aantoonen.

Hoe? Zult gy poogen geld by een te schraapen? Maar gy zult het den bezitter ontnemen. Wild gy door eer-ampten uitmunten? Zo moet gy den geever smeeken: en daar gy anderen wild overtreffen, zult gy door verootmoediging u verkleinen.

Staat gy na moogendheid? Zo onderwerpt gy u de laagen der onderdaanen, en brengd u zelven in gevaar. Wenscht gy na roemruchtigheid? Zo moet gy veele zwaarigheden lyden, en uwe gerustheid missen.

Zoekt gy een wellustig leéven? Maar wie zal een slaaf van 't lichchaam, het geringste, en allerbrooschte van alles, niet versmaaden? En op wat slechte, en kranke goederen steunen zy, die op de lichchaams-krachten stoffen?

Zult gy den olyfant ingrootheid, den stier in sterkte te boven gaan? Zult gy den tyger in snelheid voorbyfstreeven?

Ziet de wyd-uitgestrektheid, sterkheid, en gezwindheid des hemels, en houd eindlyk op van u over kleine dingen te verwonderen. Welke hemel niet zo zeer hier om, als om zyn wys bestier, verwonderens waardig is.

Maar hoe vluchtig, hoe snel is schoonhdeis glants, en veel eer vergaan, als de zomerbloemen? Indien, gelyk Aristoteles zegd, de mensch zo doorziende was, als een Links, en zyn gezigt de lichchaamen doordrong, zoud' hy niet Acibiades, die uiterlyk zo schoon was, moeten afschouwlyk achten, als hy inwendig de ingewanden aanschouwde? Dies schynd gy schoon, niet door u natuur, maar door zwakheid der oogen, die u aanzien.

Acht evenwel 't lichchaam-schoon, zo hoog als gy wild, maar denk ook dat het klein
vuur-

vuurken van een derdendaagsche koorts lichtelyk verslind, het geen u zo wonderbaarlyk schynd.

Uit al het welke men, als in een kort-begryp, besluiten mag, dat alles, wat niet verschaften kan die goederen, die het beloofd, noch door 't zamen-vergadering van alle goederen volmaakt is, niet tot gelukzaligheyd, als een spoor, heen leid, noch iemand gelukkig maakt.

'T ACHTSTE RYM.

*Wat doet onweetenheid de blinde menschen gaan
In droeve struikel-paân!
Men kan het goud niet van het groen geboomte rukken,
Noch paar'len van den wyn-slok plukken.
Men zet op 't hoog gebergt geen netten uit, om visch
Te hebben aan zyn disch.
Ook zal men in de zee geen looze strikken hangen,
Om 't schigtig wild-gediert te vangen.
De mensch, verdwaascht, doorzoekt de dieptens van de zee,
Kend anker-grond, en reë,
Hy weet de paarel-kust, en waar de purper-slekken
Zich langs het Tyrisch strand heen strekken,
En waar de visch verschild, en in wat naare woud,
Den egel zich onthoud:
Doch waar het Goed mag zyn, daar hy moest eerst na
trachten,
Dat komd hem nooit in zyn gedachten; -
En 't geen hy vinden moest, gesteege Hemel-waart,
Dat zoekt hy op der aard'.
Wat wensch ik allerbest aan die verslaafde menschen?*

*Laat hen na ſchat , en eer-ampt wenschen,
En , als hen 't valsche Goed zal , na veel leeds , geſchiên ,
Dat zy dan 't waare zien.*

T NEGENDE ONRYM.

Het zy genoeg , dat ik u dus verre de gedaante der gewaande gelukzaligheid aange-toond hebbe , zo gy die ſcherpzinnig beſchouwd hebt, zal het tyd zyn, dat ik u ordent-lyk de waare gelukzaligheid aanwyze.

Ik merke , zaid' ik , dat genoegzaamheid door geen ſchatten, moogendheid door geen heerſchappy, eerwaardigheid door geen amp-ten, vermaardheid door geen roem, en vreug-de door geen welluſten, toegebracht werde.

Hebt gy de reden , waarom , ook begree-
pen ? My dunkt , dat ik die , als door een klein ſpleetken , zien kan, maar wenschte, zaid' ik, uit u de zelve klaarder te weeten. Die reden is licht te geeven: Want het geen van zich zelve eenvoudig, en ondeelbaar is, dat ſcheid de menſchlyke dwaalinge van een, en brengd hen van het waare, en volmaakte goed, tot het valsche, en onvolmaakte.

Maar waand gy , dat het geen niets ont-beerd , eenige magt behoeve ? Gantsch niet, zeide ik. Dat's recht : want alles, wat ergens in onmagtig is, heeft noodzaaklyk vreemden by-ſtand van nooden. Zo is het, zeide ik. Dus moet
ge-

genoegzaamheid , en magt , een en 't zelve , en van eenen aart zyn. 'T ſchynd zo , zeide ik. Het geen nu zodanig is , dunkt u dat verachtelyk , ofte aller eerbied hoog-waardig ? Wietwyffeld , zeide ik , aan de keur ?

Laat ons dan by genoegzaamheid , en magt , ook eerwaardigheid voegen , opdat het alle drie blyke een te zyn. Laat ons dit t' zamen voegen , zo wy de waarheid belyden willen ,

Wat dan ? ſprak zy. Zal dit onvermaard , en onedel gerekend werden , of boven alles roemwaardig , en te looven zyn ? Let maar , of het geen beweezen is , niets te behoeven , almagtig te zyn , allereerwaardigſt te wezen , wel eenige roemruchtigheid van nooden hebbe , die het zich zelve niet geeven kan , en daarom in eenigen deele zoud mogen verachtlyk zyn ?

Ik kan , zeide ik , gelyk de waarheid is , niet ontkennen , dat het ook aller-roemruchtigſt zy.

Zo volgd dan , dat roemruchtigheid niét verſchille van de voorgaande drie. Dat volgd , zeide ik. Het geen dan niets vreemds behoeft , alles door eigen krachten vermag , roemruchtig , en eerwaardig is , moet dat ook niet allervrolykſt zyn ?

Waar van daan het eenig verdriet zoude krygen , kan ik zelfs niet bedenken , en moet bekennen , zeide ik , dat het , zo lang 't bo-

vengenoemde ondersteld blyfd , vol-vrolyk moet zyn. Zo moet ook van gelyken noodwendig waar zyn , dat genoegzaamheid , magt , eerwaardigheid , roemruchtigheid , vrolykheid , wel verscheide naamen , maar geenzins verscheide wezens zyn. Noodwendig , zeide ik.

Dat geen , dat eenvoudig , en een-wezig is , heeft de menschlyke verdorvendheid dierhalven verdeeld , *en terwyl men een gedeelte zoekt te verkrygen , van het geen ondeelbaar is , zo krygd men noch deel , dat 'er niet is , noch geheel , dat men niet zoekt.* Hoe dat ? Zeide ik.

Die na rykdom tracht , om gebrek te vermyden , kreund zich der moogendheid gantsch niet , sprak zy : en wil liever veracht , en onvermaard zyn : en ontrekt zich ook zelfs de natuurlyke lusten , om het geld , dat hy heeft by een geschraapt , niet te verliezen.

Maar op deeze wyze kan hem zelfs geen genoegzaamheid gebeuren ; nadien hy van moogendheid ontbloot , van moeilykheden geprangd , van verachtinge bedekt , en van onvermaardheid t' ondergehouden werd.

Die in tegendeel niets , dan moogendheid zoekt , die verspild zyn rykdom , versmaad de wellusten , wraakt de eer zonder magt , en spot met roemruchtigheid. Maar gy bevroed licht , hoe veel dingen hem ontbreken. Het geschied zomwylen , dat hy gebrek heeft,

heeft , dat hem de angften bestooken , en daar hy dit niet afweeren kan , moet hy ook niet magtig wezen , hoe zeer hy daar na haakte.

Opgelyke wyze kan men redenkavelen van eerampten , roem , en wellusten. Want nademaal dit al te zamen een is , zal hy , die het een zonder het ander wenscht , ook dat geen , dat hy wenscht , derven moeten.

Maar dat iemand , zeide ik , dit alle te gelyk zocht te verkrygen ? Die zoude wel een kort-begryp der gelukzaligheid wenschen , maar kan hy die vinden in het geen wy bewezen hebben , niet te kunnen toebrengen , dat beloofd wierd ? Gantsch niet , zeide ik. Dies moet de gelukzaligheid niet gezocht werden in die dingen , die ieder in 't byzonder al het wenschlyke schynen te vergunnen. Ik beken het , zeide ik , en daar is niets zo waarachtig.

Gy ziet dan , sprak zy , de gedaante en oorzaaken der gewaande gelukzaligheid. Slaat nu het oog des verstands op geene zyde , want gy daar aanstonds de waare , die wy toezeiden , ontdekken zult. Die zoud' een blinde zelfs wel zien , zeide ik , gy hebt die zo even getoond , toen gy den oorsprong der gewaande opspoorde. Want ik ben bedroogen , of 't geen iemand genoegzaam , magtig , eervwaardig , roemruchtig , en vrolyk maakt , is

de waare, en volmaakte gelukzaligheid: en opdat gy beter zien moogd, dat ik het innig bevroede, zo erken ik zonder eenige twyffeling, dat het geen van dit alles maar het een waarlyk te wege brengd, de waare gelukzaligheid zy, nadien dit alles maareen is. O myn voedsterling, sprak zy, wat zyt gy door zulk een gevoelen gelukkig, zo gy 'er dit alleen byvoegd! Wat? zeide ik. Meind gy dat 'er iets in deeze aardfche, en verganklyke dingen zy, dat zulk een ftaat kan verleenen? Geenzins, zeide ik, en dit hebt gy zo klaar beweezen, dat 'er geen bewys meer toe van nooden is. Dies heeft dit alles maar een fchaduwe van het waare goed, of verfchaft alleen eenige onvolmaakte goederen; maar het waarachtig, en volmaakt goed kan het den ftervelingen niet geeven. Ik fta dat toe, zaid' ik. Nadien gy dan het waare goed erkend, en wat alleen den fchyn van gelukzaligheid heeft, zo is 'er alleen overig, dat gy moogd weeten, waar de rechte gelukzaligheid te vinden zy. Daar heb ik al lang, zeide ik, zeer begeerig nageweeft. Maar overmits ook in het allergeingfte de Godlyke byftand diend afgefmeekt te werden, gelyk onze Plato in eene zyner fchriften zegd, wat oordeld gy, dat hier nu te doen ftaat, op dat wy mogen waardig zyn de woonplaatfe van 't hoogfte goed te vinden? De Vader aller dingen diend, zeide ik, aan
geroe-

geroepen , dien men , om wel te beginnen , niet mag voorbygaan. Recht , sprak zy , en begon met een aldus te kweelen.

'T NEGENDE RYM.

O Schepper , die 't heel-al bind aan al-wyze wetten ,
 En aarde , en Hemel grond door eindeloze kracht ,
 Die eenwig zyt , en hebt den tyd zyn loop doen zetten ,
 En onbeweeglyk , al aan het beweegen bragt ,
 Die door geen oorzaak zyt van buiten aangedreeven ,
 Om uit de vloeib're stof te brengen 't konst-werk voort ,
 Maar om als 't hoogste goed van goedheid blyk te geeven ,
 En dat uw' wysheid mogt daar in zyn nagespoord !
 De schoone waereld hebt gy , Schoonstet voort doen spruiten ,
 Na 't schoon ontwerp , dat gy had by u zelfs gemaakt.
 De deelen slaan tot een , en volgen u besluiten ,
 Waar door het groot gebouw tot zyn volmaaktheid
 raakt.

Gy hebt het tal bepaald der slydige Elementen ,
 Getemperd koude , en gloed , verzameld nat en droog ,
 Om ons de maatigheid zo leevend in te prenten ,
 En opdat 't vligge vuur niet al-te snel vervloog ,
 Of de aarde door gewigt niet neder wierd getoogen.

* Gy zond een wonder-kracht door 's waerelds wonder-
 leén.

Waar door zy leeven , en ordentlyk zyn bewoogen ,
 En die zich heerlyk spreid door 's hemels kringen heen ,
 De

* Boethius noemd dit , gelyk Plato , een middelgeest tusschen verstand , en gevoel , die beider natuur deelachtig , en als de ziel der waereld is. 'T geen by ons onverstaanlyk zoude zyn.

*De geesten , die om hoog voor uwen heil-troon zweeven ,
 De menschen , die zich hier onthouden op der aard' ,
 * Dien geef d'gy wezen , kracht , gezwindheid, licht, en
 leeven :*

*En voerd de zuivre ziel weêr gunstig hemelwaart.
 Gun , Vader van het licht ! dat wy uw licht beschouwen,
 Gun , dat wy goedheids bron ontdekken , en uw heil,
 Gun , dat wy onz verstand steeds met u bezig houwen ,
 Op dat de ziel verblind door aardschen zorg niet feil.
 Verdryf de nevelen van onkund door uw' waarheid
 En laat uw' hemel-glants zyn onze wensch , en lust.
 In u , in u alleen is aller vroomen klaarheid ,
 Gy zyt begin , en eind , bestierder , weg , en rust.*

'T TIENDE ONRYM.

Nadien gy dan hebt de gedaante van het onvolmaakt, en volmaakt goed gezien , vermein ik nu te moeten aanwyzen , waar deeze volmaakte gelukzaligheid te vinden zy. Waar in dit eerst diend onderzocht , of'er zulk een goed, gelyk gy zo even beschreefd , in de waereld kan zyn , opdat wy ons door geen iedele zaak-verbeeldinge van de waarheid onzer verhandeling laten aflyden. Maar dat het zy, en een spring-ader van alle goederen zy , kan niemand

* Boethius spreekt hier weder na het begryp zyns tyds , en na het gevoelen van Plato , die van een dun, en hemelsch lichchaam droomde , van stoffe als de sterren, daar de ziel wierd ingestort, en als op een lichten , en snellen wagen mede omgevoerd. Wy hebben, om verstaanlyk te zyn , dit alles wat veranderd.

mand lochenen: Want al wat onvolmaaktgheeten werd, moet door mangel van volmaaktheid onvolmaakt zyn. Waarom ook volgd, zo 'er in alle zaaken iets onvolmaakts is, zo moet 'er ook iets volmaakts in zyn. Want neem de volmaaktheid weg, en met geene gedachten zal men begrypen können, waar de onvolmaaktheid van hercome. Der dingen oorsprong is immers niet van onvoltrokkene, en onvolmaakte, maar van volkomene, en volmaakte voortgekoomen, en vervald tot dit uiterste, en deeze gebreklykheid.

Is 'er dan, gelyk zo even bleek, een onvolmaakte gelukzaligheid van broosche goederen, daar moet ook ongetwyffeld eene bestendige, en volmaakte wezen. 'T is krachtig, en met waarheid, zeide ik, beslooten. Maar begrypt nu dus, waar het te vinden zy.

Dat God het opperste goed van alles moet zyn, stemd het gemeen begryp der menschen zielen toe. Want nadien 'er niets kan bedacht werden, dat beter zy, dan God, zo moet, het geen alles overtreft, buiten kyf ook goed zyn. De reden nu toond, dat God zodanig goed is, dat ook het volmaakt goed in hem legt opgeslooten. Want ten ware hy zodanig zy, zo konde hy 't opperste goed van alles niet zyn: want dan zoud 'er iets voortreflykers zyn, dat het volmaakt goed bezate, en dus eerder, en ouder zoude wezen. Want het is klaar beweezen,

zen, dat al het volmaakte eerder moet zyn geweest, dan het min-volmaakte. Weshalven, opdat men niet in het oneindige met zyn verstand dobbere, elk belyden moet, dat *de hoogste God overvloedig van het hoogste, en volmaaktste goed*. Maar dat het hoogste goed de waare gelukzaligheid zy, hebben wy reeds vast gesteld. Dus moet de waare gelukzaligheid in God te vinden zyn.

Ik neem dat aan, zeide ik, en het kan geenzins gelochend werden. Maar ik bid u, sprak zy, let wel hoe Godbetaamlyk, en onwrikbaargy toestemd, dat God, die de allerhoogste is, overvloedig van het hoogste, en volmaaktste goed, als gezegd is. Op welke wyze? zeide ik. Dat gy u niet verbeeld, als of deeze Vader aller dingen, dat hoogste goed, waar van hy overvloedig, van buiten aangenomen, of alzo van zich zelve hebbe, als ware die genietende God, en de genoorene gelukzaligheid verschillende van wezen. Want verbeeld gy u, dat hy die van buiten kreeg, zo moet het geen die gelukzaligheid uitdeelde, voortreflyker zyn, als 't geen die toegedeeld is. Maar wy belyden hoogwaardiglyk, dat God het voortreflykste van alles moet zyn. Is hem de gelukzaligheid van zich zelve eigen, maar dusdanig, dat onze reden die van hem zoude kunnen afzonderen, zo laat iemand, die kan, uitvinden, wie

wie deeze afzonderlyke dingen vereenigd heeft, nadien wy van God, het opperste aller dingen spreken? Eindelyk, al wat verscheiden is, kan niet wezen 't geen, waar van het verscheiden is. 'T geen dan uit zich zelve verscheiden is van het hoogste goed, dat kan het hoogste goed niet zyn: maar dit van God te denken, was de snoodste schend-daad; overmits het zeker is, dat 'er niets voortreflykers kan zyn, dan hy. Immers kan de aart van geen ding zynen oorsprong overtreffen. Dies zal ik op onwederspreekelyke gronden moeten besluiten, dat het geen aller oorsprong is, ook van zich zelve het hoogste goed zy. Dat is recht, zeide ik. Maar dat het hoogste goed de gelukzaligheid uitmaakt, is toegestaan. Zo is 't, zeide ik. Zo moet dan elk noodwendig bekennen, sprak zy, dat *God de gelukzaligheid zelfs is.*

De voorgaande stelling, zeide ik, kan ik niet wraaken, en dat 'er dit gevolg uit vloeit, zie ik klaar. Merk eens, sprak zy, of dit hier uit noch niet vaster kan gemaakt werden, dat 'er geen twe hoogste goederen, die van malkander verschillen, kunnen zyn, Want het blykt, als goed en goed verschild, zo is 't eene, het ander niet; en dus kan geen van beiden volmaakt zyn, door dien 't eene het ander ontbeerd. Maar 't geen niet volmaakt is, kan onmooglyk het hoogste zyn.

Dien-

Dienvolgende kunnen de hoogste goeden geenzins verschillen.

Nu hebben wy reeds beslooten , dat God, en de gelukzaligheid , het hoogste goed zy , weshalven ook de hoogste Godheid, de hoogste gelukzaligheid moet wezen. Daar kan, zeide ik, geen waarachtiger, redelyker, noch Godbetaamlyker besluit opgemaakt werden. Ik zal dan; sprak zy, hier by noch een toegift voegen, gelyk de Wiskonstenaars, als zy hunne voorstellingen betoond hebben, daar uit eenige gevolgen trekken. Want nademaal de menschen, door bezit der gelukzaligheid, gelukzalig zyn , en de gelukzaligheid de Godheid zelfs is, zo blykt, dat men door 't genot der Godheid gelukzalig zy. Maar gelyk men door't verkrygen der rechtvaardigheid, rechtvaardig, ender wysheid, wys werd, zo moet ook, die God verkrygd, op gelyke wyze Godlyk werden.

Alle gelukzaligen zyn dan Godlyk: nochtans is 'er van natuure maar eene God; doch het stryd niet, dat 'er door mededeelzaamheid veelen Godlyk zyn. Dit is, zeide ik, treflyk, en dierbaar, het zy dat gy 't gevolg, of toegift noemd. Ook is 'er niets voortreflykers, dan 't geen de reden leerd, dat hier diend by gedaan. Wat is dat? zeide ik. Nadien de gelukzaligheid veele dingen behelst, of dit alles, door zekere verscheidenheid van onderdeelen,

deelen, als een gantsch lichaam van gelukzaligheid uitmaakt, dan, of iets van dit alles, het wezen der gelukzaligheid bevat, daar alle het overige moet toegebragt werden? Ik wenschte, zeide ik, dat gy dit ophelderde door een vertoog dier dingen zelfs. Zyn wy't, zeide zy, niet cens, dat gelukzaligheid een goed zy? Ja, zeide ik, en wel het opperste. Zeg het zelfde, sprak zy, van al het ander: Want de zaligheid is d'opperste genoegzaamheid, d'opperste mogendheid, d'opperste eervwaardigheid, roemruchtigheid, en wellust. Wat dan? Is dit alles, genoegzaamheid, mogendheid, en het ander, als leden van de gelukzaligheid, of werd alles daar toe gebragt, als tot het hoofd? Ik begryp, zeide ik, wat gy ter naspooringe voorsteld, maar wat gy daar mede voorhebt, verlang ik te hooren.

Vat het onderscheid dier zaake dus: Zo dit alles leden der gelukzaligheid waren, moest het een van het ander verschillen: Want dit is een eigenschap der deelen, dat verscheiden een lichchaam maaken. Maar dit alles is beweezen een en 't zelfde te zyn; zo kunnen 't geen leden zyn, anders zal de gelukzaligheid uit een lid bestaan, 't geen niet kan zyn. Daar is geen twyffel aan, zeide ik, maar ik wensche na het overige.

Het is kenlyk, dat al het ander tot het goede behoord: Want men zoekt na genoeg-

zaamheid, om dat zy werd goed geoordeeld; na mogendheid, omdat zy werd goed geacht. Het zelfde mag men gelooven van eerwaardigheid, roemruchtigheid, vrolykheid. Dies kort-begryp, en oorzaak, waarom men alles wenscht, het goede is. Want het geen in waarheid, noch schyn, geen het minste goed behelst, zal ook geenzins gewenscht werden. In tegendeel, 't geen in zich zelve niet goed is, maar alleen goed schynd, werd gewenscht, als of 't het waare goed was. Waar uit volgt, dat kort-begryp, hoofde, en oorzaak, waarom men iets wenscht, wel te recht geloofd werd het goede te zyn. Want de oorzaak, waarom men iets wenscht, schynd allerwenschlykst te zyn. Gelyk wanneer iemand, om zyne gezondheid, wil te paarde ryden, zo begeerd hy niet zo zeer de beweging van het ryden, als zyne gezondheid, die 'er uit volgt. Nadien alles dan om het goede begeerd werd, zo werd niet zo zeer dat alles, als wel het goede zelfs van allen begeerd. Maar 't geen, waarom al het ander gewenscht werd, is reeds toegeestaan, de gelukzaligheid te wezen; dies werd ook de gelukzaligheid alleen gezocht. Waar uit middagklaar blykt, dat het goede, en de gelukzaligheid, een en 't selfde wezen moet zyn. En hoe dit iemand anders kan begrypen, kan ik niet zien. Maar dat God, en de waare ge-
luk-

lukzaligheid, een en 't zelfde zy, hebben wy betoond. Zo is't, zeide ik. Dierhalven mogen wy onbeschroomd besluiten, dat Gods wezen in het goede zelfs, en nergens anders in begrepen zy.

'T TIENDE RYM.

Kom, Kom alle waereld-slaaven,
 Die in waereld-weeld' begraven,
 Niets, dan nietig goed bezind,
 Dat u meer, en meer verblind:
 Hier kan zich de ziel verlusten,
 Hier gerust, en zeker rusten,
 Hier 's een haven voor de nood,
 Hier 's een schuilplaats voor de dood.
 Laat de Taag met goude toomen,
 'T goud omwent'len in het stroomen;
 En laat Hermus water-kant
 Schitt'ren van het dierbaar zand;
 Laat vry de Indus-vloed verzengen,
 Wit en groen gesteente mengen,
 En voortsleepen al die pracht,
 Daar een Vorst'lyk hoofd op wacht:
 'T kan het ziel-oog niet verlichten,
 'T kan geen mensch tot deugd verplichten,
 Maar benerveld zyn gedacht',
 Door glants-ryke tover-kracht.
 'T mag in 't oog bekoorlyk blaaken,
 'T mag der dwaazen ziel vermaaken,
 Als hun schat zyn, en hun weeld:
 'T is in 's aardryks schoot geteeld.
 'T licht, dat licht gaf 's hemels boogen,
 Kan 't ziel-duister niet gedooen.

*Die een straal daar van verwerfd ,
Zegd , dat Febus straaLEN derfd.*

’T E L F D E O N R Y M.

Ik stem dat, zeide ik, toe; want alles staat in zyn verband, en op onwrikbaare gronden. Toen sprak zy: Hoe dierbaar zult gy het achten, als gy zult ontdekt hebben, wat het waare goed zelfs zy? Oneindig, zeide ik, nadien ik meteen God, die ’t hoogste goed is, zal leeren kennen. Dit zal ik, zeide zy, met doorslaande reden doen blyken, zo maar vast blyfd, het geen te vooren beweezen is. Dat zal vast blyven, zeide ik. Hebben wy niet beweezen, dat alles wat by veelen gewenscht werd, het waar, en volmaakt goed niet is, omdat het verscheiden is, en ’t een het ander ontbeerd, weshalven het geen volkomen goed kan voortbrengen? Maar dat het dan het waare goed werd, als het tot een gedaante, en werkzaamheid gebracht werd; zo dat genoegzaamheid te gelyk ook mogendheid, eerwaardigheid, roemruechtigheid en vrolykheid zy: doch zo alles niet een en ’t zelfde is, dat ’er dan niets in is, waarom het begeerlyk mag gerekend werden? Dat is beweezen, zeide ik, en kan geenzins in twyffel getrokken werden. Het geen dan, als ’t verscheiden is, het waare goed

goed niet is , en als het een werd , ook het waare goed werd , moet dat niet door 't verkrygen der eenheid goed werden ? 'T schynd wel , zeide ik. Maar staad gy toe , dat al wat goed is , door mededeeling van het goede goed werd , of niet ? Ik sta dat toe , zeide ik. Zo moet gy dan om gelyke reden toestaan , dat een , en goed het zelfde zy : Want die dingen zyn eenwezig , die natuurlyk geen verschillende werkingen doen. Ik kan het , zeide ik , niet ontkennen. Weet gy dan ook , sprak zy , dat al wat 'er is , zo lang blyfd , en bestaat , als het een blyfd , maar vergaad , en ontdaan werd , zo haast als 't ophoud een te zyn. Hoe begryp ik dat ? zeide ik. Gelyk als in de redelyke dieren , wanneer ziel , en lichchaam vereenigen , en verknocht blyven , dat een redelyk dier geheeten werd : Maar als die vereeniging door het scheiden van beide deelen werd verbrooken , zo vervald dat , en kan geen redelyk dier meer genaamd zyn.

Het lichchaam zelfs , zo lang het in een gedaante blyfd , door vereeniging der ledemaaten , vertoond het menschlyk gelaat ; maar als de verdeelde , en afgezonderde leden de vereeniging vernietigen , zo is 't geen lichchaam meer.

Zogy alles doorloopt , zal ongetwyffeld op de zelve wyze blyken , dat alles bestaat , zo lang als 't een is ; maar vergaat , als 't ophoud

een te zyn. Hoe veele dingen ik beschouwe, zeide ik, zo vinde ik niet anders. Vind gy dan wel iets, sprak zy, het geen na zynen aart werkzaam is, en dien ingebooren zucht om in wezen te blyven, verwaarlooze, zoud' willen vergaan, en verderven? Als ik de dieren aanzie, die een zweem van willen, en niet willen in zich hebben, zeide ik, zo bespeur ik niets, dat zonder uitwendigen dwang, de geneegenheid verwerpe om te zyn, en vrywillig haake na zynen ondergang. Ieder dier tracht na zyn welwezen, en schuuwd de dood, en 't verderf.

Maar, wat ik van de kruiden, boomen, en leevenlooze dingen zal denken, daar over ben ik zeer in twyffel. Daar is nochtans geen reden, sprak zy, om daar over in twyffel te zyn. Zo gy op kruiden, en boomen let, zult gy ten eersten zien, dat zy voortspruiten op plaatsen, die met hunnen aart best overeenkomen, en daar zy, zo veel hun eigenschap medebrengd, niet schielyk verwelken, of verdorren kunnen. Want deezen schieten op in beemden, geenen op de bergen; eenigen werden uit poelen gevoed, anderen zyn in steenrotsen geworteld: zommigen eischen een zand-grond om vruchtbaar te zyn, en zouden, in andere aarde verplant, haast verdorren. Zo verzorgd de natuur ieder zynen eisch, en maakt; dat zy niet vergaan,

zo lang zy kunnen in wezen blyven. Wat zal ik zeggen , dat zy allen , als met een mond in de aarde gedooken , hun voedsel door de wortelen opzuigen , en hun zap door keeft , en fchorfle verfpreiden ? Wat zal ik zeggen , dat het weekfte , gelyk de keeft is , altyd innerlykft verborgen legd , uiterlyk door vastigheid van 't hout bedekt werd , en uiterlykft door de fchorfle , als een befchermer , die het kwaad afweerd , tegen de onftuimigheden des hemels befchut is.

Hoe naarftig is ook de natuur om alles door vermenigvuldiging van teel-zaaden voort te kweeken ? 'T welk niet alleen haar konft-gepoog is , om de dingen voor zekeren tyd te doen blyven , maar zo veelmooglyk is te ver-eeuwigen , gelyk ieder weet. Vereifcht zelfs dat geen , dat men leevenloos acht , op gelyke wyze , niet ieder het zynen ? Waarom ftreefd de vlamme door lichtigheid na boven ? Waarom zinkt de aarde door zwaarheid na beneden , dan , omdat zulke plaats , en beweeging met der zelve aart overeenkomt ? 'T geen nu met den aart van eenige zaak overeenkomt , moet die zaak ook in wezen houden , gelyk 't geen tegenftrydig is , die vernield. Harde dingen , als fteenen , zyn met haare deelen zeer vast in een geflootten , en ieder van die belet , dat zy niet , dan bezwaarlyk , van een gefcheiden worden.

Vloeibaare stoffen, als locht, en water, wyken wel licht voor die haar van een dringd, maar hervoegeu zich aanstonds weder by een. Doch het vuur en lyd geen scheidinge. Wy handelen nu van de vrywillige, en voorbedachte ziel-beweeuingen niet, maar alleen van de natuurlyke werkingen. Gelyk, dat wy, zonder eens daar op te denken, de genuttigde spyze verteeren: dat wy, in den droom, zonder onz weten, uit-en in-ademen. Want de geneegenheid om in wezen te blyven, is zelfs in de dieren niet door eenigen wil van de ziel, maar uit natuurlyke beginzelen. Want de wil, daar toe genoodzaakt, verkieft dikwyl de dood, waar voor de natuurschrikt. In tegendeel stremd de wil zomwylen 't werk der voortteeling, daar altyd de natuur toeneigd, en de langduurigheid der menschelyke zaaken alleen van afhangd. Zo baarblykelyk spruit deeze zucht om in wezen te blyven, niet uit diergelyke beweeuing, maar uit ingeboorene neiging. Want alles, wat de voorzienigheid ooit voortbragt, is deeze drift voornaamentlyk ingeschapen, dat het zoekt te blyven in zyn wezen, zo lang het mooglyk is. Dies is 'er geen reden, om eenigzins te twyffelen, of al, wat wezen ontfangen heeft, tracht natuurlyk altyd te wezen, en zyn ondergang te vermyden.

Ik beken, zeide ik, dat ik nu onseilbaar
zie

zie , 't geen my voormaals onzeker fcheen. Maar alles , ſprak zy , dat in wezen tracht te blyven , tracht een te wezen : Want neem de eenheid weg , en daar zal geen wezen zyn. 'T is waar , zeide ik. Alles tracht dan , zeide zy , een te zyn ? Ja , zeide ik , en ik heb dat reeds toegestemd.

Maar wy hebben getoond , dat een , en goed te zyn , het zelfde zy. Zo is 't , zeide ik. Dus tracht alles na het goede , ſprak zy , 't geen men alzo beſchryven kan: *Dat van allen begeerd werd , is het goede zelfs.*

Wie kan , zeide ik , niets zekerders bedenken. Want of alles werd vernietigd , en moet , van zeker beginzel verſteeken , zonder beſtierder op , en nêr zweeven , of is 'er iets , daar alles na tracht , zo is dat het hoogſte goed van allen.

Ik ben ten hoogſten verblyd , ſprak zy , O myn Voedſterling ! Want gy hebt de kennisſe der volmaakte wysheid in uwe ziel ingedrukt ; en gy moogd nu hier in zien , 't geen gy , een wyl geleeden , bekende niet te weeten. Wat ? zeide ik. Welk het einde zy van alles , ſprak zy. Want zekerlyk moet het dat zyn , dat van allen begeerd werd. En nadien beweezen is , dit het goede te zyn , zo moeten wy ook bekenen , dat het einde , daar alles na tracht , het goede zy.

'T E L F D E R Y M.

*Al die spitsvindig tracht de waarheid op te spooren,
 En allen omweg schuuwd, om niet te zyn mislyd,
 Die volge 't innig licht, dat hem is aangebooren,
 En wik, en wederwik zyn eige reed'lykheid.
 Hy leer zich in zich zelfs, en niet daar buiten zoeken,
 Zo vind hy in zich zelfs het geen hy wenschen mag,
 Zo zal de duisternis hem langer niet blinddoeken,
 Maar zyn veranderd in een aangenaamen dag.
 Schoon 't logge lyf bezwalkt 't geheugen door zyn zwaar-
 heid,
 Noch is daar door al 't licht der ziel niet uitgedoofd,
 Daar binnen zit noch zaad van ingeschape waarheid.
 Dat opschiet door den vlyt, en milden vrucht beloofd.
 Hoe zoud men ondervraagd betaamlyk antwoord geeven,
 Indien geen waarheids-straal in onze herten zweefd?
 Dies Platoos schrand're pen met reden heeft geschreeven,
 Dat elk maar weder leerd, 't geen hy vergeeten heeft.*

'T T W A A L F D E O N R Y M.

Ik ben dit met Plato, zeide ik, volkomen
 eens, want gy nu tottwemaal my deezer din-
 gen indachtig maakt. Eerstelyk, dat ik door
 lichchaams-last, daar na, door droefheids-
 prang, het geheugen verloor. Waar op zy
 antwoorde, zo gy op het reeds-toegestemde
 let, kund gy, zonder verre te gaan, her-
 denken, aan 't geen gy onlangs beleed niet
 te weeten. Wat is dat? zeide ik. Met wat
 roer

roer de waereld bestierd werde, sprak zy. My heugd, zeide ik, dat ik myne onweetenheid daar in bekend hebbe. Maar wat gy daar op zult antwoorden, schoon ik het reeds voorzie, wensch ik uit u zelfs breeder te hooren.

Dat deeze waereld van God bestierd werde, sprak zy, hebt gy te vooren buiten twyffel gesteld. Dat mein ik nu noch, en altyd te moeten doen, en door welke redenen ik tot die gedachten kwam, zal ik u beknoptlyk ontvouwen. Deeze waereld zoud' uit zo verscheidene, en strydige deelen eenzins tot een gedaante zyn geraakt, was 'er niet EEN, die zo verschildende dingen vereenigd hadde. En die verscheidenheid van onderling-strydige natuuren zoude het vereenigde van een scheiden, en verspreiden, zo die zelvige, die alles zamen-schaakelde, dat niet 't zamen hield. De natuur-schikkinge zoude zo volzeker niet zyn, noch de beweginge zo wel gevoegd na plaats, tyd, werkinge, ruimte, hoedanigheid, zo 'er niet Een was, die zo verscheidene veranderingen bestierde zonder zelfs te veranderen. En dit, wat het ook zyn mag, waar door de geschapene dingen bestaan, en bestierd werden, noem ik met een algemeen-gebruikten naam: GOD.

Toen zeide zy: Doordien gy zulk een gevoe-

voelen hebt, zal ik niet veel werks meer hebben, zo ik vermein, om u der zaligheid deelachtig te maaken, en uw Vaderland behouden te doen wederzien. Maar laat ons ons bestek achtervolgen.

Hebben wy onder de gelukzaligheid niet gerekend de genoegzaamheid? Hebben wy niet toegestemd, dat God de gelukzaligheid zelfs zy? Zekerlyk, zeide ik. Zo moet hy, om de waereld te bestieren, geen hulpmiddelen buiten zich van nooden hebben; andersins zo hy iets van nooden hadde, zoude hy de volkomene genoegzaamheid niet hebben. Dat volgd, zeide ik, noodzaakelyk. Zo bestierd hy dan alles door zich zelve alleen. Men kan, zeide ik, dat niet lochen.

Maar wy hebben beweezen, dat God het goede zelfs zy. 'T heugd my noch, zeide ik. Zo bestierd hy dan alles door het goede, nadien hy, die beweezen is het goede te zyn, alles door zich zelve bestierd: en dit is als het roer, en stuur, waar door 's waerelds konst-gebouw onwanklyk, en onverderfelyk blyfd. Ik neeme dat zeer graatig aan, zeide ik, en voorzag wel, doch met een duistere verbeeldinge, dat gy dit zeggen zoud. Ik geloof het, zeide zy: want gy slaat uw oogen nu wakkerder op, zo ik vermoede, om de waarheid aan te schouwen. Maar 't geen ik
zeg-

zeggen wil, is niet min zichtbaar. Wat? zeide ik. Nademaal wy met recht gelooven, dat God met goedheids - stuur alles bestierd, en alles ook, zo ik getoond heb, door een natuurlyke neiginge na het goede tracht, zal men dan wel kunnen twyffelen, of alles werd vrywillig bestierd, en schikt zich van zelfs na de wenk des bestierders, als wel-voegzaam, en gericht om 's Heerschers wil te doen? Dat is, zeide ik, noodwendig waar, anders kōde dat bestier niet gelukzalig wezen, nadien het den onwilligen tot een last, maar den gehoorzaamen tot geen zaligheid zoud' strekken. *Daar is dan niets, dat de natuur opvolgd, en Gode poogd te wederstreeven.* Niets, zeide ik. En schoon iets dat poogde, sprak zy, zoud' het wel 't minste kunnen uitvoeren tegen hem, dien wy, uit kracht der gelukzaligheid, hebben toegestemd, den almachtigsten te wezen? Het zoude gantsch niet vermogen, zeide ik. Dies is 'er niets, dat zich tegen die opperste goedheid wil, of kan, zetten. Ik denk het niet, zeide ik. Zo is 't dierhalven het opperste goed, sprak zy, dat alles krachtig bestierd, en lieflyk schikt.

Toen zeide ik, hoe zeer verkwikt my, niet alleen 't kort-begryp der flot-redenen, maar inzonderheid uw zoete styl, waar door zich eindelyk de dwaasheid, die zo groote dingen opgeefd, haar zelfs schaamen moet! De verdicht-

dichtfelen , zeide zy , hebben u vertoond , dat de reuzen den hemel bestreeden , maar de Goddelyke kracht floeg hen ter neder , gelyk zy verdienden.

Doch laat ons , zo gy wild , reden-wisselen ; wellicht zullen uit dien woorden-slag eenige schoone vonken der waarheid springen. Zo als u goed dunkt , zeide ik. Niemand twyffeld ; sprak zy , of God is almachtig. Waarlyk niemand , zeide ik , die zyner zinnen magtig is. Die almachtig is , zeide zy , dien is niets onmooglyk. Niets , zeide ik. Kan God dan , zeide zy , kwaad doen ? Geen zins , zeide ik. Zo is dan het kwaad niets , sprak zy , nadien hy dat niet kan doen , die alles kan doen. Spot gy , zeide ik , met my , dat gy zulk een onuitwiklyken doolhof van redeneeringen my voorsteld , daar gy nu eens uitspringd , daar gy ingingd , en dan eens weêr ingaad , daar gy uitsprongd : of maakt gy een wonderbaaren reden-kring omtrent de Godlyke eenvoudigheid ? Want zo even van de gelukzaligheid beginnende , zeide gy , dat het hoogste goed daar in bestond , en in God te vinden was. Gy zeide weder , dat God zelfs het hoogste goed , en overvloeiende van gelukzaligheid moest zyn ; daar gy tot een toegift byvoegde , dat niemand konde gelukzalig wezen , of hy moest ook met een Godlyk zyn. Dan zeide gy , dat de eigene gedaante van

van 't goed, de zelfstandigheid van God, en van gelukzaligheid was: en dat het een, dat van allen begeerd werd, het goede zelfs zy. Dan beweerde gy weder, dat God met goedheids-roer 't heel-al bestierd, dat alles hem gewillig opvolgd, en dat hy geen oorzaak van 't kwaad kan zyn. 'T welk gy alles be- toonde, niet met verre-gezochte, maar uit-de- zaak-vloeiende, en malkander-bekrachtigen- de bewyzen.

Ik spotte, sprak zy, gantsch niet, en heb- be de zaak door Gods hulpe, daar wy voor- heen om smeekten, volvoerd. Want de ei- genschap van 't Godlyk wezen is zodanig, dat het tot niets uiterlyks afvald, noch iets uiter- lyks aanneemd: Maar gelyk Parmenides dar van zegd:

*Het is een ronde wonder-kring,
En in, en buiten alle ding.*

Het beweegd's waerelds beweegbaar rond, en houd zich zelven onbeweeglyk. Hebben wy bewys-redenen, niet van buiten ontleend, maar uit de verhandelde stoffe voortvloeiende, gebruikt, verwonder u daar niet over, sprak zy, want gy hebt volgens Platoos lesse geleerd, dat redenen, en zaaken, daar men van handeld, moeten overeenkomen.

T T W A A L F D E R Y M.

Gelukkig! die de bron
 Van waare goedheid vind,
 En 't dienst-snoer breeken kon,
 Dat aardsche slaaven bind!
 Als Orfêus, om de dood
 Van zyn geliefde vrouw
 Een traanen-beek vergoot,
 In ongeveinsde rouw;
 Toen volgde beek, en boom
 Het droevig treur-geluid;
 De luisterende stroom
 Werd door gezang gestuit:
 De wreede leeuw, ontaard,
 Ging weiden met de hind:
 De haas was onvervaard,
 En liep by brak, en wind.
 Maar als int mym'rend hert
 De min hernam haar kracht,
 En zyne liefde-smert
 Wierd door geen lied verzacht,
 Waar door hy alles dwong:
 Toen bad hy al de Goôn.
 Maar wat hy bad, of zong,
 Hem wierd geen hulp geboôn.
 Dies maakt' hem wan-hoop stoud.
 Hy gaat na Plutoos troon,
 En vergd zyn klinkend hout,
 Den allerhoogsten toon.
 Al wat de Zang-godin
 Hem leerde op Zang-bergs top,
 Zyn leed, zyn trouwe min,
 Zingd hy vol konstig op.

De hel-poort slaakt haar slot,
En laat den zanger door:
De nooit-vermurwde God
Leend hem een gunstig oor.
De wra k're hel-hond bast,
Noch grimd, door zang geleid:
De wraak godinne straft
Geen zielen meer, maar schreid.
Iksion stremd zyn leed,
En laat zyn wentel-rad;
En Tantalus vergeet,
Al smacht hy, 't vliedend nat.
De gier aas op 't geluid,
En pikt den leever niet.
In 't eind roept Pluto uit:
My deerd zyn groot verdriet.
Men doe den man die gonst,
Dat hem zyn vrouw verzel,
Tot loon van zyne konst,
En aardig Syter-spel:
Maar stel hem deeze wet,
Dat hy na haar niet kyk,
Als hy zyn voeten zet,
Uit ons gezegend ryk.
Doch min geen wetten kend,
Die zelfs elk wetten steld.
Hy heeft zich niet gewend,
Uit 't duister zielen-veld,
Of komd in nieuwen nood:
Hy kykt te rug, ô rouw!
En ziet, en mist, en dood,
Zyn nieuw-verworve vrouw.
Dit konst-verdichtsel leerd,
Hoe die zich draagen moet,
Die 's hemels licht begeerd:

H

Want

*Want die zyn lusten boet,
En dartel zyn gezigt
Na de aardsche schatten wend,
Verliest het hemelsch licht,
En al zyn schat in 't end.*

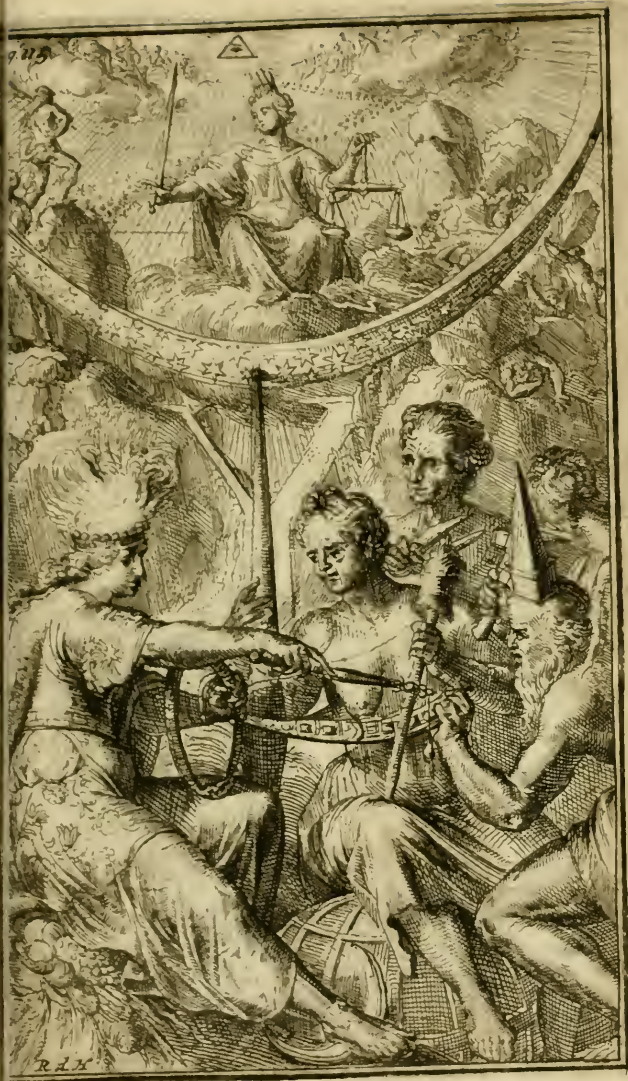
VERKLARINGE
DER PLAAT
VAN HET
VIERDE BOEK.
KLINK - D I C H T.

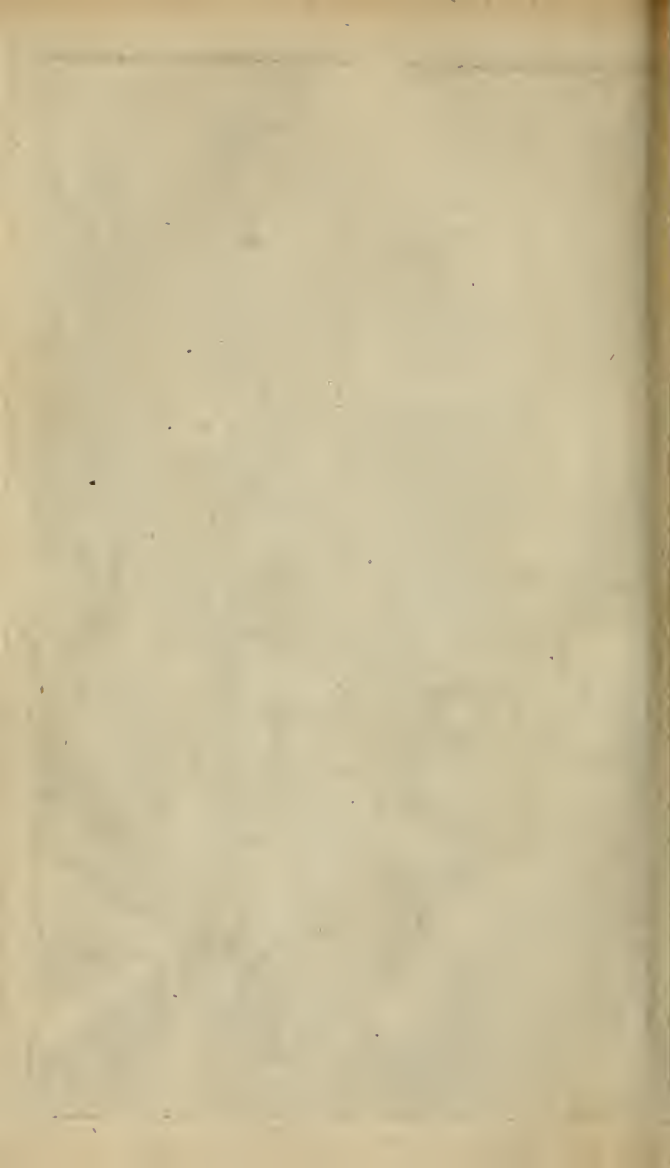
Bestier des hemels richt de wisselvalligheden.
't Noodschiklyk Drie-tal spindeensieders leevens-draad:
Daar tyd een spyker in den diamant-kring slaat,
Werd straks op 't hoog-gebied het leeven afgesneeden.

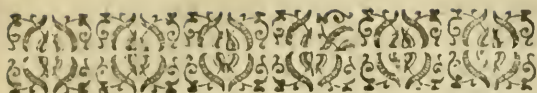
Zy, die op 't Helden-spoor den melk-weg kloek betreedén,
Genieten vreugd, en rust; maardie hetpad ingaad
Van't dartel reuzen-rot, verzoopen in hun kwaad,
Krygt straf op straf, en stortrampzalig na beneden.

't Gerecht met haare schaal weegd aller menschen daân.
En hoed door 't Richter-zwaard de waerfeld voor 't vergaan,
En schrikt de boozen af van snoode gruwel-stukken.

Zo iemand duisternis in 't wys bestier bevind,
Die leere met ontzag voor 't eind'loos licht neêrbukken:
Want in Gods diep geheim zyn menschen-oogen blind.

VERTROOSTINGE

D E R

W Y S G E E R T E

V A N

A.M.T.S. BOETHIUS.

HET VIERDE BOEK.

I N H O U D.

Boëthius verwonderd zich , dat het den goeden kwaadlyk , en den kwaaden wel gaad. De Wysgeerte toond hem , dat de Vroomen magtig , en Godloozen onmagtig zyn: Dat geenen belooningen , deezen straffen te verwachten hebben: En dat booswichten ongelukkig zyn , als zy iemand verongelyken , en ongestraft blyven. Zy beschryfd verder wat Voorzienigheid , en Nood-lod zy: En besluit , dat voor-en tegen-spoed altyd goed is.

'T E E R S T E O N R Y M.

ALs de Wysgeerte dit met een staatig gelaat ,
 en groote deftigheyd , op een schellen , en
 lieflyken toon had opgezongen , ben ik , myn
 H 2 her-

herte-leed noch niet vergeeten hebbende, schoon zy meinde voort te gaan, in haare reden gevallen. En, O Voorgangster tot het waare licht! zeide ik, alles wat gy dus verre gezegd hebt, blykt onwederspreekelyk, zo door Godlyke beschouwinge zyns zelfs, als door uwe bewys-redenen: en gy hebt my dat geen voorgehouden, dat my voor deezen niet gantsch onbewust was, hoewel ik het door smerten over 't geleeden ongelyk niet meer indachtig was. Maar dit is wel de voornaamste oorzaak myner droeffenisse, dat 'er eenig kwaad is, en ongestraft blyfd, nadien de bestierder van alles goed is. Bevroed eens hoe verwonderens waardig dit alleen zy. Hier by komt noch iets gewigtigers; Want als de Godloosheid heerscht, en bloed, is de deugd niet alleen van belooninge versteecken, maar ook van booswichten met voeten vertrapt, en in stede der Godloosheid gestraft. Dat zulks geschiede onder 't bestier van God, die alles weet, die alles vermag, maar niets dan het goede wil, des kan zich niemand genoeg verwonderen, of beklagen.

Waar op zy antwoorde: Het ware een onvergeeflyke botheid, en iets schriklykers, dan het afschouwlykste schrik dier, indien, gelyk gy waand, in de wys-geschikte huishoudinge van zo grooten huifvader, de geringste vaten geëerd, en de kostelykste verwaarloofd wierden.

Maar

Maar zo gaat het niet. Want zo het voormaals-beweezen onwanklyk staat, zult gy door hulpe des geens, van wiens heerschappye wy nu handelen, klaar begrypen, dat vroomen altyd magtig, boofwichten altyd veracht, en onmagtig zyn: dat misdaden nooit ongestraft, deugden nooit onbeloond, blyven; en dat den goeden altyd geluk, den godloozen niets dan ongeluk wedervaard: en diergelyke dingen veel, die uwe klachten stremmen, en u vol-zekere sterke byzetten zullen. En overmits gy voorheen door myne aanwyzinge de gedaante der waare gelukzaligheid hebt gezien, en ontdekt, waar in die bestaat, zal ik alles overstappende, wat ik oordeel te moeten voorbygaan, u den weg aantoonen, die u weder t'huis brengen. Zelfs wil ik uwe ziel wieken aanhechten, op dat zy na boven streeve, en gy, de ontsteltenisse verdreeven hebbende, door myn geleide, langs myn voorgebaande paden, en op myn voertuig behouden in uw Vaderland wederkeeren moogd.

'T E E R S T E R Y M.

*Ik heb snel-geviekte pennen,
Om na 's hemels zaal te rennen:
Als de slugge ziel die krygd,
Vliegt zy owaarts van beneden,
Wars van 's aard's bedriechlykheden,
Tot zy't maan-licht overstyg;*

Daar zy boven locht, en wolken,
 Boven Ster-en Zon-krings kolken,
 Ziet den oorsprong van het licht:
 Ziet de Hemel-lampen dwaalen,
 En, omringd van vreugde-straaLEN,
 Zweefd voor Godes aangezigt.

Daar zy boet haar zui've lusten:
 En in 't hemelsch ryk blyfd rusten,
 Dat aan de ryken wetten geefd,
 En betoomd de waereld grooten.
 Daar elk van Gods gunst-genooten
 Een vol. zalig leeven leefd.

Als gy wêer dien weg zult weeten,
 Dien gy zoekt, en hebd vergeeten;
 Zult gy zeggen, gantsch belust:
 'T heugd my noch, dit plagt voor deezem
 Eens myn Vaderland te wezen.
 Hier s' myn oorsprong, hier myn rust.

Wild gy dan wêer eens doorzoeken,
 'S Aardryks schuil- en gruwel-hoeken,
 Overdekt van staägen nacht:
 Gy zult d'winglands, neêrgeboogen,
 Zien beroofd van hun vermoogen,
 Zien verbannen, en veracht.

'T T W E D E O N R Y M.

Wat groote dingen, zeide ik daar op, be-
 loofd gy? Ik twyffel echter niet, of gy zult
 die volbrengen kunnen, houd my, dien gy
 hebd gaande gemaakt, maar niet op.

Voor

Vooreerst zult gy konnen bespeuren, zeide zy, dat vroomen altyd magtig, boofwichten van alle magt ontbloot zyn: 't welk klaar het een uit het ander volgd. Want nadien goed, en kwaad tegenstrydig is, moet de magtelootheid van het kwaad blyken, als beweezen is, dat het goed magtig zy: ende kracht van het goed moet erkend worden, als de zwakheid van het kwaad openbaar werd. Om ons gevoelen meer klem te geeven, zal ik beide de wegen houden, en nu eens hier, dan eens daar, bewyzen ontleenen.

Twe dingen zyn 'er, de Wil, en de Magt, waar van al 't gewrochte der menschen poogingen afhangd; en als een dier beiden ontbreekt, is 't onmooglyk iets uit te voeren. Want is 'er de wille niet, zal niemand ter hand vatten, dat hy niet wil; en is 'er de magt niet, zo is de wil vergeefs. Waar uit volgd, als men iemand ziet najaagen, het geen hy niet verkrygd, dat men niet twyffelen moet, of het haperd hem aan de magt.

Dat is klaar, zeide ik, en kan niet gelochend werden. Als gy dan iemand ziet uitwerken 't geen hy wil, zult gy erkennen moeten, dat hy zulks vermag. Dat is zo, zeide ik; Want men elk rekenen moet magtig te zyn in 't geen hy volbrengd, en onmagtig in 't geen hy niet kan doen. Ik beken 't, zeide ik. Heugdu dan noch wel, dat wy in de voor-

gaande redeneeringen betoonden , zeide zy , dat aller menschen betrachtinge , schoon zy verscheidene wegen houden , tot de gelukzaligheid spoeid? 'Theugd my wel , zeide ik , dat het betoond is. Erinnerd gy u dit ook wel , dat gelukzaligheid het goede zelfs zy : en dat , by gevolg , al wie de gelukzaligheid zoekt , ook het goede zoekt? Ik erinnere my dat niet ; zeide ik : Want het staat onuitwischlyk in myne gedachten ingedrukt : *Alle menschen , zo vroomen , als godloosen , trachten dan met gelyken zucht tot het goede te geraaken?* Dat volgd , zeide ik. Maar het is zeker , dat men door genot van het goede goed werd. Dat is zeker , zeide ik. Zo genieten de goeden dan het geen zy begeeren? 'T schynd wel , zeide ik. Maar *zo kwaade menschen het goede verkreegen , daar zy na trachten , zo konden zy niet meer kwaad zyn.* Zo is 't , zeide ik. Nademaal zy dan beiden het goede begeeren , de goeden dat genieten , en de kwaaden geenzins , zo is het buiten twyffel , dat de eersten magtig , en de laatsten onmagtig , zyn. Die hier aan twyffeld , zeide ik , kend den aart der dingen niet , noch beseft het gevolg der redenen.

Zo 'er twe zyn , hervatte zy , die na hunnen geboort-aart een opzet hebben , en een dier beiden door een natuurlyk hulpmiddel dat onderneemd , en uitgevoerd ; maar een ander dat

dat natuurlyk hulpmiddel niet weet te gebruiken , en op een andere wyze , als de natuur vereifcht, zyn opzet wel niet uitvoerd, maar den uitvoerder nabootft, wien van beiden oordeeld gy den magtigften ? Schoon ik giffe, wat gy zeggen wild, zo wensch ik dat, zeide ik, uit u breedfpraakiger te hooren. Zult gy ontkennen, fprak zy, dat het wandelen een natuurlyke beweeging der menfchen zy ? Neen, zeide ik. Twyffeld gy ook, of de voeten het natuurlyk hulpmiddel daar toe zyn ? Neen, ook niet, zeide ik. Zo dan iemand, die op zyne voeten ftaan kan, wandeld, en een ander, die dit natuurlyk gebruik zyner voeten niet heeft, op zyne handen zoud' poogen te wandelen, wien van beiden zal men te recht den magtigften achten ? Trek 'er het overige ook in ; want niemand, zeide ik, vertwyffeld, of die 't natuurlyk gebruik bezit, is magtiger, dan hy, die het ontbeerd.

Maar het hoogfte goed, waar na zo wel de Godloozen, als Vroomen doelen, werd van Vroomen door 't natuurlyk middel der deugden nagejaagd ; Godloozen in tegendeel zoeken dat te verkrygen, door menigvuldige begeerlykheden, 't geen natuurlyk middel niet is, om het te verkrygen. Of dunkt u anders ? Geenzins, zeide ik, want het geen daar uit volgd, is ook klaar : naamentlyk, dat, uit het geen ik toegeftaan hebbe, noodwendig vloeid,
dat

dat Vroomen magtig, Godloozen onmagtig zyn.

Dat hebt gy, sprak zy, zeer wel doorloopen, en is, gelyk de Geneefmeesters pleegen te besluiten, een ken-teken van herstelde, en medewerkende krachten. Maar nadiën ik bespeur, dat gy zeer geneegen zyt, om dit recht te beseffen, zal ik verscheidene redenen op-
hoopen.

Merk eens, hoe groot zich de onmagt der booswichten opdoet, dat zy daar zelfs niet toe geraaken kunnen, daar hen de natuurlyke begeerte heen leid, ja trekt. Wat zoude het zyn, indien zy van zo groot, en byna onoverwinlyk hulp-middel der voortreedende natuure versteeken waren? Let maar, wat onvermogen de Godloozen gekluisterd houde. Want zy begeeren geen lichte, geen versmaadelyke belooning, die zy niet zouden kunnen genieten, maar schieten te kort omtrent het hoogste, en top-punt van alles; en die rampzaligen missen daar in het genot, waar na zy dag, en nacht alleen trachten; edoch de krachten der vroomen doen zich daar in heerlijk op. Want gelyk iemand, die op zyne voeten gaad, en komd ter plaatse daar het einde der wandeling geen verdere schreden lyd, zoude moeten geoordeeld werden zyn-
ner voeten vol-magtig te wèzen; zo moet gy ook noodzaakelyk hem magtigst oordeelen,
die

die het einde van al, wat begeerlyk is, en buiten 't welk niets begeerlyk is, verkrygd.

Daar uit volgt ook het tegendeel, dat boofwichten zelfs moeten ontbloot zyn van alle krachten. Want waarom verlaaten zy de deugd, en volgen zy de Godloosheid? Is 't uit onkunde van het goede? Maar kan 'er wel iets krachtelloozer zyn, dan blinde onweetenheid? Of weeten zy, wat zy doen moeten, en stort hen de wellust van boven neder? Zo blykt, dat zy door onmagtigheid krachteloos zyn, nadien zy de Godloosheid niet wederstaan kunnen. Of verlaaten zy weeten, en willens de deugd, en stappen zy dus over tot de ondeugd? Maar hier door kunnen zy niet alleen niet magtig wezen, maar verliezen zelfs het wezen. Want die het algemeen einde van alles verlaat, die laat ook af van onder alles te wezen.

Wel licht zal dit iemand vreemd geeven, dat wy dryven durven, dat Godloozen, die in zo grooten getal zyn, niet zyn: maar 't is echter de waarheid. Want die Godloos zyn, ontken ik niet Godloos te zyn, maar dat zy waarlyk, en volstrektlyk zyn, dat lochen ik. Een lyk, kan wel een dood mensch, maar niet volstrektlyk een mensch geheeten werden: zo sta ik wel toe, dat zondaars Godloos zyn, maar dat zy *volstrektlyk* zyn, kan ik niet toestemmen. Want *dat alleen mag gezegd werden*

den te zyn , dat zyn onderschikking , en aart opvolgd , maar 't geen hier van afwykt , verlaat ook het wezen , dat in zynen aart legd.

Maar , zult gy zeggen , de Godloozen zyn magtig. 'T is waar ; doch hunne magt komd niet van eenige kracht , maar van d' onmagt zelfs. Want zy kunnen kwaad doen , 't geen zy niet zouden kunnen doen , indien zy in vermoogen om goed te doen gebleeven waren. En zo'toond hunne magt , op het alderklaarst , dat zy niets vermoogen. Want zo het kwaad , als voorheen beslooten is , niets is , en booswichten niet , als kwaad kunnen doen , zo blykt , dat zy niets vermoogen. En dat is middag-klaar. Maar om u de kracht van dit vermoogen te doen bevroeden : voorheen is beweezen , dat 'er niets magtigers zy , dan het hoogste goed. 'T is zo , zeide ik. Maar , sprak zy , het kan geen kwaad doen. Geenzins , zeide ik. Is 'er dan iemand , sprak zy , die vermeind , dat menschen almachtig zyn ? Niemand , zeide ik , of hy moest uit-zinnig zyn. Maar de menschen kunnen kwaad doen. Ah of zy dat niet konden doen ! zeide ik. Nademaal dan hy alleen , die het goede kan doen , almachtig is , maar zy die kwaad kunnen doen niet almachtig zyn , zo blykt , dat zy , die kwaad kunnen doen , minder kunnen doen.

Doed hier noch by , dat wy betoond hebben ,

ben, dat alle magt onder de wenschlyke dingen moet gerekend werden, en dat alle wenschlyke dingen in het goede, als in haar natuurlyk top-punt, bestaan. Maar de mogelykheid om een schelmstuk te bedryven, kan tot het goede niet gebragt werden. Zo is die gevolglyk niet te wenschen. Maar alle magt is wenschlyk. Zo moet dan de moogelykheid om kwaad te doen, geen magt zyn.

Uit al het welke de magt der vroomen, en de onmagt der Godloozen, onfeilbaar doorstraald. Zo blykt ook de waarheid van Platoos gevoelen, *dat Wyzen alleen vermogen, het geen zy begeeren, en Godloozen wel hun vermogen op de toets stellen; maar 't geen zy begeeren, nooit vermogen.* Want zy volgen hunnen lust wel, terwyl zy door het geen hen vermaakt, het goede waanen te verkrygen, daar zy na wenschen, maar zy verkrygen dat geenzins, omdat de schend-daaden nooit tot de gelukzaligheid kunnen komen.

T T W E D E R Y M.

Dien gy op een Vorsten-zetel
 In een Koninglyke pracht,
 En omringd met scherpen wacht,
 Trots ziet praalen, en vermeetel,
 Mag elk dwingen van om hoog,
 Met den opslag van zyn oog.

Maar

Maar die in zyn hert mogt leezen,
 En doordringen 't praal gewaad,
 Zoud' hem zien vol toorn, en haat,
 En beanoft voor die hem vreezen:
 En bespeuren, dat een Vorst
 'T slaaven-jok op aarde torst.

Want hier zwicht hy voor zyn lusten,
 En ziel-schadelyken gloed:
 Daar ontsleet zyn gram gemoed:
 Hier laat hem zyn druk niet rusten:
 Nu roerd hem zyn wensch ontzeid,
 Dan mislukt hem zyn beleid.

Daar een hoofd dan zo veel plaagen,
 Zo veel dwingelanden heeft,
 Waar van elk hem wetten geefd,
 Doed hy nooit zyn welbehaagen:
 Maar, door driften overheerd,
 Volgd hy wat zyn drift begeerd.

'T DERDE ONRYM.

Ziet gy dan wel in wat onrynen slyk zich
 de Godloosheid omwenteld, en wat heer-
 lyke straalen de deugd uitschiet? Waar uit
 zichtbaar is, dat nooit den vroomen beloo-
 ning, en nooit den Godloozen straf, ont-
 breekt. Want het geen, waarom men iets
 doet, mag wel te recht de belooning gere-
 kend, werden van't geen, dat men doet. Gelyk
 die in de loopbaane loopt, om de opgehange-
 ne

ne kroon tot belooninge te krygen , zich tot de wedloope begeefd. Nu hebben wy be-
weezen , dat de gelukzaligheid dat zelfde
goed zy , waarom alles gedaan werd. Dies is
het goede , als een gemeen-voorgeftelde loon
voor alle der menfchen werken. Maar het
goede is onaffcheidelyk van de goeden: want
niemand met recht goed kan heeten , die het
goede ontbeerd : dies hebben de goede ze-
den altyk belooninge.

Laat Godloozen dan woeden , zo dol-drif-
tig als zy kunnen , die kroon zal den wyzen
nooit ontvallen , nooit verwelken. Want de
Godloosheid van anderen , kan een vroom
gemoed nooit zyn eigen fieraad ontrooven.
Wierd het door belooninge van buiten ver-
heugd , zo konde ieder een , zelfs die geen ,
die de belooninge van buiten toebragt , de
zelve weder ontnemen. Maar overmits die
van eens ieders vroomheid herkomd , zo is
men dan zonder belooning , als men zonder
vroomheid is. Eindelyk nadien alle beloo-
ninge gezocht werd , om dat zy goed geoor-
deeld werd , wie zal dan gelooven , dat zulk
een belooninge derfd , die het goede deel-
achtig is? Maar welke belooninge? De al-
lerfchoonfte , en grootfte.

Gedenk dan nu weêr aan de toegift , die
ik u voorheen zo heerlyk voorftelde , en
maak dit befluit. Nadien het goede de geluk-

zaligheid zelfs is, zo moeten alle menschen, daarom zelfs, om dat zy goed zyn, gelukzalig werden. Maar die gelukzalig zyn, moeten ook Godlyk zyn. Dus is *de belooninge der vroomen*, die geen tyd verslyten, geen magt verminderen, geen Godloosheid bezwalken kan, *dat zy Godlyk werden*. Dit zo zynde, zo kan ook een wys man niet vertwyffelen aan de onvermydelyke straf der Godloozen. Want nadien goed, en kwaad; belooning, en straf recht-draads tegen een loopen, moet noodwendig het tegendeel, van 't geen in de belooninge van vroomen gezien is, in de straf der Godloozen stand grypen. Gelyk *den vroomen de vroomheid zelfs dan tot belooninge strekt*, zo is *den Godloozen de Godloosheid zelfs tot straffe*. Die nu straffe lyd, twyffeld niet, of hy lyd kwaad. Konnen zy dan, zo zy op hen zelven acht geeven, wel straffeloos schynen, daar zy door het uiterste van allerhande kwaad niet alleen aangetast, maar ook schroomlyk besmet zyn. Ziet eens in het tegendeel der vroomen, wat straffe den Godloozen op de hielen volgt. Want te voren hebt gy verstaan, dat alles, wat 'er is, een is, en wat een is, ook goed is; waar uit volgen moet, dat alles, wat is, ook moet goed zyn. Dies houd alles op te zyn, wat ophoud goed te zyn. Ook zyn gevolglyk de Godloozen niet meer, het geen zy plagten te zyn. Maar dat zy menschen plagten te zyn, wyft noch

noch de menschelyke gedaante hunner lich-
 chaamen uit : Dus hebben zy hunnen men-
 schen-aart verlooren , om dat zy kwaad ge-
 worden zyn. Gemerkt nu de deugd alleen den
 mensch boven de menschlykheid verheffen
 kan , zo moet ook de ondeugd , die den
 mensch zynen menschen-aart ontroofd , hem
 verre beneden de waarde der menschen ne-
 derstooten. Zo kund gy dan iemand , door
 zonden vervormd , geen mensch meer noe-
 men. Blaakte een geweldenaar , die andere lie-
 den goederen roofd , in geldgierigheid ? Die
 is eenen wolf gelyk. Is iemand stout , en on-
 rustig , om zyne tong tot geschillen te mis-
 bruiken ? Die heeft eenen honden aart. Die
 zich vermaakt , als hy door listige laagen ee-
 nen anderen het zynen ontvreemd , is gelyk
 de looze vossen. Woed iemand van verbol-
 gen toorn ? Denk , hy heeft een leeuwen-
 hert. Vreesd hy angstig , en vlucht hy , daar
 niets te vreezen is ? Acht hem een bloode
 hinde. Is hy traag en dom ? Noem hem ee-
 nen ezel. Veranderd hy licht , en wispeltu-
 rig , zyn voorneemen ? Hy verschild niets
 van eenen vogel. Legt hy verzoopen in vui-
 le , en onreine wellusten ? Hy vermaakt zich
 als een zodge in verfoeilykheden. Zo verliest
 hy , die de deugd verliest , zyne menschelyk-
 heid , en tot den Godlyken staat niet konnende
 overgaan , werd hy veranderd in een wild dier.

'T D E R D E R Y M.

Een storm-wind, in Ulysses zeil geslaagen,
 Joeg het vermeesterd schip
 Door bank, en blinde klip,
 Tot dat het aan een eiland wierd gedraagen;
 Daar de afgesloofde kiel
 In Circes haven viel.

Die snoô Godin, in zwarte konst bedreeven,
 Vermengd haar tover-drank,
 En wyd door tover-zangk
 Den schrik-kelk, dien zy wil haar gasten geeven,
 Volzwym-nat, dat gesmaakt,
 De menschen beesten maakt.

Die drank vervormd Ulysses reis-genooten.
 Deez' werd een borst'lig zwyn,
 Die krygd een leeuwen-schyn,
 En dreigd met muil, en scherp-geklaauwde pooten:
 Een ander werd een beer,
 En gromd, maar spreekt niet meer.

Een ander krygd zyn huid vol tyger-vlekken,
 Al bleef hy mak, en tam.
 Maar God Merhuur die nam
 Moêdoogend voor den Leidsman t' leed te onttrekken.
 Hy maakt, door wyzen raad,
 Hem vry van 't dreigend kwaad.

Al 't boots volk, dat zich dwaaslyk liet bekooren,
 Met zo gevaarlyk nat,

Als

Als zwynen ekels at.

*Gedaante, en stem was niet zo haast verlooren,
Of all' hun menschlykheid
Scheen daar mee' afgeleid.*

*De ziel alleen behield haar reêdlyk wezen,
En zuchte in beesten-leên.*

O dwaaze listigheên!

*O iedle kracht, die 't lichchaam maar doet vreezen!
De menschlykheid bestaat
In ziel, niet in gelaat.*

*De menschen-kracht gehuisvest is van binnen,
En spot met tover-vocht.*

De zonde baard gedrogt.

De zonde roofd den mensch zyn ziel, en zinnen.

De zonde dood het hert,

Schoon 't lichchaam lyd geen smert.

'T VIERDE ONRYM.

Ik beken 't, zeide ik daar op, en zie, dat men niet zonder reden de booswichten wilde dieren noemd, ten opzigte van hun gemoed, schoon zy de uiterlyke menschen-gedaante behouden. Maar dat hunne wreede, en zondige ziel tot verderf der vroomen woe- de, wenschte ik wel dat hen ongeoorlofd, ware. 'T is hen ongeoorlofd, sprak zy, en zal ter gelegener plaatse beweezen werden. Maar zo men dat geen hen benam, dat men geloofd hen geoorlofd te zyn, men zoude der God-

loozen straf grootelyks verlichten. Want de boozemenschcn ('t geen wel licht iemand ongelooftlyk zal fcheinen) zyn noodzaakelyk veel ongelukkiger, als zy hunne begeerte volbrengen, dan als zy die niet kunnen voldoen. Want, *is 't ellendig kwaad te willen, 't is noch ellendiger kwaad te kunnen doen*: omdat zonder die magt de ellendige wil vergeefs zoude zyn.

Overmits dan ieder der Godloozen zyne byzondere ellendigheid onderhevig is, moeten zy noodwendig drierhanden ongeluk uitstaan, die het kwaad willen, en kunnen doen. Ik ben 't met u eens, zeide ik, maar wenschte van herten, dat zy de magt om kwaad de doen, mogten derven, opdat zy haast dat ongeluk zouden kunnen ontgaan. Zy zullen het eerder ontgaan, sprak zy, als gy wel licht zult willen, of zy zelfs denken: *Want, in dit kort leevens-perk is 'er niets zo langduurig, dat voornaamelyk de onsterflyke ziel zoude lang vallen, om af te wachten*. Ook breekt dikwyls een fchielyk, en onverwacht einde alle die groote verwachting, en verhevene toebereidinge der fchend daaden, af: 't geen der Godloozen ellende bepaald. Want zo de Godloosheid ellendig maakt, is hy zekerlyk ellendiger, die langer Godloos is: dien ik ook allerellendigst zoud' oordeelen, zo niet ten minften de dood zyne Godloosheid eindigde.

Inmers, zo wy omtrent het ongeluk van 't kwaad de waarheid hebben gezegd, blykt de ellendigheid eindeloos te zyn, die eeuwig blykt te zyn. Dit is, zeide ik, wel een wonderlyk gevolg, en dat men bezwaarlyk kan toestemmen; maar ik moet bekennen, dat het zeer wel uit het reeds-vastgestelde vloeit. Dat is wel begreepen, sprak zy, maar die iets ongerymds in de slot-reden meindte vinden, moet eerst toonen, dat het voorstel valsch zy, of dat het slot niet krachtig, en noodzaaklyk volge uit de 't zaam-gevoegde voorstellingen: Want zo men anders het voorgaande toestaat, kan men onmooglyk het besluit wraaken.

'T geen ik hier by wil voegen, is niet minder verwonderings-waardig, maar volgd even noodwendig uit het toegestemde. Wat? zeide ik. Dat boofwichten, sprak zy, gelukkiger zyn, als zy straffe lyden, dan als hen geen recht-straf beteugeld. Ik wil hier niet ophaalen, 't geen ieder te binnen schiet, dat booze zeden door wreekende gerechtigheid verbeterd werden: dat men door schrik voor straffen iemand tot zynen plicht brengd: en dat het anderen tot een voorbeeld strekt, om te schuuwen, 't geen misprijlyk is: Maar ik meine uit anderen hoofde, dat boofwichten ongelukkiger zyn, als zy ongestraft zyn; schoon het niet ware ten

opzigte van verbeteringe, niet om een voorbeeld te geeven. Welke reden, zeide ik, kan 'er dan zyn, behalven deezen? Waar op zy: Hebben wy niet toegeftaan, dat vroomen gelukkig, Godloozen ongelukkig zyn? Zo is't, zeide ik.

Zo dan eenen ongelukkigen iets goeds wierd toegevoegd, fprak zy, zoud' hy niet gelukkiger zyn, dan iemand, die geheel, en al, zonder vermenginge van het minfte goed, ongelukkig is? Dat fchynd zo, zeide ik. Zo men dien ongelukkigen, die het minfte goed niet geniet, boven het kwaad, dat hem ongelukkig maakt, noch een ander kwaad oplegd, zal hy dan niet veel ongelukkiger geoordeeld werden, dan hy, wiens ongeluk door genot van het toegevoegd goed verlicht werd? Waarom niet? Zeide ik. Zo bebben dan boofwichten, als zy geftraft werden, eenig bygevoegd goed, te weeten de ftraffe zelfs, die ten opzigte der gerechtigheid goed is: en als zy ftrafloos zyn, hebben zy noch een meerder kwaad, de ftrafloosheid zelfs, die gy voorheen met reden bekende, een kwaad der Godloosheid te wezen. Ik ontken het niet, zeide ik. Dies zyn boofwichten veel ongelukkiger, als hen een onrechtvaardige vergiffenis verleend werd, dan als zy rechtvaardiglyk geftraft zyn.

Dat nu boofwichten geftraft werden, is recht-

rechtvaardig, dat zy vry gaan, onbillyk. Wie kan dit lochenen? Zeide ik. Dit, zeide zy, kan ook niemand lochenen, dat alles, wat rechtvaardig is, goed zy; en alles, wat onrechtvaardig is, kwaad. Waar op ik haar toeschoot: Dat alles volgt uit het eerst-toegestemde.

Maar ik bid u, steld gy geen straffen voor de ziel, na de dood van het lichchaam? Ja, wel zwaare, zeide zy: en meine, dat sommige in duldelooze strengheid, andere in barmhertiger * pynigen bestaan. Maar hier van nu te spreken is buiten onz bestek.

Dus verre hebben wy betoond, dat het vermogen der Godloozen, 't welk u zo onredelyk schein, gantsch magteloos zy: dat zy nooit van straffen hunner Godloosheid bevryd zyn, gelyk gy klaagde: dat hunne magt, om kwaad te doen, die gy wenfchte haast te menigen eindigen, niet langduuriger zy: dat die ongelukkiger zy, als zy langduuriger is, en allerongelukkigst zoud' wizen, zo die eeuwig ware. Daarna hebben wy bewezen, dat booswichten ellendiger zyn, als hen een onrechtvaardige vergiffenis verleend werd, dan als zy rechtvaardiglyk gestraft zyn. Waar

* Boetius spreekt hier met Plato van een Zuivering, die na eenige duizenden van jaaren door het vuur van Flegeton, en andere middelen, gehouden wierd te geschieden.

uit volgd, dat zy dan met de hardſte plaagen geprangd werden, als zy ſchynen ſtrafloos te zyn.

Als ik uwe redenen overwikke, zeide ik, dunkt my niets zo zeker. Maar als ik het oordeel der menſchen my te binnen breng, wie is 'er, die zulks niet alleen niet aanneemens-, maar zelfs niet hoorens-waardig zal achten? 'T is zo, ſprak zy. Ook konnen zy de oogen, die aan duifterniſſen gewend zyn, niet opheffen, om het helder licht der waarheid te zien; en gelyken de vogelen, die van den nacht verlicht, van den dag verblind werden. Want als zy niet de ſchikkinge der natuur, maar hunne eigene begeerlykheden aanſchouwen, meinen zy, dat ongebondenheid, ofte ſtraffeloosheid, iemand gelukkig maake.

Maar ziet wat de eeuwige wet voorschryfd. *Die zyne ziel ſchikt tot de deugd, heeft geen richter van nooden, om hem loon toe te wyzen: Want dan hebt gy zelfs 't allerwenschykſte. Maar hebt gy u tot zonde begeeven, zo behoeft gy geen beul te zoeken buiten u zelven: want gy hebt u zelven in het allerellendigſte nedergeſtort. Gelyk, wanneer gy dan eens de vuile aarde, dan eens den hemel, by beurten, aanziet, zonder op iets anders te letten, op ieder oog-zwenk zoud' denken, dan in het ſlyk, dan onder de ſterren te zyn. Maar het ge-*

gemeen volk staat hier geen acht op. Wat dan? Zullen wy hen toevallen, die wy be-
toond hebben wilde dieren te zyn.

Maar of iemand het gezigt verlooren had,
en hem ontgaan ware, dat hy ooit hadde ge-
zien; en echter waande, dat hem tot de
menschlyke volmaaktheid niets ontbraake,
zouden wy daarom de zienden blind oordee-
len? Want dit zullen zy ook niet toefstem-
men, 't geen nochtans op even zo vaste gron-
den steund: dat zy ongelukkiger zyn, die
ongelyk doen, als die 't lyden. Die redenen
wensch ik wel te hooren, zeide ik. Ontkend
gy, sprak zy, dat ieder boofwicht straf-waar-
dig zy? Geensins, zeide ik. Maar dat boof-
wichten ongelukkig zyn is overvloedig geblee-
ken. Dat is zo, zeide ik. Gy twyffeld dan
niet, of strafwaardigen zyn ongelukkig? Wy
zyn dat eens, zeide ik. Zo gy dan als rich-
ter zat, sprak zy, wien zoud' gy straffe op-
leggen, die ongelyk gedaan, of geleeden
heeft? Ongetwyffeld zoud' ik den lyder ver-
genoegen, zeide ik, met den daader te doen
lyden. Zo oordeeld gy dan den daader onge-
lukkiger, als den lyder? Dat volgd, zeide
ik. Om deeze, en andere redenen meer,
die op den zelven grond steunen, *dat zonde van
haar zelve ongelukkig maakt*, is hand-tastelyk, dat
het ontfangen ongelyk, niet die het ontfangd,
maar die het aandoed ongelukkig maakt.

Maar de Pleit-bedingers handelen nu geheel anders : want zy poogen de Richters tot mededogenheid te beweegen , omtrent hen, die eenig zwaar, en bitter leed is aangedaan, daar in tegendeel zy, die het aandoen, erbarmens-waardiger zyn, die niet van verstoorde, maar veel eer goedgunstige , en barmhertige beschuldigers tot de Richters moesten gebragt werden, gelyk kranken tot Genees-meesters, om de ziekte der misdaad door straffe te verdryven. Waar door de dienst der Voor spraaken zoude t' onbruik werden , of, indien zy der menschen nut zochten , in beschuldiging veranderen moest. De booswichten zelfs, indien zy de verlaatene deugd maar door een spleetken mogten zien, en bevroeden, dat zy de smetten der zonde door pyniging der straffen afleggen, en tot vergeldinge de deugd wederkrygen kunnen , zouden die straffen geen pyniging achten , den dienst der voor spraaken weigeren, en zich gewillig overgeeven in handen van beschuldigers , en Richters. Weshalven ook *de Wyzen nooit eenigen haat draagen.* Want wie kan vroomen haaten, of hy moest gantich dwaas zyn ? Maar misdadigen te haaten stryd tegen de reden.

Want gelyk de kwyning een ziekte des lichaams is, zo is de zondelykheid als een krankheid der zielen. Daar wy dan de lichaamelyke krankheid niet met haat , maar meê-

neêdogenheid aanschouwen , hoe veel te
 neer behoord men niet met haat , maar me-
 ledogenheid aangedaan te zyn omtrent
 zulken , welker ziel door zonden , flimmer
 lan alle verkwyninge , werd aangetast?

'T VIERDE RYM.

*Waar toe zyn geest geplaagd , en zich tot haat begeeven ?
 Waar toe zich onderling een dolk int' hert gedreeven ?
 Wenſcht iemand na de dood ? Die naderd zeer gezwind :
 En yld veel ſnelder dan de paarden.
 Slang , leeuw , beer , tyger , zeyn de menſchen wreed verſlind ,
 En woed men tegen een met zwaarden ?*

*Beſtryd men volkeren om 't onderscheid van zeden ?
 Of kan men onbeſuiſd in dollen oorlog treden ,
 Om door malkanders hand , en wapens te vergaan ?
 Waar toe de deus uitgetoogen ?
 Die loonen wil elks werk , niet roomen minlyk aan ,
 En hebb' met kwaarden mededogen.*

'T VYFDE ON RYM.

Ik zie hier , zeide ik , welke de gelukza-
 ligheid , en ellendigheid zy , beſtaande in
 der Vroomen , en Godloozen verdienſten
 zelfs. Doch in die algemeene gevallen vind
 ik noch iets goeds , en kwaads. Want geen
 wys man zal liever balling , behoeftig , ver-
 acht , dan wel gegoed , hooggeëerd , groot van
 magt

magt, en bloeiend in zyn Vaderland wezen. Immers werd hier door de wysheid voordeeler, en roemruchtiger bediend, als der bewindhebberen geluk zich eeniger maate tot de buurvolkereu uitstrekt; daar kerker, wet, en andere recht-straffen veel eer den schadelijken borgeren, vóór welken zy ook ingevoerd zyn, moesten te wachten staan. Dies ben ik ten hoogsten verwonderd, dat het geheel anders toega: dat straffen van schelmstukken den goeden werden opgelegd, en dat boeven de belooninge der deugden wegsleepen. Wat de reden deezer onrechtvaardige verwarringe zy, verlang ik uit u te hooren. Want het my zo vreemd niet zoude geeven, dat alles door 't geval, weêr tot een bayerd, en onder 'een vermengd wierde.

Dit vermeerderd noch meer myne verwondering, dat God, die 't alles bestiert, den vroomen dikwyls vreugden, den Goloozen droefheid toezend, en in tegendeel den vroomen getreur, den Godloozen gejuich verschaft: Want waar in schynd dit van het lachlyk geval te verschillen, 't en zy daar van de oorzaak blyke? Dat men iets toevallig, en verwerd vind, is niet te verwonderen, sprak zy, wanneer de reden der onderschikking onbekend is. Maar schoon gy de oorzaak van zo groote gesteltenisse niet beseft, moogd gy echter niet twyffelen, of alles

les geschied rechtmatig , nademaal een goede bestierder 't Heel-al beheerscht.

'T VYFDE RYM.

• Is iemand onbewust ,

*Hoe zich de groote Beer om 't Noorder Af-punt draaid,
En 's hemels wagenaar zo langzaam , en gerust ,
Zyn sterren-wagen zwaaid ,
En laatst in zee mag zinken ,
En 's avonds schielyk blinken.*

Die zal verwonderd staan

*Om 's hemels wonder-loop , en onbekende wer.
En ziet hy taanen de eerst zo-vol-verlichte maan ,
Zal hy zyn gantsch verzet :
Als 't volk , dat klept vol schroomen ,
Om haar te hulp te komen.*

Maar als de bulder wind

*De hoog-gezwolle zee doet dreigen locht , en strand ;
Of als de Zonne-gloed de koude sneeuw verslind ,
En Ys tot water brand :
Zal 't niemand wonder achten ,
Omdat elk kend die krachten.*

Doch ster-loop , zwymel-maan ,

En al wat zeldzaam is , dunkt 't volk verwond'rens-waard.

De menschen vinden vreemdst , het geen zy minst verstaan.

De onkunde 't hert vervaard.

Was de onkunde eens verdreeven ,

Niets zoude ons wonder geeven.

'T ZES-

'T ZESDE ONRYM.

Het is, zeide ik, zo. Maar nadien het uwe plicht is de oorzaaken der natuur-geheimen te ontzwachtelen, en de redenen, die met duisternisse bedekt zyn, open te leggen; zo, bidde ik u, helder myne verwondering op, en help my daar uit, nadien ik over dit wonder-beleid meest bekommerd ben. Waar op zy grimlachchende zeide: Gy vergd my een zaak, die zeer bezwaarlyk is t'ontwinden, en daar naauwlyks iets eindigs bekwaam toe is: Want die stoffe is van zulk een aart, dat uit een weggenomene vèrtwyffeling ontallyke andere spruiten, als zo veel hoofden van 't schrik-dier Hydra. En daar kan geen eind aan wezen, 'ten zy men die met de blaakenste ziele-kracht bedwinge. Want hier in plagt men te zin-twisten; over de eenvoudigheid der Godlyke voorzienigheid, over de noodschiklykheid, over de schielyke gevallen, over de kennisse, en besluiten Gods, en over den vryen wil. Hoe zwaarwigtig dit alles zy, kund gy licht afneemen.

Maar doordien de kennisse deezer dingen een gedeelte uwer geneesmiddelen uitmaakt, zal ik daar van iets poegen te zeggen, schoon onze tyd eng bepaald is. En zo u de
zoet-

zoetheid der Dicht-konst vermaakt , zult gy u daar van een wyl moeten spaanen , terwyl ik de 't zamen-geschaakelde redenen by een voege. Zoals het u beliefd , zeide ik. Waar op zy , als uit een ander beginsel willenderedenkavelen , aldus begon :

De oorsprong van alles , en de voortgang der veranderlyke dingen , als ook al , wateeniger wyze bewoogen werd , ontleend zyn oorzaak , schikking , en gedaante van Gods bestendig voorneemen. En dit eens in zyne onnaspeurlyke eenvoudigheid beslooten , heeft al het gebeurlyke niet op eene , maar op verscheidene wyzen bepaald. Welke wyzen in de zuiverheid zelfs van Gods alweetenheid begreepen , *Voorzienigheid* genaamd werden ; Maar aangemerkt ten opzichte der beweeginge , en schikkinge , by de Ouden *Noodlot* geheeten zyn. Dat dit onderscheiden is , blykt , zomen zyne gedachten laat gaan op beider kracht. Want de *Voorzienigheid* is de Godlyke Wyfheid zelfs , in het Opperwezen bestaande , en alles schikkende. Het *Noodlot* is de gesteldheid der beweegbaare dingen , waar door de *Voorzienigheid* alles ordentlyk aan een schaa-keld. De *Voorzienigheid* behelsd alles te gelyk , zelfs de tegenstrydige , ja oneindige dingen. Het noodlot brengt alle byzondere schep-sen tot beweeginge , hen plaats , gedaante , en tyden me dedeelende. Zo dat de schikkinge

ge

ge in den tyd ontvouwd en in Gods voornemen als vereenigd de *Voorzienigheid* is: Maar die vereeniging, als onderdeeld, en in den tyd uitgewrogt maakt het *Noodlot*.

Doch hoe men dit ook onderscheiden mag, hangd evenwel het eene van het andere af. Want de nood-schiklykheid is oorspronklyk van de eenvoudige voorzienigheid. En gelyk een konstenaar in zyne gedachten de gedaante van iets verbeeld, en namaals uitwerkt, en 't geen hy eenvoudig by zich zelve had ontworpen, doortydlyke schikkingen te voorschyn brengt: zo neemt ook God door zyne voorzienigheid zonderling, en vastlyk voor, het geen hy wil uitwerken; maar door de noodschiklykheid volvoerd hy veelvuldig, en tydlyk, 't geen hy voorgenoomen had. 'T zy dan, dat het *Noodlot* door eenige dienstbooden der *Voorzienigheid*, of door 's menschen wil, of door de gantsche medewerkende natuur, of door hemelschen ster-loop, of door Engel-krachten, of door vol-listige geesten, of door iets van dit alles, of door dit alles te gelyk bestierd werde; dit immers is zeker, dat de *Voorzienigheid* een onveranderlyke, en eenvoudige gedaante zy van al wat gebeuren zal; en 't *Noodlot* een veranderlyke 't zamenschaakeling, en tydlyke schikkinge dier dingen, die God vast gesteld heeft uit te voeren. Waar uit volgt, dat alles wat het

Nood-

Noodlot onderhevig is, ook de Voorzienigheid moet onderworpen zyn; waar van het Noodlot zelfs afhangt: en dat zommigedingen die van de Voorzienigheid herkomen, buiten 't bereik van 't Noodlot zyn.

En dat zyn die dingen, die allernaast by de Godheid gegrond, en niet binnen den omtrek der noodschiklyke beweeginge staan. Want gelyk alles wat naast is aan het middelpunt dier locht-kringen, die om den zelven hemel-as draaijen, ook naast is aan d'onbeweeglykheid van het middelpunt zelfs, en byna tot een As strekt voor het geen verre afgeschooven is: Doch het alleruiterste, dat grooter omloop doet, dies te uitgestrekter ruimte vereischt, als het verder van 't midden afwykt; en 't geen zich daar by voegd, en houd, den aard des af-punts deelachtig werd, en verspreid, noch voortvloed; Zo werd ook al wat zich verft van de hoogste wysheid afscheid, in den sterksten drang des Noodlots ingewikkeld: en zo veel verder is men buiten des zelfs draay-kring, als men nader by dit middel-punt van alles is. Wie aan dat onveranderlyk Opperwezen vast gehecht blyfd, die is boven alle noodschiklykheid.

Gelyk zich de reden dan heeft tot het vernuft; 't geen voortgeteeld werd, tot het geen in wezen is; de tyd tot de eeuwigheid;

K

en

en d'omtrek tot het middel-punt ; zo heeft zich ook de veranderlyke ſchikkinge des nood-lots tot de beftendige eenvoudigheid des voorzienigheids.

De ſchikkinge beweegd hemel ; en ſterren , maatigd de ſtrydige hoofd-ftoffen , en vormd die door de onderlinge wiffel-beurten. Die ſchikkinge verwekt al wat groeid , en verfterfd door geduurige voortteeling van vruchten , en zaaden. Die ſchikkinge beheerſcht de menſchlyke daaden , en gevallen door een onverbreeklyke t' zamenknoopinge van oorzaaken , die van de onveranderlyke voorzienigheid voortvloeiende , noodwendig ook onveranderlyk zyn. Want alles kan niet volmaakter beſtierd werden , dan als het Godlyk wezen de eenvoudigheid behoud , en eene onvermydelyke ordening van zaaken voortbrengd : en als die ordening door haare eigene onveranderlykheid , de dingen , die veranderlyk , en buiten dat verwerd , en onge-regeld zouden zyn , van alle wanſchiklykheid bevryd.

Waar van daan ook komd , dat , ſchoon gy-lieden , die deeze ordening niet kund bemerken , alles verwerd , en ontſteld oordeeld , zy nochtans alles een bepaalde wyze voorſchryfd , en ten beſten ſtierd : Want *niets geſchied'er uit liefde tot het kwaad , zelfs niet by den Godloozen* : die het goede zoekende , gelijk

lyk overvloedig beweezen is, door eene snoodde dwaalinge daar van afgetrokken werden: Ik laat staan, dat de Ordening, die van 't hoogste goed herkomd, iemand van zyn oorspronk zoud' afleiden. Maar kan 'er, zult gy zeggen, waarschynlyker verwerringe wezen, als dat nu eens voor-, dan eens tegen-spoeden vroomen wedervaard: en dat Godloozen dan eens gewenschte, dan eens droeve dingen overkomen?

Zyn de menschen dan met zulke een onfeilbaar oordeel begaafd, dat, al wien zy vroom, of Godloos achten, daarom vroom, of Godloos moet zyn? Immers verschillen hier in de oordeelen der menschen, en dien zommige belooninge waardig rekenen, zullen andere strafbaar houden. Maar onderstel eens, dat men vroomen, en Godloozen weete t' onderscheiden, zal men daarom de innigste ziel-gesteldheid, gelyk men van lichaamen zegd, kunnen ontdekken? 'T geeft den onkundigen even groot wonder, waarom gezonde menschen, zommige zoetheid, andere bittere dingen zoeken, en waarom zieken, de eene met zachte, de andere met scherpe hulp-middelen geneezen werden. Maar een Arts, die gezondheid, en ziekte, en der zelve gesteldheid, en gemaatigdheid kend, verwonderd zich daar over gantsch niet. En *wat is de gezondheid der zielen an-*

ders, als de deugd? Wat haare ziekte, als de zonde?

Maar wie is ook de behouder des vroomen, en wrecker des Godloozen anders, dan God, de bestierder, en genees-meeſter der zielen? Die, als hy uit de hoogte het oog zynervoorzienigheid neder ſlaad, klaar ziet, wat elk van nooden heeft, en, 't geen elk van nooden heeft, toevoegd. Dit is de bron-ader van dat groot wonder der noodſchiklyke ordeninge, dat de alweetende God beſtierd, en de onkundigemensch vreemd vind. Want om een weinig, zo veel 't menſchlyk verſtand bereikt, van de Godlyke onnaſpeurlykheid te zeggen, zo ſtel dit vaſt, dat zulk een, dien gy den allerrechtvaardigſten, en deugd-lievendſten meindte wezen, voor een gantſch anderen by de aldoordringende voorzienigheid bekend ſtaat. Dit heeft de Dichter Lukanus betuigd, als hy zegd:

*Des overwinnaars recht kon al de Goôn bekooren,
Maar Kato hield de zyd' van die den ſtryd verlooren.*

Al wat gy dan buiten uwe verwachtinge ziet geſchieden, daar in is de rechte ordening, en de verwerring in uwe verkeerde inbeelding. Maar laat iemand zo volmaakte zeden bezitten, dat het oordeel van God, en menſchen daar over niet verſchillen: maar hy zal wel
licht

licht zo klein-hertig wezen, dat, als hem iets tegenſpoedigs overkomt, hy de oprechtheid verwerpen zal, die hem zyn voorſpoed niet heeft kunnen doen behouden. Zo ſpaard dierhalven d'alwyze beſtierung dien geen, dien tegenſpoed zoude ſlimmer maaken, op dat hy niet lyde, dien geen lyden kan nut doen. Laat een ander volkomen deugdzaam, heilig, en Gode allernaast zyn: dien zal de voorzienigheid geen ongeval altoos laaten wedervaaren, ja zelfs alle lichchaams-ziekten van hem afweeren. Want gelyk iemand, die my zelfs overtreft, zeer wel zegd: *De deugd beſchut het lichchaam van ieder Godvruchtige.*

'T gebeurt zomwylen, dat Opperbewind den vroomen werd toevertrouwd, op dat de overſtroomende Godloosheid geſtuit werde. Zommige krygen een vermenging van geluk, en ongeluk, na hunnen zielen-ſtaat. Eenigen bedremd zy, om door langduurigen voorſpoed niet te verwilderen. Anderen laat zy met rampen worſtelen, om de deugden des gemoeds door oeffening, en gebruik van geduld te verſterken. Deeze zyn boven maate beducht voor't geen zy verdraagen kunnen. Die verachten onbeſuiſd, 't geen zy niet verdraagen kunnen. Zommige werden doortreur-gevallen tot kenniſſe van zich zelve opgeleid. Eenige hebben een roemruchtigen waereld-naam voor den prys van een heldhaſtige dood gekogt.

Andere hebben zich onverwinlyk in pynigingen getoond, en overigen een voorbeeld gegeven, dat geen deugd door lyden kan overheerscht werden. Al het welke buiten twyffel zeer behoorlyk, en wel-schiklyk geschied, en tot voordeel van hen, dien het geschied.

Zelfs dat, dat Godloozen eens gewenschte, dan eens droeve dingen overkomen, volgt uit de zelve oorzaaken. Dat hen iets droevigs wedervaare, vind niemand vreemd, omdat ieder meind, dat zy 't verdienen. Ook konnen hunne straffen anderen van 't kwaad afschrikken, en die zelyden, verbeteren. Maar hun voorspoed toond den vroomen baarblykelyk, wat zy van die gelukzaligheid moeten oordeelen, die booswichten genieten. Waar in ik ook meine dus huis gehouden te werden, om dat zommige zo doldriftig, en onverduldig van aart zyn, dat zy door huis gebrek lichtelyk tot euvel-daaden zouden uitspatten. Deezer krankheid komd de Voorzienigheid te hulpe door artsenye van overvloed. Een ander vindende zyn geweeten met schelmstukken bezoedeld, en zich zelve tegen zyn geluk in een waagschaale leggende, zal mooglyk schroomen, dat hy met droefheid verlieze, 't geen hy met vreugde genooten heeft. Deeze zal van zeden veranderen, en terwyl hy zyn welvaaren vreesst te missen,

miffen, zal hy zyne Godloosheid afleggen. Andere zyn, door onrechtvaardig-verkreegene mogendheid, in een rechtvaardig verderf nedergeftort. Eenigen is de magt vergund om anderen te ftraffen, om goeden te oefnenen, en kwaaden te plaagen. Want gelyk vroomen, en Godloozen geen bond-genooten kunnen zyn, zo kunnen ook de Godloozen zelfs niet onder malkanderen eens wezen.

En waarom? Om dat zy door verfchillende Godloosheden, die hun gewiffe knaagen, onderling verfchillen, en dikwyls doen, 't geen zy na de daad zelfs oordeelen, niet te hebben moeten doen. Waar uyt de alwyze voorzienigheid meermaals dit groot wonderwerk heeft voortgebragt, *dat boofwichten andere boofwichten deugdzaam maaken*. Want als hen door fchrik-dieren veel leeds werd aangedaan, wenden zy, uit afkeer der zelve, zich tot de deugd, en ieveren, om dien geenen niet gelyk te zyn, dien zy haaten. Ook is 't de Godlyke kracht alleen, die kwaad goed maakt, als zy dat na eifchgebruikende, eenige deugd doet voortbrengen. Want een zekere ordening bevat alles, zo dat het geen, dat zyn orde-paalen te buiten fpringd, weder in een ordening, fchoon in eene andere, vallen moet, op dat in 't gebied der voorzienigheid niets lichtvaardiglyk gefchiede.

*Maar ik ben niet bekwaam te doen een naakt verflag,
Hoe God dit wyfelyk fchikt, en alles fchikken mag.*

Ook is 't den mensch niet gegeven, om met zyn verftand alle de werktuigen van Gods konft-ftuk te begrypen, of met woorden uit te drukken? 'T zy genoeg, dat men befefte, dat God, die aller dingen aart gefchaapen heeft, de zelve ook alle beftierd, en ten beften fchikt: en dewyl hy 't fchepfel na zyne gelykeniffe wil onderhouden, ook door een noodfchikkelyke ordening al het kwaad van de grens-paalen zyns gebieds verbannen moet. Waar uit vloeid, dat het kwaad, 't geen men waand de aarde te overftroomen, zo men op de albeftierende voorzienigheid let, nergens zal gevonden werden.

Maar ik befpeur, dat gy, door zo zwaar-wigtige gefchillen overlaaden, en door zo langduurige redenen afgefloofd, eenige dicht-konftige zoetigheid verwacht. Zie daar dan een dronk, die u verkwikken, en met nieuwe krachten verder zal doen gaan.

T ZESDE RY M.

Wie met een zuiver ziel-gepoog
 Wil zien Gods onverbreekb're wet,
 Die hy zyn schepsels wyslyk zet,
 Verheff' na boven hert, en oog,
 Daar 't schoon gesternte ordentlyk brand,
 En blyfd door eendragt in verband.

De Zon bestierd zyn schitter-koets,
 En schuurd' zyn zusters koude pad:
 De beer volgt traag het wagen-rad:
 Schoon 's hemels lampen, zo vol gloeds,
 Zyn schigtig in de zee gedooft,
 De Noord-ster blinkt ons boven 't hoofd.

Des avonds neemt de nacht-bodin
 Haar eens gezetten tyd in acht,
 En trekt nooit 's morgens van haar wacht,
 Of spand de zonne-paarden in,
 En wekt den blyden dageraad.
 De eendragt houd 't heel-al in staat.

Deeze eendragt smoord der sterren stryd,
 Maakt dat geen hoofd-stof wreev'lig woed,
 Paard nat, en droog; en koude, en gloed,
 En sield het alles maat, en tyd.
 'T vuur zoekt zyn oorspronk opwaarts weêr,
 En de aarde zinkt door zwaarte neêr.

Deeze eendragt gund dat ons de Lent'
 Door bloemen-geur, en -kleur bekoord;
 De Zomer-zon kweekt vruchten voort;

De Herfst vol-rype druiven zend;
 De Winter-plas doortrekt deeze aard',
 Die 't eerst-verstorven weêr herbaard.

Zo voed deeze eendragt al wat leefd,
 En roofd ook alles 't leeven weêr:
 'T bereikt zyn eind, door wonder-keer,
 Wat hier beneden is, en zweefd.
 Maar de onveranderlyke God
 Zit boven stierf-, en wissel-lot.

God, als een zegsheer wetten steld;
 Als aller bron het a'les stierd;
 Als Opperwys geen teugel vierd,
 Maar toomd des nood-lots streng geweld;
 Beweegd, en stuit, en houd in dwang
 Der Dingen op-, en onder-gang.

Trok hy daar af zyn sterke hand,
 'T Heel-al zoud' spatten straks van een:
 'T geen nu bestaat zo wel te vreên,
 Zoud' wezen derven, en verband.
 'T hangd alles af van Godes kracht,
 Die 't al uit niet heeft voortgebragt.

Elk zoekt den spring-aâr van het goed;
 'T gantsch schepsel na zyn Schepper haakt;
 Al wat niet in de liefde-blaakt,
 Straks weêr in niet verand'ren moet:
 Want die zich van zyn oorsprong wend,
 Komd haast, en droevig tot zyn end.

’T ZEVENDE ONRYM.

Ziet gy dan nu ’t gevolg van het gezegde wel? Welk is dat? Zeide ik. Dat voor-, en tegen-spoed, sprak zy, altyd volkomen goed is. Hoe kan, zeide ik, dat wezen?

Let maar, sprak zy. Nadien voor-, en tegen-spoed tot belooninge, ofte oeffeninge der vroomen, en tot straf, ofte verbetering der Godloozen strekt, zo moet ook beide goed zyn; gemerkt die rechtvaardig, of nut is. Die reden, zeide ik, is doorflaande, en dat gevoelen steund op onwrikbaare gronden; zo ik voorzienigheid, en nood-lot, daar gy zo even van handelde, in acht neeme. Maar laat ons dat, zo het u beliefd, onder die dingen stellen die gy te vooren ongelooftlyk noemde. Hoe? Zeide zy. Om dat het gemeen volk, zeide ik, als in den mond bestorven legd, dat zommigen de Fortuin tegenloopt. Wild gy dan, sprak zy, dat wy voor een tyd de gemeene taal gebruiken; op dat wy niet schynen alle menschelykheid verbannen te hebben? Zo het u geliefd, zeide ik. Oordeeld gy dan, ’t geen nut is, niet goed te wezen? Ja, zeide ik. Maar al wat iemand oeffend, en verbeterd, is nut. Ik beken ’t, zeide ik. Zo is het dan goed? Hoe

anders? zeide ik. Maar dit wederv aard zullen , die deugdzaam , en door rampen besprongen zyn , of de zonden af-, en de deugd toe-vallen. Ik kan het niet lochenen , zeide ik. Maar wat dunkt den gemeenen man doch van voorspoed , die vroomen tot belooninge strekt , acht hy dien kwaad? Gantsch niet , zeide ik , maar gelyk die ook in der daad is , zeer goed. Werd dan tegenspoed , die hard , en door rechtvaardige straffen den Godloozen tot een beteugeling is , goed gekeurd? Neen , zeide ik , maar t ellendigste , dat men zich verbeelden kan. Ziet dan wel toe , dat wy den gemeenen waan volgende , niets ongelooflyks besluiten. Wat? zeide ik. Uit het toegestemde volgd , zeide zy , dat alle Fortuin der geener , die het vol-bezit des deugds genieten , of daar in toeneemen , of haar poogente verkrygen , goed zy : Maar die in zonden blyven , gantsch jammerlyk moet zyn. Dat is waar , zeide ik , schoon het niemand zoud' willen bekennen.

Een wys man moet het dan niet euvel opneemen , zo dikwyls als hy met de Fortuine worstelen moet : al zo weinig , als een moedig krygsheld kwaalyk neemt , dat'er een wapenkreet opga. Want beide krygen hier door stofte ; de laatste om zyne dapperheid roemruchtig te maaken , de eerste , om zyne wyfheid te bevestigen. Hierom is ook *deugd* genaamd ,

naamd , 't geen op eigene krachten steund , en door geen iweêrwardigheden overwonnen werd. Want gy lieden , die in deugden toeneemd , moogd niet in wellusten smooren , of door wulpheden verslenssen , maar zyt verplicht een harden stryd tegen allerhande lot-gevallen te ondergaan. Slaat dan , op dat geen ongeluk u verbaaze , geen geluk ontzenuwe , den middel-wég in: Want al wie ter slinker , of rechter , zyde afdwaald , heeft versmaadheid van zyn waan-geluk , en geen loon van zyn arbeid te verwachten. Uwe Fortuin hebt gy in uwe handen , en kund die , na uwe eigene zinnê-keuren , goed , of kwaad maaken. Want die kwaad schynd , strekt tot oeffening , of verbetering , of straf.

'T Z E V E N D E R Y M.

*Toen Atréus zoon , tot wraak van Paris gloed ,
Hield Trooijen tien jaar lang met Argos heir omzet ,
Heeft Priams oude stad den vrouwe roof geboet ,*

*En de Echt-breuk van Vorst Menelaus bed :
Maar eer hy koos de zee met zyn verzeilde vloot ,
Heeft hy Diaan verzoend met 's dochters offer-dood.*

*Ulysses zag met schreijende oogen 'aan ,
Hoe 't schrik-dier , Polyfeem , die in een rots-kloof zat ,
Zyn dollen honger ging met menschen-vleesch verzaân ,*

*En graatig al zyn reisgezellen at :
Maar de Itakoois getergd nam een verwoed besluit ,
En stak hem 'r eenig oog in 't schriklyk voorhoofd uit.*
Alcides

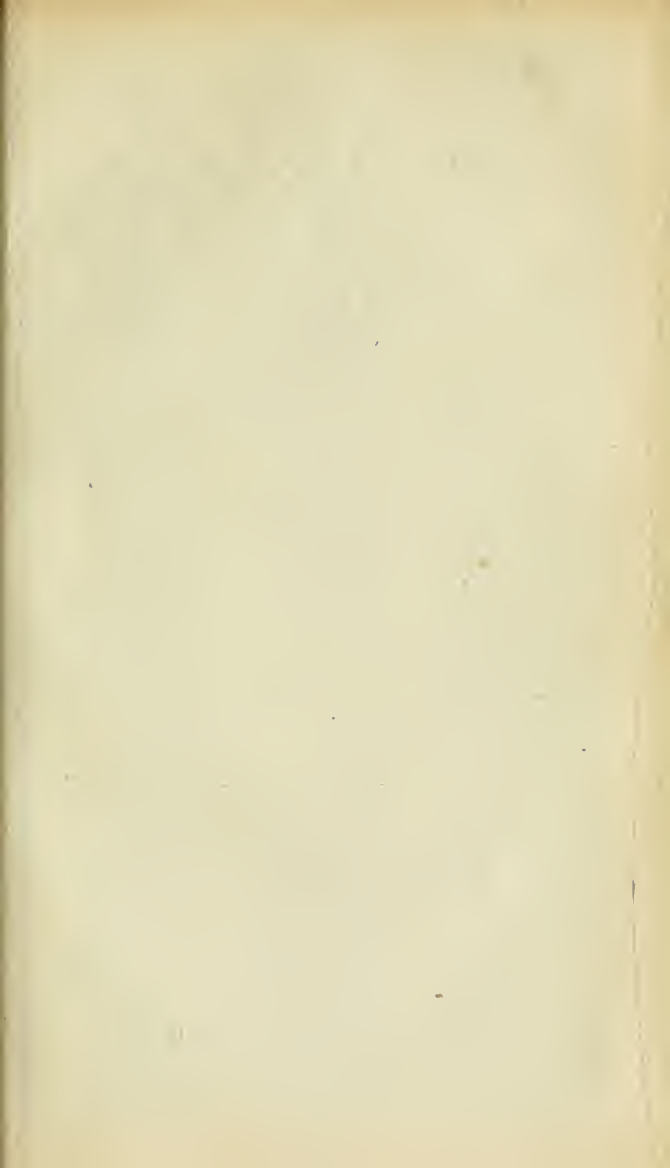
Alcides lof is noch in ieders mond:

*Hy heeft den moed-wil der Centauren kloek gestuit;
Verdreef 't Harpyen-rot, dat disch-gerechten schond;
En droeg tot kleet de ontroofde leeuwen-huid:
Ontvoerde 't dierbaar ooft, dat in't Hesperisch woud
Den altyd wakk'ren draak vergeefs was toevertrouwd.*

*Den hel-hond sloot hy in driedubb'len band;
'T mensch-eetend paard-gespan schaft hy huns meesters
bloed;
Verschroeid het poel-gedrogt door smookerigen brand;
Deede Archelöus duiken in zyn vloed;
Hyploft Antëus neêr, wiens kracht door 't vallen groeid;
En strafte Kakus, schoon zyn mond als Etna gloeid.*

*Het borst'lig zwyn 's Helds schouderen beklad,
Waar op hy draagen moest den zwaaren hemels klood,
Dien hy op't laatst met klem van armen heeft gevat:
Dies hy tot loon den hemel zelfs genoot.
Elk volg zyn helden-aart, door ramp, en duizend doôn.
Wie de aard'sche lust verwind, krygd 's hemels rust tot loon.*

VERKLARINGE
DER PLAAT
VAN HET
VYFDE BOEK.
KLINK - DICHT.

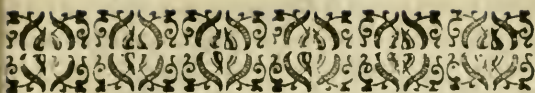
DEr menschen Vrye-Wil werd zorgelyk bestreeden.
De wellust ransd hem aan met al haar dartelheid,
Zy heeft haar zwymel-wyn, en hoer-fluit toebereid,
Haar boks-voet toond 't gevaar der opgesmukte leden.

De deugd vermaand hem 't spoor der Helden te betreeden,
Terwyl hem tegen-spoed te rug houd, en ontzeid
De magt om voort te gaan. De hoop, die bid, en schreid,
Verwekt des Hemels gunst, en mededogendheden.

Het aldoordringende oog geleid hem op het spoor.
Een Sphinx braaid raadselen, en steld de jeugd-pligt voor,
Het al-wys Voorbeschik scheidt de ongeschapen dingen,

En wysd haar tyd, en maat door voor- en tegen-spoed.
Gelukkig, die zyn wil weert na Gods wil te dwingen!
De grootste Vryheid is een schuldeloos gemoed.

VERTROOSTINGE

D E R

W Y S G E E R T E

V A N

A.M.T.S. BOETHIUS.

HET VYFDE BOEK.

I N H O U D.

De Wysgeerte beschryfd het Geval , onderzoekt , of 'er een Vrye Wil , en welke de Ordening van de Voorzienigheid , en Nood-schikkinge zy. Toond , dat Gods Voorweetenheid der menschen Vryheid niet wegneemd , en besluit het werk met krachtige vermaaningen.

'T E E R S T E O N R Y M.

UIt had zy , en wendde haare reden tot verhandeling , en onderzoek van andere dingen. Toen sprak ik : Uwe vermaaning

billyk , en uwes hoog-gezags ten hoogsten waardig: Maar bevindē nū met dēr daad waarachtig, 't geen gy voorheen gezegd hebt, dat het geschil omtrent de Voorziēigheid in verscheidene andere twist-vraagen is ingewikkeld. Want ik wenschte wel te weteē, of gy meind, dat 'er een Geval zy, en wat het zy? Ik haafte my, sprak zy daar op, om myne beloften te voldoen, en u hēt spoor te wyzen; om weder in u Vaderland te geraaken.

Maar dit loopt wat buiten ons bestek, schoon het oorbaar is om gewēeten te werden, en ik zoude vreezen, dat gy door omwegen afgesloofd, geen krachten genoeg mogt hebben om het rechte pad te voleinden. Vreeft, zeide ik, daar geenzins voor; want het geen my vermaakt, kan my niet vermoeijen. En nadien uwe redenkavelingen, aan alle kanten, op onfeilbaare gronden staan, zo behoeft men aan de gevolgen niet te twyffelen. Ik zal u, zeide zy toen, gehoorzaamen, en begon aldus:

Indien iemand het *Geval* beschryven wilde te zyn *eene geschiedenis*, die uit een onbedachte *beveeging*, zonder t' zamenschaakelingē van oorzaken voortkōmd, zo ontken ik, dat 'er een Geval zy, en houde voor vast, dat het maar een iedele naam is, die buiten de betekenisse van het onderwerp niets met al zegd. Want hoe kan 'er iets onbedachts geschieden, daar God
alles

alles ordentlyk bestierd? Dat'er niets uit niet voortkomd, is een waarachtig gevoelen, dat nooit iemand der ouden heeft tegen gesproken; hoewel zy, geen werkende oorzaak, maar een stofflyk onderwerp, dat is, de natuur van alle gedaantens, tot grondslag stelden. Maar zo iets uit geen oorzaak voortspruit, schynd het uit niet voort te komen. En zo dit niet kan zyn, zo kan 'er ook zulk een geval niet zyn, als zo even beschreeven is.

Wat dan, zeide ik, is 'er niets, dat men met recht zoude *Geval*, of *Toevallig*, mogen noemen? Of is 'er iets, waar op die naam past, schoon het gemeen volk dat niet kend?

Dat heeft onze Aristoteles, zeide zy, in zyne Natuur-kunde, met korte, en byna waare woorden, bepaald. Op welke wyze? zeide ik. *Zo dikwyls*, zeide zy, *als 'er iets met zeker oogmerk geschied, en door eenige oorzaak buiten verwachting uitvald*, werd dat *Geval* genaamd: Gelyk wanneer iemand eenen akker omspaaide, om dien te bezaaijen, en eenen begraven hoop gouds vind. Want dit schynd wel toevallig te geschieden, maar is echter geenzins uit niet. Het heeft zyne byzondere oorzaaken, welker ongewachte, en onvoorziene t' zamen-knoopinge dit geval baard. Want 't en ware de bouwman den akker omgespaaid, en de schat-ver-

berger zyn geld in die plaatse ondergedolven hadde, het goud ware daar niet gevonden geworden.

Dit zyn dan oorzaaken deezes hachlyken gevals, 't geen uit zamen-loopende, en malkander-ontmoetende dingen, niet uit het oogmerk des uitwerkers, voort-vloed. Want noch hy, die 't geld begroef, noch hy, die den akker bouwde, had vermoeden, dat het goud daar zoude gevonden werden: maar dit liep, als gezegd is, t'zamen, dat juist die zynen schat verbergde, daar deeze spaaide. Men zoude 't *Geval* dan mogen beschryven: *Een onverwachte uitkomst van t'zamen-vloeiende oorzaaken in iets, dat tot een ander einde geschiede.* Maar dat alle die oorzaaken t'zamen-vloeijen, en malkander ontmoeten, hangd af van die onvermydelyke t'zaam-gevoegde ordening, die van den spring-ader der Voorzienigheid afgeleid, alles aan plaats, en tyd verbind.

'T E E R S T E R Y M.

'T Armenisch rots-geberg, daar Parthers, loos in't zwichten,

*Hun vyand onverhoeds doorschieten met hun schichten,
Baard uit den zelven aâr den Tyger, en Eufraat,
Die zich straks scheiden, als door onderlingen haat:*

En zo die weêr vereend hun snelle stroomen paaren,
Zo

*Zo zeilen ſcheepen t' zaâm , die eerst geſcheiden waren,
En hun vermengde drift ſleept onverſchillend voort,
De ſtruiken afgerukt van beider oever-boord.*

*Maar ſchoon hun wuſte loop ſchynd toonloos neêr te drin-
gen,*

*Noch kan het boven-nat door laagrens dien bedwingen.
Zo is't ook met 't Geval, en wiſpeltuurig Lot,
Dat onbedwongen ſchynd, en weten krygd van God.*

'T T W E D E O N R Y M.

Ik beſpeur het, zeide ik, en ſta toe, dat het is, als gy zegd. Maar is'er in deeze t' zaâm-geſchakelde nood-ſchikkinge der dingen wel eenige Vryheid voor onze wil over; of zyn der menſchen-ziel-beweezingen ook door Nood-dwang gekluisterd? Ja zeide zy, de Wil is Vry; en daar kan geen redelyk ſchepſel zyn, of 't moet eenen Vryen Wil hebben. Want alles, wat natuurlyk reden kan gebruiken, moet ook met Oordeel begaafd zyn, om het een van het ander door zich zelven te ſchiften: en by gevolg onderscheid het, wat men vlieden, en wat men wenſchen moet. Maar't geen iemand wenſchlyk vind, zal hy najaagen; 't geen hy oordeeld te moeten vlieden, zal hy ſchuuwen. Dies moet alles wat reden bezit, ook Vryheid hebben om te willen, en niet te willen.

Maar ik ſtel die in allen niet even groot.

Want in Hemellingen, en vol-zalige Geesten is een doordringend oordeel, een onverdorven Wil, en een altyd-bereide kracht om 't gewenschte uit te voeren. Doch het is noodzaaklyk, dat der menschen zielen meer Vryheid bezitten, als zy zich in God-bespiegelingen bezig houden; en minder, als zy tot lichchaâmelyke zorgen vervallen; en noch minder, als zy zich aan aardfche driften overgeeven. Maar de uiterste slaverny is, als zy tot zonden geneigd, het genot haarer eigener redelykheid verliezen.

Want als zy de oogen des verstands van 't licht der Opperste Waarheid afwenden, en op het aardfch, en het duister slaan, werden zy straks door onkunde beneveld, door schadelijke hertstogten ontroerd; en als zy die opvolgen, en toevallen, vermeederen zy haare dienstbaarheid, daar zy zich zelfs ingebragt hebben, en maaken zich door haare vryheid tot vrywillige slaaven.

Al het welke nochtans hy, die van eeuwigheid alles voorzag, met zyn voorzienigheids oog aanschouwd, en ieder, 't geen hem na verdiensten beschooren is, toelegd. Want

*God hoord, en ziet,
Wat hier geschied.*

'T TWEEDE RYM.

Homeer zingd op een honig-zoeten trant ,
 Hoe Febus schiet zyn licht op zee , en land ,
 En alles ziet , met al-zien-doeude straalen ;
 Die krachteloos om in het hert te daalen
 Van aarde , of zee , met zien ,
 Wat daar mag in geschiên.

Maar zee , noch aard' belet 't alweetend oog ,
 Dat alles ziet , en doorziet van om hoog :
 Geen dikke wolk , geen duisternis kan 't stuiten :
 Geen aard-korst houd , geen zee-golf dryfd dat buiten.
 De duisterheid is licht ,
 Voor Godes klaar gezigt.

Hy schoud , als met een opslag , alles aan ,
 Wat is , en was , en namaals zal bestaan.
 Dies mag men hem , daar 't Al alleen voor klaar leid ,
 Die 's menschen hert doorgronden kan , met waarheid
 Wel houden voor de bron ,
 En 't Zon-licht van de Zon.

'T DERDE ONRYM.

Waar op ik zeide: Ziet, een grooter zwaa-
 righeid maakt my weder twyffelachtig. Wel-
 ke is die? Sprak zy: Want ik zoude licht gif-
 fen wat u ontroerd. Het schynd, zeide ik, al
 te tegenstrydig, dat God alles voorziet, en
 dat 'er de minste Vryheid in onzen Wille

zoud' kunnen zyn. Want zo God alles voorziet, en geenzins kan bedroogen werden, zo moet noodzaakelyk geschieden, het geen de Voorzienigheid voorziet, dat geschieden zal.

Dierhalven kan 'er geen vrye wil zyn, indien van eeuwigheid, niet alleen de daaden, maar zelfs de raadslaagen, en willen der menschen, voorzien zyn: want zo kan 'er geen andere daad, geen andere wil zyn, als die zelvige, die de onbedriegelyke voorzienigheid te vooren geweten heeft. Of zo de dingen anders kunnen verdraaid werden, dan voorzien was, zo is het geen volzekere voorweetenheid, maar veel eer een losse gissinge; 't geen ik ongeoorlofd achte van God te denken. Want ik keure de oplossinge niet voor goed, waar mede zommigen deezen knoop meinen te ontbinden; want zy houden staande, dat de dingen niet geschieden, omdat Gods voorweetenheid heeft voorzien, dat zy geschieden zouden, maar in tegendeel, om dat zy geschieden zouden, dat zy even daarom Gods voorweetenheid niet konden onbekend zyn: en dus vald men noodwendig aan den anderen kant in geen minnere zwaargheden.

Want het is niet noodzaaklyk, dat alles geschiede, wat voorzien werd, maar 't is noodzaaklyk, dat alles voorzien werde, wat ge-

geschieden zal. Even of men bekommerd ware, welk aller dingen oorzaak zy, de voorweetenheid van 't geen noodfchiklyk zal gefchieden, of, de noodfchiklykheid van 't geen in het toekomende zal voorweeten werden.

Maar laat ons dat poogen te bewyzen, dat, hoe zich de ordening der oorzaaken ook opdoed, de uitflag der voorgewetene dingen noodzaaklyk zy, fchoon de voorweetenheid de toekomende dingen geen nood-dwang fchynd aan te brengen. Want zo iemand zit, moet de meininge, dat hy zit, noodwendig waar zyn. Zo in tegendeel ook iemand met waarheid gemeind werd te zitten; zo moet hy noodzaaklyk zitten. Dus is in dit beiden zekere noodzaaklykheid: in 't een van zitten, in 't ander van waarheid. Nochtans zit ieder niet, om dat die giffinge waar is: maar die giffinge is waar, om dat te vooren iemand zat. Schoon de waarheid dan maar van eenen kant komd, nochtans is 'er in beiden een gemeene noodzaaklykheid.

Men redenkavele op gelyke wyze van de voorzienigheid, en toekomende dingen. Want hoewel die voorzien werden, om dat zy toekomende zyn, nochtans gefchieden zy niet, om dat zy voorzien werden: des niet te min is 't noodzaaklyk, dat zo wel

de toekomstende dingen van God voorzien , als de voorziene van hem uitgewrogt werden : 't welk alleen genoeg is om den Vryen Wil te wederleggen.

Maar hoe verkeerd is 't niet , dat men d'uitkomst van tydelyke dingen een oorzaak noeme van de eeuwige voorweetenheid? Want, wat is 't anders , te meinen , dat God toekomstende dingen voorziet , om dat zy geschieden zullen , dan te gelooven , dat de dingen , die te vooren geschied zyn , oorzaak moeten wezen van zyne hoogste voorzienigheid?

Daarenboven, gelyk wanneer ik weet , dat 'er iets is, zulks ook noodzaaklyk moet zyn: zo moet ook 't geen ik weet, dat geschieden zal, noodzaaklyk geschieden. Waar uit volgt, dat de uitkomst van 't geen God voorweet , onvermydelyk zy.

Eindelyk, zo iemand iets meind anders te wezen , dan het is , dat is niet alleen geen weetenschap , maar een bedriechlyke waan, zeer verschillende van de waarheid des weetenschaps.

Zo'er dan iets toekomstende, maar des zelfs uitkomst onzeker, en onnoodzaaklyk is, hoe zal kunnen geweeten werden, dat zulks toekomstende zy? Want gelyk de weetenschap zelfs niet kan vermengd zyn met valscheid, zo kan ook 't geen zy begrypt , niet anders zyn,

zyn , dan zy begreepen heeft. En dit is de reden , waarom de weetenshap niet bedriegen kan , om dat alles zo moet wezen , gelyk de weetenshap begrypt , dat het is.

Wat dan ? Hoe kan God de onzeker-toekomende dingen voorzien ? Want ziet hy datze onfeilbaar zullen geschieden , die echter zouden kunnen niet geschieden , zo werd hy bedroogen , 't welk een euvel-daad ware van God te denken , of te zeggen. Maar voorziet hy dat alles , wat is , zo wezen zal , als 't is , zo dat hy te vooren weete , dat het zo wel niet geschieden , als geschieden kan , wat is dat voor een voorweetenshap , die niets zekers , niets bestendigs begrypt ? Of waar in verschild dit van de bespottelyke voorspellinge , die Tiresias deed , als hy zeide : *Al wat ik voorzegge , zal geschieden , of niet ?* En waar in zoud' dan ook de Godlyke voorzienigheid beter zyn , als de menschlyke giffinge ; indien zy , als de mensch , onzeker oordeeld , 't geen niet zeker geschieden zal ? Doch kan 'er niets , by den onfeilbaaren bron-ader van alles , onzeker zyn , zo moet alles zekerlyk geschieden , 't geen hy vastlyk voorweet , dat toekomende is. Dus is 'er in der menschen raadslagen , of daaden , die Gods al - voorziende , en nooit-faalende wysheid , tot zeker geschich-

schichte stierd, en dwingd, geen de minste vryheid meer.

En zo dit eens doorgaad, ziet ieder genoeg, hoe de menschlyke zaaken 't onderste boven keeren. Want vergeefs zal den vroomen belooninge, den Godloozen straffe voorgesteld werden, zo die niet door een onbedwonge, en vrywillige ziel-werkinge verdiend is: en dus zal ieder onredelyk vinden, 't geen nu zo redelyk geoordeeld werd, dat Godloozen straffe, vroomen belooning ontfangen: die tot een van beiden, niet door hunnen eigen wil, maar door zekere noodschiklykheid van het toekomende gedwongen werden. Daar zoude ook noch deugd, noch zonde wezen, maar veel eer eene vermenginge, en onbescheidene verwerringe van alle verdiensten. En iets schendigers, als dit, kan niemand bedenken: Want indien uit de voorzienigheit aller dingen ordening voortspruit, en dat der menschen onderneemingen niets vermogen, zo moet volgen, dat alle onze zonden den Schepper alles goeds zullen toegeschreeven werden.

Daar zoud' ook geen grond zyn, om iets te kunnen hoopen, of bidden. Want wat zoud' men kunnen hoopen, wat bidden, als een onverzetlyke noodschikkinge alles t' zamen-schakeld, wat men wenschen kan? En
dus

dus zoud' die *eenige onderhandelinge der men-*
schen met God weggenoomen werden : naament-
 lyk, *hoopen*, en *bidden*. Want door de waar-
 de van een betaamelyke ootmoedigheid ver-
 krygen wy de onwaardeerlyke belooninge van
 Gods genade ; 't welk de eenigste wyze is ,
 waar door menschen met God kunnen
 spreken ; en met dat ontoeganklyk licht ,
 eer zy hunne bede verwerven , vereenigd
 werden. Maar zo het bidden, door een toe-
 gestemde noodzaaklykheid van het toekomen-
 de , krachteloos werd gehouden , wat zal
 'er dan overig zyn , waar door wy met dat
 Opper-weezen vereenigd , en t' zamen ge-
 voegd kunnen werden ? En zo konde het niet
 anders zyn , of 't menschlyk geslacht , van
 zynen oorsprong afgewend , en afgeschoo-
 ven , zoude , gelyk gy straks zongd , een haa-
 stig , en doevig einde hebben.

'T D E R D E R Y M.

Wat barrenende twist

Breekt aller dingen band ?

Wat geeft bedacht dien list ,

Dat hy , 't geen een is , toond als tegen een gekant ?

Gods magt , en 's menschen wil ,

Zyn in zich zelven waar :

Wat baat dan hun verschil ,

Wanneer men die begrypt , vereenigd met malkaer ?

*Kan al, wat waarheid is,
Wel stryden tegen een?*

Neen. Dit geheimenis

Is duister voor de ziel verblind door lichchaams leên.

*Haar meest verlooren licht
Heeft veel te weinig kracht;
Om met een klaar gezigt*

*Te zien, wat wonder-knoop God bindaan 't mensch-ge-
slacht.*

Wat of de ziel zo blaakt?

En doeld na Waarheids wit?

Kend zy, waar na zy haakt,

Wat zoekt zy dan met vlyt, het geen zy reeds bezit?

Is haar die onbekend;

Hoe komt, dat zy die mind,

En daar toe vlyd aanwend?

Waar is ooit iemand tot iets onbekends gezind?

Maar schoon zy vond die al,

En zag haar wensch volbrogt,

Wie of haar toonen zal,

Dat dit de Waarheid is, die zy onweetend' zocht?

** Of kend zy, die voorheen*

Heeft in het licht gezweefd,

De

** Dit is weder volgens Plato, die de ziel in den hemel begreep lang voor 't lichchaam geschaapen, en volmaakt in kennisse, doch door vereeniging met het zelve veel beneveld, en vergeeten te zyn, 't geen zy nomaals door vlyt, zich erinneren moeft.*

*De dingen in 't gemeen?
En heugd haar nu noch iets, die 't al verlooren heeft?*

*Al wie na waarheid tracht,
Heeft strydigheid ten deel:
Niets kend hy in zyn kracht,
En kend nochtans ook wat, als is dat wat niet veel.*

*Herpeinzende aan 't geluk,
Dat hy wel eer bezat,
Verzaamd hy stuk by stuk,
En krygd zo weêr door vlyt zyn ouden kennis-schat.*

’T VIERDE ONRYM.

Zeer oud, zeide zy daar op, is die twist over de Voorzienigheid, en van M. Tullius, als hy de Voorzeggingen ontleed, breedspreekig verhandeld, en van u zelfs lang, en veel doorzocht; maar by niemand tot dus verre naauwkeurig genoeg, of op vaste gronden uitgevoerd.

De oorzaaken deezer duisterheid is 't onvermogen van 's menschen vernuft, dat niet kan opklimmen tot de eenvoudigheid der Godlyke Voorweetenschap: Want zo die op eenige wyze konde bevroed werden, daar bleef niets twyffelachtigs over. En dat zulks waar zy, heb ik voorgenoomen te bewyzen, en op te helderen, na dat ik alvorens uwe gemoed-beweeging zal gestild hebben.

Ik vraage dan , waarom gy de reden der geenen wraakt , die stellen , dat Voorweetenheid , en Vrye Wil niet stryden , om dat de Voorzienigheid geen oorzaak van Noodzaaklykheid der toekomende dingen is ? Want haald gy wel ergens anders bewyzen voor die Noodzaaklykheid van daan , als om dat het geen voorzien werd , ook moet geschieden ? Zo dan het Voorweeten , gelyk gy zo even zelfs beleet , de toekomende dingengeen Nood-dwang oplegd ; hoekomd het , dat vrywillige geschigten tot een zeker uiteinde genoodzaakt werden ?

Want laat ons eens stellen , dat 'er geen Voorzienigheid zy , op dat gy zien moogd , wat hier uit volgd . Zoude dan het geen vrywillig geschied , zo veel de Voorzienigheid aangaad , genood - dwangd werden ? Geenzins.

Laat ons ook eens stellen , dat 'er een Voorzienigheid zy , maar dat echter die geen Noodzaaklykheid aan iets oplegge : zo blyfd , mein ik , de zelve ongeschondene , en volkomene Vryheid van den Wil.

Maar zult gy zeggen , al legd de Voorzienigheid de toekomende dingen geen Noodzaaklykheid op , nochtans is 't een ken-teken , dat zy onfeilbaar zullen geschieden . Op zulk een wyze zouden de geschigten der toekomende dingen Noodzaaklyk zyn , schoon

'er

'er geen Voorweetenheid ware. Want alle ken-tekenen toonen wel , wat iets betekend , maar brengen het betekende niet te weeg. Dierhalven zoud' eerst moeten beweezen werden , dat alles noodzaaklyk geschiede , eer men besluiten kan , dat de Voorweetenschap een ken-teken deezer Noodzaaklykheid zy. Anderzins, zo 'er geen Noodzaaklykheid is, kan de Voorweetenheid geen ken-teken zyn , van 't geen niet en is. Maar nu blykt, dat men bewyzen , die op vaste gronden steunen , niet uit ken-tekenen , of van - buiten - ontleende slot-redenen , maar uit welvoeglyke , en dringende oorzaaken haalen moet.

Doch hoe is 't mooglyk , dat niet geschieden zoude , 't geen voorzien werd te zullen geschieden? zult gy zeggen. Als of wy geloofden, dat niet gebeuren zal , het geen de Voorzienigheid weet dat gebeuren moet: en als of wy niet veel eer stelden, dat schoon het gebeurd, het nochtans van zich zelven niet noodzaaklyk moest gebeuren , gelyk gy hier uit lichtelyk zult kunnen afmeetten. Want veele dingen speelen ons tegelyk voor oogen, terwyl zy geschieden , als in 't menen , en omkeeren van 's wagens vier-gespan , en diergelyken meer.

Dwingd daarom eenige noodzaaklykheid iets van dit alles hier toe? Geenzins. Want de konst wrogt te vergeefs, zo alles uit
nood-

nood-dwang bewoogen wierd. 'T geen dan niet genoodzaakt werd, als't geschied, moet ook, eer het geschied, zonder noodzaaklykheid kunnen geschieden. Dierhalven zyn 'er toekomende dingen, welker uitflag van allen nood-dwang vry moet zyn. Want ik vermoede niet, dat iemand zal staande houden; dat het geen nu geschied, eer het geschied, niet stonde te geschieden. Dus heeft dit, schoon het voorzien is, een ongedwongene uitkomst. Want gelyk de kennis van het tegenwoordige, dat tegenwoordige niet noodzaakt, zo noodzaakt ook de voorweetenschap van het toekomende, dat toekomende niet.

Maar hier aan, zult gy zeggen, werd getwyffeld, of 'er eenige voorweetenheid kan zyn van dat geen, dat niet noodzaaklyk geschieden moet. Want dit schynd tegenstrydig: en gy waand, dat het noodzaaklyk is, zo 't voorzien is: en zo 'er geen noodzaaklykheid is, dat het niet konde voorzien zyn: om dat 'er niets kan geweeten werden, dan het geen zeker is. En indien het onzekere, als zeker werd voorzien, zo blykt dat uit de nevelen der gissinge, niet uit de waarheid der kennis voort te komen: Want gy meind, dat het niet kan bestaan met de volmaakteheid der weetenschap, een zaak anders te begrypen, als die is.

Maar

Maar de bron-ader deezer dwaalinge spruit hier uit , dat ieder het geen hy weet , vermeind te weeten uit de kracht , en eigenschap der dingen zelfs: Doch het is daar verre van daan. Want al wat men weet , werd niet na de kracht van zaaken , maar veel eer na 't begryp van den weeter beseft. En om dit met een voorbeeld te doen zien: Geheel anders kend het gezigt , en geheel anders het gevoel , een en de zelfde rondheid van een lichchaam. 'T gezigt ziet die van verre , en geheel te gelyk , door uitgeschootene straalen: 't Gevoel , aan die rondte als gehecht , en vereenigd , ontdrekt die by deelen , en door den omtrek zelfs. De mensch ook , werd anders van de zinnen , anders van de inbeeldinge , anders van de reden , en anders van 't verstand aangemerkt. Want de zinnen kennen alleen de uiterlyke gedaante in het onderwerp begreepen. De inbeeldinge vertegenwoordigd zich alleen de gedaante zonder onderwerp. De reden streeft hooger , en onderzoekt in een algemeene beschouwinge den byzonderen aart van ieder een. 'T verstand , dat heerlyk oog der ziele , dringt noch verder door , en ziet , behalven dien algemeenen omtrek , de eenvoudige gedaante zelfs , door een zuiver ziel-gezig. Waar in dit alleraanmerkenswaardigst is : Want de hoogste kennis-kracht behelst ook de geringste , maar de geringste kan nooit de hoogste bereiken.

Zo werken de zinnen niet dan op de lichaam-stoffe, en de inbeeldinge begrypt de algemeene beschouwinge niet, noch de reden beseft de envoudige gedaante: Maar 't verstand, als uit de hoogte nederziende, en de gedaante bevroedende, oordeeld van alles, wat gedaante onderhevig is: doch zodanig, als het die gedaante, die anders zoud' onbekend blyven, zelfs begrypt. Want het verstand kend de algemeene beschouwinge van de reden, en de vertegenwoordigde gedaante der inbeeldinge, en het stoffyk onderwerp der zinnen, en zonder reden, of inbeelding, of zinnen te gebruiken, ziet het alles gedaantelyk, om zo te spreken, door dien eenen ziel-opslag.

De reden ook, als die iets in 't algemeen beschouwd, zonder inbeeldinge, oftē zinnen te gebruiken, behelst echter alles, wat men inbeelden, of zien kan. Want 't is de reden, die de algemeene beschouwinge van een mensch aldus beschryfd: *De mensch is een twevoetig redelyk dier.* 'T welk, schoon 't een algemeene kund-schap behelze, nochtans ongetwyffeld verbeeld, en getast kan werden: Gelyk ook de reden dat niet door verbeelding, of de zinnen, maar door een redelyk besef aanschouwd. En schoon de inbeeldinge van 't gezigt, en afmaalen der gedaantens oorspronklyk is, zo vertegenwoordigd zy
noch-

nochtans zich de dingen , terwyl de zinnen daar niet op werken , niet door een zienlyke , maar verbeeldende wyze van bevroedinge.

Ziet gy dan wel , dat in 't oordeelen , elk veel eer zyn begryp , als den aart van het begreepen opvolgd ? En dat niet te onrecht. Want nadien alle oordeel een werk van den oordeelder is , moet noodwendig ieder zyn werk , niet volgens eens anders , maar volgens zyn eigen vermogen uitvoeren.

'T VIERDE RYM.

*De school van 't wyze Athenen teelde
 Voorheen het Stöisch dwaas gebroed,
 Die meinden , dat men niets bevroed,
 Als 't geen ons eerst voor oogen speelde,
 En dat elk zinne-beeld de ziel werd ingeplant,
 Gelyk men op 't papier schryfd letters met de hand.*

*Maar heeft de ziel zo weinig krachten,
 Dat zy nooit eens werk-daadig was,
 Maar doet , als 't straal-weêr-stuitend glas;
 Van waar heeft zy dan haar gedachten?
 Van waar komt haar besef , en waarheids beeldtenis,
 Indien zy niets vermag , en altyd lydende is?*

*Zy , die 't bekende weet te schiften,
 'T geschifte weder brengd tot een,
 Nu zweefd om hoog , en nu beneên,
 Nu gaat haar eigen werk doorziften,*

*Nu vuile loogenen van zuiv're waarheid scheid,
Heeft die geen hooger beeld, als 't geen voor oogen leid?*

*In haar moct beter indruk woelen,
Als die zy van der aarden haald:
Die niets, dan lichchaam-beelden maald,
En maar doet hooren, zien, en voelen:
Waar door werd opgewekt des ziels verholde kracht,
Maar geen ken-zaaden ooit in haar zyn voort-gebragt.*

'T V Y F D E O N R Y M.

Indien dan in 't ontdekken der lichchaamen de van-buiten-voorkomende hoedanigheden de gevoel-tuigen aandoen, en de beweginge der lichchaamen de ziele - kracht opwekt, en de eerst-verholene denk-beelden doet voortkomen: Indien, zeg ik, in 't ontdekken der lichchaamen de ziel niet lydende, maar werkdaadig is, en door eigene kracht de voorwerpen, en lichchaamlydingen onderkend; hoe veel te meer moet dan het geen van alle lichchaamlyke aandoeninge bevryd is, in 't onderkennen niet de uiterlyke voorwerpen, maar de inwendige ziel-werking opvolgen? En op die wyze zyn ook verscheidene Zelfstandigheden met verscheidene ken-zaaden begaafd. Want de zinnen alleen, van alle kennisse ontbloot, zyn d'onbeweeglyken dieren, als zee-mosselen

len , en die aan steen - klippen voedsel zuigen , ten deel gevallen. Maar d'inbeeldinge is den beweegbaaren beesten toegedeeld , die ook zekeren drift schynen te hebben , om iets te schuuwen , of te begeeren.

De reden is't menschlyk geslacht alleen eigen , gelyk Gode alleen 't verstand. Waar uit volgt , dat zodanige kennisse , die niet alleen uit haaren aart eigen , maar ook aller anderer kundschappen bewust is , allen anderen te boven gaad. Wat dan ? Indien de zinnen , en inbeeldinge zich tegen de reden aankanteden , en dreeven , dat'zulk een algemeene beschouwing , als de reden meind te genieten , niets zaakelyks zy ? Want al wat men verbeelden , en tasten kan , kan niet algemeen wezen. Dierhalven zal't oordeel van de reden , of waar , en niets tastbaar zyn ; of doordien zy weet , dat 'er verscheidene dingen den zinnen , en inbeelding onderhevig zyn , zal het een iedel begryp des redens wezen , als algemeen aan te merken , 't geen zichtbaar , en byzonder is.

Maar zo de reden daar tegen inbragt , dat zy het zichtbare , en inbeeldige in die algemeenheid beschouwd , maar dat noch de zinnen , noch de inbeeldinge tot dié kennisse van de algemeenheid kunnen opklimmen , om dat hun begryp niet verder gaad , als de lichchaamlyke gedaantens : maar dat men in

onderzoek van zaaken het zeekerst , en volmaakt oordeel moet gelooven. Indien wy , die zo wel de reden , als d'inbeeldinge , en zinnen bezitten , dien twist moesten beslechten , zouden wy de reden niet het meesten gelyk geeven ?

Zo is het ook bygekomen , dat de menschelyke reden vermeind , dat Gods Voorzienigheid de toekomende dingen niet anders aanschouwd , dan zy doet. Want gy redenkaveld aldus : Zo 'er iets is , dat niet zeker , en noodzaaklyk schynd , zo kan dat niet voorzien werden zekerlyk te zullen geschieden. Dies is 'er geen voorzienigheid in deeze dingen , of zo men die ook daar in steld , zo is 'er niets , dat niet uit nood-dwang voortkome. Indien wy dan Gods voorweetenheid , zo wel als onze reden , genieten konden , zo zouden wy billyk oordeelen , dat het menschlyk begryp zich de Godlyke wysheid onderwierp , gelyk wy geoordeeld hebben , dat inbeelding , en zinnen voor de reden wyken moeten.

Laat ons dan , zo wy können , het Toppunt der Opperste Wysheid beklimmen : Want daar zal de reden zien , 't geen zy in zich 'zelve niet vinden kan. Te weeten , hoe die dingen , die niet zeker moeten geschieden , nochtans van Gods zekere , en beslootene voorweetenheid voorzien werden :

den: en dat dit geen losse gissinge, maar veel eer de eenvoudigheid van de Opperste Wysheid moet zyn, die binnen geen paalen kan beslooten werden.

'T VYFDE RY M.

*Wie kan al de dieren melden, wie beschryven hunnen aart?
Deezen weiden in de velden, met hun lichaam-last bezwaard,*

*Geenen zuigen kracht, en leeven uit het stof, dat zy door-
kneên,
And'ren op hun wieken zweeven door de snelle wolken
heen,*

*Deezen kruipen, geenen loopen, and'ren hupp'len door het
woord,
Deez' op tand, en klauwen hoopen, deezen zyn op hoo-
rens stout.*

*Maar hoe weinig zy gelyken, hier in lyken zy na een,
Dat zy a'll' te zamen kyken met hun hoofden na beneên:*

*En geen dieren, dan de menschen, slaan hun aanzigt hemel-
waard,
Dat hen leeren moet te wenschen iets, dat hooger is als de
aard.*

*Wildgy, mensch! het wit dan treffen van uw boven-
dier-gestalt,
Poog uw zielen te verheffen daar men boven't dierlyk brald.*

'T ZESDE ONRYM.

Nademaal dan , als zo even beweezen is , alles wat men kend , niet na zynen aart , maar 's kenners begryp gekend werd , laat ons nu , zo veel doenlyk is onderzoeken , in welken staat het Godlyk wezen zy , op dat wy des zelfs kennisse bevroeden mogen.

Alle menschen zyn 't eens , dat God van eeuwigheid moet zyn. Laat ons dan overwijken , wat de Eeuwigheid zy : Want die zal ons de Godlyke Natuur , en Weetenschap ontdekken. *De Eeuwigheid is een volmaakt , en te gelyk vol bezit van een eindeloos leeven ?* 'T geen uit de vergelykinge met het tydelyk kan middag-klaar blyken. Want al wat het tydelyk leeven geniet , gaad van het voorleden door het tegenwoordige tot het toekomende : en daar is niets den tyd onderworpen , dat zyn levens-loop geheel te gelyk bezit. Maar den dag van morgen heeft het noch niet bereikt , en gisteren is reeds voorby. Zelfs op den huidigen dag leefd gy lieden niet , dan in dit snel , en voortvlugtig oogenblik.

Alles wat dan tydelyk is , schoon het gelyk Aristoteles van de waereld spreekt , begin , noch einde had , en 't leeven met den geduurigen tyd wierd uitgerek , kan echter nooit zodanig zyn , dat het te recht Eeuwig mag gerekend

kend werden. Want het nooit te gelyk een vol-bezit van leeven heeft, schoon des zelfs tyd geduurig is: Nadien het den toekomenden noch niet, en den voorleden reeds niet meer geniet.

Het geen dan te gelyk een vol-bezit van een eindeloos leeven heeft, en beheld, waar in het toekomende niet ontbreekt, en het voorleden niet is verdweenen, dat werd met reden Eeuwig genaamd, en moet noodwendig niet alleen zich zelfs magtig, en altyd tegenwoordig zyn, maar ook de geduurigheid des schichtigen tyds onveranderlyk bezitten.

Weshalven zominigen, als zy hooren, dat Plato deeze waereld begreep, zonder begin en einde van tyd, verkeerdlyk hebben gemeind, dat het schepfel aldus, zo wel als de Schepper, zoud' eeuwig zyn. Want het verschild merklyk, door een geduurzaamen tydloop gedreeven te werden, 't geen Plato de waereld toeschreef: en te gelyk een altyd-tegenwoordig vol-bezit van een eindeloos leeven magtig te zyn; 't geen Gode alleen bleikt eigen te wezen.

Ook mag men God niet begrypen ouder, als 't Heel-al, ten opzigte van de geduurzaamheid des tyds, maar veel eer ten opzigte van zyn eenvoudige eigenschap. Want die geduurige beweeginge der tydelyke dingen bootst wel den altyd-tegenwoordigen staat van 't on-

veranderlyk leeven na, maar om dat zy dien alleen nabootsen , niet evenaaren kan , vervald zy uit de onbeweeglykheid in de beweeginge , uit de eenvoudigheid van het tegenwoordige in de veranderlykheid van het toekomende , en voorleden ; en nadien zy het vol-bezit des leevens niet te gelyk kan genieten , schynd zy , door dat geen zelfs , dat zy niet bereiken kan , dat na te bootsten , dat zy eeniger wyze onophoudelyk is : bindende zich aan de minste tegenwoordigheid van dit klein , en schichtig oogenblik : waar in eenige overkomt schynende te wezen met de onveranderlyke tegenwoordigheid , zo maakt zy , dat wie haar bezit , ook meind , dat hy leeft.

Maar om dat zy niet onveranderlyk konde blyven , heeft zy den weg van den geduuringen tyd ingeslaagen , en dus rekt zy het leeven al loopende , dat zy blyvende niet volkomen , en te gelyk konde doen bezitten.

Zo wy dierhalven de dingen een welvoeglyken naam geeven willen , zullen wy met Plato zeggen moeten , dat God eeuwig , maar de waereld geduurig is.

Nademaal dan alle oordeel volgens zynen aard de dingen begrypt , die hem onderworpen zyn ; en dat God eeuwig , en in eenen onveranderlyken staat is ; zo moet ook zyne voorzienigheid , alle tyd-veranderingen verre overstygende , en in d'eenvoudige tegenwoordigheid

digheid blyvende, waarin de voorleden, en toekomende tyd-loop begreepen is, in zyne eenvoudige kennisse alles aanschouwen, als of het nu geschiedde.

Wild gy dierhalven zyne voorweetenheid, waar door hy alles onderkend, recht overweegen, gy zult bevinden, dat het niet is een vooruitgezigd van het toekomende, maar een besef van een nooit-ontbreekende geduurigheid. Waarom zy ook niet een *Verr'-zienigheid*, maar *Voorzienigheid* genaamd werd, om dat zy wyd afzynde van de laagste dingen, alles echter uit de hoogte voorziet.

Wat vereischt gy dan, dat noodzaaklyk zy, het geen door Gods oogen voorzien werd, daar zelfs de menschen niet doen zyn, het geen zy zien? Want maakt uw gezigt noodzaaklyk, het geen gy voor uw oogen tegenwoordig hebt? Gantsch niet.

Maar zo men Godlyke, en menschlyke vertegenwoordiginge betaamlyk mag vergelijken; zo als gy lieden zommige dingen in uwetydelyke vertegenwoordiginge ziet, zo aanschouwd God alles in zyne eeuwige vooroogendheid.

Dus veranderd die Godlyke voorzienigheid den aart, en eigenschap der dingen niet, maar aanschouwd die zodanig voor zyn oogen, als zy namaals in den tyd zullen wezen: en echter verwerd zy haar denkbeelden niet,
maar

maar onderkend, door een eenig oog-opslag, zo wel 't geen noodzaaklyk, als niet noodzaaklyk geschieden zal. Gelyk gy lieden, als gy te gelyk iemand op aarde ziet wandelen, en de Zon aan den hemel opgaan, dat onderscheid, schoon gy het te gelyk ziet, en het een vrywillig, het ander noodzaaklyk oordeeld. Zo ook het Godlyk oog, alles aanschouwende, vermengd geen zins den aart der dingen, die voor hem alle tegenwoordig, maar ten opzigte des tyds toekomende zyn. Dies is dit geen losse gissinge, maar veel eer een volzekere kennisse op de waarheid gegrond, als God weet, dat geschieden zal, 't geen hy ook weet, dat geschieden moet.

Zo gy daar op my tegenwerpt, dat al wat God voorziet te zullen geschieden; niet anders kan, als geschieden; en dat al wat niet anders kan, als geschieden, noodzaaklyk moet geschieden; en my aldus zoud meenen te vangen in dit woord van *noodzaaklyk*: zo zal ik toestaan iets van een bondige waarheid, maar dat weinigen, uitgezonderd God-kundigen, zullen beseffen: want ik zal zeggen, dat het geen toekomend is, noodzaaklyk is, ten opzigte van Gods kennisse, maar vry, en ongedwongen, ten opzigte van zich zelfs.

Want daar is twederhande noodzaaklykheid, d'eene *eenvoudig*; als de noodzaaklykheid, dat alle menschen moeten sterven, d'andere *onder*

zekere voorwaarden, als wanneer men weet, dat iemand wandeld, zo moet hy ook noodzaaklyk wandelen: Want het geen iemand weet, kan niet anders zyn, dan hy weet. Maar de voorwaarden bevatten die eenvoudige noodzaaklykheid niet: Want de voorwaardige is niet uit haaren eigen aart, maar door de bygevoegde voorwaarde noodzaaklyk. Ook is 'er geen noodzaaklykheid, die iemand, als hy vrywylig wandeld, dwingt te gaan, hoewel het echter noodzaaklyk zy, dat hy gaan moet, als hy wandeld.

Op gelyke wyze, als de voorzienigheid iets tegenwoordig ziet, zo moet dat noodzaaklyk zyn, schoon het van zich zelve niet noodzaaklyk is. Edoch God ziet het geen, dat geschieden zal door den vryen wil, als tegenwoordig: zo werd dat ten opzichte van Gods vertegenwoordiging noodzaaklyk, onder voorwaarden, dat God het voorzien hebbe: maar in zich zelve aangemerkt, vervald het niet van zyne volstreckte vryheid.

Zo geschied dan buiten twyffel alles, wat God voorziet, dat geschieden zal: Maar sommige dingen komen voort van den vryen wil, die hoewel zy geschieden, als zy 't wezen ontfangen, nochtans hunnen eigen aart niet verliezen; om dat zy hadden kunnen niet geschieden, eer zy geschiedden.

Wat is 'er dan aangelegen, of zy niet noodzaak-

zaaklyk zyn , nadien zy door de voorwaarde der Godlyke kennisse in allen deelen geschieden , als of zy noodzaaklyk waren ? Op die wyze naamentlyk , als even te vooren is voorgesteld , dat de Zon opgaad , en iemand wandeld , 't geen niet anders , als geschieden kan , terwyl het geschied ; en echter was een van beiden noodzaaklyk , eer het geschiedde , en 't ander niet.

Zo moet ook buiten twyffel wezen hebben , 't geen God voor oogen heeft : Maar het een spruit uit noodschikkinge der dingen , het ander hangd af van de magt der uitvoerders. Dies wy met recht zeggen mogten , dat eenige dingen ten opzigte der Godlyke kennisse noodzaaklyk , maar in zich zelve van allen noodwang vry zyn.

Gelyk alles wat den zinnen onderhêvig is , met de reden vergeleeken , algemeen is , maar op zich zelve aangemerkt , byzonder.

Maar is 't in myne magt , om Gods voorneemen te veranderen , zult gy zeggen , zozal ik de voorzienigheid veriedelen , als ik wel licht zal veranderd hebben , het geen die voorziet.

Ik antwoorde : Uw voorneemen moogd gy veranderen , maar nadien de voorzienigheid weet , dat gy zulks vermoogd ; en voorziet , of gy het zuld doen , en waar heen gy u wenden zult , zo moogd gy Gods voorweetenheid niet ontgaan , gelyk gy het gezigte van het tegen-
woor-

woordig oog niet kund ontvlieden, schoon gy door vrye wille-keur uwe werkingen verscheidendlyk veranderde.

Wat dan? zult gy zeggen. Zal na myne werkschikkinge de Godlyke voorweetenschap ook verwisselen, zo dat als ik nu eens dus, dan eens zo wil, zy ook telkens haare kennis-beurten veranderen zal? Geenzins. Want Gods oogen zien het toekomende, eer het 'er is, en vertegenwoordigd het zich door hun eigene alweetenheid; en die veranderd niet, gelyk gy waand, nu in deeze, dan in geene kennis, maar komd alle uwe veranderingen voor, en ziet die met een eenigen opslag, doch blyfd even onveranderlyk. Welke vertegenwoordiging, en alweetenheid Gode niet uit de geschigten der toekomende dingen aankomd, maar uit zyn eenvoudig wezen eigen is.

Waar uit ook opgeloft werd, 't geengy even tevooren stelde, dat het wanschiklyk ware, zo onze toekomende dingen oorzaak van Gods kennis gezegd werden. Want de kracht dezer kennis, door een alyd-tegenwoordige kund-schap alles behelzende, heeft zelfs alle dingen haar maate gesteld, maar is niets aan het navolgende verschuldigd.

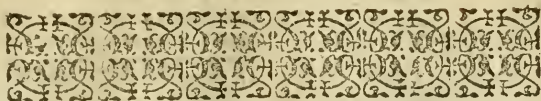
Het welk alles aldus zynde, zo blyfd der menschen vrye wille-keur ongeknusd. En 't zyn geen onbillyke wetten, die den wil, van allen nood-dwang bevryd, belooningen, en straffen voorstellen. Zo

Zo blyfd ook God, die alles te vooren weet, als een loop-beschouwende Richter, en zyn altyd-tegenwoordig al eeuwig-kennis-oog loopt t'zamen met de toekomende hoedanigheid onzer werken, en legd den Vroomen loon, den Godloozen plaagen toe.

'T is ook niet te vergeefs op God te hoopen, of hem te bidden : Want als dat oprecht is , kan het niet krachteloos zyn.

Schuw dan de zonden, oeffend u in deugden, verheft uwe herten tot de ware hoope, zend demoedige gebeden na boven : Want zo gy niet huichchelen wild, hebt gy groote vroomigheid van nooden, nadiengyleefd, en zweefd voor de oogen des al-zienden Richters.

E I N D E.

BLADWYZER

van Zaaken, en Woorden

in dit WERK vervat.

A

- A** Andachtigheid baard een zedig stilzwygen. 28
Aangebooren neiginge. 71
Aangenoomen van buiten. 94
Aanklaagers, haar schelmstukken, en bedriegeryen, 121
Aanmerkelyke spreuk. 15
Aanmerking der inbeeldinge. 177
Aanmerking der reden. 177
Aanmerking der zinnen. 177
Aanmerking van een mensch. 177
Aanmerking van 't verstand. 177
Aanroeping Gods van Plato bevoelen. 90
Aanwyzing van de kennisse der zaaken door een voorbeeld. 177
Aanspraak der Wysgeerte aan Boëthius. 6
Aanspraak van de Luk-godinaan Boëthius. 32, 33, 34
Aarde zinkt na beneden. 103
Aard-kloot, hoe groot. 54
Aardsche dieren. 61
Aardsche dingen kunnen de gelukzaligheid niet verschaffen. 90
Aardsche goederen zyn maar schaduwen van het waare goed. 90
Aardsche tegenspoeden benevelen het verstand. 6
Aard-vruchten, waar toe dienen. 45
Aard-wormen. 50
Aart der dingen word niet veranderd door de Voorzienigheid. 187
Aart der krankheid ontdekt het middel der herstellinge. 25
Aart der menschen. 47
Aart der menschen zielen. 26
Aart, en natuur der Luk-godinne wydloopig beschreeven. 30
Aart van alle dingen. 52
Aart van de Luk-godinne beschreeven. 29
Aart van de zaak houdde zelve in wezen. 103
Aart van geen ding overtreft zyn oorsprong. 95
Aart van genoegzaamheid, en magt. 87
Aart van kruiden, en boomen. 102

B L A D W Y Z E R.

Adel.	67	Anaklagoras gevlugt.	8
Adel, en haar iedele naam.	31	Angften van de regeering.	78
Adel, watis.	81	Anker des hoops.	40
Ademen, uit-, en in-	104	Antoninus brengt Papinianus om hals.	79
Afgesloofde zielen.	64	Antwoord van Boëthius op de mogelyke woorden van de Luk godin.	35
Afhanging van de zaamenvloeiende oorzaaken.	162	Aristoteles beschryft het Geval.	161
Afleidende dwaal-wegen.	83	Aristoteles, en Plato , leermeefters van Boëthius.	4
Afmaaling van het waare goed.	66.	Aristoteles in zyn Natuur-kunde.	161
Akker omgefpaaid.	161	Aristoteles van de waereld sprekende.	184
Akker-landen, en haar fieraad.	45.	Aristoteles zeggen.	84
Albinus aangeklaagd door Cyprrianus, en hoe verloft.	12	Armoede maakte , dat Basilius Boëthius beticht.	13
Albinus word bericht te Veronen.	16	Arts verwonderd zich minder, als anderen.	147
Alcibiades, en zyn ſchoonheid.	84.	Artſeny van overvloed.	150
Algemeene beſchouwinge.	181	As.	145
Algemeene gevallen.	139	Afpunt.	145
't Allerbeſte genietende kan men over geen ongeluk klaagen.	39	Athenen, hoe beheerſcht wierd.	21.
Allervrolykſt.	87		
Alles aan plaats, en tyd verbonden door de Voorzienigheid.	162	B	
Alles beſtaad , zo lang het een is.	101	B Ayerd.	140
Alles geſchied rechtmatig.	140,	Balling maakt een ieder zich zelfs.	20
Alles komt hervan God.	24	Basilius, berichter van Boëthius, word beſchreeven.	13
Alles ten beſten.	152	Bedriechlyke. <i>ziet</i> Duifterniffe der bedriechlyke herts-togten.	26
Alleſtracht na 't goede.	105	Bedrog der Luk-godinne is veelvoudig, en wonderbaar.	29
Alles werkt na zynen aart.	52	Bedrog is in geen weetenſchap.	169
Alles werd van God geſchikt.	152	Beeften behoorden gelukzalig genaamd te werden in dewel luſten.	82
Almagtige heeft alles in zyn vermogen.	110	Beeften, die beweegbaar zyn	181
Alweetenheid Gods, en des zelfs zuiverheid.	143	't Begeerde van allen is het goede.	105
Alweetenheid Gods , waar van daan.	190		
Alwyze Voorzienigheid.	151		
Al-zijnde richter.	192		
Ampten geeven geen eerwaardigheid.	86		

В

B Ayerd. 140
 Balling maakt een ieder zich
 zelfs. 20
 Basilius, berichter van Boëthius,
 word beschreeven. 13
 Bedriechlyke. *ziet* Duisternisse
 der bedriechlyke herts-togten.
 26
 Bedrog der Luk-godinne is veel-
 vrouwdig, en wonderbaar. 29
 Bedrog is in geen weetenfchap.
 169
 Beesten behoorden gelukzalig
 genaamd te werden in dewel-
 lusten. 82
 Beesten, die beweegbaar zyn 181
 't Begeerde van allen is het goe-
 de. 105
 't Be-

B L A D W Y Z E R.

't Begeerlyke werd verkreegen by de Vroomen.	123	Belydenis van God.	94
Begeerlykheid is verscheiden.	121	Belooning der Vroomen beschreeven.	128
Begeerte tot loen, by wien gezocht.	54	Belooning, en straf loopen recht draads tegen, een.	128
Begeerte van alle waereldsche diingen.	17	Belooning is in de Vroomen zelfs.	127
Begeerte van 't goede boven alles.	98	Belooning word beschreeven.	126
Begeerte volbringen.	132	Belooning werd gezocht om haar goedheid.	127
Beginsel bekend, en het einde verhoolen.	24	Belooningen der Luk-godinne.	29
't Begryp der menscheu moet zich de Godlyke Wysheid onderwerpen.	182	Bepaaldheid der gantsche waereld.	55
't Begryp van de waereld by Plato.	185	Bepaaling van de ellende der Godloozen.	132
't Begryp van den weeter.	177	Bepaaling van een slot-reden.	133
't Begryp van God.	185	Berookte beelden vergeleeken by de kleederen der Wysgeerte.	3
't Begryp word beneveld door de nevelen van ontsfeltenissen.	26	Beschouwinge in 't algemeen.	181
Belieersching der schikkinge.	146	Beschryving der eeuwigheid.	184
Behoeftigheid gaapt altyd.	73	Beschryving der steenen.	103
Behoeftigheid uit bezitting.	47	Beschryving des deugds.	157
Behoeven. <i>ziet</i> Niets te behoeven.		Beschryving des gevals tegengesprooken.	161
Behoudenis des leevens is de voornaamste zorg der menschen.	39	Beschryving van de belooning der Vroomen.	128
Behouder der Vroomen is God.	148.	Beschryving van de Voorzienigheid.	144
Bekentenis der aanklaageren geweigerd.	14	Beschryving van een mensch.	178
Beklaachlyk einde der wellusten.	82.	Beschryving van Gods Voorweetenheid.	187
Beklaachlyk is 't, dat de menschen kunnen kwaad doen.	124	Beschryving van het goede.	105
Beklaachlykheid van de staat van Boëthius na zyn Vonnis.	18	Beschryving van te Zyn.	123, 124
Bekommeringen verzellen de bezitting van geld.	73	Beschryving van 't geval by Aristoteles.	161
Bekooring der oogen.	45	Beschryving van 't geval nader gedaan.	162
Bekommerdheid, die gemeen is.	142	Beschryving van 't Nood-lot.	144
Belasting van ongelden in Kampanien.	12	Beschuldigers, en haar nut omtrent de kwaad-doenders.	138
		Beschuldigers van Boëthius.	13
		Beschuldiging van Boëthius, waar in bestond.	14
		N 2	Be-

B L A D W Y Z E R.

Befchuldigingen, haar Eerlyk-	Bewyzen, waar van daan te ha-
heid, ofte Valschheid. 21	len. 175
Besef. <i>ziet</i> 't Recht besef, enz.	Bezir der gelukzaligheid maakt
Besluit te wraaken. 133	den menschen gelukzalig.
Besluit, wat niet gelukzalig kan	96
maaken. 85	Bezit van 't hoogste Goed, hoe
Bespiegelige Wysgeerte. 3	in God moet aangemerkt
Bespottelyke voorzegginge van	werden. 94
Tiresias. 169.	Bezit van tydelyke goederen.
Bespoitinge van een trotsen	40.
wysgeer. 57	Bezit van zich zelve. 42
Bestendigheid van Gods voor-	Bezitter benadeeld doorderyk-
neemen. 143	dommen. 48
Bestier der Luk-godinne. 31	Bezitting maakt behoefstigheid,
Bestier, <i>ziet</i> Redelyk bestier.	47
Bestier van God, in schyn van 't	Bezoedeld geweeten met schelm-
kwaad. 140	stukken. 150
Bestierder der waereld is God.	Bezwaarlyke zaak. 142
107	Bidden, en hoopen. 192
Bestierder der zielen. 148	Bidden, en hoopen, hoe weg-
Berichting van de Wysgeerte. 22	genoomen. 170
Berichting, en klagte over de	Byvoegfel gepreezen. 48
fortuin is onrechtvaardig. 32	Byzondere goed kan geen ge-
Betooning der ken-tekenen. 175	lukzaligheid inbrengen. 89
Betrachtinge aller menschen	Blaakende geweldenaar in geld-
spoed tot de gelukzaligheid.	gieigheid. 129
125	Blaakendste ziele-kracht. 142
Betrachtinge der dingen is, een	Blinde onweetenheid is krach-
te zyn. 105	telooz. 123
Beul van de zonde. 136	Blinde vergeleeken. 137
Bevroeding der waare gelukza-	Bloode hinde, wie die is. 129
ligheid word belet door de	Boeken worden dierbaar ge-
vooroordeelen der ziel. 64	maakt door zin-spreuken. 21
Beweegbaare beesten. 181	Boekzaal. 10
Beweeging der schikkinge. 146	Boekzaal van Boëthius, hoedie
Beweeging van 't middel-punt.	was. 21
145	Boëthius aenhoord de klagte
Beweeging van 't rydentepaard.	over zyn ziel-ontstelrenis hem
98	opgezongen door de zanggo-
Beweeging uit onbedachtheid.	dinnen. 4
160	Boëthius antwoord op de mo-
Beweegingen <i>ziet</i> Volzekere be-	gelyke woorden van de Luk-
weegingen.	godinne, 35
Beweegredenen, waarom geen	Boëthius, hoord de zanggodin-
verganklyk goed trachten zy.	nen uitschelden door de Wys-
44, 45, 46,	geerte. 3, 4,
	Boë-

B L A D W Y Z E R.

Boëthius kend de Wyfgeerte.	2	Boofwichten geftraft zyngeluk-	
Boëthius klaagende ziet de Wyf-		lig	133
geerte.	2	Boofwichten hebben de ftraf	
Boëthius fpreekt tot de Wyfgeer-		tot een goed.	134
te.	7	Boofwichten hebben geen	
Boëthius teld zyne beſchuldig-		kragten.	123
gers op.	13	Boofwichten kunnen niet mag-	
Boëthius van wien opgevoed.		tig, engelukkig zyn.	25
36		Boofwichten maaken boof-	
Boëthius verhaald aan de Wyf-		wichten deugdzaam.	151
geerte, wat te Veronen is ge-		Boofwichten onmagtig, bewee-	
ſchied.	15	zen.	119
Boëthius verhaald, hoe hy zich		Boofwichten vallen ſterker aan,	
in Staat-beſtier gedraagen		en voeren niets uit.	9
heeft.	12	Boofwichten verliezen het we-	
Boëthius word afgedroogd van		zen.	123
de Wyfgeerte.	6	Boofwichten volgen de God-	
Boëthius word van de Wyfgeerte		loosheid.	123
aangeſprooken, op dat hy haar		Boofwichten waardigheid te	
kenne.	6	beurt gevallen.	52
Boëthius word van de zang-rey		Boofwichten zyn wilde dieren.	
verlaaten.	4	131.	
Boëthius zet zyn wedervaaren		Booze menſchen, wanneer on-	
op't papier	14	gelukkigſte.	132
Boëthius ziet de Wyfgeerte in de		Booze zeden, hoe verbeterd.	
gedaante van een Vrouw.		133.	
2, 3, 4,		Brandmerken op 't voorhoofd.	
Boeven, en haar ſchuim.	52	13	
Bondgenootſchap van Vroo-		Brand-ftapel van Krefus door een	
men, en Godloozen	151	ſlag regen uitgebluſcht.	34
Boomen, en kruiden ſpruiten		Breſte in een ſterke wal.	24
voort na hunnen aart.	102	Brieven verdicht.	14.
Boofwicht ſichend de eer-amp-		Bron-ader, die onfeilbaar is.	
ten	75	169	
Boofwicht is niet ontzaglyk		Burgermeesteren te Romen, en	
door eer-aampden.	75	haar trotsheid bezeugeld.	50
Boofwicht, wat beoogd.	48	Euliris.	52
Boofwichten altyd veracht, en			
onmagtig.	117		
Boofwichten de deugd door een			
ſpleeten aauſchouwende.	138		
Boofwichten, en haar gemoed.			
131			
Boofwichten, en haar ſtrafloof-			
heid.	134		
Boofwichten, en haar ziel, wat			
uitvoeren.	131		

C.

C. Ceſar, zoon van Germa-	
nicus.	15
Cyprianus aanklaager van Al-	
binus.	12
Cyrus, de Koning.	34

B L A D W Y Z E R.

D		loozen vervolgd. 75
		Deugdzaamheid der boofwichten verzorgd. 151
D Aader moet lyden. 137		Dichter Lukanus. 148
Deelachtigheid der zaligheid. 108		Dichtkonst, en haar zoetigheid. 143
Deelen eigenschap, waris. 97		Dichtkonstige zoetigheid. 152
ekoratus afgemaald. 75		Dienst der Voor spraaken bestraft. 138
Denk-beelden. 180		Dienstbaarheid vermeerderd. 164
Lerdendaagfche koorts. 85		Dienstbouden van de Voorzienigheid. 144
Derven van kinderen is een gelukkig ongeluk. 83		Dieftmaagd in 't huis der Wyfgeerte is de Zang-konst. 30
Deugd beschut ook de lichaamen der Vroomen. 149		Dieren. <i>ziet</i> Wilde dieren.
Deugd, en haar beschryving. 157		Dieren betrachten haar welwezen. 102
Dengd, en haar naam. 157		Dieren kennen zich niet. 48
Deugd heeft haar eigene waar digheid. 75		Dieren schuwen dedood, en 't verderf. 102
Deugd, hoe hoog den mensch verheft. 129		Dingen die tegenftrydig zyn. 37
Deugd is de gezondheid der zielen. 147		Dingen, en haar aart werden niet veranderd door de Voorzienigheid. 187
Dengd in de ziel. 136		Dingen hebben alle-haar maare. 190
Deugd in ftede der Godloosheid geftraft. 116		Dingen, hoe van 't oordeel begreepen worden. 186
Deugd, noch zonde buiten de Vrye Wil. 170		Dingen oorsprong, waar van daan. 93
Deugd te verliezen, wat dat toebrengd. 129		Doelwit. <i>ziet</i> Einde, en doelwir der Natuur.
Deugd van booswichten aangeschouwd. 138		Doen, en lyden van ongelijk. 137
Deugd uit pynigingen. 51		Dood der fortune, wanneer die komt. 37
Deugd werd niet overheerscht. 150		Dood eindigd het weiffelend geluk. 42
Deugd werd verflikt van de Godloosheid. 116		Dood, en verderf werd van ieder dier geschouwd. 102
Deugden blyven nooit onbe loond. 117		Dood is een fchrik van de natuur. 104
Deugden des gemoeds, hoe geoeffend. 149		Dood dikwyls van de Wil verkooren. 104
Deugden, en haar natuurlyk middel. 121		Dood van het lichchaam. 135
Deugden niet verheerlykt door eer-ampten. 50		Dood van voortreffelyke mannen. 58
Dengden Voedster. 38		Dood,
Deugdzaamen geoeffend. 156		
Deugdzaamen worden van God-		

B L A D W Y Z E R.

Dood, wat aan de Godloozen
geëfd. 132

Doof. *ziet* Hoorende doof.

Doolende reden der menschen.
94

Dooling bestraft. 24

Dooling, dat boofwichten mag-
tig, en gelukkig kunnen zyn.
25

Dooling, dat wisselvalligheden
van t lot, zonder bestierder,
op, en neder dobberen. 25

Dooling in regenspoed. 29

Dooling omtrent het bestiet van
goed, en kwaad. 116

Dooling, te vergeeten, wargy
zyt. 25

Doortyten van Priesters. 16

Doorslaande reden. 155

Drempel van Jupiter. 34

Driër van alle dingen. 104

Droetheid der Godloozen. 150

Droetheids-riang. 106

Droetheid verdwynd zo wel, als
geluk. 37

Dronkaart vergeet zyn weg, dien
hy moet gaan. 68

Droomen omtrent het begin. 71

Duistere oogen bedekken de
waarheid, 136

Duisternis, en haar oorzaa-
ken. 173

Duisternis der bedriehlyke
hertstogten. 26

Dwaalinge. *ziet* Menschelyke
dwaalinge.

Dwaalinge brengt den mensch
tot het valsche goed. 66

Dwaalinge omtrent het waare
einde. 71

Dwaalinge, waarvan daan. 177

Dwaal-wegen, die afleiden. 83

Dwaal-wegen, en haar rampen.
83

Dwaal-ziek mensch-vernuft. 16

Dwaasheid. *ziet* Toomeloze
dwaasheid.

Dwaasheid geëfd groote dingen
op. 109

Dwaasheid schaamd zich zelve.
109.

Dwaazen haaten de Vroomen.
138

Dwingeland gebruikt een gely-
kenis van een zwaard. 78

E

E Del geslacht. 40

Edel-gesteente. 45

Edellieden, en haar plicht. 81

E E N alles vereenigende. 107

Een, en goed, is 't zelfde. 101

Een, en goed te zyn, is 't zelf-
de. 105

Eene wezen is 'er in de geluk-
zaligheid. 88

Een te zyn doet alles bestaan.
101

Een te zyn, is de betrachting der
dingen. 105

Eenheid, en wezen gaan ge-
paard. 105

Eenheid in 't waare goed. 101

Eenstemmigheid des Raadstegen
Boëthius ten kwade. 16

't Eenvoudige, en ondeelbaare
wordt gelcheiden door de men-
schelyke dwaalinge. 86

Eenvoudige noodzaaklykheid.
189

Eenvoudigheid Gods 110

Eenvoudigheid van de Opperste
Wysheid. 183

Eenvoudigheid van Gods voor-
neemen. 143

Eenwezige dingen, welke die
zyn. 101

Eer-ampten. *ziet* Rykdommen,
eer-ampten, enz.

Eer-ampten maaken een boof-
wicht niet ontzaglyk. 75

Eer-ampten maaken van zich
zelfs geen eerwaardigheid. 76

N 4 Eer-

B L A D W Y Z E R.

Eer-ampten by inwoonderen.	76.	de fortuin ontfangen.	33
Eer-ampten onderzocht.	74	Eigendom der menfchen.	45
Eer-ampten verheerlykt door deugden.	50	Eigendom word niet verlooren	33
Eer ampten den Vroomen opgelegd.	50	Eigen goederen.	25
Eer-ampten zeer vroeg verkreegen.	36	Eigenschap der deelen , wat is.	97.
Eerbied hoogwaardig , wat is.	87	Eigenschappen van de Luk-godinne befchreeven.	29
Eerlyke lieden lyden.	18	Eigenschap van 't Goddelyke wezen.	111
Eerlykheid , ofte valsheid der befchuldigingen.	12	Einde, daar alles na tracht, is 't goede.	105
Eer-naam heeft niets voortrefelyks.	55	Einde der gelukzaligheid is eenne by allen.	66
Eerwaardigheid by uitheemsche volkeren.	76	Einde van een wandeling.	1:2
Eerwaardigheid gevoegd by andere goederen.	87	Einde der welluften beklaaelyk.	82
Eerwaardigheid is niet eigen aan gerampten.	76	Einde , en doelwit der natuure.	24
Eerwaardigheid werd niet verkregen door de ampten.	86	Einde van alles.	25
Eerzetels des huize van Boëthius.	35 36.	Einde van alles, wat is.	105
Eerzucht der waereld.	54	Einde van 't menfchelyk geflacht , hoe veroorzaakt werd.	171
Eeuwig, en tydlyk onderscheiden.	185	Einde verholen , beginfel bekend.	24
Eeuwig is God, de waereldgeduurig.	186	Eindloos leeven, en des zelfs vol-bezit.	185
Eeuwig kan de tyd niet gerekend werden.	184	Eindlooze geduurzaamheden der eeuwigheid verklaard.	56
Eeuwig , wat genaamd werd.	185	Eindig, en eindig vergeleeken.	57
Eeuwig-eellendigheid.	133	Eindig, en oneindig vergeleeken.	57
Eeuwig-e vooroogendheid Gods	187	Eifch van ieder ding word verzogd van de natuur.	102
Eeuwig-e wets voorfchrift.	136	Elk ontbeerd, dat hy wenfcht.	72
Eeuwigheid befchreeven.	184	Ellende der Godloozen bepaald.	132.
Eeuwigheid uit het tydelyk gekend.	184	Ellendig is 't, het kwaad te willen.	132
Eeuwigheids eindlooze geduurzaamheden verklaard.	56	Ellendig te zyn is een inbeelding	44
Eeuwigheids onvergankelykheid	57	Ellendige Wil.	132
Eigen goed heeft niemand van		Ellendigen verloft.	12
		Ellen-	

B L A D W Y Z E R.

'Ellendigheden, en ongelukken
wedervaaren den Godloozen
in menigte. 132

Ellendigheid, die eeuwlg is. 139

Ellendigheid, en gelukzaligheid 139

Ellendigheid van her waan-ge-
luk 41

Ellendigste Godloosheid, welke
is. 132

't Ellendigste is, kwaad reken-
nen doen. 132

Emilius. *ziet* Paulus Emilius. 8

Epikureen. 8

Epikurus steld het hoogstegoed
in de wellusten. 68

Etna. 50

Eutripides, en zyn gevoelen. 23

Euvel-daad omtrent God. 169

Ezel by de her. 10

Ezel, wie die is. 129

F.

Faams onsteyfkykheid, hoe ie-
del 56

Flegtons vuur. 135

Fortuin. 31

Fortuin altyd goed. 156

Fortuin, en Luk-godinne, is de
zelve. 53

Fortuin heeft noch wenschlyk,
nog wezendlyk goed. 157.

Fortuin loopt hem tegen. 155

Fortuin maakt niemand geluk-
kig. 42

Fortuin neemt der menschen
vrienden met zich. 61

G.

Gantschen mensch te sterven. 58

Gaudentius, beschuldiger van
. Boethius. 13

Gebied der Voorzienigheid lyd
niets lichtvaardigs. 151

Geboort-aart komt te baat. 25

Gebrek, hoe te verdryven. 46

Gebrek te voldoen. 45

Gebruik. *ziet* Natuurlyk ge-
bruik. 63

Gedaanteder menschlyke geluk-
zaligheid. 68

Gedaante, en oorzaaken der
gewaande gelukzaligheid. 89

Gedaantens, en haar natuur by
de Ouden. 161

Gedachten. *ziet* Verkeerde ge-
dachten. 88

Gedeelte gezocht zynde, werd
het geheel verlooren. 45

Gedeelte van Gods schoonste
werk. 17

Gedenk-spreuk van Pythago-
ras. 186

Geduurig is de waereld, maar
God eeuwlg. 185

Geduurzaame tyd-loop. 185

Geduurzaamheid *ziet* Oneindi-
dige geduurzaamheid. 88

Geheel word verlooren door 't
zoeken na het gedeelte. 88

Geheimen. *ziet* Natuur-gehei-
men. 29

Geheimenissen der Wysheid ge-
ven wis-spreuken aan de Luk-
godinne. 14

Gewette Majesteit. 101

Geld by een te lenzaan. 83

Geld kan aan eenen niet gegee-
ven werden. 44

Geld kan weggeroofd werden 72

Geld

B L A D W Y Z E R.

Geld te bewaaren, wat vereifcht.		de voeten.	121
73		Gelykenis van 't mennenvan	
Geld te hebben baard veele be-		een vier-geſpan.	175
kommeringen.	73	Gelykenis van twee van eene op-	
Geld, wanneer dierbaar.	44	zet.	120, 121
Geld, wat het vermag, en niet		Gelykenis van veele dingen.	145
vermag.	73	Gelykenis van zitten.	167
Geldgierigheid van een gewel-		Gelykheid van eindig, en on-	
denaar.	129	eindig.	57
Geleeden engelyk, en haar		Gelykheid van oneindig, en	
fmerren baaren vergeetinge.		eindig.	57
116		Geluk.	46
Gelykenis Gods is het ſhepſel.		Geluk. <i>ziet</i> Opper-geluk.	
152		Geluk by Boërhius genooten.	36
Gelykenis van de Geneesmee-		Geluk binnen ons zelve.	41
ſters.	122	Geluk, dat vrienden maakt, hoe	
Gelykenis van een akker.	31	reachten.	79
Gelykenis van een amptenaar.		Geluk, dat weg kan vlieden,	
76		moet niet hoog geacht wer-	
Gelykenis van een blinde.	137	den.	30
Gelykenis van een gevonden		Geluk eindigd met de dood.	
ſchar.	161	42	
Gelykenis van een Konſtenaar.		Geluk, en droefheid verdwy-	
144		nen beide.	37
Gelykenis van een Krygsheld.		Geluk, en ongeluk vermengd.	
156		149	
Gelykenis van een kwyning.		Geluk is veranderlyk.	42
138, 139.		Geluk komt altyd den goeden	
Gelykenis van een lyk.	123	over.	117
Gelykenis van een Loopbaan.		Geluk onbehoudelyk.	41
126		Geluk van rykdommen doet	
Gelykenis van een oogenblik by		geuſtigheid verliezen.	48
een dazend jaaren	56	Gelukkig. <i>ziet</i> Boofwichten	
Gelykenis van een ſchip in de		zinnen niet magtig, <i>en. z.</i>	
zee.	31	Gelukkig geweest te zyn, is het	
Gelykenis van een wandelaar,		grootte ongeluk.	38
en opgang van de Zon	188	Gelukkig ongeluk is, kinde-	
Gelykenis van een zwaard bo-		ren te deiven.	83
ven 't hoofd.	78	Gelukkig word niemand door	
Gelykenis van Hydra.	142	het ſonuin.	42
Gelykenis van iemand, die op		Gelukkigigen zyn de kleinzeerig-	
zyn voeten gaad.	122	ſten	41
Gelykenis van muizen.	50	Gelukzalig te zyn beſtaar alleen	
Gelykenis van ſlaverny.	31	in eene zaak.	90
Gelykenis van te paarde te ry-		Gelukzalig zyn is Godlyk zyn.	
den.	58	110	
Gelykenis van te wandelen op		Gelukzaligen zyn Godlyk.	96,
		128	Ge-

B L A D W Y Z E R.

Gelukzaligheid. <i>ziet</i> Gewaan- de gelukzaligheid.	Gelukzaligheid , waar te vin- den. 90, 92, <i>enz.</i>
Gelukzaligheid alleengezocht. 98	Gelukzaligheid , waar te zoe- ken. 80
Gelukzaligheid behield veele dingen. 96	Gelukzaaligheid werd gezocht van de ftervelingen. 66
Gelukzaligheid befchteeven, en waar die in beftaad. 89, 90	Gelukzaligheid werd niet ver- kreegen door fchend-daaden, <i>enz.</i> 125
Gelukzaligheid befchteeven , welke die is 66	Gelukzaligheids kott-begryp. 98
Gelukzaligheid beftaad in 't ge- not van de Godheid. 96	Gemeene man doot zoekt alles. 22
Gelukzaligheid beftaat niet in byzondere goederen. 89	Gemeene mans oordeel. 156
Gelukzaligheid beftaad uit geen leden. 97	Gemeen-volk. 137
Gelukzaligheid dat hoofwich- ten, hoe aangemerkt moet worden. 150	Gemeen-volk in de zaak van Boëthius. 18
Gelukzaligheid , die de waate is , werd niet bevroed doot der zielen oordeel. 64	Gemeene volks zeggen. 155
Gelukzaligheid , en ellendig- heid. 139	Gemoed , dat gerust is. 51
Gelukzaligheid , en 't goede is het zelfde. 98	Gemoed der bootwichten. 131
Gelukzaligheid gekend door het tegendeel. 65	Genade Gods , hoe verkreegen werd. 171
Gelukzaligheid genooten. 94	Geneef-danken. 29
Gelukzaligheid heeft geen le- den. 97	Genees-kunde. 52
Gelukzaligheid is God eigen. 94	Geneef-meefter der zielen. 148
Gelukzaligheid is God zelfs. 95, 108.	Geneef-meesters by de kranken. 138.
Gelukzaligheid is wel van ver- fcheiden naamen, maar van eene wezen. 88	Geneef-meesters in een gelyke- nis. 122
Gelukzaligheid kan by deelen niet ver de gen worden , 't welk beweezen werd. 88, 89	Genees-meesterffe. 7
Gelukzaligheid , ofte zaligheid is het opperfte goed. 97	Genees-middelen voor de ziele- ftaat. 22
Gelukzaligheid op aarde niet te vinden. 90	Geneezinge der zieken. 147
Gelukzaligheid te zoeken is , 't goede zoeken. 120	Geneezinge doot 't ontdekken der wonden . 10
	Genegenheid om de waate ge- lukzaligheid te kennen. 64
	Genegenheid om in wezen te blyven, wat uitwerkt. 104
	Genegenheid tot voort-teefin- ge is de natuur eigen. 104
	Genietende God 94
	Genieting der Goederen. 120
	Genoegen der natuur. 45
	Genoegzaamheid , en magt is een , en 't zelfde. 87
	Genoegzaamheid , mogenheid, <i>enz.</i> werden een goed geacht. 98
	Ge-

B L A D W Y Z E R.

Genoegzaamheid werd niet ver- kreegen door schatten. 36	Gevoelen van Plato. 106
Genootene gelukzaligheid. 94	Gevoelen van Plato omtrent de ziel. 72
Genot der Godheid maakt ge- lukzalig. 96	Gevoelen van Plato omtrent de ziel na de dood. 135
Genot van 't goede maakt goed. 120	Gevoelen van Plato omtrent het vermogen. 125
Genot van 't hoogste goed met pynigingen gezocht. 43	Gevoelen van 't schepsel ver- keerd opgevat. 185
Gerechtigheid. <i>ziet</i> Wreekende gerechtigheid.	Gevoelen van 't sterven des gantschen mensch. 58
Gerechtigheid der Vroomen. 50	Gevolgen getrokken uit voor- steelingen. 96
Germanicus, zoön van C. Ce- sar. 15	Gewaande gelukzaligheid afge- handeld. 86
Gerust gemoed. 51	Gewaande gelukzaligheid <i>ziet</i> Gedaante, en oorzaken van de gewaande gelukzaligheid.
Gerustheid, waar door verloo- ren. 48	Geweten. <i>ziet</i> Vryheid van ge- weeten.
Geschiedten, die vrywillig zyn, hoe genoodzaakt werden 174	Geweten bezoedeld met schelm- stukken. 150
Geschiedt omtrent de Voorzienig- heid. 157	Geweldenaar blaakende in geld- giengheid. 129
Geslacht der menschen, hoe haast ten einde kan komen. 171	Gewillige overgave. 133
Geslacht, edel, en onedel. 40	Gewille in knaaging. 151
Gestalte der Wysgeerte by Boë- thius. 3	Gewoonte der Luk-Godinne. 29, 34.
Gesteldheid van de ziel. 147	Gewoonte, en kracht der ziel- ontstentenislen, wat mede- brengen. 24, 25
Gestrafte booswichten, wat ge- nieten. 113	Gezigt. 187
Geval. <i>ziet</i> Weiffelend geval. 26	Gezigt, en des zelfs kennis. 177
Geval, beschreeven door Ari- stoteles. 161	Gezondheid der zielen is de deugd. 147
Geval, en des zelfs beschryvin- ge tegengesproken 160	Gezondheid door te paerde te ryden. 98
Geval nader beschreeven. 162	Gezondheid meer begeerd, als 't middel van dien. 98
Geval, wanneer niet kan zyn. 161	Gietigheid baard haat. 44
Gevalen in 't algemeen. 139	Gietigheid heeft nooit genoeg. 74
Gevals uitwerking. 140	Gillinge der menschen. 169
't Gevoel, en des zelfs ken- nisse. 177	Gillinge die los is. 133
Gevoelen van Euripides. 83	Glans van waarheids licht. 26
Gevoelen van onwrikbaare gropden. 155	God

B L A D W Y Z E R.

God beheerscht het Geheel-al.	152	God schikt alles.	152
23		God stort de Wysgeerte in't her-	
God bestiert alles door het goe-		te der Wyzen.	11
de.	108	God te verkrygen, is Godlyk	
God bestiert alles door zich		worden.	96
zelfs.	108	God voorziet de toekomstige	
God bestiert de waereld.	24	dingen.	168
God, de gelukzaligheid zelf.		Gods alweetenheid, en des zelfs	
95.		zuiverheid.	143
God, de Hoogste, overvloedig		Gods alweetenheid, waar van	
van't hoogste, en volmaaktste		daan.	190
goed.	94	Gods bestendig voorneemen.	143
G O D, een algemeen-gebruikte		Gods eeuwige vooroogdendheid.	
naam.	107		187
God, eene van natuur.	96	Gods gelykenis is het scheepsel.	
God eeuwig, de waereldgedu-		152.	
rig	186	Gods genade, hoe verkreegen	
God, en de waare gelukza-		werd	171
ligheid, is een, en het zelf-		Gods huishouding heeft niets	
de.	99	onoidentelyks.	116
God gelyk te zyn, waar in be-		Gods kennis, is onveranderlyk.	
kaad.	47	190.	
God genieten.	94	Gods konst-stuk kan van geen	
God heeft de waare gelukzali-		menschen verstand begreepen	
heid in zich.	94	worden.	152
God heeft 't volmaakte goed in		Gods schoonste werk, en't ge-	
zich.	23	deelte van dien.	45
God, het opperste goed van al-		Gods voorneemen.	190
les.	93	Gods voorweetenheid.	166
God, hoe begreepen moet wer-		Gods voorweetenheid beschree-	
den.	185	ven.	187
God, hoe van de menschen in		Gods Voorzienigheid stryd niet	
onderhandeling getrokken		tegen de Vrye Wil.	165
werd.	171	Gods voorzienigheid, waar in	
God, hoe ziet.	189	bestaad.	143
God, in Ichyn van kwaad be-		Gods wezen is beslooten in 't	
stier.	140	goede zelfs.	99
God is almachtig.	110	God gewyde kerken in brand	
God is de behouwer der Vroo-		steeken.	16
men.	148	Godheids genot is gelukzali-	
God is de gelukzaligheid zelf.		heid.	96
108		Godinne. <i>ziet</i> Luk-godinne.	
God is een Wrecker der God-		Godlyk werd hy, die God ver-	
loozen.	148	krygd.	56
God is een Maaker zyns werks.		Godlyk wezen, en des zelfs ei-	
23		genschap.	111
God is van eeuwigheid.	418	Godlyk Wezen, en des zelfs	
God kan geen kwaad doen.	110	staat.	

B L A D W Y Z E R.

staat.	84	van daan.	124
Godlyk wezen , en des zelfs werking.	146	Godloozen, en hun vermogen.	135
Godlyk zyn, isgelukzaligzyn.	110, 110	Godloozen, en hun straf.	123, 131
Godlyk zyn veele door mededeelzaamheid.	96	Godloozen , en Vroomen tegenstrydig-lot toegevoegd.	140
Godlyke bystand afgesmeekt.	90	Godloozen, en Vroomen trachten na het goede.	120
Godlyke eeuwigheid.	110	Godloozen, en Vroomen verdienen.	139
Godlyke kracht maakt kwaad goed.	151	Godloozen, en Vroomen zyn geen bond-genooten.	151
Godlyke natuur, en wetenschap, ontdekt.	184	Godloozen gebruiken geen natuurlijk middel om 't hoogste goed te verkrygen.	121
Godlyke onnatuurlykheid.	148	Oodloozen haaten het nut der Vroomen.	11
Godlyke voorweetenschap niet gevat.	173	Godloozen hebben geen liefde tot het kwaad.	146
Godlyke voorzienigheid oordeeld zeker.	169	Godloozen hebben God tot een wreker.	148
Godlyke wysheid gaad boven 't menschlyk begryp.	182	Godloozen hebben voordel in de dood.	132
Godlyken zyn degelukzaligen.	96	Godloozen in droefheid.	150
Godloosheden in verschil.	151	Godloozen in voorspoed.	150
Godloos, ofte vroom te zyn kan by de menschen niet onderfcheiden werden.	147	Godloozen onmagt, hoe groot zich opdoet.	122
Godloosheid is de ellendigste, die lang duurd.	132	Godloozen schenden de Wyfgeerte.	8
Godloosheid kan 't sieraad van een vroom gemoed niet wegneemen.	127	Godloozen verdienen geen straf zonder Vrye Wil.	170
Godloosheid verftikt de deugd.	116	Godloozen vervolgen de deugdzamen.	15
Godloosheid wenteld zich in onreinen slyk.	126	Godloozen wedervwaard niets dan ongeluk.	117
Godloosheid werd niet weggenomen door eer-anipen	74	Godloozen werden door waardigheden niereerwaardig.	52
Godloosheid zelfs den Godloozen tot straffe.	128	Godloozen zoeken 't hoogste goed te verkrygen door begerlykheden.	121
Godloosheids vruchten.	82	Godloozen zyn het nooit eens.	151
Godloozen ellende bepaald.	132	Godloozen zyn niet.	123
Godloozen, en haar onvermogen.	122	Godloozen zyn niet meer, dat zy piagten te zyn.	138
Godloozen , en haar verbetering.	155	Godloozen zyn veele ongelukken.	
Godloozen, en hun magt waar			

B L A D W Y Z E R.

- ken, en ellendigheden onderworpen. 132
- Goed. *ziet* Eigen goed. Hoogste goed. Opperste goed. Valsche goed. Waare goed.
- Goed, dat verganklyk is, niet te achten, en waarom. 44, 45, 46
- Goed, dat verscheiden is, kan 't waare goed niet zyn. 100
- Goed, dat wenschlyk, ofte wenzendlyk is, werd in de fortun niet gevonden. 53
- Goed des adels. 81
- Goed der boswichten is de strafte. 134
- Goed doen werd gedaam om een verkeerde oorzaak. 57
- Goed, en een is 't zelfde. 101
- Goed, en kwaad is tegenstrydig. 119
- Goed in een vat, aan Jupiters drempel. 34
- Goed is, dat alles overtreft. 93
- Goed is 'er. 92
- Goed is nut, en nut is goed. 155
- Goed kan geen ander goed nefsens zich hebben. 95
- Goed van goed verschillende. 95
- Goed uit kwaad gebooren. 51
- Goed, 't welk het valsche, en onvolmaakte is. 86
- Goed, 't welk 't waare, en 't volmaakte is. 86
- Goed werden doot 't genot van 't goed. 120
- Goed werd van alles betracht. 105
- 't Goede beschreeven. 105
- 't Goede boven alles begeerd. 98
- Goede diensteren werden met haat beloond. 12
- 't Goede, en de gelukzaligheid is het zelfde. 98
- 't Goede is Gods wezen. 98
- 't Goede is 't kort begryp van alle gelukzaligheid. 98
- 't Goede is onafscheidelyk van de goeden. 127
- 't Goede is 't loon der menschen. 127
- Goede menschen werden om haar zelfs gelukzalig. 128
- Goede naam verlaat allereerst den ongelukkigen. 18
- 't Goede te kennen is, God te kennen. 100
- 't Goede werd betracht van Vroomen, en Godloozen. 120
- 't Goede werd gezocht, als men de gelukzaligheid zoekt. 120
- Goeden genieten, dat zy begeeren. 120
- Goeden, geoeffend. 151
- Goeden komt altyd geluk over. 140
- Goeden, straf lydende. 140
- Goedeten, *ziet* Bezit van tydelijke goederen.
- Goederen des lichaams, waar in te stellen. 67
- Goederen spring-ader. 92
- Goederen van de Luk-godinne wydloopig beschreeven. 33
- Goedheid geeft oorzaak, om belooning te zoeken. 127
- Goedheids-stuur. 108
- Goud op den akker gevonden. 161
- Goud, welk het heerlykste. 44
- Grond van hoopen, en bidden, hoe weggenomen. 170
- Grond van het opper-geluk. 141
- Gronden, die onwrikbaar zyn. 155
- Grondstellingen der Wysgeerte moeten opgevolgd werden by de Rederyk-konst. 29
- Grond-wet. 11
- Grondwetten, en zeden der landen

B L A D W Y Z E R.

den zyn verſchillende. 56
 Grootenaam, by wiengezocht. 54
 Grootſte Vryheid, watis. 21
 Gunſt des volks zonder oordeel. 81
 Gunſtelingen der Koningen. 78

H

H Aat der dwaazen tegen de Vroomen. 138
 Haat heeft geen plaats in Wyzen. 138
 Haat is de vrucht van de gierigheid. 44
 Haat ſpruit uit goede dienſten. 12
 Haaten van miſdaadigen. 138
 Hachlyk toeval. 23
 Handeling der Pleit-bedingers. 138
 Handen der Wyſgeerte, hoe geſtoffeerd. 3
 Hardgezwel vermurwd. 22
 Hardſte plaag der Godloozen. 135
 Heb-luſt der menſchen onverzaadelyk. 33
 Heb-luſt word niet gevuld door rykdom. 52
 't Heel-al beheerſcht. 141
 Heerlykſte goud. 44
 Heerſchappye Gods vethandeld 117
 Heerſchappye-maakt geen mogendheid. 86
 Heerſchers wil, hoe opgevolgd werd. 109
 Heir der boofwichten is niet te vreezen, en waarom. 9
 Heir zonder opperhoofd. 9
 Hemel, ſterren, zon, en maan. 45
 Hemel van de reuzen beſtreden. 110
 Hemel verwonderings-waardig,

en waarom. 84
 Hemel, wat mag doen. 33
 Hemellingen, en der zelve kracht. 164
 Hemellingen, en der zelve oordeel, en wil. 164
 Hemel-ordeninge ſchikt het gantſche leeven. 11
 Herhaalinge der wegen, op welke 't hoogſte goed gezocht werd. 68, 69
 Herhaalinge van de aart van het goede. 110, 111
 Herkules dood Buſiris. 51
 Herſtellinge werd ontdekt door de krankheid. 25
 Hertſtogten, *ziet* Bedriechlyke hertſtogten
 Hydra, een Schrik-dier. 142
 Hinde, *ziet* Bloodelinde.
 Hoe te handelen, om de waate gelukzaligheid te kennen. 66
 Hoofden van Hydra. 142
 Hofdienſt. 13
 Hofhonden verzwelgen de ſchat-ten van Paulinus. 12
 Honden-aart, in wien. 129
 Hongers-nood in Kampanien. 12
 Konig der Rederyk-, en Zang-konſt. 35
 Hoog-achtbaarheid verkooren voor 't hoogſte goed. 86
 Hoog-bewind openbaard de ſchande der boofwichten. 75
 Hoogſte goed beheld alle goederen. 66
 Hoogſte goed door een vermengde wyze bekoomen. 67
 Hoogſte goed met pynigen gezocht. 43
 Hoogſte goed van allen, welk dat is. 105
 Hoogſte goed, op wat wyzen gezocht werd. 66, 67, enz.
 Hoogſte goed is van zich zelve de ootſprong aller dingen. 95
 Hoog-

B L A D W Y Z E R.

Hoogſte goed verkreegen door
't natuurlyk middel der den-
den. 121

Hoogſte goed, waar in beſtaad.
66

Hoogſte goed, welk gebordeeld
werd. 68

Hoogſte goed werd van de God-
loozen gezocht door begeer-
lykheden. 121

Hoogſte goeden kunnen niet
verſchillen. 96

Hoogſte goeden kunnen niet te
zamen zyn. 95

Hoogwaardigheid vernederd. 47

Hoop gouds op den akker ge-
vonden. 161

Hoopen, en bidden. 192

Hoopen, en bidden, hoe weg-
genomen 170

Hoops anker. 40

Hoorende doof. 10

Hovelingen worden van Boë-
thius niet gezocht. 13

Huchelachtig gelaat. 30

Huichelen. 192

Huis-gebrek baard euvel-daaden.
150

Huis-houinge Gods heeft niets
onordentelyks. 116

Huifraad. 47

Huitraad, 't welk zielloos is.
47

Huifveſting der ziele. 21

Huifvrouw van Boëthius be-
ſchreeven. 39

Huifvrouw van Boethius, hoe.
36

Hulpe, waar toe re zoeken,
ofte niet. 17

Hulp-aanſenve. 22

Hulp-middelen zyn verſcheiden.
147

Huwlyk. 40

I.

Iaaren, die vruchtbaar, en
onvruchtbaar zyn. 147

Iaaren, hoe groot van getal, kun-
nen by de oneindige geduur-
zaanheid niet vergeleeken
worden. 56, 57

Iaar-gety, wat doen mag. 33

Ieder dier tracht na zyn wel-
wezen. 102

Ieder is zich zelve het liefſte,
42

Ieder ontfangd zyn ſtaat na nut-
tigheid. 149

Inbeelding, aan wien gegeven.
181

Inbeelding, die verkeerd is. 148

Inbeelding, en haar aanmer-
king. 177

Inbeelding, en zinnen moeten
voor de reden wyken. 182

Inbeelding in ellende. 41

Ingetchapen drift der dingen.
104

Inwoonder van de Stad der Wys-
heid kan niet verbannen wor-
den. 21

Jupiters drempel, en tempel. 34

Juweelen, hoe te achten. 45

K.

Kanius. 2
Kanius, en zyn woorden. 15

Kato, en zyn oordeel. 148

Katullus doet Nonius ſchande
aan. 74

Kaukazus, een gebergte. 55

Keest, en ſchorſſe. 103

Keest, hoe geplaatſt is. 103

Kennen zich zelve. 47

Kennis-kracht. 177

Kenniſſe der zaaken door een
voorbeeld aangewezen. 177

Kenniſſe, die vol-zeker is. 188

Kenniſſe door het gevoel. 177

O.

Ken-

B L A D W Y Z E R.

Kennisse door het gezigt.	177	verjaagd.	50
Kennisse Gods, is onveranderlyk.	190	Koninglyke heerschappye.	78
Kennisse van een zaak, hoe toegaad.	184	Koningryks angsten afgebeeld.	78
Kennisse van zich zelven.	149	Konst, wanneer te vergeefs werkt.	175
Kennisse, welke de hoogste.	181	Konst-gepoog der natuur.	103
Ken-teken der Genees-meesters.	122	Konstenaar vergeleeken.	144
Ken-tekenen, wat vertoonen.	175	Konst-stuk Gods kan niet begrepen worden	152
Ken-zaaden in verscheidene zelfstandigheden.	180	Kort-begryp der gelukzaamheid.	89, 98
Kerken, die God gewyd zyn, in brand steeken.	16	Kostelyken huis-raad.	47
Kerker, voor wien.	140	Kracht, <i>ziet</i> Gewoonte, en kracht der ziel-ontsteltensisse.	enz.
Kerk-roof valschelyk tegen Boëthius ingebracht.	17	Kracht Gods maakt kwaad, goed	151
Kinderen te derven is een gelukkig ongeluk.	83	Kracht der hemellingen.	164
Kinderen.	40	Kracht der natuure.	69
Kittelen der ziel.	68	Kracht der Staat-bedieningen.	74
Klagte van Boëthius beweegd de Wysgeerte niet.	20	Kracht van het goed.	119
Kleederen.	46	Krachten der Vroomen.	122
Kleederen der Wysgeerte.	3	Krachten zyn by de-booswichten niet.	123
Kleed der Wysgeerte door wien gescheurd	8	Krachtige bestiering, en lieflyke schikkinge.	109
Klein-zerigste zyn de gelukkigge.	41	Krachtige genees-middelen	22
Knaaging van het gewisse.	151	Kranken by de Genees-meesters.	138
Komen, en gaan met de rykdommen, <i>enz.</i> is 't recht van de fortuin.	33	Krankheid der zinnen door de Voorzienigheid geneezen.	150
Konigastus.	12	Krankheid gekend ontdekt de herstelling.	25
Koning der Perffen gevangen van Paulus Enulius.	34	Krezus, Koning van Lydien.	34.
Koning te Veronen.	15	Krezus op een brand-stapel verlost.	34
Koning van Lydien, Krezus, en zyn wedervaaren.	34	Kryghsheld vergeleeken.	156
Konings lof uitgesproken door Boëthius.	37	Kroon tot belooning.	127
Koningen ellendig geworden.	77	Krop zweer.	74
Koningen gunstelingen.	78	Kruiden, en boomen spruiten voort na hunnen aart.	102
Koningen, waarom uit Rome		Kwaad doen doet den menschen-aart verliezen.	129
		Kwaad doen kunnen de menschen.	

B L A D W Y Z E R.

ſchen.	124
Kwaad, en goed is tegenſtrydig.	119
Kwaadin een vat aan de drem- pel van de Kerk van Jupiter.	34
Kwaad is by God niet.	110
Kwaad is niets.	110
Kwaad lyden is ſtraffe lyden.	128
Kwaad ongeſtraft.	116
Kwaad op kwaad.	134
Kwaad werd by de Godloozen zelfs niet geliefd.	146
Kwaad werd goed gemaakt, en waar door.	151
Kwaad te kunnen doen is't el- lendigſte.	132
Kwaad te willen is ellendig.	132
Kwaad te willen, waar van daan komt.	15
Kwaad werd nergens gevonden.	152
Kwaaddoenders moeten haar Rechters pryzen.	138
Kwaaddoenders, hoe zy haar ongeluk kunnen ongaan.	132
Kwaaden krygen ſchanden door eer ampten.	75
Kwaade menſchen wanneer niet kunnen kwaad zyn.	120
Kwyning, een ziekte des lich- chaams.	138, 139

L

L aatſte dag des leevens, wat te wege brengt.	37
Laſthenigheid beſtraft.	40
Landen verſchillen in zeden, en grond-wetten.	56
Landgenooten zyn genoeg om iemand's roem uit te galmen.	56
Langduurigheid der menſchly- ke zaaken waar van ahangd.	104

Langduurigheid werd in geen roem gevonden.	56
Laſter-klap ſehend de Wyſgeer- te in de zaaken van Boëthius.	100
Leden van de gelukzaligheid verworpen.	97
Leden verband.	45
Leden verſchillen van malkan- deren.	97
Leed gaad de lyders in't herte.	35
Leeraarſſe aller deugden.	7
Leerleſſen, en zeden.	17
Leeven afgelegd.	43
Leeven der menſchen in de Tyd.	184
Leeven, en bedryf van Boëthius.	36
Leevenlooze dingen vereiſchen ieder het zyne.	103
Leevens behoudenis is de voor- naamſte zorg der menſchen	39
Leevens-perk, wat het langduu- rigſte heeft.	132
Leevens-tooneel.	37
Leevens-warmte.	26
Leeuwen-hert, in wien bevon- den.	129
Lente-bloemen.	45
Leſſe van Plato.	111
Lichchaam aangeſchouwd.	50
Lichchaam, en ziel geſcheiden.	101
Lichchaam, en ziel vereenigd.	101
Lichchaamelyke welluſten, wat inhebben.	82
Lichchaamen der Vroomen werden door de deugd be- ſchud.	149
Lichchaamen, en haar ontdek- king.	180
Lichchaamen kunnen beter ge- oordeeld werden, als de zie- len.	147
O 2	Lich-

B L A D W Y Z E R.

Lichchaams goederen, waarin te stellen.	67	werden.	157
Lichchaams last.	106	Lukanus, de Dichter.	143
Lichchaams ziekte is een kwyning.	138, 139	Luk-godin, en Fortuin is de zelve.	29
Licht, <i>ziet</i> Glans van waarheids licht.		Luk-godin, en haar eigenschappen beſchreeven.	29
Licht der waarheid hoe verduisterd.	136	Luk-godin geeft geen loon na verdienſten.	22
Lichtvaardigheid is in 't gebied der Voorzienigheid niet.	151	Luk-godin is blind, en vleid.	30
Lyden, en doen van ongelyk.	137	Luk-godin ontleend wiſpreuken gehaald uit de geheimeniffen der Wysheid.	29
Lydende menſchen, wat haar geſchied.	35	Luk-godin ontmomd.	60
Lyder vergenoegd.	137	Luk-godin ſchaaïnd zich nergens over.	13
Lydien, <i>ziet</i> Krezus, Koning van Lydien.	34	Luk-godin toond haare ſtandvaſtigheid in het veranderen.	30
Liefde tot gerechtigheid.	13	Luk-godin vleidende is een onfeilbaar teken van toekomende rampen.	31
Liefde tot het kwaad is zelfs niet by de Godloozen.	146	Luk-godinne, wanneer zy den menſche goed deed.	60
Liefkoozen van de Lukgodinne is verleiden.	29	Luk-godin was niet meer, zo zy vaſt ſtond.	30
Lyf-togt-bezorger.	76	Luk-godin wegvliedende baard ſmerten.	30
Lyk, vergeleeken.	123	Luk-godin woed wreedelyk.	10
Links.	84	Luk-godins aanspraak aan Boerhius.	32, 33, 34
Locht.	104	Lust, <i>ziet</i> Zucht, en lust tot den eerſten voorſpoed, enz.	
Lof, hoe afgemeeten moet werden.	80		
Loftuitingen des naams, hoe te bevorderen.	56		
Loon, hoe kan verkreegen werden.	136		
Loon kan de Vroomen niet gegeven werden zonder Vrye Wille.	170		
Loon na werken.	164		
Loon voor de Vroomen.	142		
Loopbaan vergeleeken.	126		
Looze voſſen, welke die zyn.	129		
Loſſe giſſinge.	183		
Lot in 't ongelyk den Vroomen, en Godloozen toegevoegd	140		
Lot is wiſſigſt vallig.	16		
Lot gevallen moeten ondergaan			

M

M. Tullius, en zyn ontleeding der vodizegginge.

173
Maagſchap, en haar waardigſte zoorte.

36
Maan, *ziet* Zon, en maan.

Maate geſteld aan alle dingen.

190

Magt

B L A D W Y Z E R.

Magt der Godloozen, waar van doan. 124	werd door de deugd. 129
Magt, en genoegzaamheid is een, en 't zelfde 87	Mensch, hoe laag nedergeflooten werd door de ondeugd. 129
Magt, en Wil zyn twe middel- len om iets uit te voeren. 119	Mensch is niet buiten Gods zorg 24
Magt, gesteld onder wenschlyke dingen. 125	Mensch, wat hy is. 25
Magt is niet van nooden voor dien niets ontbreekt. 86	Mensch werd door dwaaling tot het valsche goed gebragt. 66
Magt is wenschlyk. 125	Mensch werd verward door de onkunde van zich zelfs. 25
Magt kan niet beletten, dat een ander iemand doet, 't geen hy anderen doet. 51	Menschen-aart. 47
Magt om goeden te oeffenen. 131	Menschen-aart werd verlooren door kwaad doen. 129
Magt om kwaad te doen, van wat aart. 132	Menschen betrachtingespoed tot de gelukzaligheid. 120
Magt om kwaaden te plaagen. 131	Menschen, en der zielen vry- heid aangewezen. 164
Magt om te straffen. 131	Menschen, en haar onderhande- ling met God. 171
Magtiger beroofd een onmagti- ger. 73	Menschen, en haar voornaam- ste zorg. 39
Majesteit gekwetst. 14	Menschen hebben geen onfeil- baar oordeel. 147
Man moedige woorden. 29	Menschen, hoe leeven in de Tyd. 184
Markus Tullius. 55	Menschen hoord niets verau- derlyks toe. 45
Mededeelzaamheid, hoe te ver- staan 96	Menschen kunnen kwaad doen. 124
Mededogenheid aangepreezen. 139	Menschen onverzaadelyke heb- lust. 33
Mededogenheid der Richters, hoe behoorde te zyn. 138	Menschen vereeniging met het Opper-wezen. 171
Meesterle van Boethius. 14	Menschen vernuft, en des zelfs onvermogen. 173
Men geniet, noch verliest iets heerlyks doot de Luk godin- ne. 29	Menschen verstand kan Gods Konst-stuk niet uitspreken. 100
't Mennen van een vier-gespan. 175	Menschen - ziel - bewegingen hoe gedwongen. 163
Mensch aangemerkt. 177	Menschen zielen is een lust tot het waare goed ingetochten. 66
Mensch by een dronkaart ver- gelezen. 68	Menschen zielen zyn onsterfelyk. 42.
Mensch, en zyn beschryving 178	O 3
Mensch, en zyn zwaiheid. 50	Men-
Mensch, hoe hoog verheven	

B L A D W Y Z E R.

Menschen zyn niet almachtig.	124	Misverstand.	48
Menschlyk begryp moet zich de Godlyke Wysheid onderwerpen	182	Mogendheid, en waardigheden.	50
Menschlyk gelaat.	101	Mogendheid geeft een ongeruft leeven.	78
Menschlyk geslacht boven alles verheven.	47	Mogendheid in verderf gestord.	151
Menschlyk geslacht, hoe haast ten einde kan komen.	171	Mogendheid maakt niemand zich zelfs magtig.	52
Menschlyke dwaalinge scheid het Eenvoudige, en het Ondeelbaare.	86	Mogendheid verkooren voor het hoogste goed.	66
Menschlyke gelukzaligheid afgescheit.	68	Mogendheid word niet verkreegen door heerschappye.	86
Menschlyke gissinge.	169	Muizen in een gelykenis.	50
Menschlyke reden, omtrent de Voorzienigheid.	182		
Menschlyke verdorvenheid.	88	N	
Menschlyke zaaken, en haar langduurigheid, van waar afhangd.	104	N Aakt in de waereld.	32
Menschlykheid verlooren.	129	Naam, <i>ziet</i> Goede naam.	
Middel om tot het hoogste goed te geraaken.	121	Naam, die valscli is, aan din-gen gegeven.	53
Middel van herstelling word ontdekt door de aart der krankheid.	25	Naam, en roem te verbreiden, hoe verre gaat.	55
Middelen om iets uitte voeren.	119	Naam van adel.	81
Middel-punts beweging.	145	Naam van de deugd.	157
Middel-weg, waarom in te slaan.	157	Naam wegens verdiensten.	54
Mildaadigheid maakt vermaard.	44	Naamen van de gelukzaligheid zyn verscheiden, maar haar wezen een.	88
Mildaadigheids zegepraal.	37	Naams loftuitingen hoe te bevorderen.	56
Min volmaakt is laater, als 't Volmaakte.	94	Naams verbreiding, wat vereischt.	80
Misbruik der tonge.	129	Naarftigheid der natuut, in 't vermenigvuldigen der teelzaaden.	103
Misdaad der menschen.	48	Nader beschryving van het Geval.	162
Misdaad, en haar ziekte verdreeven.	138	Nabootzing van het veranderlyke leeven.	186
Misdaadigen te haaten.	138	Natuur, <i>ziet</i> God, eene van natuut.	
Misdaaden blyven nooit ongestraft.	117	Natuur, <i>ziet</i> Einde, en doelwit der natuut.	
Misnoegen is ook by de gelukkigste.	40	Natuur der gedaantens by de Ouden.	161
		Natuur, en aart der Luk-godin wydloopig beschreeven.	30
		Na	

B L A D W Y Z E R.

Natuur, en weetenschap Gods ontdekt.	134	goed.	93
Natuur geheimen.	11	Niemand met zyn staat te vreden.	40
Natuur-geheimen ontzwahtelen.	142	Niemand werd door mogendheid zich zelfs magtig gemaakt	52
Natuur heeft zeer licht genoeg.	74	Niemand zo gelukkig, dat hy nooit misnoegd zy.	40
Natuur is geneegen tot de voortreeling.	104	Niets heeft een mensch, waar over hy de fortuin behoeft te verklaagen.	32
Natuur is voortreedende.	122	Niets is onmogelyk voor de Almagtige.	110
Natuur-kunde van Aristoteles.	161	Niets onbedachts kan 'er geschieden.	160
Natuur-schikkinge door wien bestierd werd.	107	Niets te behoeven is Goed te verkiezen tothet hoogste.	66
Natuur schrikt voor de dood.	104	Niets te ontbeeren, heeft geen magt van nooden.	86
Natuur verzorgd ieder zynen eisch.	102	Niets vermag tegen God.	109
Natuur, waar mede te vreden.	46	Niets uit niet.	161
Natuurlyk gebruik is magtiger, dan der zelve ontbeering.	121	Niets wederstreefd God.	109
Natuurlyk middel der deugden.	121	Niets zo lief, als ieder zich zelfs.	42
Natuurlyke neiging, waar na tracht.	109	Nonius, de Rechter, van Karallus gehoord.	74
Natuurlyke reden heeft oordeel.	163	Nood-dwang der menschenziel-bewegingen.	163
Natuurlyke werkingen.	104	Nood lot, en Voorzienigheid hangen aan een.	144
Natuurlyke zaaken by de Voorzienigheid vergeleeken.	167	Nood-lot hangt af van de Voorzienigheid.	145
Natuurs genoeg.	45	Nood lot, hoe zich heeft tot de Voorzienigheid.	145, 146
Natuurs konst gepoog.	103	Nood-lot is oorspronklyk uit de Voorzienigheid	144
Natuurs naartigheid in 't vermenigvuldigen der Teel zaaden.	103	Nood-lot nader beschreeven.	144
Neiderdaalen, ziet Ophlimmen, en nederdaalen		Nood lot, waar in bestaat.	143
Neiginge, die aangebooren is.	74	Nood-schikkinge, die zamengethaeld is.	103
Nero dood Seneka.	79	Nood-schiklyke ordening.	148,
Nevelen van droefheid verdreeven.	7		152
Nevelen van onisteltenissen verhinderen het begryp.	26	Noodzaaklyk, en vry van nood-dwang.	190
Niemand lochend het opperste		Noodzaaklyk, wat is.	188
		Noodzaaklykheid, de welke cen-	
		O 4	vouw-

B L A D W Y Z E R.

voudig is. 189
 Noodzaaklykheid is twederly. 138
 Noodzaaklykheid onder voor-
 waarden. 139
 Noodzaaklykheid van het ge-
 schieden der dingen. 163
 Noodzaaklykheid werd niet
 veroorzaakt door de Voor-
 zienigheid. 174
 Nut der menschen. 138
 Nut is goed , en goed is nut.
 155

O

Oeffening der goeden. 151
 Oeffening der vroomen. 155
 Olyfant te overtreffen. 84
 Omloop van 't uiterste is de
 grootste 145
 Omzwaay van het draaijend rad
 kan niet gesluit werden. 31
 Onbedachte beweeging. 160
 Onbedachts kan 'er niets ge-
 fchieden. 160
 Onbelaaden reiziger. 48
 Onbeweeglykheid van 't mid-
 del-punt. 145
 Onbillykheid. 135
 Ondeelbaare, *ziet* 't Eenvouw-
 dige, en 't ondeelbaare.
 Onderdeelen. 96
 Onderhandeling der menschen
 met God. 171
 Onderscheid tusschen tydlyk, en
 eeuwig. 135
 Onderfelukking, en haar re-
 den. 140
 Onderste boven. 34
 Ondeugd, hoe laag den mensch
 nederstoort. 129
 Onedel g. slacht. 40
 Oneindig, en eindig vergelee-
 ken 57
 Oneindige geduurzaamheid kan
 by geen getal van jaaren ver-

geleeken werden. 56, 57
 Onfeilbaar oordeel is by de men-
 schen niet. 147
 Onfeilbaaren bron-ader. 169
 Ongebondenheid, en strafloos-
 heid. 136
 Ongedwongen uitkomst. 176
 Ongelyk, *ziet* Geleeden onge-
 lyk.
 Ongelyk gedaan aan de Schep-
 per. 47
 Ongelyk ontfangen. 137
 Ongelyk te doen is ongelukki-
 ger, dante lyden. 137
 Ongeluk, *ziet* Gelukkig onge-
 luk.
 Ongeluk door goed verlicht.
 134
 Ongeluk, hoe van de kwaad-
 doenders onrgaan word 132
 Ongeluk komt uit onmagt.
 78
 Ongeluk maakt vyand, dien het
 geluk vriend hadde gemaakt.
 79
 Ongeluk moet niet beklaagd
 werden, als men het aller-
 beste geniet. 39
 Ongeluk wedervwaard den God-
 loozen 117
 Ongeluk, welke het grootste
 is. 58
 Ongelukken, en ellendigheden
 wedervaaren den Godloozen
 in menigte. 132
 Ongelukkig zyn de strafwaar-
 digen. 137
 Ongelukkigen, hoe gelukkig.
 134.
 Ongelukkigen verliezen aller-
 eerst haar goede naam. 18
 Ongelukkigsten, wanneer de
 booze menschen zyn 132
 Ongeluft leeven komt voort
 uit de mogendheid. 78
 Ongemait kwaad. 116
 Ongeval komt den besten niet
 over

B L A D W Y Z E R.

over.	146	Onvolmaakt, <i>ziet</i> 't Valsche, en	
Onkunde van zich zelfs verward		onvolmaakte goed.	
den mensch.	25	Onvolmaakt kan 't hoogst niet	
Onmagt der Godloozen, hoe		zyn.	95
groot zich op doet	122	Onvolmaakte gelukzaligheid	
Onmagt maakt ongeluk.	78	geeft te kennen, dat 'er een	
Onnatuurlykheid van Gods re-		volmaakte is.	93
geering.	148	Onvolmaakiheid bestaat in	
Onordenlykheid is 'er in Gods		mangel van volmaakiheid.	93
huishoudinge niet.	116	Onvolmaakiheid moet ergens	
Onrechtvaardige vergiffenis	134	vandaan komen.	93
Onrechtvaardige verwarringen.		Onweetenheid.	41
140		Onweetenheid, <i>ziet</i> Blinde on-	
Onreine slyk is de wenteling		weetenheid.	
der Godloosheid.	126	Onwrikbaare gronden.	155
Ontterflyke ziel.	132	Onzekerheid.	176
Ontterflykheid des skaams, hoe		Oog bekoord.	45
iedel.	56	Oogen der Wysgeerte.	2
Onbeeren, <i>ziet</i> Niets te ont-		Oogen van Boethius afgedoogd	
beeren.		door de Wysgeerte	6
Ontbeering van 't natuurlyk ge-		Oogenblik by tien duizend jaa-	
bruik is onmagt.	121	ren vergeleeken.	56
't Ontdekken der lichchaamen.		Oordeel, dat onfeilbaar is, werd	
180		by de menschen niet gevon-	
Ontdekking van de Goddely-		den.	147
ke natuur, en weetenchap.		Oordeel der menschen.	135
184		Oordeel des gemeene mans.	156
Ontleding der Voorzeggingen.		Oordeel, en Wil der hemellingen	
113		164	
Onstelenis <i>ziet</i> Ziekte der on-		Oordel, hoe de dingen begrypt.	
stelenis.		186	
Onstelenissen, <i>ziet</i> Nevelen van		Oordeel, hoe geschied.	179
onstelenissen.		Oordeel is by de natuurlyke re-	
Ontzachielen der natuur-ge-		den.	163
heimenissen	142	Oordeel van Kato.	184
Onveranderlyke kennisse Gods.		Oordeel, wat voor een werk is.	
190		179	
Onverganklykheid der eeuw-		Oordeelen der menschen ver-	
heid.	57	keelen.	147
Onvermvdelyke ordening	162	Oorsprong aller dingen is 't	
Onvermogen der Godloozen.		hoogste goed van zich zelve.	
122		15	
Onvermogen van 't menschen		Oorsprong der dingen waar van	
vermogen.	173	daan.	91
Onverwintlyk in pynlijdingen.	155	Oorsprong werd van geen ding	
Onverzaadelyke heb-lust der		overreir.	95
menschen.	33	Oorzaak buiten verwachting	161
		Oor-	

B L A D W Y Z E R.

Oorzaak , die werkzaam is. 161
 Oorzaak van droefheid baard
 oorzaak van gerustheid. 30
 Oorzaak van 't gewenschte ,
 welke is. 98
 Oorzaaken , *ziet* Gedaante , en
 oorzaaken van de gewaande
 gelukzaligheid.
 Oorzaaken in haar zamenvloei-
 jing , van waar die afhangen.
 162
 Oorzaaken van duisterheid. 173
 Oorzaaken van ziekte , en dood
 zelfs. 25
 Opgang van de Zon , en een
 wandelaar. 188
 Ophelderen der redenen. 142
 Opheldering der verwondering.
 142
 Opilio , een van de beschuldigi-
 gers van Boëthius. 13
 Opklimmen , en nederdaalen
 is 't spel van de fortuin. 34
 Oplossing niet voor goed ge-
 keurd. 166
 Opper-bewind der Vroomen.
 149
 Opper-geluk , en des zelfs grond.
 41
 Opper-Heer , en Koning , eenig
 in getal , beheerscht het rechte
 vaderland. 21
 Opper-magt-schendig den Raad
 van Rome valschelyk aange-
 wreeven. 15
 Opperste goed is de zaligheid.
 97
 Opperste goed van alles is God.
 93
 Opperste goed werd van niemand
 gelochend. 93
 Opperste Waarheid. 164
 Opperste Wysheid , endes zelfs
 Eenvoudigheid. 183
 Opper-wezen , en des zelfs ver-
 eeniging met den mensch.
 171

Opper-wezen , en wie daar naast
 aangehecht zyn. 145
 Optellinge van Zin - twisten.
 142
 Ordening , *ziet* Hemelordening.
 Ordening der Voorzienigheid ,
 die onvermydelyk is. 162
 Ordening , die noodschiklyk is.
 148 , 152
 Ordening , die zeker is. 151
 Ouden , en haar gevoelen om-
 trent de natuur der gedaau-
 rens. 161
 Overdaad , wat baard. 46
 Overgang van de gewaande , tot
 de waare gelukzaligheid. 89
 Overgeeeving , aan de Rechters.
 138
 Overheerde Landzaaten verde-
 digd. 12
 Overredende , *ziet* Zoet-o-
 verredende. 29
 Overtuigde moeten verweezen
 worden , en geen andere. 16
 Overvloedige rykdommen ,
 waarom gezocht werden. 66

P

P. en T , wat betekenen. 3
 Paardte beryden om de gezond-
 heid. 98
 Paden zyn verscheiden om tot
 de gelukzaligheid te komen.
 67
 Papinianus werd omgebracht
 door Antoninus. 79
 Parmenides aangerokken. 111
 Parthen. 55
 Paulinus gerukt uit de kaaken
 der Hot-honden. 12
 Paulus Emilius beschreid het
 ongeluk van de Koning der
 Perlen. 34
 Perlen Koning gevangen. 34
 Pyniging der straffen. 138
 Py-

B L A D W Y Z E R.

Tynigingen tot een deugd ge- maakt. 51	Raads-lieden zyn de zoonen van Boethius geweest. 37
Pythagoras, en zyn Gedenk- spreuken. 17	Rad van de tortuin, hoe is. 33
Plaag, <i>ziet</i> Hardste plaag.	Rampen in de dwaal-wegen aangeetoond. 83
Plaag, welkedschaadelykste is. 79	Rampspoeds grootste ongeluk. 38
Plaagenvoorde Godloozen. 192	Ravennen, een Stad. 13
Plaagen werden den Godloo- zen toegelegd. 192	't Rechr beset van 's waerlds bester geetr krachten tother- sielinge. 25
Plaats, en ryd is verbonden aan de Voorzienigheid. 162	't Recht werd gehandhaafd door de Vryheid van 't geweeten. 11
Plato, <i>ziet</i> Aristoteles, en Pla- to. 4	Rechter, <i>ziet</i> Richter.
Plato en zyn gevoelen. 106	Rechtmaatig geschied alles. 140, 141
Plato, en zyn gevoelen om- trent de ziel. 172	Rechtmatigheid te gehoorzaa- men, wat is. 21
Plato, en zyn zeggen. 136	Rechts-gedingen. 73
Plato, hoe de waereld begreep. 185	Rechtvaardige straffe. 134
Plato leerd ons God te bidden. 90	Rechtvaardigheid. 135
Platoos gevoelen omtrent de ziel na de dood. 135	Rechtvaardigheid is een goed. 135
Platoos gevoelen omtrent het vermogen. 125	Recht-zaaken vereischen be- kentenisse van de aanklaage- ren. 14
Platoos leermeester is geweest Sokrates. 8	Redelyk bestier. 23
Platoos lesse. 111	Redelykdier, wanneergenaamd. 101
Platoos Wis-spreuk. 11	Redelyk schepsel heeft een oor- deel. 163
Pleit bedingers, hoe handelen. 138	Reden der menschen dikwyls doolende. 94
Plicht der edel-lieden. 81	Reden der menschen omtrent de Voorzienigheid. 182
Plicht der Wysgeerte. 142	Reden der ondersaeking on- bekend. 140
Plicht, hoe bevorderd. 113	Reden, die doorstaad. 135
Plichters doorryten. 16	Reden, en haar aanmerkinge. 177
Pryzen zonder oorzaak. 80	Reden gaad boven inbeelding, en ziinnen. 182
Ptolomeus beschryft de klein- heid des waerlds. 54	Reden heeft het meeste gelyk in Twist redenen. 182
	Reden-kring. 110
	Reden uitroepen. 21
	Reden, waarom boos-wichten niet

R

Raad van Romen handeld
waarlyk met Boethius. 15
Raad van Romen is eenstem-
mig tegen Boethiusen kwaad-
de. 15

B L A D W Y Z E R.

niet behoeven gevreesd te wer-		ter nadeelig.	48
den.	9	Rykdommen mispreezen.	44
Reden, waarom de waan der		Ryken ontbreekt altyd iets	72
menschen valsch is.	86	Roem, beschreeven door de	
Reden, waarom Voor-, en Te-		Treur-dichter	80
gen-spoed altyd goed is.	157	Roem, by wien gezocht.	54
Reden, wien eigen.	181	Roem, door Landgenooten al-	
Redenen opgehelderd.	142	leen uitgegalmd.	56
Redenen, waarom geen ver-		Roem gantsch niets by de eeu-	
ganklyk goed te achten zy.		wigheid.	5
44. 45. 46.		Roem kan geen langduurigheid	
Rederyk-konst.	52	maaken.	56
Rederyk-konst is zoet overre-		Roem maakt geen vermaard-	
denende.	29	heid.	86
Rederyk-konst volgt op de		Roem van vernuft, en welspree-	
grond-stellingen van de Wyf-		kendheid gegeven aan Boë-	
geerte.	29	thius.	37
Regulus in ketenen.	51	Roemruchtigheid, bedriechlyk,	
Regulus verwind de Kartaginen-		en lasterlyk.	80
zers.	51	Roemruchtigheid komt van zich	
Reiziger onbelaaden.	48	zelve.	87
Reuzen bestormen den hemel.		Roemruchtigheid verkooren	
110		voor 't hoogste goed.	67
Richter, die al-ziende is.	192	Roemwaardige is by de meeste	
Richter, wanneer niet van noo-		menschen onberoemd.	81
den.	136	Roer der waereld.	107
Richters mededogenheid ge-		Roer van de bestieringe der wae-	
plaatt.	138	reld, welke.	24
Ryden te paard om de gezond-		Romeinen, en haar naam.	55
heid.	98	Romen, en haar Burgermee-	
Ryk, waar in ieder een leefd.		steren.	50
34		Romen, en haar Koningen.	
Ryks-magt is geen oorsprong		50	
van gelukzaligheid.	77	Romens Vryheid gehoopt.	14
Ryks-teugel van 't waare va-		Roomsche Raad beticht, en be-	
derland, welke die is.	21	houwden.	14
Rykdom, hoe te achten.	44		
Rykdom kan geen behoefte			
wegneemen.	72		
Rykdom vult geen heb-lust.			
52			
Rykdommen, ziet Overvloede			
rige rykdommen.			
Rykdommen, eer ampten, enz.			
komen, en gaan met de for-			
tuin.	33		
Rykdommen, hunnen bezit-			

S

Schaadelyke plaag.	79
Schatten.	40
Schatten, die de diebaatste zyn.	
61	
Schatten gaan niet over zonder	
behoefig te maaken.	44
Schatten geeven geen genoeg-	
zaamheid.	86

Schat

B L A D W Y Z E R.

Schat-voogd van Kampainen.	Schrik voor de straffen.	133
12	Schrik-dier Hydra.	142
Scheiden van ziel, en lichehaam.	Schrik-dieren.	151
101	Schuim der boeven.	18, 52
Scheiding van 't Eenvoudige, en	Schuld-looze huis-geheimen.	
't ondeelbaare.	17	.
Schellen toon.	Seneka.	3
Schend-daaden, hoe veriedeld	Seneka werd gedood van Nero.	
werden.	79	
Schend-daaden komen niet tot	Seneka wilde zyn goedaan Ne-	
de gelukzaligheid.	ro maaken.	79
Schepper,, ongelyk aangedaan.	Sieraad der akkerlanden	45
47	Sieraad ontvallen.	40
Schepfel, dat redelyk is, heeft	Sieraad van een vroom gemoed.	
oordeel.	127	
Schepfel na Gods gelykenisse.	Sietlyke kleederen.	46
12	Symmachus, Schoonvader van	
Schepfel, verkeerd opgevat	Boethius, beschreeven.	17,
Schielijke verandering van zaa-	39	
ken, hoe geschied.	Siereenen, ziet verderf-zoets	
Schigrig oogen-blik rukt den	Siereenen.	
mentel zelfs weg.	Slaap-zucht is de gemeene	
Schikkinge, en haar beheer-	ziekte der misleide zielen.	
sching	6	
Schikkinge van de ziel tot de	Slaaverny, wanneer zy de uiter-	
deugd.	ste is.	164
Schikkinge, wat beweegd.	Slag-regen behouwd Ktezus, op	
Schikkinge, wat verwekt.	de branditapel.	34
Schoon in schyn zyn de woor-	Sleep van dienst-booden.	46
den van de Luk-godinne.	Slot-reden, hoe geteld moet zyn	
35	133	
Schoonheid, die wenschlyk is.	Smerten over geleeden on-	
46	gelyk baaren vergeetinge.	
Schoonheid, en haar glans.	116	
Schoonheid in de eeraampfen	Smerten zyn vruchten van	
hoe te waardeeren.	de wegvliedende Lux godin-	
Schoonvaders van Boethius,	ne.	30
hoedanigemannen.	Smetten der zonde.	1, 3
Schone, en keet dergewassen.	Snelle, en zyn snelheid vergelee-	
103	ken.	52
Schout-ampt, hoe veranderd.	Snoodste vald de overvloed	
76.	meest toe.	52
Schryvers, en haar gebrek	Sokrates, en zyn gevoelen.	
56	14	
Schuyften, en schryvers vergaan.	Sokrates, leer-meester van Plato.	
56	8	

B L A D W Y Z E R.

Sokrates vergeeven.	8	achtige , en het volmaakte	
Sokrates zonder schuldgedood.	8	goed niet ontfangen.	90
Soranus.	8	Stervelingen trachten alletot de	
Spel van defortuin , waar in		gelukzaligheid te geraaken.	66
bestaad.	34	Stier te boven gaan.	84
Spyze te verteeren.	104	Stilte der zee.	45
Spreek , <i>ziet</i> Gedenk-spreek.		Stil-zwygen , <i>ziet</i> Zedig stil-	
Spreek , die aanmerklyk is	15	zwygen , <i>enz.</i>	
Spot toegebracht aan een ge-		Stofre , die veele vertwyffelin-	
waande Wytgeer.	57	gen baard.	142
Spring-ader van alle goederen.	92	Stoifen , dewelke vloeibaar zyn.	104
Spring-ader der Voorzienigheid.	162	Stöyken.	3
Spring-vloed der gemoedren ,		Storm beloopt den mensch.	40
wanneer geschied.	29	Storm der reuzen op den he-	
Staat-bedieningen , wat kracht.		mel.	110
die hebben.	74	Straffe der boofwichten , wat	
Staat-bewind , aan wien be-		mede brengd.	133
hoorde aan bevoolente wer-		Straffe der Godloozen.	128
den.	11	Straffe der Godloozen , hoe ver-	
Staat der menschen in haar ge-		minderd kondewerden.	131
boorte.	32	Straffe , en belooning loopt	
Staat van Boëthius , heerlyk.	36,	rechtdraads tegen een.	128
37		Straffe , hoe die den Godloo-	
Staat van Boëthius , nazyn von-		zen niet overkoind.	116
nis , beschreeven.	18	Straffe is het goed der boofwich-	
Sraat van 'r Godlyk wezen.	184	ten	134
Staat , wanneer gelukkig.	11	Straffe komd den Godloozen	
Stad der Wysheid , haar wetten,		niet over zonder Vrye Wil.	
en zeden.	21	170	
Standvastigheid der Luk-godinne		Straffe lyden , is kwaad lyden.	
bestaad in het veranderen.	30	128	
Steenen , en haare beschryving.	103	Straffe voor weldaaden ontfan-	
Steenen trekkenden mensch tot		gen.	18
verwondering.	45	Straffen den goeden overgeko-	
Steenen , wat in hebben.	45	men.	140
Stem vervuld veeler ooren te		Straffen der Godloozen , wat uit-	
gelyk.	44	werken.	150
Sterke , en zyn sterkte verge-		Straffen na de dood.	130
leeken.	52	Straffen voor de ziel.	135
Sterren , hemel , zon , en maan.	45	Strafloosheid der boofwichten.	134
Stervelingen kunnen het waar-		Strafloosheid , en ongebonden-	
		heid.	136
		Strafloosheid is de hardste plaag	
		der Godloozen.	135
		Straf-	

B L A D W Y Z E R.

Strafwaardigen zyn ongelukkig.

137

Strenming der Wil in 't voort-
teelen. 104

Stryd tegen de lotgevallen. 157

Strydigheid tusſchen de Voorzie-
nigheid, en de Vrye Wil. 165

T.

T. *ziet P.* en T. wat bedui-
den. 3

Taaſy geduld moet men oeffe-
nen in 't voorhof der fortuin.

31

Teel-zaaden, en haar vermenig-
vuldiging van de natuurnaar-
ſtiglyk bezorgd. 103

't Tegendeel openbaard de ge-
lukzaligheid. 65

Tegen-, en voor-ſpoed altyd
goed. 155

Tegen-, en voor-ſpoed, waartoe
ſtrekken. 155

Tegen-ſpoed beter, dan voor-
ſpoed. 60

Tegen-ſpoed, en des zelfs on-
draaglykſte laſt. 18

Tegen-ſpoed, hoe van aart. 60

Tegen-ſpoed onderwyld, en
voor-ſpoed misleid. 60

Tegen ſpoed, wat uitwerken
kan. 149

Tegenſpoedigen, hoe zyn. 60

Tegenſtydig lot Vroomen, en
Godloozen toegevoegd. 140

Tegenſtrydige dingen. 52

Tegenſtrydigheden worden niet
vermengd. 52

Tegenwerpinge beantwoord.
188.

Tegenwoordigheid in recht-zaa-
ken. 16

Teken van rampen, wat is
31.

Tyd, en der menſchen leeven.

184

Tyd, en plaats is door de Voor-
zienigheid beſtenid. 162

Tyd kan niet eeuwig gerekend
worden. 184

Tydelyk, en eeuwig, onderſchei-
den. 185

'Tydelyke goederen, en haar be-
zit. 40

't Tydelyke vergeeeken by de
eeuwigheid. 184

Tyd-loop, die geduurzaam is.
185

Tyger voorby te ſtreeven. 84

Tyran een vry-geboorne pyni-
gende, wat hem wederveroer.

51.

Tireſias, en zyn beſpottelyke
voorſpellinge. 169

Toegift gegeven. 96

Toegint voorgelteld. 110

Toegint wederom opgehield.
127

Toekomende dingen, en haar
uitſlag. 176

Toekomende dingen, alle van
God voorzien. 168

Toeval, *ziet* Hachlyk Toeval.

Toevallig, wat is. 161

Toevallige dingen. 37

Toevalligheid op een omge-
ſpaarden akker. 161

Tong afgebeeten, enz. 51

Tong, en haar misbruik. 129

Toomelooze dwaasheid ge-
naakt de waarburgt der Wys-
heid niet. 9

Tooneel-hoeren worden de
Zang-godinnen bygenaamd.

3

Toornigheid, van wat vruchten.
129

Top-punt der Opperſte Wys-
heid. 182

Top-pant des geluks van Boe-
thius 37

Treur-dichter beſchryfd deroem

80

Treur-

B L A D W Y Z E R.

Treut-klagte schriftelyk ontworpen.	2	Valschheid kan in 'de weetenschap niet zyn.	168
Treurspelen beschrijven de onbescheiden Luk-godinne, en haar rampen.	34	Vast te staan beneemd het wezen van de Luk-godin.	31
Triguilla, een geweldenaar.	2	Vaste zielen staat.	29
Trotsheid der Burgermeesteren van Romen beteugeld.	50	Vat met goed opgevuld.	34
Trouwloosheid der Luk-godinne.	30	Vat met kwaad opgevuld.	34
Tullius, <i>ziet</i> M. Tullius.		Veelvoudig, en wonderbaar bedrog der Luk-godinne.	29
Twee hoogste goederen kunnen niet zamen zyn.	95	't Veranderen is de standvastigheid der Lukgodinne.	30
Twe Vaten leggende aan de drempel Van Jupiters kerk.	34	Verandering in een wild dier, hoe geschied.	129
Twyfelachtigheid weggenoomen.	173	Verandering is niet in de voorzienigheid.	187
Twist over de Voorzienigheid is zeer oud.	173	Verandering van voorspoed, wat inheeft.	29

U. V.

V ader aller dingen aangeropen.	90	Verbetering der Godloozen.	155
Vader aller dingen, hoe die het hoogste goed bezit.	94	Verbreiding des naams, wat daar in vereischt werd.	80
Vader-beul kan een zoon niet zyn.	83	Verderf voor de mogendheid.	151
Vaderland.	108	Verderf-zoete Sirenen.	4
Vaderland.	117	Verdichte brieven.	14
Vaderland der wyzen, hoe gesteld.	21	Verdichtfel der reuzen.	110
Vaderland, 't welk het recht is, blyfd altyd.	20, 21	Verdiens van straf komt den Godloozen niet over zonder Vrye Wille.	170
Vader-looze Boëthius door de voortreflykste opgevoed.	35	Verdiens word niet gewikt, maar de uitkomst der zaken.	17
Vaeisjes van Parmenides.	111	Verdiens der Vroomen, en Godloozen aangewezen.	139
't Valsche, en onvolmaakte goed.	66	Verdiens aan 't Gemeenebest.	21
Valsche goed kend de mensch door dwaaling.	66	Verdorvenheid des meniche.	83
Valschenaam aan de dingengegeven.	53	Verdryven der ziekte der misdaad.	138
Valsche waan.	38	Vereeniging der menschen met het Opper-wezen.	171
Valschheid, <i>ziet</i> Eerlykheid, ofte valschheid, enz.		Vereeniging van alles geschied door	

B L A D W Y Z E R.

door EEN,	107	zogd.	103
Vereeniging van ziel, en lichaam.	101	Vermoogen beschreeven door Plato.	125
Verfoelÿkheid van een zogge.	129	Vermoogen der Godloozen op de deugdzaamen, hoe verregaad.	15
Verganklyk goed moet niet geacht werden	44.45.46	Vermoogen der Godloozen, wederlegd.	135
Vergeeten, wat men is, maakt een groote doolng.	25	Vermoogen is onkrachtig.	79
Vergif der Zang-godinnen.	4	Vernietiging der schend-daaden.	132
Vergiffenis, dewelke onrechtvaardig is, verklaard	134	Vernuft der menschen, en des zelfs onvermogen.	173
Verkeed gevoelen omtrent het schepsel.	185	Veronen, een Stad in Italien.	15
Verkeed oordeel der menschen.	148	Verr-zienigheid.	187
Verkeede gedachten.	26	Verscheiden begeerlykheden.	121
Verkeede inbeelding.	148	Verscheiden goed is 't waare goed niet.	100
Verkeede oorzaak van goed doen.	57	Verscheidene hulp-middelen.	147
Verkiezing der wille.	104	Verscheidene voorvallen den menschen voorgelegd.	149
Verkiezing van 't volk is schandelyk.	80	Verscheidene Zin-twitten.	142
Verkiyging van de genade Gods.	171	Verscheidenheid van oordeelen.	96
Verlaating van 't einde baard ontbeering van te zyn.	123	Verschillende gedachten omtrent het zoeken van 't hoogste goed.	69
Verlies van de deugd, wat voortbrengd.	129	Verschillende Godloosheden.	151
Verlies van menschen-aan, veroorzaakt door kwaad doen.	129	Verschillende goed, en goed.	95
Verlokkingen der uitmuntende verstanden	54	Verschillende werkingen.	101
Vermack vermocid niet.	160	Versmaadelyke geesten.	17
Vernaaardheid word van de menschen niet verkreegen door roem.	86	Verstand der menschen kan Gods konst stuk niet uitspreken.	152
Vermengde wyze om 't hoogste goed te bekomen.	67	Verstand, en des zelfs aanmerkinge.	177
Vermenging van geluk, en ongeluk.	149	Verstand, en des zelfs ziel-opslag.	178
Vermenging van tegen-strydigheden, hoe niet kangelchieden.	52	Verstand, wien eigen.	181
Vermenigvuldiging der Teelzaaden door de natuur ver-		Verstanden, die uitmunten, waar door verlokt.	54
		Verteering van spyze.	104
		Vertegenwoordiging.	187
		Vertwyfelingen in een stoffe.	142
		P	Ver-

B L A D W Y Z E R.

Vertoog , en optelling van de weldaadender Luk-godinne. 33	37	gen , hoe noodzaaklyk is. 167	167
Vertoog-perk.	37	Uitsteekendheid der menschen boven alle schepselen, aange- weezen.	45
Vervallen tot verkeerde ge- dachten, waar uit spruit.	26	Uitwerking van de Wil is een teken van vermogen.	119
Verwaandheid van een Wysgeer aartig beschimpt.	57	Uitwerking van 't geval, uitge- legd.	140
Verwarringe, die onrechtvaardig is.	140	Uitwerkingen van Gods Voor- zienigheid verklaard.	143
Verwe der Wysgeerte.	2	Uitwerkingen van het nood-lot, welke die zyn.	143
Verwekking der schikkinge. 146		Vlamme, en haar aart.	103
Verwilderer door voorspoed. 149		Vloeibaare stoffen.	104
Verwyzen van iemand, hoe toe- gaan moet.	16	Vlucht van Anaklagoras.	8
Verwondering.	140	Vluchten zonder oorzaak.	129
Verwondering der menschen o- ver steenen.	45	Voedsel der kruiden , en boo- men, waar van daan.	103
Verwondering over veele din- gen, wat in heeft.	45	Voedster aller deugden.	38
Verwondering over de verwon- dering der menschen.	45	Voedster van Boëthius.	7
Verwonderings opheldering ge- daan.	142	Voer-tuig der Wysgeerte.	117
Vyand in vrienden schyn is de schaadelykste plaag.	79	Voeten.	121
Vyanden werden verwekt door weldoen.	12	Vogel, wie die is.	129
Vier-gespan in 't mennem, ver- geleeken.	175	Vol bezit van een eind-looslee- ven.	185
't Uiterste van alles doet de grootste omloop.	145	Volkereu konnen niet alle. dooreenen beheerscht werden 78	
Uiterste slaverny, welke die is. 164		Volks gunst.	67
Uitkomst der zaaken werd by de meesten gewikt, maar niet de verdiensten.	17	Volks gunst, zonder oordeel. 81	
Uitkomst, die ongedwongen is. 176		Volks verkiesing is schandelyk voor de verkoorene.	80
Uitlegging van de eeuwigheid. 185		Volks zeggen, en praaten.	155
Uitnuntende verstanden, waar door verlokt.	54	Volmaaktste zeden, hoe konne beproefd werden.	148
Uitslag der toekomendedingen. 176		Volmaakt, <i>ziet</i> 't Waare, en vol- maakte goed.	
Uitslag der voorgeweetene din-		Volmaakte gelukzaligheid werd aangewezen uit de onvol- maakte.	93
		't Volmaakte is eerder, als 't min-volmaakte.	94
		Volmaakteid der weetenfchap. 176	
		Volmaakteid is by de onvol- maakte.	

B L A D W Y Z E R.

maaktheid.	93	Voortreffelyke mannen sterven.	
Vol-zekere beweezingen.	23	58	
Vol-zekere kennisle.	138	Voortreffelyke mannen worden vergeeten.	56
Vonnis tegen Boethius afwezende geveld.	56	Voortreeling is de genegenheid der natuur.	104
Voogdesle, <i>ziet</i> Wie men voor Voogdesle aanneemd.	31	Voorwaarden.	189
Voorbeeld om een zaak tekenen.	177	Voorweetenheid, en Vryewille styden niet.	174
Voorbeeld voor andeten	133	Voorweetenheid Gods.	166
Voorbeeld voor de menschen.	150	Voorweetenheid Gods beschreeven	187
Voorbeeld voor alle staaten.	150	Voorweetensclap Gods nietgevar.	173
Voor, en tegen-spoed altyd goed.	155	Voorzeggingen ontleed.	173
Voor-, en tegen-spoed, waar toe strekken.	155	Voorzienigheid aanschouwd alles.	186, 187
Voorgangster tot het waare licht wie.	116	Voorzienigheid bewaard de besten.	149
Voorhof der fortuin, wat daar te doen staat.	32	Voorzienigheid beweezen uit natuurlyke zaaken.	167
Voorhoofd gebrandmerkt.	13	Voorzienigheid, en nood-lot hangen aan een.	144
Vorneemen Gods.	190	Voorzienigheid geneesd de krankheid der zinnen.	150
Vorneemen Gods in besten-digheid.	143	Voorzienigheid, gesteld niet te zyn.	174
Vorneemen Gods is eenvoudig.	143	Voorzienigheid, gesteld te zyn.	174
Voroogendheid Gods, die eeuwig is.	187	Voorzienigheid Gods, en de menichelyke reden omtrent de zelve.	182
Vooroordeelen der ziel belctten de bevroeding der waare gelukzaligheid.	64	Voorzienigheid Gods oordeeld zeker.	169
Voorfchrift van de eeuwige wet.	136	Voorzienigheid Gods fchynd re ftyden tegen de Vrye wil.	165
Voorfplinge, die befpoottelyk is.	169	VOORZIENIGHEID Gods, waar in beftaad.	143
Voorfpoed der Godloozen.	150	Voorzienigheid heeft het nood-lot tot een afhangfel.	145
Voorfpoed, hoe van aart.	60	Voorzienigheid, hoe booswichten deugdzaam maakt.	151
Voorfpoed misleid, en regen-fpoed onderwyfd.	60	Voorzienigheid is geen oorzaak van nookzaaklykheid.	174
Voorfpoed niet zo goed, al ftegenfpoed.	60	Voorzienigheid lyd niets lichtvaardigs.	151
Voorfpoedigen, hoe zyn.	60		
Voorfpraaken, hoe behoorden te handelen.	13		
Voor-treedende natuur.	122		

B L A D W Y Z E R.

Voorzienigheid maakt het Nood-lot.	144	Vrye wille, en de Voorzienigheid schynen te stryden.	165
Voorzienigheid nader beschreeven.	144	Vrye wille; en Voorweetenheid stryden niet.	174
Voorzienigheid van ouds betwist.	172	Vrye wille maakt loon voor de Vroomen.	170
Voorzienigheid veranderd den aar der dingen niet.	187	Vrye ziel.	51
Voorzienigheid verbind alles aan plaats, en tyd.	162	Vrygeboorne man gepynigd.	51
Voorzienigheid, wat drift den dingen heeft ingeschapen	104	Vryheid, <i>ziet</i> Grootste Vryheid.	
Voorzienigheds dienstboden.	144	Vryheid der wille is'er.	163
Voorzigtigheid bevroed heteinde der zaaken,	31	Vryheid meerdet, en minder.	164
Voorzigtigheid maakt, datmen de weder-zydsche veranderingen niet behoeft teduchten.	31	Vryheid niet even groot in allen.	163
Voorzorg der natuur omtrent ieder ding.	102	Vryheid om te willen, en niet te willen, by wien.	163
Vossen, <i>ziet</i> Looze vossen.		Vryheid van de Wille.	174
Vrede op aarde.	22	Vryheid van de zielen der menschen aangewezen.	164
't Vreemde der onkundigen menschen,	148	Vryheid van 't geweeten handhaafd het recht.	11
Vreugd van vrouw, en kinderen.	82	Vryheid van Romeu gehoopt.	14
Vreugd-geheim van 't geweeten.	16	Vryplaatsen der kerken.	13
Vreugde komt niet voort uit wellusten.	86	Vrywillige bestiering.	109
Vrienden der menschen worden van de fortuin medegenomen, als zy vlied.	61	Vrywillige geschichten, hoe genoodzaakt werden.	174
Vrienden door het geluk gemaakt.	79	Vrywillige slaaven, waar van daan.	164
Vrienden zyn de beste goederen, en waar die aanhooren.	67	Vroom gemoed, en des zelfs sieraad.	127
Vry van nood-dwang, en noodzaaklyk.	190	Vroom, ofte Godloos te zyn, kan by de menschen niet onderscheiden worden.	147
Vrye wille baard deugd, en zonde.	170	Vroomen altyd magtig.	117
Vrye wille doet den Godloozen straffe hebben.	170	Vroomen altyd magtig, beweezen.	119
		Vroomen en Godloozen tegenstrydig lot toegevoegd.	140
		Vroomen, en Godloozen trachten beide na het goede.	120
		Vroomen, en Godloozen, haar verdienen.	139
		Vroomen, en Godloozen zyn geen bondgenooten.	151
		Vroomen, en haar behouwder.	148
		Vroomen, en haarkrachten.	122
		Vroom-	

B L A D W Y Z E R.

Vroomen, en haare lichhaamen werden van de deugd beschut.	149	heid des naams.	56
Vroomen, en haar oefening.	155	Waan in tegenspoed.	29
Vroomen, hoe het hoogste goed verkrijgen.	121	Waan-geluk.	157
Vroomen in het Opper-bewind.	149	Waan-geluk, en des zelfs ellendigheid.	41
Vroomen kunnen geen loon ontfangen zonder Vryewille.	170	't Waarachtige, en volmaakte goed kan by de sterfelingen niet genooten werden.	90
Vroomen machtig.	122	Waar burgt der Wyzen, hoe bebolwerkt.	9
Vroomen ontfangen loon.	192	Waardigheid aan boofwichten opgedraagen.	52
Vroomen tot eer-ampten verheven.	50	Waardigheid des deugds.	75
Vroomen verderf.	131	Waardigheden, en moogendheid.	50
Vroomen verkrijgen hunne begeerte.	123	Waardigheden maaken den Godloozen niet eerwaardig.	52
Vroomen werden gehaat van dwaazen.	138	Waardigste zoorte van maagfchap, welke is.	36
Vroomheid heeft de blooming in zich zelfs.	127	Waare gelukzaligheid aangewezzen.	86
Vroomigheid is 'er van nooden om niet te huichelen.	192	Waare gelukzaligheid is in God.	94
Vrouwe.		Waare gelukzaligheid werd niet betreed door de vooroordeelen der ziele.	64
Een vrouwe verbeeld de Wyfgeerte.	2	't Waare, en volmaakte goed.	86
Vrouw, en kinderen zyn genuchten.	67	't Waare goed afgemaald.	66
Vruchtbare, en onvruchtbare jaaren.	31	't Waare goed, hoe het zyn moet.	100
Vruchten der Godloosheid.	52	't Waare goed is in de waereld niet.	92
Vruchtlooze uitvoering, waar van daan.	119	Waarheid, <i>ziet</i>	
Vuur.	104	Glans van waarheids licht.	
Vuur van Flegeton.	135	Waarheid, dewelke de opperste is.	164
		Waarheid in zaaken bewezen.	167
		Waarheid werd bedekt van duistere oogen.	136
		Waarheid te wraaken.	26
		Waere'd, by Aristoteles.	180
		Waereld, hoe by Plato begrepen.	185
		P ;	Wac-

W.

W Aan, die valsch is. 38
Waan van de onsterfelyk-

B L A D W Y Z E R.

Waereld heeft het waare goed niet.	92	Weldaaden der Luk-godinne aan de menschen, welke die zyn	33
Waereld, hoe bewoogen werd	23	Weldaaden met straf beloond.	18
Waereld is geduurig, maar God eeuwig.	186	Weldaaden niet breed uit te meeten by zich zelfs.	16
Waereld van God bestierd werdende.	107	Weldoen verwekt vyanden.	12
Waereld-naam, hoe gekost werd.	149	Wellusten.	129
Waereldsche eer-zucht.	54	Wellusten des lichchaams, wat in hebben.	82
Waerelds roer.	106	Wellusten einde is altyd beklachlyk	82
Wagenaar, en zyn vier gespan.	175	Wellusten geeven geen vreugde.	86
Wandelaar, en het opgaan van de Zon.	188	Wellusten verkooren voor 't hoogste goed.	67
Wandelen.	121	Wellusten veroorzaaken den val der menschen.	123
Wandelen op de voeren, in een gelykenis.	121	Welwezen, werd van ieder dier betracht.	102
Wangedrag des Raads in de zaaken van Boëthius.	22	Wensch van Boëthius.	22
Wanneer kwaad-doenders haar ongeluk kunnen ontgaan.	132	Wensch van een wys man.	139
Wantschapenheid, waar in.	15	Wenschen na iets meer, kan niet zyn in 't hoogste goed.	66
Wat her is, te Zyn.	123, 124	Wenschlyk, of wezendlyk goed is niet in de fortun.	53
Wat te doen is om gelukkig te wezen.	157	't Wenschlyke, wat is.	98
Wat wezen ontfangen heeft tracht altyd te zyn.	100	Wenschlyke dingen behelzen onder zich een maatigheid.	125
Water.	100	Wenschlyke schoonheid, waar in bestaat.	46
't Weeten, hoe gericht moet zyn.	177	Wenschlyke staat, welke die is.	41.
Weeten'schap, en haar volmaantheid.	176	't Wenschlyke word nagejaagd.	163
Weeten'schap, en natuur Gods ontdekt.	180	Werk-daadige Wysgeerte.	3
Weeten'schap is altyd zonder valsheid.	168	Werken, en haar loon.	164
Weeten'schap kan niet bedriegen.	169	Werkende oorzaak.	161
Wegvljedende Luk-Godin baadt in terten.	30	Werkingen, die natuurlyk zyn.	109
Winklend geval.	26	Werkzaam na zyn aart.	102
Wenig van doen te hebben, waar in bestaat.	47	Wer, voor wien.	140
		Wetten kunnen wy onze ver-	100-

B L A D W Y Z E R.

kooren Voogdesse nietvoor-
schryven. 31

Wetten van de Stad der Wys-
heid. 21

Wezen Gods, in wat staat be-
vonden werd. 184

't Wezen Gods, waarin besloo-
ten. 99

Wezen van de Wysgeerte
door een Vrouw verbeeld,

2.

Wien men voor Voogdesse aan-
neemd, kan men geen wetten
voor chryven. 31

Wicken aan de ziel hechten.
117.

Wil, *ziet* Ellendige wil.
132.

Wil, en haar verkiezing.
104.

Wil, en magt zyn twe middelen
om iets uit te kunnen voeren.
119.

Wil, en oordeel der Hemellin-
gen, hoe verre zich uitstrekt.
164.

Wil heeft haar volkomen Vry-
heid. 163

Wil streind zomwylen de voort-
teeling. 104

Wil verkiest dikwyls de dood.
104

Wild dier, wie daar in veranderd
werd. 129

Wilde dieren onder de men-
schen zyn de booswichten.
131

Willen, en niet te willen, by
wien 163

Willen, en niet willen in de die-
ren. 102

Willen het kwaad is zeer ellen-
dig. 163

Winden dryven een schip, waar
zy willen. 31

Wys man, en zyn wensch.

139

Wys man met de fortuin wor-
stelende. 156

Wysgeer bespot om zyn hoog-
moedigheid. 57

Wysgeerte beklad, en met laster-
klap geschonden. 17

Wysgeerte beschreeven van
haar.

Gedaante,

Wezen,

Oogen,

Verwe,

Gestalte,

Kleederen.

3

Wysgeerte bevordert het nut der
Vroomen. 12

Wysgeerte doet de Rederyk-
konst haare opstellingen op-
volgen. 29

Wysgeerte droogd de oogen van
Boethius af met haar kleed.
6

Wysgeerte heeft de Zang konst
tot een dienstmaagd in haar
huis. 30

Wysgeerte in de gedaante van een
Vrouw. 2

Wysgeerte in gevaar by de God-
loozen. 8

Wysgeerte is de Voedster van
Boethius. 7

Wysgeerte is de Voorgang-
ster tot het waare licht.
116

Wysgeerte komt tot Boethius.
2

Wysgeerte maakt een Staat ge-
lukkig

B L A D W Y Z E R.

lukkig.	11	ringen der oproerige doldriftigheid.	9
Wysgeerte raakt altyd in de haat by de Godloozen.		Wyzen draagen geen haat.	
8		138	
Wysgeerte scheld de Zang-godinnen.	3, 4	Wyzen hebben eene Vaderland, daar uit zy niet konnen verbannen werden, ofte zy willen. Hebben eene Opper-Heer, en Koning, welkers lust beschreeven werd.	21
Wysgeerte spreekd Boëthius aan, om by hem bekend te zyn.	6	Wyzen ontfangen van God de Wysgeerte.	11
Wysgeerte trekt zich de klagen van Boëthius niet aan.	20	Woede van toorn.	129
Wysgeerte werd van Boëthius gekend.	7	Woeste zee des levens.	9
Wysgeerte,		Wolf, wie die is.	129
		Woonstede van eene mensch.	55.
Werkdaadig, ofte		Woorden, die manmoedig zyn.	29
Bespiegelig, en waar door afgemaald.	3	Woorden-slag.	110
Wysgeertes plicht.	142	Woorden van de Luk godin, schoon in schyn.	35
Wysheid bediend.	140	Worstelen met veel rampen.	149
Wysheid Gods gaad boven 't menschelyk begryp.	182	Wraaken de waarheid.	26
Wysheid, in 't hoogste.	145	Wraaking van 'r besluit	133
Wiskonstenaars trekken gevolgen uit de voorstellingen.	96	Wreckende gerechtigheid.	133
Wissel-vallig lot.	16	Wrecker der Godloozen is God.	148
Wissel-valligheden van 't lot dobberen niet op, en neder, zonder bestierder.	25		
Wis spreuk van Plato.	11	Z	
Wis spreuk en werden door de Luk godinne ontleend uit de wysheid	29	Zaad in den akker geworpen.	31
Wys mans gemoed meet den lof af na zyn geweeten.	80	Zaak, die bezwaarlyk is.	142
Wyze om 't hoogste goed te zoeken	66, 67, enz.	Zaak, hoe gekend werd.	148
Wyze om met God te spreken.	171	Zaaken te weeren.	177
Wyzen beschimpen de pionderingen		Zaak-verbreedinge	92
		Zachte, en aangenaame genees-middelen aanen de weg tot krachtiger genees-dianken.	

B L A D W Y Z E R.

ken.	29	Zeggen van Plato.	186
Zachte geneesmiddelen.	25	Zekere ordening.	151
Zaligheid bestaat in alle het op- perste.	97	Zekerheid kan geweeten wer- den.	176
Zaligheid, en des zelfs deel- achtigheid.	108	Zeno gepynigd.	8
Zaligheid, ofte gelukzalig- heid, is het opperste goed.	97.	Zich zelven kennen.	47
Zaligheid werd niet beko- men, gelyk de menschen.	71	Zich zelven te bezitten.	42
Zamen - geschakelde nood- schikkingen der dingen.	163.	Zieken, en haare geneezinge.	147.
Zamen - vlocijng der oorzaa- ken, waar van die afhangt.	162	Ziekte der misdaad, hoe te ver- dryven.	138
Zang-godinnen, gescholden voor Tooneel-hoeren.	3	Ziekte der misleide zielen, welke.	6
Zang-godinnen, haar on- magt om de zielen wel te handelen.	4	Ziekte der ontfsteltenis.	24
Zang-konst.	52	Ziekte der zielen is de zonde.	148
Zang-konst, dienstmaagd van 't huis der wysgeerte.	30	Ziekte des lichehaams is een kwynning	138, 139
Zang-rey verlaat Boëthius.	4	Ziekten der lichchamen van de Vroomen werden afge- weerd.	149
Zeden, <i>ziet</i> Booze zeden.		Ziel der booswichten.	131
Zeden, en grond wetten der landen zyn verschillen- de.	56	Ziel der menschen onsterlyk.	42
Zeden lessen geleerd te hebben baard lyden.	9	Ziel, door zonden aangetast, hoe te handelen.	139
Zeden, op 't volmaaktste.	148	Ziel, en des zelfs huisvesting, gewenscht.	21
Zeden veranderen.	100	Ziel, en haar straffen.	135
Zedig stil - zwygen komt voort uit aandachtigheid.	28	Ziel, en lichchaam gescheiden.	101
Zee in stilte.	45	Ziel, en lichchaam vereenigd.	101
Zee, war doen mag.	33	Ziel in de hemel.	58
Zeegepraalende getchiede mil- daadigheid.	37	Ziel in 't ontdekken der lich- chaamen, wat doet.	180
Zeggen van, 't gemeene volk.	155	Ziel is vry.	51
		Ziel kan de waare geluk- zaligheid niet bevroeden, door haare vooroordeelen.	64
		Ziel ontbonden van het aard- sche.	58
		Ziel tot de deugd geschi t.	136
		Ziel wicken aanhechten.	117
		Ziel	

B L A D W Y Z E R.

<p>Ziel-beweezing. 45</p> <p>Ziel-gefteldheid. 147</p> <p>Ziel, <i>ziet</i> Afgefloofde zielen.</p> <p>Zielen der menfchen , en der
zelfer vryheid, aangewezen.
164</p> <p>Zielen der menfchen is een lust
tot het waare goed ingefchap-
pen. 66</p> <p>Zielen konnen zo wel niet ge-
oordeeld werden, als de lich-
chaamen. 147</p> <p>Zielen</p> <p style="padding-left: 20px;">Misleide zielen hebben de
flaapzucht tot een gemeene
ziekte. 6</p> <p>Zielen werden van de Zang-go-
dinne niet wel gehandeld. 4</p> <p>Zielen-kracht, die blaakt. 142</p> <p>Zielen-ftaat aangemerkt 149</p> <p>Zielen-ftaat onderzocht door
vraagen. 23</p> <p>Zielen-ftaat , <i>ziet</i> Vafte zielen-
ftaat. 29</p> <p>Zielen-ftaat, waar in Boëthius
van de Wyfgeerte word ge-
vonden. 22</p> <p>Zielen-ftand. 64</p> <p>Ziel-loozen huijraad. 47</p> <p>Ziel-ontfteltenis. 4</p> <p>Ziel, ontftelteniffen , <i>ziet</i>
Gewoonte, en kracht der ziel-
ontftelteniffen , <i>enz.</i></p> <p>Ziel-opflag van't verftand. 178</p> <p>Ziels kittelingen. 68</p> <p>Ziels ftaat by Plato. 172</p> <p>Zyn, is by de boofwichten niet.
123</p> <p>Zyn, wat is. 123, 124</p> <p>Zinnen, alleen aan wien gegee-
ven. 180</p> <p>Zinnen, en haar aanmerking.
177</p> <p>Zinnen, en inbeelding moeten
voor de reden wyken. 182</p> <p>Zinnen krankheid door de</p> | <p>Voorzienigheid geneezen.
150</p> <p>Zin-fpreuken maaken de boe-
ken dierbaar. 21</p> <p>Zin-twiften, aangewezen. 142</p> <p>Zitten, in een gelykenis, en ver-
klaaring daar van. 167</p> <p>Zoeken na 't gedeelte , doet
het geheel verlooren gaan.
88</p> <p>'t Zoet van s' menfchen geluk.
41</p> <p>Zoetigheid van de Dicht-konft.
143, 152.</p> <p>Zoet-overredende Rederyk-
konft. 29</p> <p>Zoetfte trooft der afgefloofde
zielen. 64</p> <p>Zogge in verfoeilykheden, wie
die is. 129</p> <p>Zomer-vruchten. 43</p> <p>Zon , maan, hemel, en fter-
ren. 45</p> <p>Zons opgang , en een wande-
laar. 188</p> <p>Zonde, en haar beul. 136</p> <p>Zonde , en haar fmetten.
138</p> <p>Zonde is de ziekte der zielen.
148</p> <p>Zonde, noch deugd buiten de
Vrye wille. 170</p> <p>Zonde maakt, van haar zelve,
ongelukkig. 137</p> <p>Zonden te onrecht den Schep-
per toegelchreeven. 170</p> <p>Zoon is nooit een vader-beul,
van wien gezegd. 83</p> <p>Zoonen van Boëthius. 39</p> <p>Zoonen van Boëthius, Burger-
meesters. 37</p> <p>Zoonen van Boëthius, hoe groot
van Staat. 36</p> <p>Zorg , welke de voornaamfte
is. 39</p> <p>Zucht, en lust tot de eerfte voor-
fpoed</p> |
|--|---|

BLADWYZER.

spoed doet den mensch kwy-		Zwaarigheid opgelost.	165
nen.	29	Zwaarwigtige Twist-redenen op-	
Zucht om te blyven, is by alles.		geteld.	142
102		Zwakheid der oogen.	84
Zuiverheid van Gods alweeten-		Zwakheid van 't kwaad.	119
heid.	143	Zweem van willen, en	
Zuivering door 't vuur.	135	niet willen, in de dieren.	
Zwaard boven 't hoofd.	78	102	

E I N D E.

ONDERRECHTING

aan den

WYSGEERIGEN LEEZER.

DE Liefde tot de voortreffelyke gedachten van BOETHIUS is oorzaak van deze BLADWYZER, waar over indien ongenoegen, als mede over de misspellingen, in 't drukken van dit WERK ingesloopen, wierde opgevat, zal de BESCHEIDENE LEEZER den H^r. VERTAALER buiten alle schuld gelieven te stellen, die door zyn verre afwezenheid gantschelyk van alle misstallen te verschoonen is.

Ondertusschen volgen hier in ordre de feilen, die in 't herleezen zyn voorgekomen.

P. Betekend de zyde van een Blad, by de Onduitschen *Pâgie*.

L. Betekend de regel van het Blad, by de Latynen *Linea* gemeenlyk genaamd, en beter *Versus*.

P. 2.	L. 7.	Sy, zet Zy.
P. 2.	L. 11.	Bec't, lees Beefd.
P. 7.	L. 6.	Rooft, zeg Roofd.
P. 16.	L. 20.	Steken, schryf Steeken.
P. 31.	L. 1.	Vliedster, maak daar van Vleidster.
P. 53.	L. 19.	Broder, steld Broeder.
P. 94.	L. 15.	Volmaakte, moet zyn Volmaaktste.
P. 98.	L. 28.	Selfde, was beter Zelfde.

- P. 105. L. 13. Niets zekerders, *voor al* Iets zekerders.
- P. 105. L. 15. Beginzel, *spel* Beginsel.
- P. 109. L. 21. Vermogen, *liever* Vermoogen.
- P. 112. L. 14. Ontaard, *verander* Ontaart.
- P. 113. L. 18. Int, *behoorde gezet te zyn* In't.
- P. 113. L. 5. Wak're, *buiten twyfel* Wakk're.
- P. 127. L. 10. Altyk, *voor* Altyd.
- P. 135. L. 27. Boetius, *gemeenlyk* Boëthius.
- P. 137. L. 15. Geensins, *is op andere plaatsen* Geenzins.
- P. 166. L. 11. Onbedriegelyke, *by veelen* Onbedrichlyke.
- P. 178. L. 4. Envouwdige, *zekerlyk* Eenvouwdige.
- P. 185. L. 3, 4. Den toekomenden, den voorledenen, *neem het aldus*: De toekomende noch niet, en de voorledene reeds niet meer geniet.

